Pre-Linnea
QK41
.C56
.1583

CAROLI
CLVSII
ATREBATIS

Rariorum aliquot Stirpium,
per Pannoniam, Austriam, & vicinas
quasdam Prouincias obseruatarum
Historia,

QUATVOR LIBRIS
expressa:

AD
RVDOLPHVM II. IMP.
ERNESTVM,
MATTHIAM,
MAXIMILIANVM,
AVSTRIÆ ARCHIDVCES, &c.

Mo. Bot. Garden,
1893

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
M. D. LXXXIII.

D. Chr. Plantini munus.

IMP. CÆS. RVDOLPHO. II.
AVGVSTO, GERMANICO,
PANNONICO, BOHEMICO,

SERENISS. PRINCIPIBVS
ERNESTO,
MATTHIÆ,
MAXIMILIANO,

D. MAXIMILIANI. II. F. F. F. F.
D. FERDINANDI. I. N. N. N. N.

ARCHIDVCIBVS AVSTRIÆ,
DVCIBVS BVRGVNDIÆ,
COMITIBVS TIROLIS, &c.

HANC SVAM RARIORVM STIRPIVM,
PER PANNONIAM, AVSTRIAM, ET
VICINAS QVASDAM PROVINCIAS
OBSERVATARVM, HISTORIAM

CAROLVS CLVSIVS ATREBAS
DED. CONSECRATQ.

CAROLVS CLVSIVS
OMNIBVS REI HERBA-
RIÆ STUDIO SIS.

Nunc tandem, quam in Hispani-
carum stirpium historia vobis ob-
strinxeram fidē, libero, seriùs haud
dubiè quàm multi exoptassent, &
quàm ipse constitueram. Sed mul-
ta subinde præter spem incidunt,
quibus nostra consilia perturbari, atque iis moram
iniici contingit. Sic mihi variis & longis peregrina-
tionibus ab anno M. D. LXXIX. occupato, Pan-
nonicarum stirpium, quas anno septuagesimo quar-
to supra millesimū obseruare incepti, historiam ha-
ctenus absoluerē non licuit: vt taceam aduersas &
pluuias tempestates, quæ sæpenumero meos cona-
tus interturbarunt, & ad Alpium aliorumque præ-
celforum montium radices progressum, à summo-
rum iugorum (in quibus perquirendæ erant, quas
obseruare animus erat, plantæ) conscensu repule-
runt. Qua adeò de causa totam superiorem æstatem
in perlustrādis aliquot montiū summis iugis (quan-
tum per serenam aëris temperiem licuisset) impen-
dere decreueram, vt meam historiam absolutiorem
vobis traderem: sed ab amicis admonitus, istam
diutinam moram plerosq. iniquiùs ferre, eam qua-
lis qualis est in publicum proferre malui, quàm vos
vestra expectatione diutiùs frustrari.

MAXIMAM verò earū quas hac Historia com-
plexus sum partem, à nemine (cuius quidem lucu-
brationes

brationes legerim) haëtenus esse obseruatam certus sum: ingenuè vicissim profiteor, nonnullas me inspersisse, quæ ab aliis obseruatæ quidem fuerint, sed quarum vel descriptio mutila sit, vel natales non respondeant, vel in quibus necessariae quædam notæ sint prætermissæ.

QVONIAM porro in istis meis peregrinationibus nonnullas obseruaui, quarundam etiam icones & descriptiones ab amicis accepi, quæ nostro argumento deseruiebant, eas in suas classes inferre, & commodis locis inferere libuit, vt tanto absolutior fieret nostra historia.

IN SVPER multarum aliarum, quarum historia ab aliis iam pridem est prodita, obiter mentionem facio, quòd vicinis his prouinciis eas nascentes deprehenderim, licet pleræque aliæ regiones iis etiam abundant.

EARVM præterea stirpium, quarum historia in Appendice ad Hispanicas obseruationes fuit tradita, descriptiones retexui, auctiores feci, atque passim quibus oportebat locis insertas, in secundum librum retuli, quoniam pleraque quæ ad illarum historiam pertinebant, interea temporis exactiùs me obseruare contigit.

CETERVM meum hunc laborem, tametsi vestræ forsitan expectationi non respondentem, boni consulturos, & candidè, sicubi lapsus sum, interpretaturos confido. Quod si feceritis, reliquã quam mihi Deus opt. max. concedet vitam, ad vestra studia, pro meo modulo promouenda, impendendam esse scitote. Valete, Viennæ Austriæ Cal. Decembris, anno reparatæ Salutis humanæ CIO IO LXXXII.

I V S T I L I P S I
de hoc libro Eulogium.

Qui solus veterem nouámque Floram,
Et solus veterem nouámque Hygêiam
Pernouisti, & ad intimos recessus
Naturæ penetraſti, amice CLVS I:
Qui quod noſter habet quod alter Orbis,
Solus mente capis, ſtilo recludis:
Quam nos Pannonici tui labores
Iuuant! Pannonicas quibus per oras
Herbarum agmina mille, mille florum
Sedulus legis, & legenda nobis,
Nec legenda modò, ſed & videnda,
Iſtoc porrigis in breui libello,
Docto, Iupiter, & bono libello!
Quem qui non amat æſtimátque Lector:
Non amat veterem nouamq; Floram,
Non amat veterem nouámque Hygêiam.

Ad Cluſij nomen luſus.

*Quo no-
mine Apol-
lo priſcis di-
ſus, ab ape-
riendo.

Omnia Naturæ dum, Cluſi, arcana recludis:
CLVSIVS haud ultra ſis ſed* APERTA mihi.

IN CAROLI CLVSII
OBSERVATIONES
PLANTARVM.

TVRBA frequens hominum longinqua per
æquora currunt,
Rarus at inde redit doctior & melior:
Turaros inter numerandus es, optime Clusi,
Testatum præsens quod liber iste facit.
Namque peregrinis longo quæ tempore in oris
Indagare tibi cura laborq; fuit,
Haud legere hîc tantû calamo descripta fidei,
Verûm etiam ad viuum picta videre licet.
Iamq; innotescunt totum diffusa per orbem,
Vix norant ipsi quæ prius indigenæ.

Ioan. Posthius Germersh.
Medicus & P. L.

IN OBSERVATIONES
PANNONICAS C. V.
CAROLI CLVSII
ATREBATIS.

POSTquam Pannonias intrasset Clusius oras
Auspiciis, CÆSAR MAXIMILIANE, tuis:
Lustrauit montes celsos, vallésque profundas,
Munera natui vt disceret alma soli:

Cuius

*Cuius in aduentu fama est saltasse Napeas,
Et quæ præterea Numina terra colit.
Præ reliquis vario redimita hunc tēpora flore
Talibus affata est florida Flora virum:
Salve Pæoniæ decus immortale coronæ,
Inuia virtutis quem via nulla latet.
Te sine Naturæ miracula clausa manerent,
Te sine Telluris pignora tecta forent.
Non tibi sat fuerat Gades peragrasse remotas?
Quin animus terras addere Pannonias?
Accipe nunc igitur meritū Virtutis honorem,
Accipe de nostra,serta parata, manu:
His tu clarus eris venturo tempore Clusi,
Extinguentq̃ tuum secula nulla decus.*

Achilles Cromerus Nissen: Silcius.

CAROLI CLUSII

RARIORVM STIRPIVM

PER PANNONIAS

obseruatarum Historiæ

LIBER PRIMVS.

VE MADMODVM Priore Hispanicarum mearum obseruationum libro, arbores & frutices cõplexus sum: eundem etiam ordinem in his Pannonicis obseruationibus sequi animus est, & ab exotica rarissimâque arbore, similiter illas auspiciari.

DE LAURO CERASO.

CAP. I.

A Nemine, quod sciam, huius arboris historia prodita est: imò ne Herbariis quidem nostra ætatis, ut arbitror, cognita. Cum autem ex earum sit genere, quæ perpetua coma virent, elegantissimâque sit aspectu, merito primum locum in nostris hisce Commentariis sibi vindicare videtur.

EST verò *Laurocerasus* (sic enim appellare libet, Laurocerasæ historia. illiusque nominis causam postea explicabo) iuste magnitudinis arbor, caudice recto, multis ramis donato, qui cortice ex viridi nigricante obducti sunt, nouelli tamen omnino virent. Folia alternatim ramos ambiunt, non decidua, Lauri latifolia, siue potius mali *Citria* foliorum amula, per ambitum nonnihil dentata, nervis
A aliquot

aliquot ex media costa in latera excurrentibus, superne
splendens, inferne nequaquam: color in vetustis ex
atro virescens, in novellis vero ex viridi pallescens: sa-
por amarus, nucleorum mali Persicae, aut amygdala-
rum amararum annulus. Flos nunquam mihi conspe-
ctus est, neque etiam ipse fructus ex arbore recens de-
cerptus: sed qui Constantinopoli missus fuit sub initium
anni 1574. & anno deinde 1581. forma ovali fuit,
exigui pruni magnitudine, Sebesten fructui proximus,
foris niger, rugosus, pulpam continens dulcem & edu-
lem ceratiorum pulpa modo, in qua latent bina aut ter-
na semina plana spadicei coloris, plurimum accedentia
ad Loti africanae vulgo Guaiacana nuncupata semi-
na: ut testes esse possint amici, quibus hoc anno misi in
Belgium, atque etiam ante septennium cum Galatensi-
bus siue Peranis pruneolis, albis, oblongiusculis, acidis.

Porro biennio post, sub initium Januarii 1576. ab
Ill^{ri} Domino Davide Ungnad, Caesareo apud Turca-
rum Imperatore Oratore, eius arbusculam accepi. In-
manam altitudinem excedentem, brachiali crassitudi-
ne, cum aliquot aliis rarioribus fruticibus. Vixit cum
asperissima esset hiems, & negligenter ab eo qui eas ad-
nexit, curati fuissent: omnes in itinere radicitus perie-
runt, prater hanc & Castaneam equinam, de qua pro-
ximo capite: imò parum absuit, quin & haec periret. In
fornicem autem cum eodem doliolo in quo adnecta fue-
rat, eademque terra, intuli: unde cum Aprili exemis-
sem, eiusque ramos omnino siccos deprehendissem, illos
ad vivum reseci, & vasculum loco umbrato reposui,
ne à solis radiis nimium exsiccaretur, atque facilius re-
pullularet. Cæpit tandem Autumno secundum radi-
cem aliquot germina proferre, quae cum ea trunci parte
sui inhaerebant, (resecta inutili & sicca parte) in aliud

vas transtuli, diligentérque deinde alui, ut nunc elegantem habeam arbusculam: reliqua etiam germina, ubi paulo altius excreuissent, in terram inflexa radices egerunt, aliàsque arbusculas mihi dederunt, quas & Principibus viris & amicis communicavi.

Longior paulo in his recitandis, & fortè Lectori molestus fui: non potui tamen ea silentio præterire, ut intelligent studiosi, quibus difficultatibus ad huius rarissima stirpis possessionem peruenierim.

Trabison cur-
masi Dacty-
lus Trape-
zuntin.

CÆTERVM missa fuit hæc arbuscula Trabison curmasi nomine, quod Trapezuntinum dactylum interpretati sunt. Sed quandoquidem nihil cum Palma commune habeat: non admodum propriè hoc nomen illi inditum fuisse arbitror.

Bellonius lib. 1. Observationum cap. 44. inter arbores perpetuò virentes recenset Trapezuntinam quandam ferentem cerasa: meminit & eo libello, cui de Ratione ticurandi siluestres arbores titulum fecit, cap. 20. & Laurocerasum appellat: illius tamen historiam minimè describit, nisi quòd eodem capite illius ramum, mali Citria ramo equalem facit, & eius prægrandè arborè Genue in horto Principis d'Oria se postea vidisse asserit. Cùm verò huius nostræ folia maximam similitudinem cum mali Citria foliis habeant, neque illi defluant, & Trapezunte Constantinopolim, ut nomen indicat, primùm allatam fuisse verisimile sit, eam esse omnino existimo, quam Bellonius observavit.

Laurocerasus:

Laurocerasi autem nomen, quantum coniectura assequi possum, illi imposuit à foliorum cum laurinis similitudine, & fructu cerasis equali: tametsi postremo loco ex Pliniana historia id inuenisse affirmet. Verùm nusquam apud Plinium Laurocerasi vocem legere memini: is quidem lib. 15. cap. 25. ubi Cerasi genera enumerat,

merat, de cerasis lauro insitis agit. Minus quinquen-
nium est, inquit, quod prodiere quæ vocant laurea, non
ingrata amaritudinis, insita in lauro. Hanc autem quam
proponimus arborem, ipsum intelligere, vix mihi per-
suadere queo.

Cerasus lau-
rea.

Sed cum aptiore appellatione careamus: neque sine
iudicio Bellonius ea usus esse videatur, Lauroccerasum
cum ipso nuncupabimus, donec ex Veterum monumētis
commodius aliquod inueniamus. Si cui tamen Palma
trapezuntina vocabulum, quod Constantinopoli adeptum
est, aut Cerasi trapezuntina, ut Bellonius etiam galli-
cè usurpat, magis arridet, eo utatur, per me licet.

Cerasus trape-
zuntina.

DE CASTANEA EQVINA.

CAP. II.

EQVINAM Castaneam Cl. V. Matthiolus com-
mentariis in 1. lib. Dioscoridis descripsit: quoniam ta-
men nondum apud nostros homines, aut certè rarissimè
conspēcta est, & cum superiore mihi egregiè adoleuit, il-
lius etiam historiam proximè illam adiungere libuit.

FRIGORIS patientissima est hac arbor, umbræ
& aqua, ut Platanus, delectari videtur. Autumno au-
tem, cum folia amisit, protinus amentaceum quiddam
extremis ramulis gerit, et turgidum, quasi parturiat, pin-
gui ac lento humore cōspersum, in quo culices & huius-
modi insecta hærent, totaque hieme ita perdurat, donec
ineunte vere, & prematurè admodum, gemmæ in fo-
lia sese explicent, quæ palmata sunt, & plerunq. septe-
na numero, uni eidemque pediculo inherētia, tenella
initio & dilutiore virore prædita, deinde venosa, rugo-
sa, longa, ab infima parte sensim in latum excreſcentia,
& per oras crenata, mucronata cuspidē, superne viren-
tia, inferne candicantia, amariusculo sapore: pediculi

Castanea æ-
quina histo-
ria.

quibus inhaerent oblongi, bini semper aequali situ, oppositi tamen, alternatim ramos amplectuntur: novelli rami virent, adulti cinereo cortice obducti sunt, sub quo latet alius succulentus, viridis, lignum ambiens, ut in Sambuco, vel Acere latifolio, cui huius arboris (quantum quidem ex ea quam unicam alo deprehēderelicet) materies persimilis est. Eius flos aut recens fructus nondum mihi conspecti sunt: at qui Constantinopoli anno 1581. hoc nomine allatus est, vulgari castanea aequalis fuit, non in mucronem desinens ut illa, sed planior, & orbiculari aliqui forma, tuberculo quodam superiore parte eminente, quod sensim gracilescens, ad pronam usque partem extenditur, germen (quod istuc originem ducit) amplectens: coriaceo cortice integitur uti vulgaris, qui superne spadicei coloris etiam est, sed infima, qua suo echinata calyci adhaeret, exalbidus, similem propemodum notam impressam habet, qualis in vesicariae repentis seu peregrinae semine conspicitur, sed longè maiorem, nec ita candidam: singularis est hic cortex, nec aliam tunicam aut lanuginem intra se occulit, quemadmodum nostrates castanea: firma & solida constat carne, candida ut vulgares, at non adeò grati saporis, sed amaricantis potius, praesertim si vetustior & sicca sit, qualem ego degustavi.

VETERIBVS ignotam fuisse hanc arborem censeo, quādoquidem nullius earum quae ab illis descriptae sunt, historiam legere memini, quae huic arbori convenire deprehendatur.

Turcae at cestanesi, vel ad castanesi, id est equinae castanea nomine insigniunt, quoniam eius fructum denotatum, anhelosis & tussientibus equis plurimum auxilij adferre comperiant.

At cestanesi.
Ad castanesi.

DE PLATANO, ACERE, ET SORBI GE-
NERIBVS, CAP. III.

Platanus.

TAMETSI Platanus in his regionibus sponte non nascatur: quoniam tamen eam cum duabus superiori- bus Constantinopoli accepimus, mihiq̃ue & aliis quibus- dam egregie prouenit, illius mentionem hic obiter face- re libuit, cuius historiam apud alios videre licet.

Acer.

SIMILITER & Aceris, quod foliorum similitu- dine proximè ad eam accedit: cuius in Viennensi saltu, & aliis vicinis siluis duo obseruantur illa genera, à ple- risque iam descripta.

Latifolium.

Latifolium oblongiore florum vna, candidiore & la- xiore materie, quod ab imperitis Platani nomine dona- tum est: id Gallis Plane dicitur, Vngaris Iauor fa.

minus.

Alteram minore folio, firmiore materia, crassiore cortice, ab imperitis in Gallia Sycomorus nuncupatum: id Gallis Erable, Vngaris Ihar fa appellatur.

Torminalis
Sorb.

SORBUS item torminalis cognominata Viennensi saltu, & plerisque aliis Austria & Pannonia siluis familiaris est, cuius fructus Octobri Viennam venalis in forum adfertur, à tenuioris fortuna hominibus, & pueris admodum expetitus: Vngari Barkocza fa vo- cant, Germani Adlasber.

Aria cogno-
minata.

Alnus
arbut.
Sorb. hinc.

FREQVENS est & iisdem locis, praesertim verò inter saxa & rupes, id Sorbi genus quod nonnulli Ariam Theophrasti esse censent, folio corili aut alni fere, sed prona parte omnino incano, fructum ferens torminali proximum, sed colore differentem, qui ruber est, mini- mè edulem, & à nullo animantium quàm ab anibus expetitur.

Aucuparia
Sorb.

AUCUPARIA etiam cognominata Sorbus, à bac- carum usu, quod iis hieme Aucupes turdis & merulis insidiari

insidiari soleant, foliis fraxini: Ungaris vörös berkinye, Germanis Vogelber dicitur.

At legitima Sorbus foliis superiori proxima, mollioribus tamen & nonnihil pubescentibus, satis etiam vulgaris est, fructumque fert plerisque expetitur, praesertim verò mulierculis & pueris: ea Ungaris Berkinye fa dicitur, Austriacis Alchritzn. Legitima Sorbus.

DE ROBORE ET QUERCV.

CAP. IIII.

VARIA alunt Pannonia & Austria Roboris & Quercus genera, quorum cum pleraque aliis provinciis communia, iam descripta habeamus, minimè opera precium est eius historias hic retexere.

DVO verò hic Roboris genera inveniuntur, in montanis & saxis satis frequentia.

Unum Quercus fere magnitudine crescens, sed strigosius, ligno duriore, folio minus amplo, & altera parte nonnihil incano, exiguum glandem & magnam gallam ferens, minus tamè frequentè quàm Hispanicum robur, mihi in Hispanicis observationib. descriptum, cui alioqui proxime respōdet: id à duritie Austriaci & Styriae incolae Stainaichel appellant, Ungari Kemèni cher fa. Robur latifolium.

Alterum humile est, nec humanam altitudinem excedit, fruticis potius, quàm arboris nomine donandum: tenuibus & lentis ramis, foliis alteri fere similibus, sed minoribus, nec adeò sinuosis, minorum gallarum, quae plerumque bina, terna aut plures simul nascuntur, admodum ferax: eius nullum vulgare nomen intellexi. Robur humile.

QUERCVS porro genus non modò in Viennensi saltu, sed etiam in plerisque Pannoniae silvis frequens est, eadem altitudine qua vulgaris quercus, atq. etiam celsiore assurgens, candice erectiore, corticèque crassiore Cervi hist. ria.

& magis scabro: folia frequentioribus incisuris sed minus altis divisa habet quam quercus, & longioribus tenuioribusque pediculis inhaerentia: ramulos breviores, frequentioribus nodis obsitos, gemmas minores, & aliquot gracilibus foliolis ceu staminibus aut villis septas: calyces brevi crassoque pediculo annotinis ramulis adnatos, non in foliorum alis, omnino hispidos & molliter echinatos, in quibus glans est querna paulo brevior, & obtusiore mucrone praedita, quae autumnno maturitatem consequitur: adherent interdum inter folia, multis veluti squammis constantia capita.

Rustici & materia caesores optimè eam à quercu vulgari distinguere norunt, illius materiem candidiorem, laxioremque, & ad opera minus aptam censentes.

PLINIVS Naturalis historiae lib. 16. cap. 5. Cer-
rum vocat, Theophrasto Plantarum historiae lib. 3.
cap. 9. αἰγίλωι dicitur: Germanis Cerraitzel/ Unga-
ris verò chét fá.

HVIVS Cerri crassiorum atque etiam tenuiorum
ramorum libralia interdum aut maiora fragmenta in
lapides commutata, ipsaque adeò matrice in nigrum si-
licem conuersa (superficie tamen candida & friabili re-
manente) atque naturales ipsius ligni venas, orbes, re-
liquamque formam etiamnum retinentia, non modo
eruta conspexi, & Ill. Herois Dn. Balthasaris de Bat-
thyan (cuius in hac historia mentio saepe fiet) munere
habui: sed ipse etiam legi in montis Eysenberg vulgo
nuncupati & Pinke fluuiio Pannoniae imminenti accli-
ui, qua ad vallem Pinka thal ab eiusdem fluuii eam
perluentis nomine nuncupatam, descensus est, atque ad
Austriam & αὐστριον spectat.

Obscurus olim is mons fuit (quemadmodum adhuc vi-
cini) Quercus & Cerri arborum silvis: nunc verò vi-

netis

Cerri
αἰγίλωι.

Lithoxyla.

Mons ferreus.

netis generosissimi vini feracibus, quibus variis locis in-
 spersa sunt diuersi generis præstantissimorum maximo-
 rumque persicorum malorum arbores. Est autem hic
 mons cum vicinis aliquot pagis iam memorati fll. Dn.
 de Barthian.

Latifolia
 quercus exo-
 rica.

AT in eodem Viennensi saltu, Latifolia amplissimas
 arbores inueni anno 1578. cuius omnes glandes è longis
 pediculis dependentes, maxima ex parte non modo obfi-
 ta, sed quasi inclusa erant viridi quadam excrescen-
 tia multis inaequalibus angulis prædita & scabra, qua
 resiccata, gallarum modo dura & firma erat, quarum
 etiam vicem explere potuisset. An id vitium illi pecu-
 liare sit, & singulis annis recurrat, me latet, qui semel
 dumtaxat per eam saltus partem iter fecerim.

Viscum quer-
 cinum.

CETERVM latifolia Quercus per multas Pan-
 nonia silvas, visci feracissima est: id Vngari fay gyöngy
 vocant; ipsam verò arborem, Töly fa, flicem esse exi-
 stimantes.

DE ILICE.

CAP. V.

NON incommode forsitan hoc loco meminisse licebit
 duarum flicis maioris arborum, quas anno 1581. Lon-
 dini Trenobantum in Anglia nõ sine admiratione vidi.

Ilex maior.

PRIOR longè amplissima & celsissima, latissimaq;
 I. in orbem diffusa coma, qua vix maiorem in Hispaniis
 cõspexi, alitur in suburbano quodam horto ad dextram
 Tamesis fluij ripam, supra pontem qui utramque vr-
 bem coniungit, multis & frequentibus prædita ramis,
 admodum fragilibus, in quibus confuso ordine & sparsim
 nascuntur folia Hispanica foliis similia, supina parte
 viridia, prona verò incana, densa siue crassa, in ambitu
 serrata & aculeata dum annotina & recentia sunt, at
 vetusta

vetusta sine spinis, paulòq. rotundiora & minora: multos in extremis ramulis fert florum iulos, uti Hispanica, qui in flosculos flauos & muscosos explicantur, polli-
ne & tenui puluere perfusos: glandes non ex floribus oriuntur (nam sunt inutiles) verum ex aliis quibusdam separatis pediculis, quæ an maturitatem consequantur me fugit, ego duntaxat primum emergentes cuspexi sub finem mensis Maij, quo tempore plurimis floribus abundabat.

- II. ALTERA etiam vastæ magnitudinis, in arcis regie ad Westmonasterium horto nata est, magnitudine tamen cum superiore non cõserenda, licet adio crassio sit caudice, ut nemo amplecti queat. Hæc à superiore nonnihil differre mihi visa est foliis, quæ minora & magis orbiculata habet, buxæis interdum non ampliora, neque ullis aculeis horrentia, alioqui subtus incana, & superne eodem modo virentia, & inæqualiter in ramis confusoque ordine nascentia: nullos in ista flores observavi, & an fructum ferat, nemo indicare potuit.

Prioris ramum suis floribus onustum, quoniam in Hispanicis observationibus Ilicem cum fructu solummodo exhibui, in studiosorum gratiam hic adiecimus.

DE PINASTRO ALPINO PYMILIONE, ET
ALIIS CONIFERIS. CAP. VI.

HUMANAM non superat altitudinem hic Pinaster: sed statim à radice in lentos & obsequentes, tamen si crassos, atque rugoso & denso cortice tectos ramos dimittitur, inque latitudinem diffunditur, quos per singulas squammas bina semper ex eodem tubulo simul prodeuntia & iuncta folia ambiunt, quemadmodum in Pino & vulgari Pinastro, magis tamen carnosæ sunt, crassiora, breuiora, & obtusiore mucrone prædita, coloreq. saturatius

ratiùs virente: strobili unciales squammarum compacti lariceos conos magnitudine non superant, sed magis turbinati sunt, rectique, non deorsum pediculo inflexo, uti in vulgari, nucleus alatus, vulgaris modo, & inter compactiles squammas latens: radix crassa, lignosa, in diversa tendens.

Crescit in summorum Austria & Styria alpium superciliis inter saxa & rupes plerumque, ubi nulla alia arbores nascuntur.

Pinaster
Pin⁹ siluestris

πίναρ ἀγρία.

prior.

alter.

PINASTRI porro vulgaris (ita enim Pinum siluestrum appello, Plinium sequutus, qui, quæ Theoph. Plantar. histor. lib. 3. cap. 10. de πίναρ ἀγρία scribit, ad Pinum siluestrum transtulit) duo hic observantur genera, adeo sanè inter se similia, ut pauci, nisi materia cafores, discernere queant: alterum latiore & erectiore arbore, lauioreque cortice *Weisse* ferent / alterum contorta & tristiore arbore, magisque scabro cortice *Schwartz* ferent nuncupantes.

Tenuia & oblonga habet utrumque genus folia, pungentia, bina semper coniunctim ex eodem tubulo prodeuntia, & circa ramos in orbem quasi nascètia. Maio mense in extremis ramis quasi botros siue uvas quasdam fert tenuibus squammis obsitas, qui sponte aperientibus se squammis iulos ostendunt virentes aut pallescentes, plenos tenui polline luteo siue farina quæ leuis aura afflatu dispergitur. Ex mediis deinde botris noua germina prodeunt suis nouellis foliis tenui quodam & membraneo pericarpio inclusis onusta eodem mense, quæ extrema sui parte, antequam folia succrescant & explicentur, fructus rudimentum dant, grandiore iam firmiterque ad germinum basim inharrente superioris autumnii immaturo fructu, & viridi, sursum spectante & reflexo. Utrumque hoc genus Ungari vad fenyő appellat.

SED

SED tertium quoddam genus ad nonnullorum Au-
stria motum radices in scopulis; & supra thermas Ba-
denses in motum crepid. ne tenui gramine obsita crescit
admodum contorto caudice, & varicatis ramis, quorum
ramuli multo tenuiores lent. o. & que sunt quam in supe-
rioribus duobus generibus: folia habet illis multo brevio-
ra & tenuiora, tamen si bina semper coniunctum ex eodem
tubulo in ramorum circuitu nascētia: extremis ramu-
lis botrus siue vna exiguorū iulorum veluti nucamento
tenuiorum squammarum inclusa adnascitur, qui non
virescunt aut flauent, ut in superioribus, sed purpura-
sunt, deinde in tenuissimum puluerem abeunt, succres-
cente ex eorum medio nouo germine, suis nouellis foliis
membrana vel vesicula inclusis onusta: huius conus alius
minor est.

QUAE verò πίτυς, quam Gaza piceam vertit, apud Theophrastum sit, difficilius indicari posse existimo: quandoquidem eius materiam operibus ineptam esse, & magnitudine pino minorem minisque erectam assurgere scribat.

AT quae Plinio picea dicitur, quaeque etiam id no-
men apud huius aetatis rei herbariae scriptores retinet,
mea opinione nihil aliud est, quam Theophrasti loco iā
dicto ἡ ἀνὰ τὴν ἀρπύρην, id est, abies mascula, arbor procera,
& in meta modum crescens, foliis brevibus & pungenti-
bus, undiquaque ramos singulatim cingentibus, qui cru-
ciformiter & decussatim in arbore nascuntur, quam ob
causam Ungari Keröztös fenyő, hoc est cruciatam a-
bietem nuncupant: Germani feuchten appellant. Fert
verò ea Maio mense in extremis ramis singulares iulos
palescēte farina plenos, deinde strobilos siue conos molli-
bus squammis imbricatim compositis constantes, purpu-
rascetes dum nouelli sunt & primum nati, deinde par-

latius in longitudinem excrecentes, quæ in maturis interdum septem aut octo unciarum est, sub quibus exiguum alatum semen superiori simile fouetur:

Illius autem genus reperitur, quod pumilum manet, Picea pumila. fertq; quædam nucamenta, nucis pontica sine aueliana magnitudine, è squammulis imbricatum compositis, sed in pungens foliolum desinētibus cōpacta, quæ maturitate dehiscencia, cōcavas inanitates & veluti cellulas ostendūt. à summis & extremis nucamentis ramuli nonnunquā enascuntur, frequentibus, breuib; & pungētib; foliolis obsiti: sed & tota arbuscula breviorib; & pallidioribus foliis quàm vulgaris prædita est. In hac neq. florem, neque fructum observavi: & haud scio an ferat.

ABIES autem Plinij, ἐλάτη θάμεια, hoc est, abies Abies. ἐλάτη θάμεια. femina Theophrasti est, arbor celsissima & formosissima, cortice leni, & candidiore quam in picea, ramis etiam decussatim crescentibus, & in latera velut alæ expansis, quos ambiunt folia plana in iunioribus & bifido mucrone conspiciua, supernè viridia, infèrnè cinerea, & utrimque veluti pectinatim disposita, quæ deinde in vetustis arboribus, istum ordinem (nisi in tenellis ramis) non servant, & rigidiora magis (que obtuso mucrone redduntur. Adultæ arbores circa maiorum ramorum extremos quasi ramulos prona parte in singulorum foliorum alis exigua quædam nucamēta interdum ferunt, è quibus singulares brevēsque iuli emergunt, qui deinde in flosculos explicantur: perdurantq; nonnunquam in alterum annum ea nucamenta. Tenu ores ramos solent Viennenses, quando venale vinum habent, ante suas ades suspensos proponere, quoniam illis hedera vicem præbent. Germani Thannen nominant; Ungari fenvö fa buk aleuelcy ég felöl.

SED celsissima etiam est Larix, quam à Theophrasto

nequaquam describi puto: nam quæ larix Gaze dicitur, nihil aliud quam πίτυς est, quam prioribus libris perpetuò piceam interpretatus est, interdū autē eodem πίτυος vocabulo & piceam & laricem simul expressit.

CETERVM Plinius de Larice agens, omnia illi ^{Larix Plinii est πείκη Theoph.} adscribit quæ Theophrastus πεύκη tribuit, ut ex multis locis inter se collatis videre licet, quorum aliquot in medium proferemus.

Theophrastus Plantar. histor. lib. 3. cap. 4. Ἰδία δὲ τοιαῦτα τῶν ὀρενῶν, ἃ ἐν τοῖς πεδίοις ἐφύεται. περίτε μακεδονίαν, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς ἄγρια, εἰλυρα &c. Plinius Histor. naturalis lib. 16. cap. 18. Montes amant cedrus, larix, teda. Rursus eodem cap. Theophr. αἰψυλα μέν οὖν ἐστὶ τῶν ἄγρίων, ἃ ἢ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς ἄγρια, πύξας, ἀνδράχνη. Plin. eiusdem libri cap. 21. Siluestrium generis folia non decidunt abieti, larici, pinastro, iunipero, cedro, terebintho, buxo &c. Theoph. præterea eiusdem lib. cap. 10. διαφορὰν δὲ ἔχει μεγάλην πρὸς τὴν πεύκην. πεύκην μὲν γὰρ ἐπικαυθεῖσιν τῶν ῥιζῶν ἐκ ἀναβλαστάνειν. τὴν πίτυν δὲ φασὶ τινες ἀναβλαστάνειν ὡς ἐρ ἢ ἰς λέσρον ἐμπρηθέντος τοῦ πυρραίου ὄρους τῆς πίτυάδους. Plin. eiusd. libr. cap. 10. Larix iustis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Lesbo accidit, incendio nemore Pyrrheo.

Hinc factum esse arbitror, ut perpetuam Larici comam tribuat, cum tamen ipsa experientia aliud nos doceat: etenim folia quæ vicena, & plura nonnunquam simul ab eodem exortu è turbiculis ramos confuso ordine ambientibus nascuntur penicilli modo, tenuia, mollia, viridia, iis ferè similia quæ Corrudam tertiam in Hispanicis observationibus habere dixi, perennia non sunt, sed ineunte hieme decidunt, & nouo vere alia ex iisdem tuberculis renascuntur: rami longi sunt & graciles,

deorsum propendentes, in quibus unciales coni è molli-
bus squammis imbricatim sibi inuicem incumbentibus
compositi, dum nouelli & recentes sunt, ex rubro pul-
cherrimè purpurascens, ex iisdem tuberculis, è qui-
bus folia nascuntur, breui & crasso firmoque pediculo
& sursum reflexo nitentes, ut mucrone calum spectent,
qui paucula alata semina continent. Germanis hæc
Aerpaum: Vngaris vörös fenyő kibol terebintina
lezőn. Illud autem animaduertendum Vngaros omni-
bus arboribus coniferis iam memoratis fenyő nomen,
quod propriè apud eos Juniperum significat, adscribe-
re, quoniam folium spina simile, & quasi iuniper. nomen
habeant.

OMNES porro hæc arbores maxima copia crescunt
cum in Viennensi saltu, tum aliis montibus, Alpibus vi-
cinis, atq. etiam in ipsis Alpibus, exceptis earum sum-
mis iugis & superciliis, ubi nulla præter pumilam pri-
mo loco descriptam permanere possunt.

Vinetorum pedamenta & pali Viennensi agro ex a-
biète fiunt: circa Neapolim verò, & supra Badenses
thermas, totòq. illo tractu ex larice (nam ea abundant)
utpote corruptioni minus obnoxia.

Fiunt item istic ex larice longissimi canales tectis
supponendi & aptandi, ad pluias & imbres ex iis de-
cidentes excipiendum, sunt enim commodissimi: nam
cum firma & solida materie constant, diutissimè solis
ardoribus, & aliis ueris iniuriis resistere possunt, nec
finduntur aut vicium contrahunt, eaque de causa, nec
pilis, alteriù, ve rei inductione egent. Horum magna
copia Viēnam aduehitur quinquaginta pedum aut am-
pliore longitudine.

Hæc habui quæ de coniferis arboribus in his prouin-
ciis nascentibus dicerem: de quibus qui plura cognoscere
voler,

no. 10. best. 1. 38

J. nana, Willd.
Syn. p. 4. 253

volet, Petri Bellonij latinum libellum, cui titulum fecit De coniferis arboribus, legat, eumque cum iis quæ Matthiolus in primum librum Dioscoridis cap. de Pinus & Picea commentatus est, conferat.

DE JUNIPERO ALPINO.

CAP. VII.

Juniperi alpi-
ni historia. 4.

ELEGANS est hoc Juniperigenus, nec antea mihi observatum. Cubitalem autem non excedit altitudinem, sed depressum est, & quasi humi spargitur: multo tamen crassioribus brevioribusque constat ramis quam vulgaris, lentis etiam, fractu contumacibus & contortis: tenellos ramos ambiunt terna folia, equaliter semper nascentia, ut in vulgari, verum latiora, breviora, crassioraque, nec minus quam illa pungentia, colore interius ex ceruleo candicante, exterius viridi: florem non observavi: fructum verò in ramulis gestat vulgari similem, paulo tamen (ut mihi quidem videtur) longiorem, ante quam plenam maturitatem consequatur: deinde, ubi maturuit, nigrum, eiusdemque cum illo saporis.

Crescit in scopulis Durrestein & Etcheri, quibus duntaxat locis inveni Augusto mense pauculas stirpes fructu maturo & immaturo onustas.

Quantum ex gustu deprehendere licet, facultates à vulgari non absimiles possidebit.

DE MYRICA PANNONICA.

CAP. VIII.

Myrica histo-
ria.

MAGNUS frutex est, Gallica aut Hispanica Tamarice nō multo minor, sed nunquam ut illa arborescit, brumam tamen etiam ferens, & rignis ut illa gaudens: virgæ huic sunt crassiores, folia crassiora, & latiora: singulis

Class. hist. 1140

Tamarix germanica
Linn. 1753

singulis annis novos surculos produci cubitales, virides, omnes plerumque in quandam sp. camp. maris aut semipedalis longitudinis desinētes, è floribus ex albo purpurascentibus confertam, quinque foliolis constantibus, gallica flosculis maioribus: quibus succedunt calyculi oblongi & mucronati, qui debiscentes papposum semen salicis modo ostendunt: ex masculorum foliorum surculos ambientium alis enascuntur alij ramuli exiguis foliolis onusti.

Copiosè ad flumen Drasen iuxta D. Hippolyti phanum, vulgo Sant Pelken nuncupatum, quod octo ab urbe Vienna miliaribus abest, nascitur: atque etiam ad flumen Schwartze oppidum Neukirche alluens binis supra Neapolim Austria miliaribus: praesertim in arenosis locis, quae hieme ab iis fluminibus inundantur. Floret Maio & Iunio, ac deinceps tota fere aestate flores & semen proferre non desinit.

Similem huic quibusdam locis Germania ad Rhenum fluxum, & in Tyrolensi comitatu nasci intelligo. Sed & superiore anno Londini in plerisque hortis satis frequentem vidi.

Ad silvestrem Myricam hac etiam referenda est, ut in Hispanicis observationibus obiter annotavi.

Non dubium est, quin iisdem facultatibus praedita sit, eademque praestare possit, quae Tamarix à veteribus descripta.

DE ERICA.

CAP. IX.

ALIT etiam hac Prouincia peculiaria Erica genera, quae in aliis observare non memini.

I. HUMI diffusa est prior Erica, & latas occupat areas, multis ramis lignosis, flexilibus tamen constans,

ex atro

Erica coris
folio.

Erica baccife-
ra.

Erica corymbosa L. 1. 45

Erica corymbosa
L. 1. 45
Sp. Pl. 4234

ex atro rufescente cortice rectis, qui interdum fibras agunt, ut latius serpere possint, alimentumque sufficiens melius attrahere: assurgentes ramulos numerosa ambiunt foliola, ternis, interdum quaternis versibus disposita, crassa & carnosae, Erica baccifera Lusitanica fere similia, sapore primum linguam exsiccante, deinde acri & linguam vellicante: flosculi ad foliorum exortus pusilli, tribus foliolis constantes, colore herbaceo; his succedunt bacca rotunda uniperis haud minores, primum virides, per maturitatem vero nigra, & purpureo succo, uti mora, plena, in quibus multa grana inaequalia & veluti triangula: radix lignosa & dura.

Hanc florentem & viridibus baccis onustam, multasque adhuc superioris anni maturas baccas retinentem inueni in scopulis praecelsi montis, vulgo Wechsel appellati, quinto supra Neapolim Austriae urbem miliari, mense Junio, atque etiam postea Augusto, fructu immaturo & maturo plenam in Sneberg & Dnealben celsissimarum Austriae & Styriae alpium iugis.

II.

Erica altera.

MULTOS teretes humique procumbentes ramos Altera habet, pedales, aut cubitales interdum, ex atro purpurascens. Hos plurima exigua oblongaque ambiunt foliola, Erica tertiae hispanicae fere similia, paulo tamen longiora, quaternis plerumque, interdum etiam quinis versibus ordine disposita, adstringente gustu: flosculi in summis ramulis oblongi, concavi, purpurei dilutioris coloris, ex quatuor foliolis eiusdem fere coloris prodeuntes, qui exsiccati & maturi, nigricans & minutum semen continent: radix dura, lignosa, in diuersa tendens: ipsi tamen procumbentes rami, humique diffusi tenues nonnunquam capillaresque fibras agunt.

Copiose admodum crescit supra Seethof in ascensu Berren alben supra secundum lacum: inueni etiam inter saxa &

Chrys. herb. 1.43

Chamaenerion

saxa et scopulos in ipsis præaltis ingis Durrestein, Snelben, atque aliarum alpium: similiter & in iis quæ ad alpes excurrunt montium ingis; ubi Maio floret, in aliis verò solummodo Junio, semen autem Iulio maturescit.

TERTIA minor est, pedalemque altitudinem raro superat, & magna ex parte humi procumbit, foliis quaternis, ramulos, contrariis inter se pediculis, semper ambientibus: flores secundum ramulorum summam longitudinem inter folia dependent, cani, pusilli, in quatuor angulos desinentes, herbaceo colore præditi: deinde semen: radix etiam dura & lignosa.

III.

Erica tertia:

Maxima copia nascitur in ascensu montis illius qui superandus est iis qui Gaminga ad Seehof vicinæque loca proficisci cupiunt, quo loco & florentem, & foliacea capitula proferentem Augusto mense collegi: neque usquam alibi conspexi.

ÆQUALI cum superiore hæc excrescit altitudine, tenuibusque virgulis prædita est humi etiam diffusis, ex purpura nigricantibus, quæ summa parte in multos plerumque ramulos desinere solent: folia in ordines & versus digesta, ut in reliquis, tenuia admodum, Erica sexta Hispanica similia, ternæque semper quemadmodum in illa, equali inter se situ virgulas ambientia: summi ramuli onusti sunt cōcanis & oblongis flosculis, per extremum in quatuor angulos sectis, colore cæm quatuor illis foliolis unde enascuntur, carneo, octonis staminulis nigricantibus, stiloque purpurascente è medio flosculo emergentibus: semen per maturitatem nigricans exiguum: radix aliis similis lignosa. Adnascuntur interdum huius etiam ramulis viridia capitula, è latioribus foliolis compacta, capitulorum Thymi modo.

IIII.

Erica quarta.

Inuenitur hæc apud arcem Strichstain in silva illi
C
imminenti.

imminenti, alia item proxima ad sinistram oppidi Neu-
kirche silua, aliisque montanis Pannonia siluis. Floret
Aprili & Maio, quo tempore aspectu venustissima est.

CERTUM est priorem eam esse quam Matthiolus
in montibus qui Boemiam à Silesia determinat inuen-
tam, bacciferam cognominat, ac describit, tametsi pul-
pam subuirescentem sua fructui tribuat, quæ in mea ri-
gricat, & purpureo succo manus inficit: sed fortè cum
eam observauit, bacca nondum plenam maturitatem
erant consequuta. Multum autem differt ab Oxycocco
Cordi, siue Vacciniis palustribus Dodonæi. Erica enim
non nisi in præcelsum montium iugis & scopulis inue-
nitur: illa verò duntaxat in palustribus, cum in Belgi-
ca, tum plerisque Germania locis: huius præterea folia
crassa, ut dixi, & carnosæ, acria sunt & linguam velli-
cant: illius verò latiuscula sunt, & prona parte cana,
refrigerantque & adstringunt.

AD ἑπεικὴν Græcorum, Ericam aut Ericen Latino-^{ἑπεικ.}
rum referendas esse has omnes plantas, præsertim ad
eam quæ est Coris folio, censeo. Nullum harum erica-
rum prima, tertia, & quarta vulgare nomen intellexi,
sunt enim montanis pastoribus innominate: sed secunda
ab illis Zinneke appellatur.

Alia verò Erica folio Myricæ passim in multarum <sup>Erica folio
Myricæ.</sup>
Prouinciæ solitudinibus obuia, frequētissima etiam
per Pannonias nascitur: ea ab Ungaris teli zöd, id est
hiemale viride nuncupatur.

DE CYTISO.

CAP. X.

CYTISI aliquot genera elegantia per Pannonias
nascuntur, quorum nonnulla alibi nusquam mihi obser-
uata memini.

PRIMUM cubitales, maiorésque interdum habet I. Cytisus prior.
 virgas, lentas, vimineas, in multas alas diuisas, quas
 sparsim, & sine ordine ambiunt terna perpetuo folia uni
 pediculo inherencia, viridia, dorso eminentiore, amari-
 usculo sapore: summa virga in oblongam spicam flo-
 rum desinunt, quatuor foliolis constantium, pisiq̃ue flo-
 rum formam amulantium, multo tamen minorum, co-
 lorísque lutei, suavis odoris melleúmque quiddam spi-
 rantis: siliquae deinde succedunt plana, oblongae, semen
 flauescens exiguum continentes: radix dura, lignosa,
 oblonga, fibrísque rarioribus donata est.

Copiosè nascitur non modò in omnib. siluis Viennensis
 agri, & ad vias; sed plerisque etiam Pannonia locis,
 atq. in ea Austriae inferioris parte, quae veteri circum-
 scriptione Pannonia non continetur.

Crescit & in Hercinia silua quae Boëmiam undique
 cingit: ubi florere incipit sub finem Junij, & Augusto
 plerumque desinere solet: at in Pannonia maturius.

CUBITALES nonnunquam sunt Alteri virga, re- II. Cytisus alter.
 etae, tenues, vimineae, & lentae: quas ab infimo ad sum-
 mum usque exornant folia, terna uni pediculo inheren-
 tia, superiori fere similia, sed omnino incana, angustio-
 ra, gustu amaro, quaeuē trita, pingua esse videntur:
 ex singulis interdum foliorum sinubus ramuli prodeunt,
 similibus foliis, sed minoribus obsiti, ferentes in summo
 quinos aut senos flores, loti pratensis herba, quam à præ-
 grandibus siliquis nonnulli siliquosam cognominant, flo-
 ribus persimiles, coloris aurei, odoris non expertes: &
 ex folliculis deinde siliquas planas, oblongiusculas, hir-
 sutas omnino, atque in his semen subruffum, planum,
 nonnunquã tumidiusculũ & rotundiusculũ, durum,
 quod maturitate dehiscantibus siliquis excidit: radix
 dura est & lignosa, nigricans, & summa tellure sparsa.

Frequens est toto agro Viennensi, praesertim supra Phasianorum, & multis aliis cum Austria superioris & inferioris, tum Pannonia locis aridis propter vias.

Floret Iulio, & subinde usque in Autumnum, semen sub Augusti finem, & Septembri maturescit.

Integras saepenumero huius fruticis plantas cuscuta vulgari, quam legitimam Dioscoridis androsacen esse plerique existimant, obsitas inveni.

2.

Cytisi secundae species altera.

Eius aliud genus est multo maius, crassioribus virgis, admodum hirsutis, erectis, foliis duplo amplioribus, floribus & siliquis maioribus: ipsi etiam flores colore magis aureo rutilant: iuxta sepes nascitur, rarius tamen & minus obuium superiore.

III.

Cytisus tertius.

ALIQVOT ramis praeditus est Tertius Cytisus sparsis & humi fissis, tenuibus, lentis, & fractu contumacibus, qui nullis aut rarissimis foliis sunt obsiti, multos autem ex lateribus ramulos proferunt tenellos, hirsutos, in quibus folia longis pediculis innitentia, terro semper numero, superioribus breviora, elato dorso, superne viridia, inferne incana lanugine pubescentia, gustu amariuscule, herbaceo odore: ex alarum in extremis ramulis, nonnunquam et per totos ramulos prodeunt terni aut quaterni flores simul iuncti, superiori forma similes, colore luteo, qui tamen, dum marcescere incipiunt, aureum colorem adeo saturum contrahunt, ut purpurascere videantur: folliculi, unde flores emergunt, pallent & lanugine pubescunt: siliquae superioribus paulo planiores, non minus tamen hirsutae, semen continent exiguum subfissum: radix dura, lignosa, iuxta quam ramus per terram sparsi subinde fibras agunt.

Sponte prouenit siluula quaedam ad Lachen primo ab urbe Vienna militari, & plerisque aliis locis urbi vicinis: tum etiam in utriusque Pannoniae silvis atque etiam in Interamni

teramni ultra Drauum flumen. Maturius floret superioribus, Maio videlicet, interdum etiam Aprili, & nouos interdum ex ramulis flores per totam deinde aestatem profert.

Cytisi tertij
Species altera.

Sed & huius generis alius inuenitur pedalis virgis, tenuibus, viridibus, supinis & humifusis, quas ambiunt folia superioribus similia: flores etiam similes extremis virgis quini, seni, aut plures simul congesti inascuntur, nulli autem per virgas sparsi ut in superiore: siliqua & semina non differunt: virga, foliorum pars prona & siliqua molli hirsutie pubescunt.

Inuenitur in Pannonia siluis, florétque Maio.

INTER KUTIOS Cytisi genera referendos esse hos frutices certissimum est: iisdemque cum illo facultatibus praeditos verisimile. Prioris historiam nostrum Lobelium in aduersariis prodidisse existimo: reliqua Herbarijs nostra aetatis prorsus ignota.

De Colutea scorpioide cognominata.

CAP. XI.

CYTISO cognata sunt haec stirpes, idcircoque proximae illius generibus collocanda.

I.

Colutea scorpioide
clatior.

MULTAS Prior ex una radice fert virgas bicubitales interdum & tricubitales, graciles, satis tamen firmas, in frequentes ramos diuisas: folia septem aut nouem uni costa inhaerentia & alata, bina semper ex aduerso sita, uno, quod imparitatem facit extremam alam occupante, Colutea foliis similia, sed minora, Polygala Valentinorum fruticatis in Hispanicis observationibus descripta fere paria, saturatius tamen virentia, gustu ingrato admodum & amaro: e singulis ramulorum alis prodeunt tenues pediculi sustinentes plerumque binos flores Colutea similes cum forma tum colore, sed minores & nonni-

& nonnihil odoratos: siliqua non sunt crassæ & vento turgide, uti in illa, sed oblongæ, teretes, & quodammodo articulate, uti in *Valentinorum polygala*, longiores tamen, semina lauia, oblonga subfusci coloris, & ingrati saporis, singula in singulis articulis continentes: radix lignosa, longè latèque dispersa.

Colutea scorpioides humilior.

Est & alia humilior, humique se diffundens, quæ neque foliis quinis aut septenis uni costæ plerumque inhaerentibus, neque floribus, qui pisiformes bini semper extremis oblongis pediculis innascuntur, à superiore differt: sed huius virgæ palmares duntaxat aut pedales hieme marcescere magna ex parte solent, & nouo vere denuo ex radice germinare: siliqua & semina paria: radix similiter dura & lignosa latè se spargit, nonnullisque fibris donata est.

Sponie nascuntur & ad Calenberg vicinisque *Vienne* montibus abundè, tum etiam in nonnullis *Pannonia* montanis locis. Priorem in Belgicis hortis antè videram: cuius *Pena* & *Lobelius* in *Aduersariis* etiam meminerrunt, qui in *Valena* silua agri *Mompelliani* nasci asserunt: Ea in hortis culta longè maior euadit. Posteriores nunquam antea obseruare memini. Florèt Maio.

II.

Colutea scorpioides altera.

ALTERA nititur radice crassa & lignosa, lenta tamen & flavescente cortice obducta, multisque fibris firmata: ex qua multas singulis annis producit virgas pedales, nonnunquam etiam cubitales, lentas, vimineas, laues, virides, & in his temerè sparsa folia, quina, septena, etiam nouena uni costæ inhaerentia *Polygalæ hispanicæ* maiori similima, saporis primùm exsiccantis, deinde nonnihil acrimonia in summis labris relinquentis: flores in alis foliorum oblongis virgulis inherentes, copiosi, leguminacei, in coronam dispositi, lutei, *Hispanicæ* floribus persimiles, nullo grato odore commendati:

semen

semen deinde in siliquis articulatim distinctis hispanice simile.

Crescit in montium qui à Danubio & Calenberg illi ad dextram imminenti ad Alpes extenduntur radicibus, inter vepres & ad vinetorum margines. Floret Iunio, nonnunquam etiam Maio.

DE ANONYMO PRIORE.

CAP. XII.

POLYGALÆ vocabulum, & nonnulla alia nota faciunt, ut hanc ἀνώνυμος quidem, sed elegantem, & nemini adhuc, ut arbitror, cognitam plantam superioribus subiungam.

Ex radice longè latèque summa tellure serpente, lignosa, flexili, & subinde capillares fibras agente, multi prodeunt lenti & obsequiosi ramuli, dodrantaes, quæ terra integuntur ad eorum exortum plerumque fibras agentes: folia in his buxi æmula fere, carnosæ, viridia, paulo tamen magis mucronata, confuso plerumque ordine disposita, gustatibus ingrata primum, deinde amara & feruida: flores inter folia in extremis ramulis oblongi, terni aut quaterni, odoris expertes, nonnullis verò locis odoratissimi & narcissinam quandam fragrantiam emulantes, tribus foliolis constantes, quorum duo alba sunt, & alarum modo sursum expansa, galeola exalbida illorum exortum integente, tertium folium in oblongum veluti tubulum convolutum est, sursum per longitudinem apertum, per extremitatem braccæ modo efformatum atque luteum, & vetustate interdum omnino purpurascens aut rubescens: floribus succedunt late & compressa siliqua, Thlaspi latifolij siliquis paulo minores, virides, quæ bina plerumque (nonnunquam verò unicum tantum) continent grana, exigui crui magnitudine,

ἀνώνυμος Col-
luteæ flore

Handwritten note:
 Anonymos flore coluteæ siue prior.

Handwritten note:
 Anonymos flore coluteæ siue prior.

tudine, colore ex cinereo nigricante, hirsuta, & veluti quoddam animalculum eментita, Polygala vulgaris maioris rubra (de qua secundo libro) semini haud absimilia, sed minora, quae aperientibus sese per latera loculis, sponte excidunt.

Frequens est non modo in montibus Medeling, & Badenſibus thermis imminentibus, sed & in aliis ad Alpes excurrētib; qui omni resin ferarum genere integuntur, inter saxa: atque plurimis Pannoniae locis, uti supra Posonium, Sopronum & Zolonock. Floret Aprili & Maio, semē Junio maturitatem adipiscitur.

NULLVM nomen huic suffrutici imposui, quod non succurreret an à veteribus fuerit observatus: atque ut ansam studiosis praeberem, diligentius illos excutendi, si forte appellationem aliquam aptam inuenire possint, ne perpetuò avoruptis maneat. Rusticis sanè neglectus est, eaque de causa nullo illum nomine vulgo dignantur: attamen nonnulli, quod perpetuò vireat, Wintergruen appellari mihi dixerunt.

DE CHAMÆGENISTA.

CAP. XIII.

GENISTÆ illius, quae per uniuersam fere Germaniam, Galliam, atque Angliam vulgatissima est, cuiusque flores Belgae muria condunt, & capparum loco edunt, sponte nascentis per Pannonias aut Bohemiam nulla vestigia observare potui. Chamægenista vero duo genera plerisque locis sese obtulerunt.

PRIMUM multis palmaribus interdum etiam pedalis aut minoribus virgulis humi diffunditur, terebibus, lentis, striatis, virentibus, & in aliquot ramos diuisis. per quos confuso ordine & quasi temere sparsa sunt foliola, bina, terna aut quaterni, ab eodem exortu &

1.
Chamægeni-
sta hystoria.

D

tuberculo

Mo. Bot. Garden,

Class. and. 1.143

Chamægenista pilosa

Walt. 3 941

Sm. et. 2, 100

tuberculo prodeuntia, Genista vulgaris germanica foliis similia, dorso eminentiore, & quasi complicata, superne viridia, inferne nonnihil canentia, gustu amariusculo, & inter illa singuli aut bini flores lutei, quatuor foliolis constantes, Genista germanica floribus forma similes, sed minores, nullo interdum, aut certe perex-guo odore praediti, nonnunquam satis odorati: siliqua succedunt plana, hirsuta, exiguum flavescentis semen Cytisi generibus simile continentes: radix est dura, lignosa, aliquot fibris donata: sed et virgule secundum radicem, qua terra integuntur, plerumque fibras agunt.

Nascitur multis Pannoniae locis ad viarum & silvarum margines, ed. tis & siccis locis, desertisque nonnunquam agris. In cultis atque inter vepres interdum magis luxur. at & amplior fit. Floret Maio, nonnunquam etiam Aprili.

ALTERIVS historiam, cum ab aliis sit prodita, 11. hic retexendam minimè duxi.

In sola verò Pannonia nunc (nam olim apud Helue-
tios & quibusdam Germaniae locis colligere memini) sponte & copiose nascentem hanc stirpem observavi in silva Nemethwywar Ill^{ris} Dn. de Batthyan arcem munitissimè proxima, atque supra Sopronium, sed omnium abundantissimè inter Sakturnya Ill^{ris} Comitissae de Zrinio munitissimam arcem, & Fridato Mag^o Dn. Michaelis de Zck arcem, in collibus.

Chamae-
genista altera.

AUSTRIACI Ungaris vicini Priorem Gelbe klee, hoc est, trifolium luteum appellant: Alteram Germani Erdepfrimmen/ id est, terrestrem genistam nuncupant: nonnulli Genistam sagittalem.

Genista sagittalis.

CETERVM per Pannonias vulgarissima etiam est ea Genista species, spinis & aculeis horrens, quam nonnulli Genistellam spinosam nominant, Ungari Iglicze,

Genistella spinosa.

semen continens membrana cinerea tectum, rotundum, Thymelea grano par: radix oblonga, digiti minimi ut plurimum crassitudine, nigricans, lenta, superiore parte interdum gracilior, unde rami flexiles & humi diffusi emergentes, subinde secundum alarum caua satis crassas fibras agunt.

Prouenit in multis montibus Vienna vicinis tanta copia, ut rusticae mulieres, dum floribus abundat, multos eius man pulos in forum venales adferant, cum varij generis alius floribus, exornandorum truliniorum gratia. Nasitur & in Pannoniae siluis editiore locis sitis ultra flumen Rabam.

Aprili plerumque florere solet, atque etiam Maior fructus maturitatem consequitur Junio. Adeo autem foecundus est hic suffrutex, ut ter sepe numero eodem anno floreat, nouis floribus semen semper consequentibus, quod probe maturum bis eodem anno de iisdem plantis colligere memini.

Cneorum al-
bi Theophras-
ti.

MATTHIOLVS commentariis in Diosc. cap. De Cinamomo hunc suffruticem pro Cneoro albo Theophrasti proponit. Cum verò doctissimorum quorumque iudicio Cneorum Theophrasti a Thymelea et Chamalea Dioscoridis non differat: cur potius huic id nomen accommodare malit, quam illis, multis mirum videtur. Postrema autem editione cap de Thymelea lib. 4. aliud nobis Cneoron Theophrasti adfert, nullis, ut ipsius verbis utar, deficientibus notis. Sed cum nudam imaginem addito Cneori duntaxat nomine nostris oculis subiiciat, è planta sicca sibi Roma missa expressam, illiusque historiam plane subliceat: ne egre ferat, si parum fidei ipsius assertioni adhibeamus.

Ceterum nisi in hac planta, acrimonia, quae quidem sensu percipi possit, abesset, ad Thymelea genera, aut ipsi
congene-

congeneres stirpes (quales multas inueniri in nostris Hispanicis observationibus monuimus) hunc suffruticem referendum esse censerem. Vulgare autem nomen cur apud rusticas mulierculas nullum inuenerit, satis mirari nequeo, quandoquidem illius flores ipsis adeo sint familiares & in deliciis. Inueniuntur tamen nonnulli rustici, qui *Stein roselin* / hoc est, petream rosulam appellant.

Eius porro facultates sunt nobis incomptae.

DE ANONYMO ALTERO.

CAP. XVI.

MEDIAM quandam inter superiorem, & Cisti humilis generis naturam adeptam videtur hac planta: ideoque mediam inter utriusque historiam collocauimus.

OBLONGIS verò, interdum dodrantalibus tantum, serpit ramis, humi diffusis, nigricantibus, in multos alios breuesque ramulos diuisis: folia frequentia & conferta sunt, bina semper inter se opposita, exigua, Serpillo minora, Thymi durioris foliis haud multo maiora, crassa, superiore parte viridia, inferne candicantia, gustu amaro: extremis ramulis innascuntur bini aut quaterni flosculi simul iuncti, perpusilli, ex quinque foliolis compositi, colore quasi carneo: his succedunt capitula, quae per maturitatem in quinque crenas dehiscunt, semenque exile admodum ostendunt: radix dura & lignosa est, aliquot fibris donata: quinetiam rami subinde tenues fibras agunt.

*ἐνδρόμιος
foliis Thymi.*

Nascitur tenui solo inter saxa, in summis Sneberg & aliarum Alpium iugis. Floret Junio, interdum etiam paulo maturius, atque ut arbitror statim post solutas nives. Exsiccata planta non iniatundo spirat odore.

NONDUM mihi constat quò istam plantam referre debeam,

Anonymos altera
 Lam. Bot. 1753

Clusia 1753

debeam, eam ob causam ἀνώνυμον etiam reliqui, liberum cuique faciens, quo potissimum nomine eam appellare libeat: nisi forte ea sit, quam Pena & Lobelius in *Adversariis* Alpinam alteram vocant, & statim post *Chamerhododendron* odorem collocant.

DE CHAMÆCISTO.

CAP. XVII.

IN Hispanicis meis observationibus, ad *Cisti* femina tertiam classem retuli eas plantas, quas nonnulli *Helianthemum* Plinij appellant, alij *Panacem cheironium* Dioscoridis esse censent, planè diuersas à *Cisto folio Sampsi*, quem in secunda classe reposui.

Illis congenere aliquot in Pannonicis Noricisque montibus inueni, quarum historiam hoc capite describemus, quoniam ab aliis minimè esse observatas video.

RAMULOS habet prior humi fusos, dodrantaless I.
aut maiores, multis oblongis angustisque foliis, nullo, ut plurimum, certo, sed confuso ordine dispositis septos, præter vulgarem in omnibus *Cisti* generibus foliorum situm, sapore primum veluti gummoso, deinde amaricante: bini aut terni extremis ramulis inter folia insident flores, quinis foliis constantes, colore luteo cum suis in medio staminulis: quibus succedunt trigona capitula satis magna, maiusculum & inaequale semen continentia: radix lignosa, dura, vixax, foris nigra cortice obducta, & in aliquot ramos sparsa.

Chamæcistus
i. angustifolius.

Rarior est, nec nisi in monte Badensibus thermis imminenti, atque in Hamburgensi pauculas plantas inueni florentes mense Junio, quo tempore semen etiam perficit.

DODRANTALIBUS est etiam Altera ramul- II.
lis, humi similiter diffusis, quos bina semper contrario
inter se

Chamæcistus
folio cano.

inter se sicut sepium filia, Myrti tarentina foliorum magnitudine, aut angustiora, supernè cinerea quadam lanugine obducta, infernè vero omnino incana, sapore adstringente, & nonnihil deinde amaro: pediculos postea exerce duarum aut trium unciarum longitudine, quibus insident quini aut seni flores superiori cum formatum colore similes, capitula etiam trigona, minora quam in superiore, semine inaequali, minuto, rufo plena: radix superiori similis & vivax: pediculi flores sustinentes maturo & deciduo semine exsiccare plerumq. & confringi solent: qui in icone à sculptore corrupti fuere.

Abundantissimè nascitur in omnibus illis montibus qui à Calenberg ad Alpes continua serie perducuntur: tum etiam in Hamburgensi, & aliis Pannonia locis, agris editioribus desertis siccisque, gramineis tamen. Floret Maio, semen maturum est Iunio.

III.

Chamaecistus
capilli folio.

MULTOS promit Tertia ramulos ex eadem radice, tenues, oblongos, summa tellure sparsos, subrubentes, in quibus exigua folia, ordine quodam & duplici serie, quemadmodum in reliquis Cisti generibus disposita, serpullo fere similia, nigricantia & hirsuta, crassa-que: sub florum vero partem, in novellis ramis longiora & candidiora: flores in extremis iisdem novellis ramulis terni aut quaterni, oblongis & hirsutis pedicillis inherentes, quinis foliis, ut superiorum flores constantes, illisque magnitudine pares, sed aurei planè coloris, & odorati: semen observare non licuit: radix multifida, aliquot fibris latè sparsis capillata.

Nusquam nisi in summis Austria & Styria Alpibus inveni, semel mense Augusto florentem: in hortum verò translata Maio mihi floruit: sed flores cum suis pedicillis nimium caduci, omnem observandi seminis occasionem planè ademerunt.

Chamæcistus *Chamaecrista*, L.
Chamaecrista, L.

Chamaecrista, L.

PALMARIS aut paulo amplior est hac, superioribus tamen firmior, multisque ramulis, lignosis, rectis & nigricantibus prædita, quos numerosa & adeo conferta ambiunt folia, ut gemino ordine digesta videantur, Myrti tenuifolia foliis non dissimilia, minora tamen, & hirsuta, licet atro virore supernè splendant, sapor adstringens: flos unicus, interdum alter extremis ramulis exit satis crasso pediculo subnixus, unico quidem constans folio, sed quinque profundis crenis, iisdemque velut circinatis diuiso, ut quinque foliis constare quis putet, eadem qua superiores magnitudine, colore ex albo purpurascente, & quasi carneo dilutiore, decem staminibus extrema parte nigris, & stilo oblongo purpurascente medium florem occupantibus: floribus excussis apparent pentagona capitula, qualia in nonnullis Cistigeneribus videre est, obtuso quodammodo mucrone, quæ maturitate aperiuntur, semenque continere deprehenduntur admodum exile, colore flauo.

IIII.

Ch macifne
myrtifolius.

Rarissima est hac, & duntaxat provenire deprehensa est in scopulis iugi Snealben florens sub mensis Iunii finem: semine verò prægnans Augusto in Veytzalben duobus supra Neuberg miliaribus. Eam in horto cicurare volui semel atque iterum ex iis iugis cum suo cespite desumptam: sed operam lusi.

N V L L V M nomē vulgare obtinent hæc planta, quod intellexerim, præter Secundam, quam nonnulli Rustici *Weyl aller welt kraut*, appellant, à præstanti videlicet curandorum vulnerum facultate: quo etiam nomine donari audio *Helianthemum* illud; cuius diuersa in his quoque Prouinciis inueniuntur genera.

Omnes autem etiam hieme folia retinent.

E

DE MYR-

DE MYRTO-CISTO PENNÆI.

CAP. XVIII.

ELEGANS porro ea est planta, cuius iconem Cl. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus anno 1580. ad me misit, & subsequente anno Londin' in Anglia siccam ostendit; quam ille ex Balearum insularum maiore, vulgo Maiorica nuncupata etiam *μυρτοκίστος* appellavit.

Myrto cistus
balearica.

TRICVBITALIS interdum frutex est, scabro admodum cortice, & veluti quibusdam tuberculis ob-
sito, qui in vetustis ramulis facile abscedit & sponte
decidit: foliis Myrti fere, dorso non minus scabro quam
ramuli, supernè autem laevibus, coniugatum ut in reli-
quis Cisti generibus circa ramulos nascentibus: flores
summis virgis insident lutei, quinque oblongi foliis con-
stantes, & multis intus longiusculis staminibus præditi:
his succedit oblongiusculum & pentagonum capitulum
semine plenum.

Tota stirps odorata est, & gummi siue resinam
[lentorem potius & pinguem quendam succum quali
Ledi genera madent.] effundere videtur.

DE LEDO

DE LEDO SILESIACO.

CAP. XIX.

CISTI Ledi generibus adnumerandum esse hunc non minus elegantem & raram fruticem non est dubium, quibus odoris iucunditate proximum etiam est.

Ledi Silesiaci
historia.

CYRITALIBVS autem interdum est virgis, firmis, lignosis, cortice cinereo abductis, quæ in summo in plures alias tenuiores & quodammodo purpurascentes, easque etiam nudas diuiduntur: illæ vicissim in alios do-
drantales ramulos, virentes quidem, sed tomento quodam rubiginæ coloris obritos, quos nulla serie digesta sed confusa ambiunt folia, Litanioidis coronaria foliis fere similia, sed longiora, supina parte viridia, adcoque in pronam partem reflexa & conuoluta, ut eius nihil conspici possit præter nervum secundum folij longitudinem excurrentem, simili tomento, cum pediculo cui inhaeret, pubescentem. grati & suavis odoris, acris autem saporis: summis istis ramis insident capita ex multis brevibus quasi squammis ferrugineis compacta, è quibus deinde sese explicat corymbacea quadam coma multorum florum, oblongis, tenellis, atque virentibus nonnihil tamen lanuginosis pedicellis inherentium, grato odore nares ferientium, quinis foliolis albis constantium, non subluteorum (ut temerè quidam, qui siccam fortassis plantam duntaxat conspexit, asserit) decem candidis staminulis cum stilo medium florem occupantibus: his demum succedunt capitula oblongiuscula, pentagona, officulis fructus corni nonnunquam magnitudine haud cedentia, quæ, dum adhuc virent, argenteis punctis distincta esse videntur, sed maturitatem ad-
epta, rubiginæ sunt coloris, seménque continent oblongum,

gum, flauescens, adeoque exile, ut scobis è lignis à ver-
mibus erosis sponte decidentis instar sit. Verum peculia-
re est in istis capitulis, ut per maturitatem deorsum
inflectantur, terramque mucrone spectent, magna Na-
tura prouidentia, ne semen temere effluat: etenim, præ-
ter reliquorum consuetudinem, à pediculo, non ab ex-
trema cuspide, aperiri & debiscere solent. maturo semi-
ne, terni aut quaterni alij ramuli rubigineo tomento ob-
ducti cum suis foliis in cone lateribus enascuntur, spem
florum in sequentem annum pollicentes: radix lignosa,
& breuibus fibris donata.

Tota planta odora est, præsertim cum floribus onu-
sta est, & aromaticum quiddam spirat: itaque mirum
non est, si, ut testis est Matthiolus, vestibulis iniiciatur,
ad præseruandas eas à tinea.

Nascitur in plerisque Silesiæ locis, unde non modò
aliquot stirpes erutas, sed etiam recentes ramos floribus
elegantissimis & suo fructu onustos ad nos misit anno
1578. Doctiss. Vir Achilles Cromerus Nissenus, rei
herbariæ studiosissimus & nunc R^{mo} ac fili^{mo} Episcopo
Vratislaviensi à secretis: qui nos etiam pro nostra ami-
citia peramanter admonuit, ad montium radices se ali-
quot plantas inuenisse, quæ flores sex foliis constantes
duodenisq; staminibus præditos proferrent. Insuper
addidit, qui illi dux via fuisset, Venatorem adfirmare,
similem plantam in summis montium iugis conspexisse,
iam suis floribus ornatam, quæ digitalem longitudinem
non excederet: nominatam autem ab eo *Heponisch bin-
kraut*, hoc est peregrinam apiariam, quòd apes eius vi-
delicet floribus delectentur.

Floret sub finem Junij & Iulio, maturescit Augusto
et Septembri: inherentiq; interdum in sequentem usque
annum

annum capitula, sic ut recenti flore, & fructus superioris anni vestigiti onusti rami nonnunquam conspici possint.

ROSMARINUM silvestre vocatur hic frutex à Rosmarinum
Gl. Matthioli.
Matthiolo: sed, uti dixi, ad Ledi genera potius referendus videtur, in qua sententia est doctiss. noster Lobelius: ideoq. Ledum Silesiacum nuncupavi. Si quis Boëmicum (quod in Boëmia etiam nascatur teste Matthiolo) aut folius Rosmarini cognominare malit, à foliorum cum illo similitudine, per me licet. Arbitror Cordo haudquaquam ignotum fuisse, & Plantarum historia lib. 1. Chamæpencen ab eo appellari. Chamæpenc Cordi.

Non dubium est, quin, si quis periculum faceret, ad pleraque magni usus futurus sit hic frutex. Atque adeo Ledi Silesiaci facultates.
Silesij, teste Cromero, aduersus articulorum contractiones felicissimum eius usum compererunt, totius plantæ decocto in solium infuso, cui acri insideant, & subinde id repetant. Idem me huius oleo stillatitio, Nissenii pharmacopœi opera et diligentia vitreis organis extracto, superiore mense, hoc est Octobri huius anni 1582. donauit, quod sanè fragrans admodum cum sit, & stirpis florumque natium odorem retineat, easdem proculdubio facultates etiam obtinebit. Nondum tamen quisquam periculum fecit: sed non defuturos, arbitramur qui breui experientur.

II S D E M porro locis quibus id Ledum crescit, nonnunquam inuenitur frutex quidam pedalis altitudinis, raro amplior, tenuibus subrubentibus virgis præditus, que deinde in tenuiores candicantesque ramulos diuiduntur, angustis oblongis que foliis temerè & confuso ordine eos vestientibus onustos, supernè virentibus, infer-

nè verò canescentibus, & Salicis pumila angustifolia (quæ infra describetur) foliis admodum similibus, gustu valde exsiccante, & nullo grato odore: summis etiam ramis insident capitula ex multis brevibus squammis compacta, è quibus sese explicant aliquot flosculi tenuibus oblongisque pedicellis inherentes, quinque foliolis constantes ut superioris, sed diversi coloris, nimirum rubri dilutioris siue quodammodo carnei, quibus excussis pentagona conspiciuntur capitula brevia & obtuso mucrone, exili & pallescente semine plena.

Eodem quo superior tempore floret, & maturum semen profert.

H V N C nobis sub superioris Autumnii initium è Silesia misit C. V. Fridericus Sebizius medicus hac inscriptione, Rosmarinus silvestris ἀόσμητος. Similem verò ante multos annos Machlinia in horto alumnus, & florentem non procul Loon arce inter Campana Brabantina ericeta erutum accepimus.

Rosmarinus
fil. ἀόσμητος.

DE LEDO ALPINO.

CAP. XX.

LEDO Silesiaco non ineptè subiungetur odoratus hic atque elegans frutex, multis cubitalibus, lignosis, duris, humi diffusis cinereoque cortice tectis ramis praeditus: quorum extremi ramuli confusè nascentibus foliis sunt obsiti, Chamalea italica hand absimilibus, duris, superne virētibz & splendētibz, inferne dilutiore virore conspicuis, apice interdum rotundo aut obtusius mucronato, gustu adstringente, atque in ambitu villosis hirsutisque, uti sunt & nova germina, quorum extremis coma florum insidet deorsum inflexorum & propendentium,

Ledon alpinum, & eius historia.

Ledum Alpinum
 6034

dentium, concavorum campanulae modo, qui summa labra quinque divisuris secta habentes, foris intensius rubent & argenteis veluti guttis (cum ipsis unde dependent pediculis) conspersi sunt, interiore vero parte dilutius rubere conspiciuntur, aliquot intus staminutis latentibus, suavis odore: iis succedunt exigua capitula, quinque cellulis constantia, in quibus semen fulvum, minutissimum scobis modo: capitula viridia trita, suo odore veluti capitis grauedinem inducunt: radix dura, lignosa, oblonga, tametsi etiam rami per terram sparsi interdum fibras agant.

Inuenitur in summis Sneberg, Snealben, Wechselen, Durrestein aliarumque vicinarum Alpium ingis inter saxa, ad denexa plerumque eorum latera, & supra Gamingam.

Aliud eius genus inuenitur in Snealben supra Neuberg, foliis rarioribus, neque ita confertis, maioribus, durioribus, admodum venosis, longiore cuspidate, minime in ambitu hirsutis, & prona plerumque parte flavescentibus, aut ferrea rubigine nigricantibus: flores illi superiori similes, sed paulo dilutiores: capitula & semen similia. Huius foliis & ramis adnata aliquando reperiuntur tubercula, nunc nucis ponticae, modo pisi magnitudine, inequalia, foris rutilante aut pallecente nonnunquam colore, intus fungosa, alba, gustuque adstringente, pulpa plena, quae gallarum vicem praestare possint.

2.
Ledi alpini
genus alterum.

Floret utrumque genus Iunio & Julio, sub finem Augusti semen maturescit.

NERION alpinum Doctissimus Vlysses Aldrouandus hunc fruticem appellat teste Cl. V. Conrado Gesnero in descriptione Mötis fracti. Alpini pastores Alp-

Nerion alpinum.

rosen

rosen & Bergrosen nominant, ut ipse eodem loco, & in epistolis, & Simlerus ad calcem commentarij de Alpibus referunt, quidam Warenblust, nonnulli Guntelaub vocant. Primum genus omnino intelligi existimarem à Pena & Lobelio V. C. in Aduersariis, sub Alpigena Chamerhododendri odora nomine, nisi bacculas asparagi vel taxi pares illi tribuerent, quas in nostro non reperias: sed capitula pentagona tantum, ut ex eius descriptione satis liquet. Alterum plurimum conuenit cum eorum montana Chamelcafolia siue Lentiscifolia Chamerhododendro minus odora. In observationibus prioris iconem exhibet Lobelius Balsami alpinum nomine: pictor tamen flores haudquaquam fideliter expressit, quos in quinque crenas, non in quatuor, diuisos esse comperisset, si ramos suis floribus onustos, quos anno 1574. amicis Machliniam misi (è quibus illam etiam expressit) diligentius considerasset: licet non negem interdum fieri posse, ut quatuor tantum crenis diuidantur, ludente nonnunquam sic in floribus natura: at omnes in eodem ramo tales natos esse, non est credibile.

Ego cum Gesnero, loco supra memorato, & in Epistolis Ledi potius genus esse, quam Neri arbitror, multum me impellente, ut ita censem, huius stirpis odore & temperamento. Rustici & pastores eorum montium ubi obseruavi, utrumque genus Gausch appellant, eoque Tinctorum qui vicina loca inhabitant, utuntur ad lineas penulas nigro colore inficiendas. Nullum praterca usum apud eos obtinere intellexi.

DE VITE IDÆA.

CAP. XXI.

VITIS Idæa nomen à Rei herbaria peritis diuersis stirpibus tribui video: sed maxima pars, Myrtillum
germa-

Balsamum
alpinum.

germanicarum officinarum hac appellatione Theophrastum intelligere, vult. Nonnulli verò, alium fruticem ab ipso descriptum esse arbitrantur. Nos utriusque generis stirpes hoc capite describemus, à priori initium facientes, quod plurimum opinione id nomen adeptam est: cuiusq. species (præter vulgarem nigris baccis, aliam buxeis foliis nec deciduis, baccisque rubris, & tertiam palustribus locis nascentem) duas ab aliis minime descriptas observasse puto.

PRIOR ramis est flexibilibus, & humi diffusis, non admodum crassis, multis germinibus vix è musco ^{I.} *Vitis Idea* ^{prior.} (quo rami occultantur) prominentibus, in quibus nullo ordine digesta sunt folia, prioris Ledi alpini foliis fere similia, paulo tamen longiora, angustiora, teneriora, minusque crassa, admodum venosa, supernè virentia, infernè dilutiora, leniter per oras crenata, & mollibus quibusdam pilis hirsuta, longo pediculo inhaerentia, sapore valde adstringente: in summis germinibus præcedentis anni baccas fert (florem non observavi) rotundas, cerasij interdum magnitudine, oblongis & tenuibus pediculis dependentes, colore primùm viridi, deinde rubro, postremò nigro, succulentas, gustu non ingrato, nulla ossicula continentes, sed plana duntaxat semina alba, quinque numero ut plurimum: radix est lignosa, fibris quibusdam donata, quales etiam rami per terram sparsi nonnunquam agunt.

Maturis & immaturis baccis onustum hunc fruticem, iuxta Ericam bacciferam nascentem in unius Snealben iugi supra Neuberg scopulis mense Augusto erui.

VICINIOR est vulgari Altera, quæ ramos etiam ^{II.} *Vitis Idea* ^{altera.} habet

habet humi diffusos interdū, teretes, & obsequiosos, nonnunquam firmos & erectos, cortice modò cinereo, modò rubescente obductos, in multas alas brachiatos, & in his folia, illi quæ rubro est fructu forma similia, sed teneriora, venosa, subtus exalbida, sapore adstringēte et nonnihil acido: flos vulgari similis ex candido purpurascens, concavus, labris in quinque crenas divisus, & exterius reflexis, suis intus staminulis: fructus vulgari similis, per maturitatem niger, saporisque gratia non minus quàm vulgaris officinarum myrtillus commendabilis, plurima grana in se continens: radix est dura, lignosa, multis fibris capillata: sarmenta siue rami procumbentes subinde radices agunt.

Inuenitur in Vetzalben iugo duobus supra Neuberg miliaribus: postea etiam observavi in descensu Herrenalben supra Zeehof multo fructu onustam, atque in Etschero. In Silesiacis etiam montibus provenire intelligo. Sed & deinde anno 1579. reperi in silva Noribergensi urbi proxima ad latomias, ubi & vulgares nigris & rubris baccis maxima copia nascuntur, duce & comite C. V. Ioachimo I. F. Camerario.

III. FORMA & amplitudine hæc à superioribus differt: etenim multis stolonibus statim à radice fruticat, ternos, quaternos, & quinos interdum cubitos altis, crassis, admodum ramosis, cortice magna ex parte nigricante obductis: primo vere folia ex gemmis in ramulorum lateribus nascentibus promit subtus omnino incana, & multo tomento obsita, supernè autem virentia, ex quorum medio veluti corymbacea florum coma emergit, quinis foliolis candidis constantium, sine odore: folia deinde paulatim sese explicant, tomentosamq. illam lanuginem abiciunt, et per ambitū serrata conspi-

Vitis Idææ
genus alterū.

conspiciuntur: fructus floribus succedit rotundus, niger, umbilico quinque alis aut laciniis sepro, oxyacantha fructu maior, succulentus, subdulci melleoque sapore, quali fere Ceratia, continens dena aut plura grana oblongiuscula, plana, subnigra.

Abundantissime nascitur montibus Viennae vicinis, uti ad Brunnam, Medeling, Gumpostkirche, Baden, Fische, atque etiam ad radices Styriacarum alpium. Floret, ut dixi, ineunte vere, fructus Augusto maturus est.

AN priorem recte in hanc classem retulerim, alius iudicandum relinquo: nec enim mihi ipsi in illius nomenclatura satisfacio. Si cui videbitur Ledi alpini generibus potius adscribenda, non refragabor: tamen si bacca quibus praedita est, & alia quaedam nota non satis conveniant. Vulgare nomen non intellexi. Simlerus ad calcem commentarii De alpiibus eius meminisse videtur & Garlobstuden appellare: etenim parum à Rosa montana frutice differre asserit. Hac sanè, folia satis ad illam, ut diximus, accedentia obtinet.

Altera ab alpinis Venatoribus Jagerber nuncupatur; eius autem baccis libenter vescuntur Venatores, ut ipsi mihi retulerunt, unde nomen inditum puto. In Silesia vocatur Gausch cum altera quae rubro fructu praedita est, & palustri: simile nque apud illos usum obtinent, qualem Ledon alpinum Insectoribus alpinis prestare dixi.

Vitis Idae
Theophrasti.

Tertia ab Italica Vitis Idaea Theophrasti censetur: Rustici motani Austriaci Fliegenber vocant, aut quod musca eius fructum ob dulcedinem appetant, aut quod neglecta ab aribus, muscis in pabulum cedat. Pena & Lobelius Amelaucher nomine describere videntur in doctissimis Adversariis. Iosias Simlerus verò Flubier
lin/ hoc

lin/ hoc est, pyrū petraam loco supra memorato (ni fal-
lor) appellat. Doctissimus Gesnerus in epistolis varia
(si modo hanc intelligit) tribuit nomina, Myrtomali-
dis, Petromelidis, Pyri ceruinae, Pyrastrī idea. Nam
quam Cotonastrum, vel Cydonaginem & Diospyron,
& Wildkuttē eodem loco appellat, ab hac omnino di-
stinguere videtur, cū illius baccas rutilas esse ait, sic-
cas, carne & succo nullas, seminibus intus quaternis,
triangulis.

Pyrus petraea:

Myrtomalis,
Petromelis,
Pyrusceruina,
Pyrafterideus,
Cydonago,
Diospyros.

EVM fruticem legisse arbitror in Sinealbeningis Ju-
 nio florentem, & fructus rudimentum efformantem, cu-
 bitalibus ramis, obsequiosis, nigricante cortice tectis, nu-
 dis, quorum summitates desinebant in brevia germina
 incana, quinque aut senis foliis praedita malo similibus,
 supernè virentibus, infernè nonnihil candicantibus, in
 ambitu serratis, gustu amaricante: inter quæ veluti
 umbellæ flosculorum occultatur quinque foliis constan-
 tium colore purpurascens, quorum deinde sedes in exi-
 gua mala extuberat.

**Cotonacker
Gesneri.**

DE CHAMÆMESPILO GESNERI.

CAP. XXII.

FREQVENS etiam est hic frutex in omnibus non
modò Alpibus, sed montibus etiam quibusdam Vienna
vicinis, virgultis bicubitalibus, & cubitalibus, inter-
dum verò longè brevioribus, pro locorum in quibus cre-
scit natura, obsequiosis, cortice nigro tectis, sic tamen ut
tenelli rami canescant: folia alterius generis Idææ vitis
haud multum dissimilia, magis tamen ad cotoneorum
similitudinem accedentia, sed minora, & crassiora, su-
perne virentia, inferne verò cana lanugine pubescentia,
impariter & alternatim nascentia. Ineunte vere è sin-
gulis nodis flosculos profert herbacei coloris, concavos,

Chamame.
Spinistoria.

ternos aut quaternos, in unam quasi congestos, qui deinde in fructum extuberant rotundum, magnitudine baccarum myrti, aut oxyacanthæ potius, colore foris rubro, carne intus pallida, fungosa, oxyacanthæ fere sapore, quia officula siue semina continente.

Augusto maturus est.

GESNERO Chamaenespilum appellare placuit: quem alij Recentiores sequuti sunt. Verum in epistolis satis apertè docet à Cotonastro differre, cui maiora folia, baccas non adeò rubras, nec adeò rotundas tribuit.

DE PERICLYMENO RECTO.

CAP. XXIII.

OMNES Periclymeni varietates in Hispanicis observationibus persequuntur me arbitrabar: adeò autem infinita herbaria res est, ut novis subinde, nec unius dumtaxat, sed plurimorum observationibus indigeat: proferunt enim singulae prouinciae quasdam peculiares stirpes, aliis haud communes. Nam præter duo illa genera prima, præterque varias eorum species istic nobis explicatas: obtulit sese alia planè insolens, atque ob elegantiam minimè silentio premenda.

HUMANAM verò interdum attingit altitudinem, ut: Periclymenum rectum baccis rubris, satisque crasso stipite est, multos in ramos diuiso, nigricante cortice obductos, qui: plerumque scaber est, & multis locis hiat, uti in alio Periclymeno: ramuli tenelli candicant, & incana lanugine pubescunt: folia contrario inter se situ disposita, quemadmodum in reliquis Periclymeni generibus, ei quid rubras fert baccas haud dissimilia, paulo tamen maiora, gustu exsiccante, & amariusculo: flos non est mihi conspectus, cum sub finem Julij solummodo fuerit observatus hic frutex iam maturo fructu onustus,

I.
Periclymenum
rectum fructu
caeruleo.

qui singularibus baccis, utrimque inter folia breui pediculo dependentibus, constat, Chamemespilo Gesneri magnitudine equalibus, sed longioribus paulo, colore caeruleo elegantissimo, quæ viroso & acidiusculo succo plena, & manus rubro colore inficiente, multa plana grana continet: radix ad nodum lignosa, & latè se extendens.

Nascitur ad radices cuiusdam montis pago Malitz vocato contigui ad sinistram, via quæ ad Taurum montem præcelsum ducit.

INCOLÆ Hundsher vocant, quemadmodum Periclymenum fructu nigro & fructum diligenter colligunt, atque in tinctorium usum reponunt.

Admonitum porro Lectorem volo, Periclymenum rectum primum, quod fructu rubro est, haudquaquam inaequales ferre baccas, cum in Pannonia ubi plurimum prouenit, tum in Allobrogum, Heluetiorumque alpibus & aliis locis in quibus sponte crescit: sed geminas semper easque perpetuo fere æquales. In Belgicis autem hortis cultum, vix unquam æquales ad maturitatem perducere deprehensum est: at cum altera excresecat & turgida fiat, una semper exilis, plena tamen remanet, lagenulamque gestatoriam aut cucurbitulam referre quodammodo videtur.

Periclymenum nigro fructu equalibus etiam perpetuo est baccis, & postquam Hispanicas observationes euulgavi, variis in montibus huius Provincia satis copiose à me repertum est.

AD Periclymeni etiam genera proculdubio referenda est elegans hæc planta, cuius iconem cum descriptione liberaliter promutua quæ inter nos est amicitia, communicavit. V. Thomas Pennæus Londnensis Medicus, cum aliis aliquot elegantissimis plantis, de quibus suo loco.

CAVLICVLIS vero dodrantalibus est, radicèq.

Periclymenum
rect. fructu
rubro,

Periclymenum
rect. fructu
nigro.

II.
Chamaeped-
clymenum pro-
tenicum.

tenui, qua se propagat, et spatiosum satis locum occupat, hinc inde fibras spargit. Folia ex aduerso per intervalla cauli adherent, quatuor, sex, rarius octo, Philireæ narbonensis (sive media) foliis similia, sed paulo maiora, magisque nervosa, in mucronem desinentia, nervis quinque ab ipso pediculo ad mucronem excurrentibus. E supremorum foliorum caulis duo veluti ramuli exeunt foliis binis eodem modo quo in caule dispositis præditi, qui cacumine quaterna alia foliagellant. Ex istorum ramulorum medio pediculus nudus exit & sine foliis, in cuius summo (flores non fuisse observati) rubra bacce racematim coherentes nascuntur, Prutenis rusticis circa Dantiscum expetita, atque etiam in Norwegia & Suecia, ubi in maritimis copiose nascitur.

Qui ad me mittebat, Chamapericlymeni nomē, nec immerito, indidit.

DE CHAMÆCERASO.

CAP. XXIIII.

NEQVAQVAM mihi probatur eorum opinio, qui Periclymenum rectum, Plinianam Chamacerasum esse existimant: cum eius fructus nulla, saporis gratia commendetur, nullamque habeat tota stirps cum Ceraso affinitatem. Sed magis verisimile iudico, ipsius Chamacerasum non esse diversam ab ea quæ plurimis Pannonia, & vicinarum quarundam Provinciarum locis sponte provenit. Nam lib. 15. cap. 25. postquam aliquot Cerasi genera enumeravit, addit: Sunt & Macedonica parva arboris, raroque tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice Chamacerasi.

VARIÆ porro altitudinis inuenitur hic frutex: nam interdum in cubitalem, bicubitalem, aut amplioremetiam longitudinē attollitur, locis nempe umbrosis

Periclymenū
rectum non
esse Chamæ-
ceras. Plinij.

Chamaceras
Lithonia.

& tenui solo; nonnunquam verò pedalem haud superat magnitudinem, siccioribus videlicet locis, & iuxta semitas. Tenuis autem & lentos habet ramulos, seu virgas, nigricante & cinereo cortice obductas, quæ ex intervallicis tubercula quadam, & veluti gemmas proferunt, unde veluti ex amento, aliquot exigua foliola, Myrti tarentina foliis aequalia prodeunt, simulque flores bini, terni, aut quaterni sese explicant, candidi, quinque foliolis constantes, cum multis in medio staminibus, Cerasi vulgaris floribus persimiles, minores tamen: infra hos flores, atque etiam in extremis virgis, ex aliis tuberculis exeunt sine floribus folia superioribus maiora, Cerasi vulgaris fructu acerbo foliis formam imitantia, per ambitum similiter crenata, sed longè minora, & atro virore splendentia, gustu amaricante: floribus succedit exiguus fructus, rotundus, carnosus, per maturitatem ruber, sapore exsiccante, minúsque grato quàm sint acida cerasa, ossco intus nucleo: radix crassa, longa, & lignosa, paucisque admodum fibris prædita, sed profundum petens, & quæ difficulter erui possit.

Crescit passim in Pannonia, Austria inferiore, & Moravia, editioribus siccisque locis, ad vinearum etiam in collibus sitorum margines, & iuxta publicas vias. In Bohemia videre non memini.

Floret Aprili cum primum folia germinare incipiunt, & fructus Junio, interdum etiam Julio solummodo maturus est.

VOCATUR χαμαίερος & Græcis, Chamcerasus Latinis, Germanis Erdt Weichsel / Ungaris Vad-megy, id est, silvestris merasus (merasum autem vocant serius maturescentem illam cerasum fructu austero & nigro) Gallis apud quos fonte non nascitur, Cérilier nain nuncupari poterit.

P. myrobalanus, Willd.

from the East Indies
from the East Indies

CETERVM *Macedonica cerasus* per *Pannonias* Cerasus macedonica. et *Austriam* in agrorum et vinetorum marginibus frequentissima est, raro ad trium cubitorum altitudinem accedens, nihil in reliquis à vulgari, quæ acerbum & rubrum fert fructum differens, cum & flores, fructum, atque folia similia habeat.

INVENIUNTUR porro in his regionibus alij fructices qui ad *Cerasi* genera referendi videntur: quemadmodum is qui à nonnullis *Mahaleb* vocatur, flore odorato, in scopulis & saxosis locis nascens *Pannonia* & *colium* urbi *Viennensi* vicinorum radicibus, à rusticis eam ob causam *Stein Weipfel* appellatus. *Cerasus* item Cerasus autem *anum* aut *Cerasus racemosa* vulgo herbariorum nuncupata in harum provinciarum silvis frequens: Germani *Eleten* odet *Elren* dicunt, Ungari *Zelnice* fa.

De *Pruno* vulgo *Myrobalano* nuncupata.

CAP. XXV.

FACILE adolescit hæc arbor, & in vastam excre- Prunus conglomerata Myrobalanus. scit amplitudinem, maioreſque eius rami subinde in alios diuſi, opacam admodum præbent umbram: caudex multo lamore latiorēque cortice præditus est, quàm reliqua prunorum genera: & tenuiores rami graciles admodum sunt, teneriusq; cortice vestiuntur: folia media quodammodo inter *Prunam* & *Cerasum*, tenera, per ambitum serrata: flos candidus, tenuior quàm in vulgari: fructus, cuius alternis præsertim annis feracissima est, rotundus, oblongo, tenuique pediculo inter folia propendens, aspectu incandus, per initia viret, cum matureſcere incipit rubet; maturitatem adeptus, purpure nigro intermixta nitet, carne succulenta, & palato grata, nucleus non admodum magnus.

Floret cum aliis eius generis nouo vere: sub finem *Iulij* &

Iulij & Augusto suam maturitatē fructus adipiscitur.

NONDUM adhuc vulgaris est ad nodum; sed qui habent, ex Casarei Palatii horto habent, ubi omnium primas conspexi eius arbores tres ingētes, unde primum eò delatas, incertum: nōnulli ex Constantinopoli, alij ex Gallia genus duxisse arbitrantur.

DE EVONYMO.

CAP. XXVI.

NON minus familiaris est uniuersae Pannoniae **Euonymus** vulgo dictus, quā reliquis provinciis: alit tamen etiam quaedam alia eius genera nusquam alibi mihi obseruata.

Euonymus
latifolius.

- I. **VIRGAS** habet Primum cubitales, virides, fractu contumaces, rotundas, quas magna ambiunt folia, bina semper ex aduerso nascentia, leuiter per oras serrata, **Euonymi** vulgaris foliis forma haud absimilia, sed longè ampliora, **Citria** mali foliis magnitudine non cedentia, minus tamen longa, viridia, gustu ingrato & amaro: nec flores, nec fructum obseruare licuit: radix digitalis crassitudinis summa tellure in bicubitalem longitudinem excurrit, multisque flavescentibus fibris donata est, summo capite, interdum etiam è media sui parte virgas singulis annis proferens, quas hieme corrumpi & interire existimabamus: etenim non nisi nouellas virgas deprehendimus Maiomense 1579. in silua illa qua ex **Grebén filius** Dn. **Balthasaris** de **Batthyan** arce descensus est versus **Warasdinum** in ea Pannonia parte, qua olim **Interamnus** appellabatur, nunc autem **Slauonia** nomen obtinet, Germani **Windischeland** vocant, ultra **Drauum** flumen, quo solum loco obseruauimus. Postea tamen comperi eas virgas hieme non interire, sed exiguum admodum incrementum capeffere, folia sub finem
autumni

autumni cum reliquis eius generis abiicientes, & oblongam gemmam extrema cuspidē (speciem proximam nouo vere germinationis) proferentes: duas enim quas tum tēporis mecum detuli adhuc alit in cultissimo suo horto C. V. D. Ioan. Archolzius Viennensis medicus, veteri amicitia mihi coniunctus.

II.

Euonymus
altes.

RAMIS Alterum assurgit bicubitalibus aut maioribus; digitali vel etiam pollicari crassitie, lentis & obsequiosis, denso cortice obductis, viridi primū, deinde multis nigricantibus tuberculis aspero, qui in summo diuiduntur in plures ramulos ordine & serie quadam inter se oppositos, foliis similiter ex aduerso sitis exornatos, Myrti latifoliae paribus, sed tenerioribus, leniterq. in ambitu crenatis, gustu primū exsiccante, deinde amariusculo & calido: ex quorum sinu in oblongis gracilibusque pedunculis flosculus unus, bini, aut ad summum terni dependent splendentes, & purpurascentes, quatuor foliolis constantes, umbilico quadrato, & staminulis luteis quatuor angulos occupantibus, Cotini vulgo crediti flori haud multum forma absimiles, licet maiores: fructus succedit in siliquis quadrangulis, alterius Euonymi similibus, spongiosus, aurei coloris, iis dehiscantibus tenui filo propendens, in quo grana non rubra, uti in alio, sed nigra, Fraxinella granorum emula, & splendentia, bina interdum & terna eodem loculo & pulpa comprehensa.

Copiosè nascitur in siluosis utriusque Pannoniae montibus: sed qui Alpes attingunt, id alere desinunt. Inuenitur & in Moravia: nusquam verò abundantius quàm in silua arcis Greytzenstein Illma Comitis Nicolai de Salmis vicina, secundo à Vienna miliari ad leuam Danubij ripam. Floret Maio: fructus Augusto & Septembri maturescit.

Εὐώνυμον Græcis, Euonymus etiam Latinis dicitur hic frutex: qui si in eam proceritatem assurgeret, quam illi tribuit Theophrastus, non minus fortè descriptioni conveniret quàm vulgaris.

PORRO vulgarem Euonymum in Pannonia à capris maximè appeti, & eius foliis anidè sine noxa vesci didici, eamque ob causam ab Ungaris kechke rago fa, id est, capraria arbor nuncupatur: licet id Theophrasti opinioni repugnet, qui Euonymi folia capris præcipuè mortifera esse scribit.

Euonymus vulgaris.

CETERVM quoniam in Cotini mentionem incidimus, non abs re erit de eo nonnihil hoc loco differere: quandoquidem mōtibus quibusdam non procul Vienna dissitis familiaris est, eoque ad densanda coria, Rhodis loco indigena utantur: quinetiam Rhodis vulgare nomen indiderunt.

Cotinus.

Meminit breuiter Cotini Plinius lib. 16. cap. 18. his verbis: Est & in Apennino frutex qui vocatur Cotinus, ad lineamenta modo, conchyly colore insignis. Ex quibus sanè nemo facile colligat, an ei stirpi quæ apud Herbariorum vulgus tale nomen obtinuit, Cotini appellatio rectè applicata sit.

Libro autem 13. cap. 23. Coggygriam describit in hunc modum: Similis & Coggygia folio [vnedoni videlicet] magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant) quod nulli alij arborum generi euenit. Quæ sanè plurimas notas habet nostra huic stirpi convenientes.

Coggygia Plinij.

Plinius autē eo loco ad verbum fere exprimit Theophrasti κοκκυμνλέαν lib. 3. cap. 16. descriptā. ὁμοιον δ' ἐστὶ τέτοις τὸ φύλλον καὶ τὸ κοκκυμνλέας. τὸ δ' ἐνδρον μικρόν. ἴδιον δ' ἔχει καὶ τὸ ἐκπαπτύσσει τὸν καρπὸν. τέτο γὰρ οὗδ' ἐρ' ἐνὸς ἀληθέαμεν

ἀκηκόαμεν ἄλλα δένδρεα, ut vulgata habent exemplaria: at κοκκυγρίας legisse videtur, non κοκκυμηλέας, quam Gaza prunum interpretatus est, cum tamen animadvertere potuisset eundem Theophrastum aliam κοκκυμηλέαν, hoc est prunum ab hac planè diversam lib. 4. cap. 3. describere.

Itaque libenter assentior doctissimo Ruellio, qui κοκκυμηλέας vocem priore loco corruptam esse censet, & κοκκοιμηλέας legendum esse suspicatur: etenim ἡλέα apud Theophrastum etiam significat Unedonem, cuius foliis, folia fruticis quem describit comparat. Aptius igitur meo iudicio hanc stirpem Cocconealeiam cum Ruellio, aut Coggygriam (si quis vulgatam Plinij lectionem sequi malit) appellabimus, quam Cotinum: cum κότιν & Theophrasto & Dioscoridi oleaster sit.

BICUBITALIBVS verò aut tricubitalib. constat virgis digitalis crassitudinis, nigricantibus, in numerosos subrubentes ramos diuisis: folia firma densa, nervosa, terebinthinis foliis propemodum paria, latiora tamen & mucrone ferme orbiculato, oblongis subrubentibusque pediculis nitentia tenuiores ramulos ambiunt, odore quodammodo lentiscino, gustuque adstringente, non iniucundo tanzen: ea sub finem æstatis rubescunt, elegātissimoque nitore oculos oblectant: emicat è summis ramulis quedam veluti vna multorum flosculorum ex herbido palleſcentium, exilibus, longisque, & punican- tis coloris pedicellis inherentium: paulatim deinde sese explicant illi pedicelli in latam longamque plumaceam casariem, seminamque plana lenticulae modo, sed longè minora sustinent: radix dura, lignosa, raris fibris donata, ut in Terebintho.

Crescit sponte in monte Badenſibus thermis immi- nenti, paulo supra vineta, vicinisque quibusdam mon-

tanis locis, ubi interdum adeò pumilam erui, ut vix cubitalem amplitudinem attingeret. Olim etiam legere meminidum Auenione per Arariorum agrum & Boul-line ad Montelimar proficiscerer, Valentiam Allobrogum & Gratianopolim peturus. Floret hic Maio. Fructus maturescit Julio & Augusto.

DE SALICE ANGVSTIFOLIA PANNONICA. CAP. XXVII.

NON minus ferax est superior Pannonia in Salicum, quam variarum aliarum arborum generibus a-
lendis: etenim omnes eae Salices in ipsa inveniuntur, quas in reliquis provinciis videre memini.

Salix angustifolia.

HABET verò peculiare quoddam genus, iuxta torrentes & vdis locis nascens crasso caudice, & ramis multo tenuiores frequentioresque ramulos diuisis praeditum quam vulgaris ea salix quae foliis alioqui angustis prona parte incanis est: eius praeterea folia licet subtus canentia, supernè cum virore alba quadam lanugine pubescunt, angustiora sunt, in longiorem mucronem desinunt, frequentioraque in ramulis nascuntur: flores aliis generibus similes, pallidi, semenque minutissimum, nigrum, candida mollique lanugine exceptum, levis aure arbitrio huc illuc fertur. Solet etiam haec Salix alia quadam nota à ceteris distingui, quòd plerunque tuberculis quibusdam subrubentibus baphico cocco fere similibus, folia onerata habere conspiciatur. Vienna torrens, qui sub Vienna urbe in Danubium influit, ea maxime abundat.

Viscum salicinum.

PORRO in insula Danubij quae è regione Posonij est, altissimas & crassissimas salices videre memini maxima praegrandi Visci fraticum copia onustas. Audio etiam circa eandem urbem & in Castaneis arboribus, & co-

& coryli rosarumque fruticibus viscum nasci, referente ornatiss. viro Andrea Hemal eius urbis pharmacopæo.

Ungari salicem latifoliam aquaticam Reköttye ta, vulgarem luteam siue pallidam Saâr fiz, rubram fiz fa, amerinam ex qua corbes fiunt, kötö fiz.

DE SALICE PVMILA.

CAP. XXVIII.

MONTIVM herbosa & aperta inza pumilas alüt, quæ tribus generibus discernuntur. Nam

I.

Salix pumila
latifolia
prior.

PRIMUM virgas habet minimi digiti crassitie, humi fusas, pedales, interdum etiam maiores, frequentibus ramulis præditas, qui sursum attolluntur, & inter gramina emergunt vncialibus fere foliis obsiti, superne viridibus, & splendētibus, inferne subcinereis & quodammodo canescētibus, nō multū ab similibus. Viris idæa 11. foliis: ea in tenellis ramulis florulorū molles spicas fert, quibus succedunt capitula uti in maiore salice, quæ maturæ debiscunt Augusto, mollēque lanuginem fundunt, quæ pusilla nigra grana excipiuntur: radix admodum crassa, pro plantæ tenuitate, crassisque fibris obliquè sparsis firmata est.

II.

Salix pumila
altera latifolia.

ALTERVM similes fundit virgas, humi etiam fusas, nonnunquam paulo longiores, magis scabro cortice tectas, & in frequentiores ramulos diuisas, quas similia cum superiore ambiunt folia, paulo tamen magis mucronata, superne viridia, inferne splendētia, licet tenui lanugine pubescant. Huius florum spica, siue iulus, crassior est, illi fere similis qui in eo salicis genere nascitur, quod Eleagnum Theophrasti censent: radix cum superiore conuenit, imò crassior quodammodo videtur, non minus quàm illa dispersa, virgis etiam, secundum radicis caput, interdum fibras agentibus.

TERTIO generi graciliores sunt virgæ, pedales, **III.**
 nonnunquam dodrantes duntaxat, rectæ, lentæ, sub-
 flavo cortice tectæ: uncialia folia, sed satini lini foliorum
 modo angustâ, supina parte virentia, prona verò cine-
 rea, & cum adhuc novella sunt omnia cana: flos ut in
 vulgari flavescent, exigua & breui mollique spica ante
 folia nascens, qui deinde in candidam lanuginem resol-
 vitur: radix digitali crassitie, obliqua, nigra, & tenui-
 bus fibris donata.

Salix pumila
angustifolia
prior.

INVENITUR porro in Pannonia & Austria qui- **IIII.**
 busdã depressis caduis silvis et vliginosis pratis, Quar-
 tum quoddam genus, gracilibus & cubitalibus inter-
 dum virgis assurgens, non minus quàm in superiore len-
 tis, quæ a medio ad summum ramulorum, multas ferunt
 exiguas florum spicas, molles & incanas, maturitate in
 papposam lanuginem abeuntes: folia superiore breviora
 & angustiora, superne virentia, inferne cana lanugine
 pubescentia, & splendens: radix superiore non minus
 crassa, & tenuibus fibris prædita: sed & virgulta se-
 cundum summum radicis caput, qua telluri coherent,
 tennes & capillatas fibras agunt.

Salix pumila
angustifolia
altera.

DE SPINA INFECTORIA PUMILA.

CAP. XXIX.

SPINA infectoria, quæ & Rhamnus solutivus à
 Recentioribus nuncupatur, multis Pannonia locis vul-
 gatissima est, ubi interdum arboream amplitudinem
 adipiscitur. De ea nobis non est sermo: sed de aliis duo-
 bus fruticibus, qui admodum illi adfines esse videntur.

Rhamnus so-
lutivus.

PRIOR bicubitalibus assurgit ramis, in multas a-
 las divisus, cortice leni, Spinaq. infectoria vulgari tum
 colore, tum substantia simili tectis, qui membrana su-
 periore demta, ex viridi pallescit, et sapore est amarius-

I.
Spina infect.
prior.

culo: ramuli paucis spinis horrent, sed ipsi in spinas plerumque desinere solent: folia illi vulgari fere similia, sed minora & angustiora, ad Pruni silvestris folia plurimum accedentia, gustu linguam exsiccante: flos congestus ut in vulgari, eiusdemque coloris & formæ, hoc est ex pallido herbaceus, & quatuor foliolis constans, minor tamen: radix ut in aliis fruticibus lignosa.

Exit frequens cum vulgari in Leytenberg: floret Maio.

CUBITALES habet alter ramos, minimi interdum digiti crassitudine, plerumque minores, nigro rugosoque cortice obductos, superiore parte in ramulos dimissos, qui tenuiore lauioreque cortice recti, plerumque in acutam spinam desinunt: folia Myrti, aut Pruni silvestris potius, breviora tamen & minora, viridia, per ambitum nonnihil serrata, gustu primum adstringente, deinde non nihil amaricante: flores inter folia herbacei, quatuor foliolis constantes ut in priore: fructus deinde Spinae insectoriae vulgari haud absimilis, binis, nonnunquam etiam ternis veluti commissuris distinctus, initio viridis, deinde per maturitatem niger: radix crassa, lignosa, dura, raras fibras in latera spargens.

II.
Spina insect.
ltera.

Nascitur copiose in monte Badensibus thermis imminente, & vicinis iugis loco petroso & salebroso.

Floret Maio: fructus Iulio maturescit.

SPINAM insectoriam pumilam hos frutices appellani, quod vulgari plurimum respondeant, licet minores sint. Si quis tamen Lycopii generibus citius annumerandas censeat, non refragabor. Vulgare nomen nullum intellexi. Et haud scio an aliquo in usu sint apud eorum locorum, in quibus nascuntur, accolae.

Lycium.

Handwritten note:
 Rosa sinensis

Handwritten note:
 Rosa sinensis
 China

DE ROSA.

CAP. XXX.

ÆQUE varia conspiciuntur Rosarum genera in Austria hortis, ac in plerisque aliis Prouinciis. Duo tamen. Sic aluntur quæ alias videre non memini. Sunt & siluestria quoque genera, antea mihi non conspecta: de quibus omnibus suo ordine.

MULTIS statim à radice assurgit Prima virgis, humanam altitudinē plerumq. æquātibz, lœuibz, & sine spinis, viridibus, in varios ramos diductis: folia in alas diuisa, terna aut quina unicosque (quæ nonnihil aspera est) inherentia, bina semper inter se opposita, postremo impari, satis ampla, atro virore supernè nitentia, infernè canescentia: extremis ramis insident flores in oblongis hirsutisq. pediculis, multiplici foliorū textura cōstantes, Prænēstinis maiores, medijs inter illas & rubras coloris, odorisque iucundi: fructus brevis, crassus, orbicularis fere, maturitate rubens, inequalia grana lanugine involuta continens: radix dura, lignosa uti aliarum, & plerumque sub terra propagines ad latera fundens.

Hanc acceptam ferant studiosi C.V.D. Ioanni Schrotero Ienensis Academia in Thuringia Primati & Ill^{morum} Ducum Saxonie, Landgrauorum Thuringie, & Principum Coburgensium Medico, qui ab Illma Principe Comite de Mansfeld eam nactus, liberaliter mihi Viennam vsque misit 1576. Floret Iunio.

2. Aliud genus inuenitur virgis non admodum dissimilibz, quæ minores & rariore foliorum textura constantes flores profert, colore fere secum vini rubri.

PARI propemodum Altera est magnitudine: raro tamen duorum cubitorum altitudinē superat, frequentibus verò breuibzque ramis donata est purpurascen-
tibus, qui

I.

Rosa sine spinis.

Rosa sine spinis altera.

II.

Rosa cinamomea pleno flore.

Rosa cinamomea, L.
Cinnamomea, L.
Cinnamomea, L.

Rosa lucida 1. 1. 111

R. odora 1. 1. 111
Linn. 6. 247

tibus, qui raris & breuibus spinis armati sunt: foliorum
 alæ similes illis quæ in Rosa vulgo Canelia cognomina-
 ta, hoc est ex quinis aut septenis foliis equali inter se
 spatio distantibus constantes, vno hinc altero inde geni-
 culatim coniungatimque semper adharente, vnòque in
 cacumen exeunte, colore superna parte viridi, inferna
 verò candicante: flores vulgari Cinamomea Rose si-
 miles, sed maiores, & multiplici foliorum glomeratione
 constantes, uti alba & prænestina, minores tamen, odo-
 re qualis in alba rosa fere est: fructum nondum videre
 licuit, tamen si multis annis iam alamus: huius radix
 latè admodum serpit, viuaque est, & subinde novas
 virgas producit.

Vnde primùm Viennam allata sit, pleriq. dubitant:
 nonnulli tamen ex Tyrolensi Comitatu originem ducere
 existimant. Nunc in omnibus Casareis hortis, quorun-
 dàmque Principum virorum, Nobiliorumque matro-
 narum, & aliorum nonnullorum qui herbarie rei stu-
 dio oblectantur, alitur. Frequentiorè tamen nusquam
 vidi quàm Cassellis in amœnissimo cultissimòque horto
 Ill^{mi} Principis Wilhelmi Landgravi Hassiæ &c. &
 apud Generosos Dominos Adolphum Hermannum &
 Georgium Ridesel zu Eysenpach.

III.
 Rosa campe-
 stris odora.

TERTIA aliquot virgis assurgit cubitalibus, aut
 ad summum, rarissime tamen, bicubitalibus, firmis, du-
 ris, lignosis, colore rubescente, densissimo spinarum vallo
 munitis, ex quibus frequentes confuso ordine oriuntur
 spinosi ramuli, virides, singuli suum florem sustententes,
 album, odoratum, quinque foliorum simplici textura
 constantem, lutea aut canelle rose vulgaris equalem,
 capillaceis quibusdam staminibus cum suis apicibus lu-
 teis medium floris umbilicum occupantibus: fructus ro-
 tundus, brevis, primùm viridis, per maturitatem verò
 niger,

niger, crassa, angulosa, candida, dura semina continet: folia sunt inter lutea, & eius quæ ab aggeribus in quibus sponte prouenit, siue à Pimpinella foliorum similitudine nomen apud Belgas accepit, folia, fere media, peramb. tum serrata, & minime splendentia: radix lignosa, dura, in diuersa tendens.

Inuenitur multis circa Viennæ locis, præsertim editioribus & montosis. Floret Maio, quo tempore rusticae mulieres plurimos eius fasciculos venales in forum deferunt, ob odoris gratiam. Fructus Augusto maturescit.

PEDALES atque etiam aliquando cubitales ex eadem radice profert Quarta virgas, virides, lentas, inferne paucis, supernè multis spinis rigentes: foliorum alas rubrae rosæ similimas, septem aut quinque foliis superne viridibus, prona parte candicantibus constantes: summis virgis & ramulis immasculantur calyces satis magni, hirsuti barbatique uti rosarum rubrarum simplici foliorum ordine constantium, ex quibus deinde sese explicant magna, non omnino odoris expertes rosæ, quinque foliis præditæ, initio rubrae, deinde paulatim remittente & euanescente quasi rubore, coloris fere carnei, multis staminibus luteis, floris umbilicum, quemadmodum in aliis rosis, occupantibus: fructus ruber, rotundus, omnium maximus & pyriformis, pulpa fuluescente, inaequalia semina alba continet.

IIII.

χαμαίποδον.

Nascitur passim in siluis caduis, aliarum silvarum marginibus, agrisque sublimioribus, & desertis per Austriam inferiorem & uniuersam Pannoniam. Floret Junio; fructus Augusto maturescit, & plerumque tota hieme ipsi planta inhaeret.

Non ineptè meo quidem iudicio, χαμαίποδον græcè vocabitur quartum genus, Latinis rosæ pumila: Au-

R. spinosissima
 Linn. Sp. Pl. 1206.
 = *R. pratincola* L.
 Linn. Sp. Pl. 1206.
 = *R. canina* L.
 Linn. Sp. Pl. 1206.

Striaci Erdt rosen vnd Hebdrosen/ Ungari verò Par-
ragi rosa appellant.

DE RVBO SAXATILI ALPINO.

CAP. XXXI.

PEDALEM non superat altitudinem, teretibus <sup>Rubi saxatilis
historia.</sup> viticulis subrubentibusque & hirsutis, in quibus bi-
na aut terna folia, Rubi quem vulgo Idaum vocant fere
similia, hoc est, terna simul ex eodē pediculo nascētia, at-
tamen minimè hirsuta, licet rugosa, nullisque spinis hor-
rentia, sapore admodum exsiccante & adstringente,
deinde amarissimo: in summis viticulis, et supremis ea-
rum alis flores fert, deinde fructus rubi, minores, hoc est,
minore acinorum numero constantes: etenim binos tan-
tūm, ternos, quaternos, aut ad summum quinos acinos
habent, sed longè maiores quàm in villo alio ruborum
genere, omnino rubentes, & adeo succi plenos, ut quo-
dammodo transpareant, sapore acido & palato gratif-
simo: continent isti acini singuli singula grana, alba, ru-
gosa, inaequalia, gustu adstringente: radix longè lateq;
serpit, & interdum longas viticulas humi sparsas, &
procumbentes producit, quæ subinde radices agunt.

Abunde provenit in saxosis collibus Neuberg mo-
nasterio imminuentibus. Crescit & in aliis scopulis: sed
non in summis iugis, verum montium declivibus dun-
taxat. Augusto fructu suo maturo onustum collegi.

RVBVM saxatilem appellavi, quod aptius nomen
non succurreret, & in solis saxosis locis inveni. Ru-
stici & teinber/ id est petreas baccas nuncupant. χαμαί- χαμαί
Cát & Theophrasti non ineptè meo iudicio dici posset, <sup>κατά
Humirubum.</sup>
quem Gaza Humirubum interpretatur. Quanquam
proximè ad Chamabaton etiam accedat humilis ille ru-
bus, qui plerisque Belgicæ locis siluosis & agrorum in-

terdum marginibus nascitur, baccis siue moris succulentis paucis, exiguis acinis constantibus, modò nigris, modò cerniis, palato admodum gratis. Occupat etiam ille multos Austriae & Pannoniae agros, & Ungaris dicitur Zedöry.

Notus autem Gesnero etiam fuit quem hoc capite descripsi *Rubus*, eumq. *Idæum* appellat in descriptione Montis fracti. *Rubus idæus*, inquit, fructu rubi fere, absque ullis spinis, humilis planta, lignosa radice, foliis rubi vel fragi, acinis binis, ternis, aut singulis in uno fructu, acido sapore, in saxo. Meminit & in epistolis: & Simlerus in Commentario de Alpibus ad calcem.

*Rubus Idæus
Gesneri.*

SIMILEM planè suis baccis onustum, eodémque nomine apud montanos pastores insignitum ex Silesia usque montanis scopulis erutum ad me misit Achilles Cromerus anno 1580. quem copiosè ad metallicas fodinas Zuckmantel nasci postea scripsit.

CETERVM alius est *Rubus*, quem Germani *Vinber*/ Galli *Framboisier* appellant, baccis siue moris rubris, non modò saporis, sed etiam odoris gratia commendatis: eum omnes peritiores *Idæum* esse existimant, de quo Dioscorides lib. 4: & Plinius lib. 16. cap. 27. & lib. 24. cap. 14. Nascitur etiam is sponte plurimis Pannoniae locis.

*Rubus idæus
Diosc.*

DE CHAMÆMORO.

CAP. XXXII.

INTER mites *Rubos* etiam recensenda est hæc elegans plâta, cuius iconem & descriptionem nobis communicavit C. V. Thomas Pennæus suprâ memoratus, eique *Chamæmorum* appellare placuit.

DODRANTALIBVS autem prædita est viticulis, in quibus alternatim tria, quatuor, rarius quinque

*Chamæmori
historia.*

Chamaemorus
Linn. Sp. Pl. 1204. 1205.
Linn. Fl. Linn. 1204. 1205.
Linn. Fl. Linn. 1204. 1205.

nascuntur folia scabra, malua, vel potius mori [nouelle videlicet & primùm semine natae] foliis non valde dissimilia [malim cum Ribes vulgaris foliis cōferre] in quinque precipuas partes diuisa & per amb. tum serrata, longis pediculis innixa, qui ex binis alis siue apophysi. bus cauliculum amplectentibus exeunt. Summum caulem exornat flos unicus quinque foliolis ex nigro purpureascentibus constans. Fructus mori fructui [rubi vulgaris potius] similis (unde nomen) sed parua minor, primùm albicans & acerbus, postea ruber, ex acerbodulcis: radix utcunque nodosa, ex singulis nodis paucas fibras spargens, mirè se propagans, & quam longissimè serpens, adeò ut breui tempore maximum spatium occupet. Floret Junio & Iulij initio: fructus Augusto maturus est.

Nivosa & aperta loca amat, summòsque montes, & magna copia inter Ericas provenit monte Ingleborro totius Angliæ celsissimo, duodecim miliaribus à Lancasteria.

ANGLI Knotberries appellant, hoc est, nodosam baccam, à fructu nodis simili. Gustu adstringit, exsiccant, & refrigerat.

QVONIAM verò in Ribes mentionē incidimus, alunt Austriacæ & Styriacæ alpes eius quoddam genus nihil, vel quam minimum à vulgari differens, fructu tamen non acido, sed dulci. Est præterea secundum genus amplioribus foliis & maiore fructu quàm sit vulgaris, licet eiusdem saporis, cuius flos etiam variat: nā qui in vulgari herbaceus est, in hoc eleganter ruðet, & punicat. An huic similis sit quàm C. V. Joannes Boisor alit in horto Bruxellis, ignoro. Vulgarem Ungari aproten-göri zölö, id est, minorem vnam marinam vocant.

Ribes fructu
dulci.

Ribes rubro
flore.

FREQVENTISSIMVS & per has provincias ^{Barberis.}
est frutex ille spinosus vulgo Berberis dictus: Ungaris
Iröm barbara, hoc est Vinum barbarum. floret Maio.

DE AVELLANA PVMILA BYZANTINA.

CAP. XXXIII.

ACCEPTIT Constantinopoli hoc anno 1582. mense
Octobri una cum varij generis bulbaceis stirpibus
Mag^{us} ac Generosus Dn. David Ungnad, Baro in
Zonneck, & Consilij bellici in Austria Praeses, Auella-
na quoddam genus rarum admodum & peregrinum,
quod Turcarum Imperatori eiusque Proceribus in de-
liciis esse asserit.

Eius porro fruticem supra cubitalem altitudinem ra- <sup>Auellanae ele-
gans & rarum
genus.</sup>
rò excreescere, sed pumilū semper persistere refert: cras-
sos verò admodum, magnosque fert in tenuibus pedicu-
lis calyces, extrema parte in multas crassas longasque
lacinias diuisos, sede etiam multis laciniatis appendici-
bus obsita: sunt autem ij calyces foris valde dura aspe-
raque lanugine hirsuti, interiore parte laues, continent-
que fructum Auellanae siluestri & sponte nascenti fere
similem, breuiorem tamen, duròque putamine, ut illa,
constantem: qualis verò sit qui in eo continetur nucleus,
indicare nequeo, cum unicum duntaxat fructum (de
paucis quos ad ferendum retinuit) mihi dederit, eam-
que ob causam cōfringere noluerim, sed ut suis coloribus
depingi curarem, & illius qualemcumque historiam
describere possem, seruauerim. Quam ad huius libri
calcem reieci, quod suo loco minime inseri potuerit.
Hunc verò fructum, una cum suo calyce ferendum esse
cum mihi eum daret, admonuit.

CAROLI CLVSII

RARIORVM STIRPIVM

PER PANNONIAS

obseruatarum Historiæ

LIBER SECVNDVS.

AVLEOSIS secundum nostra Pannonicarum stirpium historia librū auspiciari volui, ut eum ordinem, quem in Hispanicis obseruationibus tenui, sequeretur. Verū per pauca admodum sese obtulerunt, quas alibi antè non viderim: omnes tamen percurram, earum quæ ab aliis obseruata non sunt, paulo exactiorem descriptionem daturus: iisque nonnullas alias selectissimas adiciam, quæ aut bulbis aliunde missis, aut semine ab amicis accepto prognata, mihi Viennæ Austriæ floruerunt.

Primum autem locum obtinebunt Liliacci generis planta, ob magnitudinem, & florum elegantiam.

DE TVSAI SIVE LILIO PERSICO.

CAP. I.

CAULE assurgit interdum bicubitali, aut ampliore, firmo, crasso, intus fungoso, viridi, rotundo quidem, sed ad cubiti altitudinem striato, multisque liliaceis fere foliis, nunc equaliter, nunc confuso ordine cum ambientibus exornato, eleganti virore splendentibus, odore foetido, & quasi hircino nares procul etiam ferientibus: idem ille deinde caulis, pedali, nonnunquam etiam cubitali, supra folia emicat amplitudine, nudus, & sine foliis, neque striatus & viridis, sed laevis & colore quasi

re quasi purpurascēte, qui tamen in summo totidem fere in angulos desinit, quot flores sustinebit, nempe binos, ternos, quaternos, quinos, senos, aut plures, omnes verò quasi equaliter, sed contrario situ nascentes, singulòsque inter bina folia, inferioribus longe minora & angustiora, equali propemodum longitudine propēdentes elegantissimo spectaculo: supra flores caulis denuo attollitur dodrantali aut maiore amplitudine, foliis exilibus & angustis onustus. Habui autem ann. 1580. plantam quæ undecim flores tulit, cuius caulis supra septenos equaliter propendentes, denuo nudus quasi dodrantali longitudine, reliquos flores singulos inter bina folia nascentes protulit, longa densa & multifida alia foliorum coma supra eos fusa. Habuit & Matrona quædam Patricia Viennensis, cuius caulis supra terram planus pedali lōgitudine extabat, deinde in binos fidebatur ramos equali longitudine excrecentes, singulos undenis floribus onustos, magna etiam supra eos fusa foliorum coma. At quæ eodem anno Ill^m Principi Wilhelmo Hassiæ Landgrævo floruit, reliquas fiorum numero superavit, quos supra quadragenos in plano caule tulit, latissima supra eos luxuriante coma. Sed & intelligo ab his qui aliquot annis Constantinopoli hæserūt, caulem nonnunquam supra priores illos flores equaliter propendentes dodrantali longitudine extare, aliūmq; fiorum ordinem gestare, & interdum etiam tertium, ac tum demum foliorum comam supereminentem. Porro cū flores primū erumpunt, inter folia latent, candidi & sunt, deinde paulatim augeſcunt, una etiam succrescente ea caulis, quæ eos sustinet, nudæ parte: in augmento verò fiorum pediculi deorsum inflectuntur, et ipsi flores pallescere incipiunt, venis tamen purpureis secundum foliorū (quæ sex sunt, lata, & per extremum

Totus polyanthos.

mucrona-

mucronata) longitudinem & latera excurrentibus, ungue autem singulorum foliorum nonnihil eminente & ex nigro purpurascete. Flos maturitatem aut perfectionem iam adeptus, expanditur, tintinnabuli modo propendens, colore fere aurei mali, sed pallidior, venis illis purpureis summam venustatem adferentibus: singula florum folia interiore parte in ipsis unguibus, singularibus tuberculis candidis prædita sunt, quæ sole etiam meridiano limpidissimam dulcèmq; aquam exstillant lacrymarum modo, ut uniones propendentes videantur, sed abundantius pluvio tempore: ea deinde tubercula marcescentibus floribus in lacunas abeunt albas. Ex medio flore sex candida stamina cum apicibus pallescentibus prominent, breviori trifido stilo inter ea latitante. Flori succedunt magna trigonæque, interdum etiam tetragona capita, uti in Lilio rubro, à nonnullis Martagon appellato, quorum singuli anguli utrinque pinnati sunt, & alati: statim vero excusso flore sursum eriguntur ea quæ fecunda futura sunt capita; magna Dei omnium rerum Conditoris providentia, ne dehiscantibus illis semina ante maturitatē excidant: sunt verò ea plana, liliacea, oblongiora paulo, cartilaginea, sub-rufa, duplici serie in singulis angulis digesta, quæ admodum in Tulipis, Lili generibus, congeneribusque plantis. Radix bulbosa est, crassa, ex squammis orbiculatis fere, magnis & succulentis compacta, colore interdum albo, nonnunquam etiam purpurascete, plerumque verò pallido, odore admodum foetido, hircum, uti folia, olente.

2 Aliud genus est, quod nec caule, nec foliis, nec florum forma ab eo differt: nam & illos in extrema laevis & nudi caulis parte sustinet equaliter fere in ambum nascentes, singulosque inter bina angusta folia, uti superius.

Tulal et. diff-
ferentia.

perius. sed color variat: nam qui in alio luteus est, siue auri amulus, huic potius rubet, aut sandaraca sandicisve colorem refert, foliis etiam sex constat latis & mucronatis, unguibusque ex purpura nigricantibus cum suis interioris parte candidis tuberculis limpidum rorem exstillantibus, stiloque & sex staminibus, quæ tamen æquali longitudine propendent.

3 Variat item in nonnullis plantis color floris: nam aut Tulsi m. dis-
ferentia. medius est inter utrumq. genus, aut ad prioris secundæ colorem proximius accedit.

Floret Aprili, interdum etiam Martio, si æris temperies paulo calidior fuerit, unâ cum precocibus Tulipis, atque etiam maturius.

Nusquam verò sponte nascentem hanc plantam conspexi: sed Constantinopoli delatam, primus Belgica hortis communicavi: & in Viennensibus reposita feliciter provenit. Ante meum tamen ex Belgica discessum, iconem eius, (qualem D. Dodonæus in Purgantium historia appendice exhibuit) Dn. Ioanni Brancioni miserat D. Alphonsus Pancius Ferrariensis medicus utrique nostrum amicissimus.

HACTENUS nullam plantam observare memini, quæ Hemerocallidis Diosc. exactius Hemerocallidæ Dioscoridi descriptam referat, quam hæc, meo quidæ indicio. Studiosi cōferant & sententiā ferant. Pancius iconem misit corona Imperialis romine. Corona Imperialis. Cōstantinopoli verò bulbi: aut missi aut delati sunt à Cæsareis oratoribus, nunc Tuyschiachi, nunc Tusai, Tuyschiachi. nunc Tousai (ita enim pronuntiandum est veluti u germanicum, & elevatione vocis in ultima) appellatione, interdum etiam Tursani & Tursanda: sed postrema Tursani. illa duo vocabula à Turcis duntaxat adici solent nominibus, ad magnitudinem rei, cui adiecta sunt, exprimendam: exempli gratia, Cavala lalé tursanda, id est, Tulipa

Tulipa [serotina videlicet] magno & amplo flore: ita *Turfani* aut *Turfanda* simpliciter, quasi de magnis & amplis.

Ex Persia verò Constantinopolim primùm delatos illius bulbos omnino mihi persuadeo, quoniam cùm eos accepi, una inter reliquas fuit inscriptio, *Tulai*, fior Persiano rosso ò discolorito con la testa a basso, hoc est, *Tusai*, flos Persicus ruber aut decolor, capite propendente.

Tulai fior Persiana.

CETERVM an apud eos aliquem medicum usum obtineat, non intellexi: arbitror tamen magis venustatis & elegantia causa eos hanc plantam in suis hortis alere, quàm ob ullas eius facultates. Sunt etenim Turca omnium elegantium florum, etiam nullo odore praeditorum, studiosissimi: nec ullis sumtibus parcunt, ut eos undiquaque conquirant.

DIOSCORIDES verò sua Hemerocallidi has facultates tribuit: radix pota, aut cum melle & lana in pessa apposita aquam educit & sanguinem. folia trita mammarum inflammationes à pariu contractas, oculorumque collectiones mitigant: radix et folia igni ambustis utilissimè illinuntur.

DE LILIO SVSIANO.

CAP. II.

EODEM cum superiore nomine, imò inter ipsius bulbos Constantinopoli missa fuit huius planta bulbosa radix, altero postquam Viënam venissem anno, quam tamen, quoniam ceteris esset candidior, & nullo virulento odore praedita, seorsim terræ commisi, diversam à *Tusai* esse ratus: nec mea opinione falsus sum.

Etenim primo subsequente vere, maturè admodum germinare cæpit, tandèmq; caulem protulit cubita-

Lil. j. susiani historia.

lem, rotundum, multis circumseptum foliis digitalis longitudinis & latitudinis, longè quàm Tusai modo descripti angustioribus, illis fere similibus quæ in summo ipsius capite nascuntur, vire, centis ex cinereo coloris, siue quodammodo æruginosi, qualis color in Tulipa foliis conspicitur: contorquentur verò ea, buxeique sunt odoris. Florent mihi non protulit: sed paulatim planta contabuit, adeoque est exinanita radix, ut unico folio subsequenter aliquot annis mihi duntaxat prodierit, tandemque omnino perierit. Radix magna est, Tusai æmula, è paucis magnisque orbiculatis fere squammis contexta, sed candidior, oblongior aliquantulum, nulloque (ut iam dixi) tetra aut gravi odore nares feriens.

PORRO paulo ante meum è Belgica discessum, munere Magnifici Domini Jacobi Contareni Patritij Veneti, miserat ex Italia Dn. Iacobus de Caudenhove consanguineo suo Dn. Ioanni de Brancion similem omnino bulbum, Pennacio Perfaro nomine, qui eo defuncto ad Genetosum Dn. Ioannem vander Dilst pari cognationis vinculo iunctum ex ipsius legato, cum multis aliis rarissimis plantis peruenit. Is anno 1576. bicubitalem aut ampliorè tulit caulem, quinquagenis floribus onustum, senis foliis constantibus, è longis pediculis, qui summum caulem ambiebant propendens nolarum ritu, colore purpureo obsoleto, & ingrato odore, ut Raphael de Coxia Regius pictor, qui eodem anno eius iconem summa industria, & artificio à se depictam misit, ad me per scripsit: nullum verò semen tulit: imò ne germinavit quidem subsequente anno, quemadmodum ipsemet Dilstus mihi significavit.

Illius etiam conem habeo, non tamen adeo artificiose depictam, & sine bulba, cum Lily rubri, siue Maragonis Chalcedonici delineatione, munere doctissimi viri, summique

summique omnium Natura miraculorum scrutatoris
& admiratoris, Nicolai Rassy Chirurgi regij p. m. qui
eam Hyacinthi maioris nomine mihi communicavit an-
no 1571. dum apud illum Lutetia essem.

De hac etiam planta ad nos in Belgicam perscripsit
Alphonſus Panemus, quando Tusai siue Corona Impe-
rialis picturam misit. Pennacio Persiano è pianta belis-
sima & è specie di Giglio ò Martagon, diuerso della
Corona Imperiale: hoc est, Pennacio Persiano elegan-
tissima est planta è Lily aut Mariagoris generibus,
differens à Corona Imperiali.

Filius pauci bulbi inter Tusai bulbos qui Constanti-
nopoly allati fuere anno 1580. inuenti sunt, è quibus
unum liberalitate Mag^{ti} at Generosi Domini de Ent-
zestorf adeptus sum, quareus iconem precedente anno
miserat. Tusai scheda inscriptum erat Tusai fior Per-
siano si domanda Pennacio persiano. Illius bulbi flo-
rem nondum tulerunt: at meus planè perit. Gentrosa
porro Domina de Hessestia: in duos etiam bulbos anno
1581. accepit cum hac appellatione Sultangiue, qui
nunc illi egregie prodeunt. Verisimile est è Susa urbe
Susiane regionis Persidi vicina primum delatam fuisse
Constantinopolim hanc stirpem.

De LILIO RUBRO, siue miniato

Chalcedonico. CAP. III.

VENVSTA admodum raraq. est etiam hac plan-
ta, cuius folia Lily foliis similia sunt, breuiora tamen
latioraque & in lateribus subhirsuta, confuso ordine
caulem amplectentia, qui cubitalis aut maior est, ex vi-
ridi purpurasces, digitali crassitie: flores in summo pro-
fert languido collo deorsum propendentes, sex foliis con-
uolutis & reflexis ut in Lilio siluestri, siue Mariagone

Lilij miniati
hutoria.

Matthioli constantes, elegantissimo minij, ac et cere rubentis colore: e medio flore exeunt sex stamina candidantia, apicibus croceis insignita, stilo inter ea prominente: nullum semen observavi, sed in trigonis capitibus nasci arbitror, quemadmodum in *Lilio* & *Martagone*, planum, nigricans: radix ut plurimum non est adeo magna ut quidam existimant, sed *Lilij silvestris* radicem haud multum superat, coloréque dum recens eruta est, adeo illi persimilis. (etenim si diutius extra terram adseruetur purpurea fere tota est, & subinde quibusdam notis saturè rubentibus inspergitur) ut etiã in stirpium cognitione admodũ exercitati, nisi eas inter se conferant, difficile discernere possint: huius tamen radix è tenuioribus squammis contexta est, nec minus fibris supra & infra, quàm illa donata.

Floret Iunio cum *Liliis*, aut paulo serius.

Constantinopoli etiam *Viennam* delata fuerat hæc planta ante meum in eam urbem aduentum, & aliquot nobilibus *Matronis* communicata. Vnicum postea bulbum inter aliquot alios *Sultan Zambach* nomine missos, à Magnifico & Generoso *Dn. Davide Vignad*, *Cesaris* tunc apud *Turcarum Imperatorem* Oratore accepi, qui mihi iam biennio floruit: semen verò nullum, imò ne angulosa quidem capita protulit, quẽadmodum nec nobilibus illis *Matronis*. paucula autem semina Constantinopoli accepi sine inscriptione, plana, *Martagonis* aut *Lilij silvestris* semini fere similia, sed nigriora, minora, neque adeo spongiosa, quæ terra commissa, anno 1579. prodierunt, plana que foliola tulerunt uti *Tussai* primum è semine natum.

Vnicum autem florem mihi hæc nus protulerat: sed anno 1579. quaternos, & subsequente senos, eosque omnes ex summo extimoque caule simul prodeuntes, quem-

admodum & ea planta Domine de Thaw patritia Viennensis, quæ in extimo caule duas uncias lato flores natos habuit. Illis autem Matronis plerumque unus, interdum alter & tertius, non plures flores in singulis nati sunt. Ill^m Dn. de Brancion unum bulbum à D. Alphonso Pancio acceperat paulo ante meum ab urbe Machluna discessum, sub Mariagonis Constantinopolitani appellatione. Eum de Dn. Dilso intellexi unicum duntaxat florem singulis annis tulisse. Sed ipse aliam pl^{at}am semine natam habuit, quæ illi primo quo floruit anno flores octo, subsequente vero, qui fuit 1578. quadraginta protulit.

Marragō con-
stantinopoli-
tanum.

Liliū miniatū
porvanthon.

Videtur autem duorum generum esse, unum polyanthum, alterum pauciorum florum: quandoquidem quod unico ab initio constat flore, raro plures deinde proferre observatum sit.

Zufiniare.

Corona regia. nonnullis appellari Corona di Re, hoc est, coronatum Regiam.

Memini & Zufiniare appellatione inscriptum semen, quale ante descripsi, accipere, cum primum Vienne appulissim anno Domini 1573. sed terra commissum nequaquam producit.

PORRO Liliū hoc miniatum nouo vere cum Martagone primum solet emergere: Sultan verò Zambach, de quo proximo capite, etiam ante hiemem cum Lilio.

DE SULTAN ZAMBACH.

CAP. III.

QUONIAM superiore capite Sultan Zambach meminimus: non abs re erit, si quānam planta sit, hic declarauerimus.

Nam aliquoties eo nomine missæ sunt Constantino- poli radices Lilio similes, quas quoniam extrema squama flarescebant, Martagonis alicuius, consimilis Lilio, superiore capite descripto, genus esse existimabam: idcirco quibusdam amicis in Belgicam misi pro Martagone Constantinopolitano. Sed postquam terra commissas, folia Lilio vulgari planè similia producere animaduerti: negligentius postmodum eas habui, vulgare liliū esse existimās, praesertim cum in quodam catalogo comperissem Sultan Zambach fa fiori grandi bianchi, hoc est Sultane Liliū magnos albos flores habet: & in altero, a odore di Giglio, id est, odorem habet Lili. Inde factum est, ut apud Belgas modo Sultan Zambach appellata sit ea planta, modo Martagon Constantinopolitanū flore albo: cum tamen unica eademque sit planta, non duæ diuersæ.

Sultan Zambach.

Sultane Liliū.

Martagon Constantinopolitanū: flore albo.

Biennio post, cum omnes, quas seruaueram, plantæ mihi egregie florent, certissime comperi nihil aliud esse quàm Liliū, adeo cum vulgari conueniebant. Huius tamen caules, tametsi vulgari non sint breuiore, si quis diligentius contulerit, graciliores esse deprehendetur, rarioribusque & minoribus foliis septi, atq. etiam ipsius flores aliquanto minores, æquæ tamen ac vulgares odo-

Sultan Zambach polyanthon.

rati. Nonnulla verò radices in tantam molem excreverant, ut vix utraque manu comprehendi possent. Vna etiam illarum plures quam sexagenos flores anno 1577. protulerit: caulis autem planis fuit, & tres fere uncias latus: anno verò subsequente ad ingenium rediit. Sic interdum Natura in plantis ludere solet.

Lilium fatuum.

Lilium fatuum.

Zambach idem est lasmino.

Con Zibach.

Gul Catamer.

Memini cum Ulyssipone essem anno 1564. Liliaceam radicem in foro emere, quam Petro Condebergo Pharmacopœo doctissimo Antuerpiani curæ Draconis arboris ramo, Colocasia, variisque aliis rarissimis plantis misit. Ea illi postea flores huic omnino (nisi memoria fallit) similes tulit: sed quoniam plerumque in extremo caule confertim nascebantur, & interdum vitæ faciebant, ipse Lilium fatuum cognominare solebat.

ZAMBACH perro vocem, testis est Amatus Lusitanus commentariis in Dioscoridem capite de lasmino unguento, idem Arabibus significare, quod nobis lasminum, topiariis operibus nobile & accommodum, cuius florum odor suauissimus quidem est, sed caput etiam ferit. Verisimile autem est Turcas hanc Arabicam vocem omnibus plantis quarum odor fere lasmini florum (quos etiam rubri coloris in Asiaticis hortis ultra Bosphorum inueniri intelligo) suauolentia similis est, tribuere: sunt etenim Turce admodum negligentes & imperiti in rebus propriè nuncupandis. Sic illi Con Zambachi appellat eum bulbum qui Mompellianis Pancratium flore Lily, Valentinis Hemerocallis dicitur, quod eius flos non modo Lily quodammodo formam, sed etiam odorem referat: sic vocem Gul, quæ illis rosam significat, omnibus floribus rosaceis accommodant, addito catamet vocabulo, si pleni sint, ut Gul catamer illis est & Rosa plena, & Anemone flore multiplici foliorum textura constante, & Papauer, & Malua hortensis, & similes.

similes, omnes etenim haec nomine nobis missae fuere. Ut cornicem exprimant, propriam vocem non habent, sed circumlocutione utuntur, gallinam nigram appellantes.

De LILIACEIS quibusdam aliis stirpibus

CAP. V.

LILI purpurei siue rubri bulbiferi tres differentiae apud eos qui tem herbariam excolunt, observantur.

UNUM bicubitali interdum assurgit caule, firmo, crasso, foliis septo liliaceis, subatris, in summis alis bulbos crassiores gestans, & flores magnos, rubros, Lilio rubro minori non bulbifero concolores. Teneriores huius planta, antequam flores ferre incipiant, non minus donata sunt bulbis secundum caulem inter folia nascentibus, quam reliqua dua species: sed quando vetusta sunt, & flores aliquot annis protulerunt, vix solent nisi in summo diviso caule & secundum flores generare maiores bulbos. Huius radix omnium maxima est.

I.

Martagō bulbiferum maius.

ALTERUM vix cubitalem excedit altitudinem, caule etiam firmo, striato, & ex virore nigricantibus foliis praedito: quae tamen cum summo caute incana linguine pubescunt: eius flores igneo rubore non rutilant ut in superiore, sed magis pallescunt, & Lily purpurei siue rubri maioris non bulbiferi colorem quodammodo referunt. Eius caules adulti paucos bulbos nisi in summis alis etiam gestare solent.

II.

Martagō bulbiferum minus.

TERTIUM inter utrumque media est magnitudine, nonnunquam etiam primum aequat: sed caules sunt infirmiores, gracilioresque, ipsique cum foliis dilutiore virore praediti: flores secundo generi similes. Hoc perpetuo fecunda bulborum inter folia nascentium sobole onustum est: cuiusque radix priore minor è lateribus propages spargere plerumque solet, quae ad singula genicula in candi-

III.

Martagō bulbiferum minus.

in candidos bulbos excrecentes, subinde novas in circuitu plantas producunt, Lily rubri minoris non bulbiferi modo: eius bulbi in alis nati, secunda speciei pares, priori tamen magnitudine inferiores: omnesque terra commissi sui generis plantam procreant, & secundo anno in caulem bulbillis onustum excrescunt. Ferunt tamen omnes hæ plantæ in capitibus triangulis semen latum cartilagineum subfuscum, quemadmodum liliū vulgare, quod non sterile est, sed sui generis etiam plantas profert. verum quæ ex bulbillis in alis natis crescunt plantæ longè citius adolescunt.

Florent omnes hæ plantæ Junio, semenque perficiunt Augusto: bulbuli verò in alis nati hæere solent, donec vento, aut contactu excutiantur, imò interdum plantæ adhuc inherentes fibras deorsum spectantes agere solent, quasi ad communem matrem terram aspirantes, & illa se condi cupientes.

Prior nusquam sponte nascens à me observata est, sed eam primum Lira conspexi in cultissimo horto Generosæ Dn. Maria de Brimeu Mag^æ Dn. Conradi Scheti uxoris, quæ deinde bulbis in terram deactis reliquis Belgicis brevi tempore communis facta est: atq. etiam nunc Viennensibus ac aliis vicinis mea opera, missis ab ipsa à Belgica atque ad me maioribus bulbis. Reliquæ duæ in montanis pratis Austriæ & Styriæ sponte crescunt: sed secunda rarior inveniuntur.

Solent verò cunctæ hæ, tum aliæ duæ non bulbiferae, cum primum florum gemmas ostendere incipiunt, à formicis admodum infestari, sic ut eo tempore nunquam immunes ab ipsis conspiciere queas, non secus ac Pæonia flores ante quam explicentur, qui mirum in modum etiam à formicis appetuntur, præsertim quæ pleno est flore.

LILII silvestris, siue Martagonis Matthioli dua Lilium silve-
stre.
etiam differentia deprehenduntur.

NAM unum maiore excrescit altitudine, foliaque 1.
ampliora & nigriora obtinet: multo etiam pluribus flo-
ribus saturatius purpurascensibus preditum est, qui
modo multis nigricantibus maculis, modo paucioribus
distincti sunt.

ALTERVM humilius est, eius folia dilutius vi- 11.
rent, rarioreſque flores producit, & eos plerumque di-
latiores, ac multis maculis nigricantibus insignitos.

Utriusque autem deorsum spectant, foliisque ad pedi-
culum reflexis constant: semen etiam in trigonis capiti-
bus duplici serie in singulis angulis continetur, fuscum,
planum, cartilagineum: radix in utroque genere lu-
teo ochrea colore infecta est, quam ob causam a Germanis
Gold wurtz; id est aurea radix appellatur.

Passim ambo proueniunt in siluis & umbrosis pratis
Leytenberg, eorumque montium qui a Calenberg usq.
ad Alpes excurrunt, & in plerisque siluis Styria &
Vngaria. Memini etiam minus olim obseruare in mul-
tis Germania siluis, non modo editiore loco sitis, sed etiam
in plano, uti apud Witebergam.

PORRO Liliaspodelus ille luteo flore odorato, Liliaspode-
lus luteus.
quem c. v. Dodonaus Hemerocallidem esse censet, ma-
xima copia sponte nasci in multis vliginosis pratis, non
procul ab oppido & arce munitissima Nemethwywar
Ill: Du. de Batthyán arce, qua occidentem spectat, an-
nis 1579. & 1580. deprehendi, ubi florentem sub fi-
nem mensis Maij, & initio Junij erui. Vngari Zeöd
liliom appellant: Croata autem, apud quos etiam flore
albo inueniri afferunt, Illyan zwet.

DE TULIPA SIVE LILIO NARCISSO.

CAP. VI.

POST Liliaceas stirpes non incommode reponemus peregrinam illam, et ob insignem in flore colorum varietatem omnib. herbaria rei studiosis merito gratissimam plantam, quam vulgus Tulipam, doctiores Lil. onar-<sup>Lil. onar-
cis.</sup> cissum appellant, licet in appendice ad Hispanicas observationes peculiari capite de ea egerimus.

Illius autem duo tantum primaria genera haecenus observavi, praecocius unum, serotinum alterum: tametsi inveniuntur quaedam veluti dubia, quae medio inter utrumque genus tempore florere soleant.

PRACOCIOR Tulipa unicum fert caulem, pe-<sup>Tulipae pra-
cocis historia.</sup> dalem maxima ex parte, aut interdum paulo amplio-rem, rotundum, virentem, & breui quadam incanaq. lanugine aspersum, non concavum, sed firma medulla plenum: hunc plerumq. terna amplectuntur folia, nonnunquam quaterna & quina, inferiora lata admodum & liliacea, longiora tamen & crassiora, carinata, supra terram sese pandentia & contorquentia, superiora autem minora & angustiora, eaque vel propendentia, aut sursum erecta interdum, omnia autem colore ex carulco virente, aut a rugineo, velutique farina asperso. Summo cauli insidet magnus flos, unicus (geminos etiam vidi) sursum spectans, sex foliis ut plurimum constans (tametsi & septenis & octonis conspexerim) eundem initio cum caule coloris, & interdum ad terram sese inflectens, in ipsaq. recumbens, ut colubri aut serpentis caput in terra decumbentis eminentiatur, deinde paulatim sese subleuans, & colorem mutans atque tandem sese explicans & calathi aut cyathi modo in fundo pandens, ex quo sena, aut totide quot foliis constat stamina

K

prodeunt;

prodeunt, modo lutea, modo pallida, modo nigricantia, pediculis etiam quæ stamina sustinet, mirum in modum variantibus. Excusso flore, succedit membranaceum triangulare caput, satis magnum, quandoque oblongius, interdum breuius, ventreque magis prominulo: quo in tres partes à summo dehiscens, conspiciuntur sex ordines seminis plani, cartilaginei, liliacei fere, & circinata propemodum rotundiusculi, licet interdum altera parte quæ caputis centrum & interiora pertingit, oblongiusculum inueniatur, pallidi, fului, aut rubescentis, & si imbres frequentiores fuerint, etiam fusci. Radix bulbacea interdum breuior est, interdum oblongior, crassa, inferiore sede nonnihil prominente, uti fere in Colchico, fibris aliquot tenuibus donata, & foris nonnunquam fuluescente, magna vero ex parte nigricante membrana obducta, quæ interiore parte lanuginosa est, quemadmodum castanearum cortex, quandoque autem adco densò tomento plena, ut mollissime recubet radix, quæ solida est, firma, & velut albumen oui coctum candida, gustantique dulcis, nec ingrata.

T. p. insignis
varietas.

S V M M A autem in *Precoce* est coloris varietas: nec maiorem in ullo alio flore videre memini, nisi forte in *papauere*. Etenim aut omnino luteus est, aut ruber, aut albus, aut purpureus: interdum etiam bini vel plures ex his in eodem flore permixti conspiciuntur colores. Non desunt qui carulei omnino coloris se vidisse asserant, mihi certe hæcenus videre non contigit.

T. p. lutea.

I. Lutea *Tulipa* vel ad auri fulgorem accedit, aut pallet, foliorum autem ungues plerumque aurei sunt: odor quasi cera recentis, siue etiam croci, interdum nullus, vel admodum imbecillus.

T. p. rub. a.

II. Rubra color nunc saturatior est, nunc diutior & aspectu incundissimo, modo etiam inelegans, & obsole-
tus: fo-

tus: foliorum ungues vel lutei omnino, aut veluti leui quadam fuligine in luteo aspersi: in quibusdam nigra macula medium unguem luteum tantummodo inficit, in aliis verò magna, ut nihil nisi lutea quadam linea nigrum unguem ambiens conspiciatur: interdum adeò magni sunt isti ungues, ut diu diu folij partem occupent. Huius verò odor aliàs gratus est, instar mali aurei, magna verò ex parte obscurus admodum, vel papaueris virus quodammodo referens.

Albæ omnino candidus est, nisi tria exteriora folia **III.** dorso quidpiam cinerei vel interdum etiam cerulei coloris admistum habere viderentur: ungues lutei, pediculi & stamina pallent. T.p. alba.

Purpurea aliàs saturatior est, & violaceum, siue **IIII.** amethystinum colorem habet, aliàs, Pæoniae floris amula, nonnunquam dilutior, & Damascenam siue Prouincialem (quam eruditiores Prænestinam vocant) rosam colore referens, interdum verò adeò diluta, ut albescere videatur: omnium autem ungues cum staminibus aut pallent, aut lutei sunt coloris, tametsi nigra etiam stamina nonnulla habeant, & pediculos ea sustinentes quadam veluti fuligine infectos. Inuenitur & odora & inodora, T.p. purpurea.

Varia adeò multiplex est, ut difficile sit omnes eius V. differentias verbis exprimere. Nam cum cuiuscumque T.p. varia. tandem præcoci Tulipæ semina excussa, & tellure sepulta germinent: per præca admodum matrem matris colorem retinent, sed in varios colores transformant flores, sæpe etiam in luteum degenerant. Albæ autem semine prognatas plantas insignem colorum varietatem præ reliquis nancisci experientia & diligenti observatione didici. Semina enim in eodem capite nata, à metipso collecta, eodemque fere momento terra commissa

autumno, aliquot plantulas proximo subsequente vere produxerunt, quæ post quintum, sextum, septimum, imò etiam octavum (ut aliis alia facilius adoleſcunt) nonum, & decimum demum annum flores protulerunt, eosque aut omnino albos & matrem referentes, atque albos varios, vel luteos & luteos varios, aut rubros ac rubros varios, vel purpureos & purpureos varios. Omnes porro has colorum differentias, quam aptissime poterimus verbis exprimere conabimur.

Luteæ igitur variæ flos (ut eundem ordinem sequa-
mur quem in primis coloribus describendis tenuimus) explicatus, nonnunquam primis diebus totus luteus apparet, quarto deinde aut quinto demum die, illius folia rubris virgulis extrinsecus leniter per oras distinguuntur: interiore parte omnino lutea remanent, præsertim tria exteriora, & unguem habent veluti fuligine tinctum, stamina interdum lutea, & pediculos ea sustinentes fuscis. Interdum exteriora floris folia circa medium raris virgulis rubris descripta sunt, interiora autem frequentioribus, & ad extremum usque folium fere excurrentibus, atque aureum unguem, pallida stamina habent. Nonnunquam exteriorum foliorum ora, foris omnino rubent, interius à medio ad extremas oras rubris virgulis distinguuntur: interiora folia exteriori parte omnino rubent, interiore autem à medio ad summum rubrum nervum protensum habent, latera autem rubentibus radiis illustrata. Invenitur etiam cuius exteriora folia dorso omnino luteo sunt, per oras verò dilutioris cinnabaris colore virgatim distincta, interiore parte ad unguem usque cinnabaris color tota occupat: interiora verò folia cinnabaris etiam colore omnino fere infecta conspiciuntur, nisi duplex nervus luteus secundum longitudinem, & lutea virgula in extremas oras

I.

T. p. L-V.
differentia.

2.

3.

4.

- excurrerent, illius stamina nigricant, pediculi ea sustinentes lutei nonnulla tamen fuligine infecti sunt, & ungues aurei magni stamina quodammodo superant. Alius praterea cuius exteriora tria folia mucronata lutea sunt, prater oras quæ purpura rubescente rad. atim intercurfante insigniuntur, deinde extrema ora lutea sunt, interiore parte circiter medium folium rubri coloris radij frequētes sunt: folia interiora orbiculato mucrone, ab infima ad summum oblongis rubris lineis distinguuntur, prater extremas oras quæ luteæ sunt, interior pars minus radiata est quàm exterior, ungues magni, lutei, quemadmodum stamina cum suis pedicellis: odoratus est. Est & cuius folia extrema cuspidate orbiculata sunt, foris omnino aurea, oris luteis: intus autem omnino lutea sunt, aurei coloris siue potius rubri flauo permixti linea radiatim medium folium transuerjimque secante, pediculi lutei sunt, stamina cinerea: odoratus est aliquantulum. Item cuius folia mucrone omnino sunt orbiculato, dorso in exterioribus ad extremum usque mucronem luteo, oris latis, ex aureo rubris, unguibus luteis, dimidium folium occupantibus, pediculis & staminibus luteis: nonnihil etiam odoris. Alij similiter huic pares, sed dilutiore colore præditi, pediculis & staminibus duntaxat variantibus: sed nec hi odore carent.
1. Rubra variæ flos exteriora folia magna ex parte mucronata habet, interiora orbiculata. Aliquando autem utraque magnis oris auri fulgore splendētibz sunt prædita, magnis unguibus luteis, staminibus vel nigris, vel obsoleta purpura tinctis, & pediculis ea sustentibus plerumque velut fuligine infectis; huius flos satis odoratus est. Interdū exteriora folia luteas oras foris habent, interius autem dilutius rubent, & quasi radiatim in luteas oras satis latas desinunt: interiora verò similiter rubent,

- rubent, sed latiores oras luteas habent, rubro colore radiatim ut in exterioribus desinente, ungues luteos, stamina cinerei coloris: & istius flos nonnihil odoratus.
3. Nonnunquam dilutiore minij colore rubent utraque folia, mediocres oras luteas habentia, foris minij colore interiora folia fere tota occupante, virgatim tamen in oras luteas desinente, magnis unguibus luteis, staminibus cinereis, pediculis ea sustentibus luteis: flos etiam utcumque odoratus. Aliorum exteriora folia, medio dorso luteo sanguineis virgulis distincta sunt, reliqua parte rubra, oris tamen luteis: interiora omnino fere rubra, sed rubro colore radiatim in aureas oras desinente, interiore parte tota propemodum lutea, nisi circa medium folium rubris radiis distingueretur, ungues cum pediculis lutei, stamina nigra. Aliorum folia omnia mucronata externe dorso lutei coloris, reliqua parte sanguinei, prater oras quae luteae sunt, interne sanguineis radiis tota respersa, extremis tamen oris luteis: interiora foris sanguinis modo omnino rubet, lutea ora sunt, coloribus tamen sese in inuicem commiscentibus, interna parte omnino lutea sunt, nisi circa medium crebrioribus sanguineis radiis instar orbis quodammodo insignita essent: ungues, pediculi & stamina cum superiore conueniunt.
6. Nonnullorum omnia etiam folia mucronata, oris aureis reliqua parte rubris, prater exteriorum foliorum dorsa quae aureis quibusdam virgulis aspersa sunt, omnium ungues lutei radiatim in rubro commixti, pediculi lutei, stamina nigra. Quorundam externa folia mucronata, interna orbiculata, tota rubra, oris exceptis quae aurei coloris sunt, radiatim in rubro desinētis: exteriora verò folia saturatiora sunt, omnia tamen interiore parte magis aurea sunt, ungues, stamina, pediculi cum praecedente conueniunt: omnium istorum flores satis odorati

odorati sunt. Inuenitur etiam cuius folia paruas oras 8.
aureas habent elegantissimo rubro colore reliqua occu-
pante, ungues luteos, pediculos veluti fuligine tinctos,
stamina obsoletè purpurea.

Alba varia aut omnia folia habet extrema parte ^{T. p. A. - V. di-} mucronata, aut tria duntaxat exteriora mucronata, ^{ferentia.} 1.
interiora orbiculata. In nonnullis externa folia, ad ex-
tremum usque mucronē omnino fere alba sunt, exceptis
oris quæ elegātis & dilutè admodum purpurei sine car-
nei coloris sunt: interiora verò magis purpurascunt, un-
gues lutei deinde exalbidi, stamina cum suis pediculis
lutea. In quibusdā folia exteriora exalbido sunt dorso, 2.
purpureis virgulis asperso, reliqua parte purpurascen-
te aut incarnata: interiora folia omnino purpurea sunt,
ungues stellatim lutei, deinde albi, stamina lutea, pedi-
culi ea sustinentes veluti fuligine aspersi. In aliis exter- 3.
na folia dorso etiam sunt albo, pluribus purpureis pun-
ctis asperso, interiore parte dilutiore purpura nitent:
tria interna folia saturatioris sunt purpura quàm supe-
rior, ungues lutei radiati stella modo, stamina nigra, pe-
diculi fusci. Interdum externa folia magnas oras carneo 4.
colore præditas habent, reliqua parte alba sunt: interio-
ra verò quasi tota carnei sunt coloris. Nonnunquam 5.
externa folia dorso sunt pallescente, alioqui omnino al-
ba, præter oras quæ foris brevibus & raris purpuraf-
centibus virgulis exornantur: interiora tota alba sunt,
oras tamen longioribus & frequentioribus purpureis li-
neis insignitas foris habent, interiore parte omnino fere
alba sunt. Aliquando folia exteriora dorso & extre- 6.
mo mucrone pallent, alioqui omnino candida, interiore
parte ora paucis radiis purpurafcentibus distinguuntur:
interiora folia à medio fere ad extremas oras foris pur-
purafcentibus radiis aspersa sunt, intus verò omnino
alba, præ-

alba, præter oras quæ rarioribus lineis distinctæ sunt. In quibusdam omnino alba sunt externa tria folia: interiora autem oras modo multis modo paucis virgulis purpurascensibus siue carnei coloris distinctas habent: omnium ungues lutei sunt, stamina & pediculi pallent. Inuenitur etiam cuius omnia folia coloribus quidē carneo & albo permixtis prædita sunt, sed qui cinerem carneo colori fere temerè persusum referant, vel similis planè coloris cum tennere illo byssino panno carnei coloris, cuius subtegmen album est, Germani *Dilberfarb* / hoc est, argenteum colorem vocant: huius ungues exalbidi, stamina obsoletè purpurascensia, pediculi albi sunt.

Purpureæ variæ flos magna ex parte omnia folia mucronata habet, interdum tamen externa solummodo mucronata, interiora verò orbiculato & obtuso mucrone sunt prædita: est etiam cuius omnia folia orbiculatum habent mucronem, ut ex singulorum descriptione videre licebit. Nonnunquam igitur omnia folia mucronata *Peonia polyphyllo* & pleno flore, purpureum colorem imitantur, orasque habent ex albo purpurascens, ungues ex luteo viridique coloribus simul quodammodo permixtis subobscuris, ex albido orbe radiatim eos ambiente, pediculos luteos veluti fuligine infectos, stamina nigra: illius flores magni sunt & admodum patuli. Aliquando omnia etiam folia mucronata, foris magna ex parte purpurea sunt, interius media parte carnei coloris, oris ex albo pallescentibus, unguibus, staminibus & pediculis luteis. Interdum etiam omnia folia mucronata foris & intus purpurea sunt omnino, extremasque foliorum oras albas habent, ungues luteos albo orbe circundatos, stamina obsoletè purpurascensia initio, deinde ubi obuersa sunt (solent enim omnia florum stamina explicante se flore aperiri & reflecti) luteo pulvere aspersa,

T. P. P. V. differentie.

1.

2.

3.

aspersa, pediculos luteos. Aliorum etiam omnia folia 4.
 sunt mucronata, & saturatiore purpureo colore prae-
 dita, omnium ora exalbida, ungues albi, in imo tamen lu-
 tei, pediculi & stamina pallida. In quibusdam omnia 5.
 etiam folia mucronata, sed color purpureus dilutior &
 magis floridus, ora exalbida, ungues ex viridi pallent,
 pediculi nigrescunt, stamina pallida sunt: odoratus ple-
 rumque est istarum flos, reliqui inodori, ut & subse-
 quentes. In aliis omnia etiam folia mucronata obscu- 6.
 rioris purpurea, & quasi aenei hystrina colore prae-
 dita sunt, magnis oris albis, unguibus, staminibus, & pedi-
 culis luteis. Quorundam contra florum omnia folia or- 7.
 biculatis sunt oris, iisque magnis & albis, reliqua parte
 saturatiore nitenteque purpureo colore prae-
 dita, ungues lutei quos ambit alba corona, stamina cinerea, pediculi
 lutei. Nonnullorum interiora folia aliquantulum orbi- 8.
 culata sunt, & dilutiore purpureo colore splendent: in-
 teriore parte omnino fere alba sunt, omnium ora magna,
 & alba, ungues, pediculi, & stamina lutei sunt coloris.
 Reperitur etiam cuius externa folia mucronata sunt & 9.
 reflexa, exteriori parte obscurioris purpurea colore prae-
 dita: interiora vero orbiculata & dilutius purpura-
 scētia, utraque autem in magnas oras albas desinentia,
 & interiore parte veluti purpureum orbem totum flo-
 rem per medium ambientem habentia, ungues luteos
 orbe albo inclusos, stamina obsolete purpurascētia, pe-
 diculos luteos. Est praeterea cuius omnia folia mucrona- 10.
 ta sunt extrema parte, & tria externa foris purpurea:
 omnia autē magnis oris albis prae-
 dita, & interiore par-
 te omnino alba, nisi mediam folij partem veluti purpu-
 reus orbis secaret & varium faceret, ungues lutei sunt
 albo eos ambiente circulo, stamina cum pediculis pallēt.

HÆC sunt quae de praecocium Tuliparum varietate

nunc commentari libuit: non me fugit, quin plures differentia tradi potuissent, sed eiusmodi quas ad iam enumeratas tanquam primarias reduci, atque sub illis comprehendi posse existimo. Nunc ad Serotinā trāseamus.

T. serotinae
historia.

SEROTINA longè maiorem acquirit amplitudinem, cubitalem enim & tripedalem interdum habet caulem, firmiorem & crassiores, rotundum, medulla plenum, & breui etiam quadam incanaque veluti lanugine siue efflorescentia aspersum, quem alternatim amplectuntur quaterna plerumque folia, nonnunquam quina, carinata, firmiora quàm in præcoce, & sæpenu-mero erecta, atque oris interdum adeo reflexis, ut sinuosa videantur, interdum minimè. Summo cauli qui pedali vel maiore plerumque, imò cubitali etiam nonnunquam longitudine nudus supra folia eminet, unicuique infidet flos magnus & oblongus, cyathi modo concavus, sex foliis cōstans, extremo apice omnino mucronato vel orbiculato, aut tribus exterioribus duntaxat mucronatis, interioribus tribus orbiculatis, quemadmodum in præcoce, & è contra: caput ut in eadem triangulare, membranaceum crassius magna ex parte, et prominulo ventre, quo à summo debiscente, sex ordines seminis plani, cartilaginei, fulvi, aut rubescentis, maiorisque quàm in præcoce conspiciuntur: radix præcoci similis, sed longiore maioreque bulbo plerumque constat, in reliquis cum illa conveniens.

Tulipa παλαιο
αλαιο.

Tametsi autem hæc Tulipa non secus ac præcox unico ut plurimum constet caule, interdum tamen eam etiam παλαιοειδὴν & ramosum habet: nam nata mihi sunt rubro flore prædita, quibus ex infimi folij ala alter nudus & pedalis ramus gracilior tamen, & ad summi folij exortum secundus crassitie cum primario caule propin-

propemodum respondens, & aequali altitudine nudus
excrefcens adnascerentur, singuli etiam suum florem su-
stinentes. frequentius vero accidit ut unico ramo done-
tur quàm binis.

IN hac porro tam insignem colorum varietatem non
deprehendi, sed luteas siue aureas solummodo & rubras,
easque vel odorato, vel inodoro flore.

T. f. lutea.

- I. Lutea eiusdem fere coloris est cum praecoce, hoc est,
dilutior & quodammodo flauo colore interdum predi-
ta est, vel intensiore & quasi aureo rutilante: vidi etiam
cuius foliorum ora sanguineis guttis aspersa essent: fo-
liorum ungues plerumque cera recentis colorē referunt,
interdum tamen nigricantibus quibusdam virgulis di-
stincti conspiciuntur, atque etiam nigra macula insi-
gniti: stamina cum pediculis vel lutei sunt coloris, aut
cinerei, vel fuligine quadam infecti, vel omnino nigri.

T. f. rubra.

- II. Rubra color plerumque saturatior est, & quasi ni-
gricat, interdum etiam dilutior & perelegans est: fo-
liorum ungues aut omnino lutei sunt, ut in quibusdam
praecocibus, aut omnino nigri, qui Sole illustrati ceru-
leum quidpiam permixtum habere videntur, vel ma-
cula nigra nunc minore, nunc maiore (eaque tenui orbe
aureo inclusa ut oculum quodammodo exprimere vi-
deatur, qua de causa à nonnullis Ochio di sole, hoc est,
Solis oculus cognominatur) luteum inficiente, nonnun-
quam etiam quasi totum occupante: stamina cum pedi-
culis vel omnino lutea sunt, vel nigra, interdum stami-
na cinerei coloris, & pediculi lutei.

T. med. a. &
dubia.

TVLIPÆ quæ medio inter praecocem & serotinam
tempore florent, dubia quasi sunt, & utriusq. naturam
referunt: nam nonnullæ interdum serotina magnitudinē fe-
re aequant, neque illis multum sunt ab similes: aliae etiam
praecocibus sunt minores.

Maior.

Maior, florem non minorem habet quam serotina, I.
 eumque vel dilutius rubentem & cinnabaris ferme co-^{T. medicina-}
 lore, omnium foliorum extremis oris mucronatis, vel sa-^{ioris differen-}
 turum & quodammodo nigricantem, exterioribus fo-^{1.}
 liis mucronatis, interioribus orbiculatis: ungues luteos
 magnos vel paruos, nonnunquam veluti fuligine asper-
 sos, vel in omnibus foliis, vel in exterioribus duntaxat:
 stamina modo lutea & leui nigredine infecta, modo om-
 nino nigra, pediculos etiam luteos media ex parte nigri-
 cantes. Inuenitur etiam cuius omnia folia extremas oras^{2.}
 orbiculatas habent, exterius & interius omnino lutea
 sunt, nisi extrema ora ad prematuri aurei mali colorem
 accederent: stamina cum pediculis lutea sunt: Illius flos
 odoratus est. Alia item cuius color initio omnino aureus^{3.}
 est, deinde externa folia, quæ luteo sunt dorso, oras colo-
 re dilutioris cinnabaris radiatim distinctas adquirunt:
 interiora verò folia cinnabaris etiam colorem, atque in-
 super binos luteos nervos secundum longitudinem, &
 radiolos luteos in latera excurrentes: ungues magni,
 lutei staminum altitudinem superant, stamina nigra
 sunt, & pediculi lutei fuligine infecti.

Humilior pedalem altitudinem non superat, imò^{II.}
 maxima ex parte infra eam consistit, foliis & flore ad^{T. m. humi-}
 precocem proximè accedens: floris autem folia omnia^{lis.}
 mucronata, sed exteriora multo longiora, foris obscu-
 re rubra, extremis tamē oris virentibus: interiora om-
 nia folia intense rubent, & splendent: ungues lutei ra-
 diati, sed quos nigerrima macula sic inficit, ut circulus
 aureus & radiatus eam duntaxat ambire videatur,
 & oculum quodammodo ementiatur, stamina & pedi-
 culi nigricant: huius radix bulbacea interdum erio-
 phora est, nam exterior illa membrana bulbi substan-
 tiam amplectens & regens, plurimo denso, candido, mol-
 lique

lique tomento adeo suffulta est, ut mollissime bulbum re-
cubare necesse sit.

T. Flores alij
alij magis
caduci.

Non omnes porro flores dum in sua coloris elegātia &
venustate perdurant, verum nonnullarum magis caduci
sunt, & breui marcescunt, aliarū firmiores sunt & colo-
ris gratiam diutius retinent, præsertim serotinae: omnes
certe nubilo caelo sese contrahunt, & pluvio facile cor-
rumpuntur, etiam ante quā expandi possint: contra,
temperato sole illustrati sese explicāt & diutius conser-
vantur: at vehemens etiam ardor eos nimium excoquit,
sic ut absorto humore facile deficiant.

T. feritur va-
riis modis.

CETERVM tamen si seminibus terra mandatis,
huius plantæ genus conservari soleat: interdum tamen
& nucleis maiori bulbo adnatis propagatur, sed nullum
inter præcocia fertilius rubro & albo, omnium autem
maximè serotino rubro, quod adeo fecundum est, ut
etiam semine natum & vix bimum alias proles generet
biennio aut triennio ante quā florere incipiat, dū sin-
gulis annis bulbus recta & quasi ad perpendicularium in
dodrantalem & palmarum altitudinem descendens
(solent enim omnes Tulipæ nodum aduivæ & ante foris
prolationem maxima ex parte quotannis altius descen-
dere, Bononicas, siue Apenninas excipio, & Narbonen-
ses, & Hispanicas illis congeneres, quæ non in alium sed
in latus & obliquum ante quā floriferae sint, proles è
longis venis dependētes spargunt) in veteris bulbi exu-
vio aliquid substantia relinquit quæ in alium bulbam
efformatur, atque is etiam similiter, ut si quis dextrè
& cum industria trimis vel quadrimis ex terra eruat
exuviorum vestigia sequendo, nonnunquam velut ca-
tenam aliquot bulborū coherentium et ex primo exuvio
ortū ducētium inueniat: memini & bulbos in infima ala
summa tellure natos, in serotinorum genere præsertim,
(licet hoc

T. bulbifera.

(licet hoc anno 1582. etiā in Alba varia, Purpurea varie, & quarundā aliarū precociū alis bulbi mihi nati sunt) qui terra cōmissi eiusdē coloris cum matre florem subsequente anno produxerint, quēadmodum et. ā bulbi matri adnati. Ex seminibus verò quæ sit propagatio, planè (ut dixi) incerta est, in precocibus nimirū: nam serotina suum genus conservare videtur: aut si aliquam mutationem adquirunt, in unguium & staminum varietate duntaxat consistit.

Solet caulis ē medio bulbo erumpere: sed ipso cum foliis iam marcido, & siccato, si bulbum eruas, ad latus ipsius bulbi enatum cōspicies (quod etiam evenit in Iride bulbosa, Colchico, & aliis congeneribus) nouo bulbo paulatim succrescente, & totius plantæ succum ad se recipiente, quo tempore commodissimè erui potest, & in alia loca sine noxa transferri.

T. Bononiensis.

Interdum accidit ut rubra serotina iam grandior, nondum tamen planè adulta instar Tulipæ Apenninæ sine Bononiensis (cuius flos admodū odoratus est & leucocy flore luteo suauolentiam refert) proles in latus spargat, ut in meo hortulo, in quo varij generis bulbosas stirpes florum elegantia & varietate commendabiles alo excolo, non semel obseruari.

Omnes autem cuiuscumq. generis Tulipa, (ut etiam hoc breuiter annotem) quemadmodum longa experientia hactenus didici, quamdiu florem non ferunt, ἀκαυλοι planè sunt, & unicum singulis annis proferre solent folium: at si dum sese explicare incipit, secundum etiam eo inclusum appareat, illo ipso anno florem prolaturum spes est, nisi pruina, aut aliud ab insectorum erosione incommodum eam intercipiat.

Quo nomine veteribus dicta sit hac plāta, multi dubitant. Sunt tamē peritiores nonnulli, qui ad Satyrium Dioscoridis,

Dioscoridis, quibusdam τριφυλλον cognominatum, refe-
rendam censeant: ad cuius sanè descriptionem multis
notis accedit. An verò iisdem facultatibus cum Satyrio
prædita sit, neminem periculum fecisse intellexi.

σατύριον
τριφυλλον

Potuisset fortè ante aliquot annos Antuerpianus
quidam mercator certi quidpiam de ea re statuere. Is
enim cum horum bulborum non exiguum numerum ab
amico unà cum byssinis pannis Constañtinopoli sibi mis-
sum accepisset, cepas esse existimans, aliquot ex illis as-
sari iussit, & vulgarium ceparum modo ex oleo & ace-
to incanam sibi parari: reliquos in horto, inter brassicas
& alia olera defodit, ubi neglecti, omnes breui perierunt,
præter paucos quos Georgius Rye mercator Machli-
niensis, rei herbaria perquam studiosus, ad se recepit: cu-
ius sanè diligentia & industria acceptum referre debe-
mus, quòd eorum postea flores gratissima varietate spe-
ctabiles videre nobis licuerit.

Hactenus autem Tuliparum bulbi nobis Byzantio
missi sunt, præcoci quidè Café lalé, serotina verò Ca-
ualá lalé nomine: à locis nimirum unde primùm Con-
stantinopolim illati fuerunt appellatione indita. lalé
enim Turcis florem significat: Caffa sanè urbs est in pe-
ninsula Gazaria dicta, quæ inter Propõtidem & Enxi-
num pontum sita est.

Café lalé.
Cauálá lalé.

DE FRITILLARIA.

CAP. VII.

VENUSTISSIMA hæc planta rotundo est cau-
le, pedali, interdum etiam maiore, tenui, foris ex viri-
di purpurascente, & obsoletioris coloris, intus verò, ut
in Tulipis fungoso: quina plerumque habet folia, inter-
dum etiam plura, temere per caulem sparsa, angusta,
carinata, digitali longitudine (superiora tamè breuiora

Fritillaria hi-
storica.

sunt) caule viridiora, & Narbonensi siue Hispanica Tulipa foliis forma coloréq. proxima: flos in summo caule sepius unicus, nonnunquā et alter, raro tertius, interdū etiam gemellus (omnes autem, si plures fert, eodem tēpore aperiuntur) inodorus, propēdens & deorsum spectans tintinabuli aut nolæ modo, sex foliis constans, quæ areolis quibusdā nunc quadratis, nūc oblongis, partim candidi, partim purpurei, siue saturatioris, ut ita dicā, carnei coloris, elegantissimo ordine, pulcherrimāq. serie distincta sunt, quadris tamen ad latera minoribus: folia interiore parte sunt vegetiore & elegantiore colore prædita, candicantēsq. sessili parte (uti in Rosis) unguis habēt, à quorū infima sede virescens quadā & herbidi coloris linea, ad mediū vsq. foliū ducta videtur: stamina, sex medium florem occupant, primum pallida, deinde, ubi obversa sunt, lutea, & quasi pulvere quodam conspersa (quali sunt omnium fere florum stamina seu apices) quæ stilum trifurcum, ut in plerisque aliis floribus ambiunt: siliqua deinde succedit triangularis, uncialis plerumque, superna parte crassior & sine corona, alioqui Mompelliana Tulipa capiti similis. in qua semen exiguum, planum Mompelliana tulipe semen quasi referens, margine membraneo latiore, in quo nullum, contra quā in Turcis, germen conspicitur: radix bulbosa, candida, solida, nullis tunicis septa, sed veluti in binas easque plerumque æquales partes secta, è cuius medio prodebat quasi pulvinus quidam unde caulis emergit, sessili parte multis tenuibus fibris donata est.

Flos interdum variat: nam modo dilutiores quædam, modo saturatius purpurascentes habet.

Sponte quædam pratis ad Ligerim flumen non procul Aurelia urbe Ciadæ celebris nascitur, unde primum ad me missa fuit Machiniana, & Belgicæ com-

municata

municata 1572. Deinde *Viēna Austria* aliquo bulbos accepi anno 1575. munere Ill. viri Dn. Ioannis de Vultob, Regis Gallie apud Cas. M^{um} tum Legati. Anno vero 1579. etiam in quibusdam pratis quatruiduano itinere infra *Eudam Pannonia*, ab iis qui *Constantinopoli* redibāt, mense Martio, cum floribus observata est.

Floret etiam in hortis Martio, nōnunquam Aprili.

2.

Fritillaria se-
cunda.

D. Ioannes Boisot, veteri amicitia mihi coniunctus, eius genus habet magis serotinum, quod videlicet toto bimestri post primum illi floruit anno 1577. Habuit id binos flores parte interiore ex luteo virentes sine ulla colorum distinctione: foris vero nervus extuberans & emineas ex obscuro viret, & foliorum ora (quae nonnihil reflexa sunt) versicolores sunt, ex luteo, virenti, & purpureo: ex *Aquitania* originem ducere id intellexi.

Lilium varie-
gatum.
Meleagris.

Qui ad me primum genus mittebat pharmacopœus *Aurelianensis*, Noel Capperon vocatus, ac paulo post in cōmuni illa laniena per universam Galliam grassante sublati, *Fritillariae* nomen indidit, quod eius areolae versicolores fritillum quodammodo emulcentur: vulgo *Lilium variegatum* ante appellata fuit. Sunt qui *Meleagridem* vocare malint, quoniam eius foliola variis coloribus picta sint, uti plumae *Meleagridis* avis (quae vulgo *Galina* sine *Perdix Barbarica* sine *Guinea* dicitur) diversis tamen. Secunda autē species, neque *Meleagridis*, neq. *Fritillariae* nomen mereri videtur, quandoquidem nulla colorum varietate praterquam extremis foliorum oris distincta est.

AN apud Recentiores medicum in usum veniat haec planta, me fugit. Sed ob florum elegantiam & amœnitatem in hortis maxime coli existimo.

DE NARCISSO PLENO FLORE.

CAP. VIII.

NARCISSI pleno & multiplici flore historiam & iconem in Hispaniis observationibus dedimus. Sed postea aliud genus sese obtulit, quod pratermittendum non duxi.

ALTER ergo πολύαιδ & Narcissus, similia priori Narcissus
multiplex. ex. 17. folia habet, & reliqua omnia prater florem, qui senis quidem ut prior constat albis foliis, coronam verò mediam totam luteam & multiplicem obtinet, emicantibus è medio foliolis oblongis & angustis stellatim quasi decussatis, colore quidem albo, sed cui & viridis foris, & pallidus interiore parte permixti sunt: odor fere qualis in priore, sed nescio quid magis aromaticum spirans, medius quasi inter Narcissum & Muscari.

Allatus fuit hic Narcissus Constantinopoli à Dm. Philiberto de Bruxellis p.m. sub initium anni 1575. & mihi cum plerisque aliis bulbis donatus: eodem anno & subsequentibus emerfit, & folia protulit, at nullum florem. toto anno 1579. latuit, eam ob rem omnino perisse existimavi, donec anno 1580. mense Martio iterum prodiret eodem quo repositus fuerat loco, Aprili tandem in eodem caule ternos flores, quales modo descripsi, tulit. Sed & anno 1581. dum abesset & in Anglia peregrinarer, floruisse denuo, mihi relatum est. Ante hiemem verò folia emergere non solent, sed nono vere duntaxat, eo anno quo florem daturus est. Nam si ante hiemem illi prodeunt, proximo vere nullos dabit. eadem ratione quo reliqui precoces Narcissi, qui cum steriles futuri sunt, folia ante hiemem producant.

DE NARCISSEO SEROTINO MONTANO.

CAP. IX.

Narcissi serotini hystoria.

QVATERNA aut quina Martio mense profert folia, oblonga, angustiora, Narcissinis similia, inter quae medio Aprili pedalem caulem, rotundum, nudum, intus fungosum, in cuius summo est tenui membrana unicus, deinde alter interdum flos nascitur, sex niveis foliis expansis et stella modo decussatis constans, calyculo plano, pallido (cuius ora rubra fimbria exornata sunt) medium florem occupante, et sex intus staminulis subluteis inaequalibus praedito, totus odoratus, & Narcissi medio purpurei floribus persimilis: capitula succedunt trigona, crassiuscula, in quibus semen nigrum, inaequale, continetur: radix bulbacea est, multisque candidis tunicis constat, extrema quae reliquas ambit, fusca, est cuius sessili parte plurima subfusca fibrae dependent.

Prouenit magno miliari supra Garmingam Chartusianorum monasterium Diuae virginis ad Thronum nuncupatum, pratis quibusdam altissimo lacui vicinis, ad praedium Zeehof dictum, in qua urantibus Chartusa moderatoribus, perhumaniter & luculenter excepti semper sumus, dum in summa Herrenalben & Durrenstein iuga tenderemus, aut ex iis iugis Garmingam rediremus. Floret Maio.

In Belgicis hortis similem plane cum istis viuerem, ali memini.

DE NARCISSEO PERSICO.

CAP. X.

Narcissi Persici hystoria.

Ακαυλος plane est haec planta, & floris tantummodo caulem sortita, veluti Crocum, siue Lirium alterum in Hispanicis nostris observationibus descriptum, cui insidet

sidet flos è membranæ cucullo veluti ex vasculo exiliẽs, Lirio quidem alteri similis, verũ paulo oblongior, sex foliis itidem constans, quorum tria interiora, nonnihil angustiora sunt, externa verò latiora, et sub extremum aliquantulum incurva, siue ἀπὸ πρὸς ἑαυτὴν quandam habentia qua interiora amplectuntur & comprehendunt, colore melino, ingrato odore & papaveris virus redolente: stamina in medio totidem quot folia, sed quæ ad interiorum foliorum sedem enascuntur, reliquis tribus longiora sunt, è medio stilus exilit oblongior, gracilis, & sine capite. Folia illi ab alterius Lirij foliorum forma haud multum absimilia, sed Hemerocallidis Valentine in Hispanicis observationibus etiam descripta foliis viciniora, lata, plana, eiusdemque cum illis coloris, hoc est, æruginosi, quæ interdum sese circumagunt: radix crassa, bulbosa, à basi (quæ multis fibris donata est) statim extuberans, intus candida, foris pallida quidem, sed nonnihil etiam nigricans.

Constantinopoli semel duntaxat allatus est hic bulbus, mihi que communicatus à Philiberto de Bruxellis iam dicto. anni 1575. initio, quem postea variis amicis cum in Belgicã, tum in Germaniam misi. Atque principio Narcissum autumnalem ex bulbi forma esse conciciebam, in qua opinione admodum me confirmavit flos sub finẽ Septẽbris emergẽs. Sed postquã folia nõ subsequi animadverti, & ineunte demum vere prodire observavi, eaque ab illius foliis colore differentia: tum exactius utramque plantam inter se contuli, & manifestè deprehendi dispares esse: fert autem siliquam crassitudine pollicari brevis pediculo inhaerentem, & è summa tellure vix emergentem, quæ cum inanis esset, nullum semen observare licuit; etenim ab eo tẽpore nullas siliquas protulerunt quas servaveram plantæ.

NOMINE Zarencada persiano, quod latinè Nar- Zarencada persiano.
 cissum persicū sonat, allata fuit hac planta. Non mi-
 nus autem conuenire videtur cum Lirio altero Theo- Lirium alterum Theophrasti.
 phraſti, quā autumnalis supra memoratus, & forsi-
 tan etiam aliquanto melius.

OMNEM porro Narcissum Turca propriè appel-
 lant Serin cade, hoc est, Regium calicem, quod flauum Serin cade.
 illud floris meditullium calicis formam quodammodo
 referat: qui verò huc ad nos mittunt eius bulbos, vario
 corruptoque ut plurimum inscribunt nomine, nunc Za-
 rem cada, modo Zerem cade, interdum etiam ineptiore
 Zarencatta. At qui pleno est flore, nonnunquam Giul Giul catames lalé.
 catamer lalé (quemadmodum Anemonem polyphylo
 flore, & alias nonnullas stirpes) appellatione accepimus,
 quæ voces Rosa plena florem significant.

Sed & Narcissum illum qui medium calycem exi-
 guum & planum, fimbriæque rubente insignitum ha-
 bet, unicū duntaxat fere semper, aut raro binos flores
 eodem caule ferentem, non Serin cade, ut qui medio lu-
 reus, aut totus flauus, totusve candidus est: sed Deve Deus bohini.
 bohini vel boini, id est, Cameli collum siue caput nun-
 cupāt, quoniam floris collum longius quā ceteri Nar-
 cissi protensum habet.

DE LEVCOIO BVLBOSO PANNONICO.

CAP. XI.

TRIA Leucoij bulbosa radice apud Pannonias in-
 ueniuntur genera: quorum duo præcocia sunt, tertium
 serotinum.

PRIMUM Narcissi autūnalis vulgo vocati foliis simi- I.
 lima habet folia, admodū viridia, & nitida, sed nō adeo Leucoij bul-
 bosi præ-
 cox maius.
 atro virore splendentia, ut illius: cauliculū ē medio fo-
 liorū exeuntē, palmarem, nudū, striatum, infirmū, intus

vacuum, membranaceum folliculum aut vaginulam extrema parte ferentē, ē qua unus, interdū bini flores, raro terni erumpunt, sex foliis equalibus cādidis, sed extima & angustiore parte veluti macula ē viridi flavescente infectis cōstantes, nutantes. & deorsum spectantes, exigui cymbali modo, modū florē occupantibus sex luteis staminibus cum candicante stilo, odore floris oxyacanthæ, nec ingrato: flori succedant membranæ capitula, pyri modo turbinata, semen ex candido flavesceus continentia, oblongiusculum, & durum: radix bulbosa est, multis candidis tunicis (extima tamen fusca) constans, & densa candicantium fibrarum coma firmata.

ALTERIVS folia à superioris quidem foliis non multū discrepant, verū angustiora & firmiora sunt, ad Pseudonarcissi flore luteo foliorū formā magis accedentia, quorū colorem æruginosum & cinerēū emulantur: cauliculi graciliores, etiā palmares, nudi & concavi, ē vaginula unicū semper florē (plures observare non meminī) prominentes, superiore minorem, nutantē etiam & pendulum, sexq; candidissimis foliis constantē, quorum tria externa omnino nivea, aliis duplo longiora latioraque sunt, radiisque solaribus illustrata, aut sudo celo, alarum modo sese explicāt, tria interna breviora sunt, & cordis, ut vulgo pingitur, formā referunt, virescente limbo extremitatis ambiente: medium florem sex etiam staminula crocea, stilusque exilis candidus occupant, odor nullus: similia superioribus fere capita succedunt, sed minora sunt, & olivæ virentis formam propemodum exprimunt, in quibus semen alteri simile sed candidius: radix superiore minor, multis etiam tunicis albis constans, externa nonnihil nigricantē, & sessili parte multis tenuibus fibris prædita.

II.

Leucocorymbolum
præcox minus.

Prodit utrumque maturē admodum, statimque inter

Leucoïum bulbosum præcox minus

Leucoïum bulbosum præcox minus

Leucoïum bulbosum præcox minus

bina folia florem ostendit vix liquefactis interdum ni-
uibus, quas secundum genus nonnunquam etiam pene-
trat: Maio mense semen maturescit & folia marcescunt.

Alia porro Secundi generis species Constantinopoli 2.

superiore Autumno allata est, cuius unicū bulbū Nar- Leucoium
bulbos. By-
zantinum.
cissi bulbis permixtū Generosa Dn. de Heyenstein acce-
pit, atq. cū illis terræ mandavit. Huius anni 1583. in-
cunte Martio binis foliis prodiit, eiusdē cum iā descripsi
foliorū coloris, nempe aruginosi, sed latioribus, floris gem-
mā ut in superiore cōplectentibus: crassiusculus caulicu-
lus tandē succrescēs unicū florē in vaginula inclusum
sustinuit, qui postquā explicatus fuit, forma superiori si-
milis apparuit, duplo tamen maior, tribus externis foliis
alarū modo expansis, omnino niveis, interiorib. verò bre-
vibus, bisulcis ut in superiore, simul coniunctis, et veluti
tubulū efformantibus, magna ex parte virētib. deinde
circa oras albis, quas tamē extremas, virides macula
inficiunt: inodorus verò non est hic flos, at illius, quē in
Primo genere descripsi, fragrantiam emulatur, imò in-
cundius quidpiam mihi etiam spirare videtur.

TERTIO quinq. aut sex sunt folia Narcissinis similia
& virentia: ē quorum medio caulis pedalis aut amplior
assurgit, nudus, concavus, aliquantulū planus, & binis
acutis angulis præditus, viridis, ē membranea vaginula
quinos aut senos flores proferens, pendulos tintinnabuli
modo, sex aequalibus & niveis foliis constantes, quorum
extimam partē virides macula inficiunt, senis intus sta-
minibus luteis & medio lacteq. stilo cuspidē viridi insi-
gnito: floribus succedunt magna & trigona fere capita,
in pyri modū turbinata, quæ semen continent nigrū oro-
bi magnitudine, aut quale Lilia sphodelus flore luteo fere
habet: radix crassa & bulbacea multis succulentis tu-
nicis constat, & plurimis fibris donata est.

III.

Leucoiū bul-
bolum maius
serotinum.

Leucoïum, L.
Linn. 52036
R. 21-5. 2. 783
Gen. 1. 170

Serius quàm superiora plerumque germinare solet, atque Maio demum mense flores proferre.

Uno duntaxat loco hoc postremum genus observari, in Pannonia interamni uliginosis pratis supra Warasdinum anno 1579. Precocium item primum solummodo in silva non procul Zolonock Ill. Dn. de Batthyán oppido vides locis. Alterum verò non modo in Viennensi & Leytano salinibus, sed etiam plerisque Pannonie pratis: umbra tamen magis delectari videtur.

PRIMUM à rhizotomis mulierculis *Mols bepl* / quasi palustris viola, dicitur; in Germania verò ubi plerisque locis nascitur, *Wepfs hornungs blumē* / id est, candidus February flos, ad differentiam *Pseudonarcissi* oblongo & luteo flore, quē *gelb hornungs blumē* / hoc est, luteū February florem appellant, quòd eo mēse et ineunte vere plerumque floreat. Alterum ab iisdem rhizotomis mulierculis *Wepfle bepl* / & *Enetropfen* / id est, alba viola, & nivea gutta ab insigni cāndore nuncupatur. Serotini nullum vulgare nomen intellexi. Cui planè simile ante triginta annos colligere memini in pratis ad Latera oppidulum Mompelliani agri, non procul à Volcarum stagno. Eius etiam genus alitur in Germanicis & Belgicis hortis, huic per omnia simile, nisi folia pallidiora quodammodo essent, & minus mucronata, sed velut bifida: flores item maculis ex viridi pallentioribus infecti sunt.

DE ORNITHOGALO ARABICO.

[CAP. XII.]

OBLONGA habet folia, viridia, carinata, Hyacinthi orientalis foliis adeò similia, ut ab iis vix discerni possint, minimè autem Narcissi foliorum amula: inter quæ cubitalis emergit caulis, laevis, nudus, gracilis, vi-

rescens, quem aliquot in summo nascentes confuso ordine ambiunt pediculi, flores sustinētes magnos, Narcissinis pares, sed Ornithogali forma praeditos, illorumque modo sub vesperam se claudentes, sex foliis omnino albis constantes, medicato odore, triangulari capitulo nigro, splendēte, medium florem occupante, ipsum verò capitulū staminibus sex albis apice luteo coronatis ambientibus: semina nondum observare mihi licuit: radix bulbosa, Hyacinthi amula, candicans plerumque, è multis tunicis conflata, lata admodum sede, & in circuitu fibras spargente.

Primum communicata Belgis hac planta fuit, missis eius radicibus Ill. Dn. Brancioni à C. V. Alphonso Pantio, & ampliss. Iac. Ant. Cortuse, deinde etiā Constantinopoli cum aliis raris stirpibus missa. Semel eam in Belgica florentē vidi, deinde unica Vienna mihi floruit mense Ianio 1575: neutra tamē semē tulit, sed caules cum foliis emarcuerūt. Et licet saepius postea acceperimus, illius flores videre non contigit, nedum semen.

At quæ anno 1580. Constantinopoli mense Martio allata fuerunt, magna ex parte flores tulerunt, sed nulum semen.

Mira verò est istius bulbi natura: nam plerumque experti sumus vix vlla folia producere, nisi singulis eximatur annis, & aliquanto tempore adseruetur, deinde denno ante hiemem terra mandetur, tum enim demum germinare: nullus autem florere mihi conspectus est, nisi recens Constantinopoli allatus. Cum verò frigoris admodum impatiens sit, neque in Belgica, neque Vienna hortum ferre potest: sed in fœtilibus alendus est, ubi adnatis sese feliciter propagat.

PORRO ex Italia missus fuit Lili Alexandrini nomine: Constantinopoli verò semper Zambularabi, quod Lilium alexandrinum.
Zambularabi.
Hyacin-

Hyacinthum arabicum sonat. Sed quoniam ad Ornithogali genera potius referendus videtur, quam ad Hyacinthos, Ornithogali arabici nomē indidi: licet Matthiolum Narcissis adnumeret. Viennenses matrona *Wepſis Jacinthe* hoc est, candidum *Hyacinthum* appellant.

DE ORNITHOGALIO PANNONICO.

CAP. XIII.

DVO Ornithogali genera per Pannonias observavi, quae nunquam antea videre memini.

- I. PRIORI quae aut sex ante hiemem germinant folia humi expansa, angusta, digitali longitudine, ex viridicandentia, & Caryophylleorum altilium foliis forma & colore propemodum similia, aliquantulum hirsuta sapore herbaceo: subsequente Aprili dum iam flaccescere incipiunt folia, ex eorum medio exiit dodrantalis cauliculus senos aut plures flores spicatim cohaerentes sustinens, qui è senis foliolis compositi Maio mense sese explicant, intusque nivei omnino, foris nervum viridem ut vulgare ornithogalum, maiusque Mompellianum, habere conspiciuntur: siliqua deinde triangulares semen nigrum, rotundum continent: radix subest bulbosa, oblongiuscula, candida, intus viscosa, gustu primum insipido, deinde acri, foris cinerea membrana tenui obducta, & se sili parte multis candidis fibris capillata. Illud peculiare habet hac planta, ut magna ex parte dum floribus onusta est, sine foliis conspiciatur, aut fere iam evanidis, & flaccidis. At in hortos sata diutius plerumque folia retinere solet, & in maiorem amplitudinem excrescit, spicam vicenariam aut plarium florum nonnunquam proferens.

Largissime provenit aperto illo campo secundum silvulam pago Lachn imminentem, et in pratis siccioribus secundum Danubium, in moe Badensibus thermis imminenti, totaque illa montium serie, inde usque ad Calenberg

Ornithogalum
panon. minus
Sore albo.

*O. minimum, L. = O. luteum, B.
Carr. 4, 612*

lenberg excurrēte locis apertis & gramineis, tum etiam in Hamburgensi monte.

V N I C O alterum prodit foliolo, duorū aut trium digitorū transversorū longitudine, angusto, colore exalbido, subacido gustu: iuxta quē tenuis cauliculus uncialis, unū aut alterū foliolū sustinens, ē quorū mediobini aut terni exiliunt flosculi stellati, intus lutei, foris ex viridi purpurascētes, sex radiolis & tot. dē staminibus intus præditi: iis succedunt exigua triangula capita, semine ruffo, exili, & inæquali plena: radix candida rotunda, cinereo putamine amicta, pisi exigui magnitudine. Sed & hoc cultura maius aliquantulum evadere solet.

II.
Ornithogalū
pannon. mi-
nus luteo flo-
re.

Inuenitur eodē quo superior loco apud siluulā Lachnago vicinam: sed aprico magis delectari videtur: nam abundantius crescit in margine illius aperti agri Meridiei opposito. Observavi etiam in agris inter Nemethwywar & Zolonock oppida sæpius memorata.

Utrumq. hoc genus D. Brancioni alijsq. amicis Belgis misiā ab anno 1574. altero postquā Viennā appulisset.

CETERVM in Alpiū pratis ubi silue desinere incipiunt, inuenitur etiam id Ornithogalum luteum, quod Fuchsius & Tragus Bulbum siluestrem appellarunt; Ungari, tik tara: tametsi alpinum maiore folio constare mihi videatur, floribusque non adeo luteis, sed ex herbaceo quodammodo pallentibus esse præditum.

Bulbus sil.
Fuchsi.

Frequens est & ultra Drauum, et Warasdinum in agris Ornithogalum vulgare flore albo.

Ornithogalū
vulgare,

Apud Nemethwywar verò in segetib. nascitur maius illud ornithogali genus, quod apud C.V. Remb. Dodoneum Asphodeli bulbosi Galeni nomine insignitur.

Ornithogalū
ma. Asphod.
bulbos. Gale-
ni.

Hic etiam mihi natum est Ornithogalum maius Mompelliano simile, semine Moly nomine, à Rassio mihi Lutetia misso.

Ornithogal.
maius Mom-
pellian.

DE HYACINTHO OBSOLETIORE

Hispanico. CAP. XIII.

CONSTAT quinis aut senis foliis oblongis, carinatis, ^{Hyacinthi} succi plenis, colore ex cinereo virescente, ^{obsoletioris} Muscari folio- ^{Hispanici hi-} rum amulis fere, sed angustioribus, flexilibus, per extre- ^{Roria.} mū rotundis & mucronatis, candida linea interius per longitudinem excurrente, ingrati saporis: caulis ē mediis foliis prodit pedali longitudine, gracilis, nudus, denos, duodenos aut plures flores per intervalla ferēs deorsum spectantes, Hyacintho Belgico, siue nō scripto Dodonaei propemodū similes, senis foliis constantes, quorum terna exteriora valde reflexa sunt, interiora minus, sed veluti tubulū quendam efficiūt: color in his ad nodū obsoletus, ex purpureo, pallido & virescente permixtus, nullus odor: semen fert in capitulis planū, nigrū, cartilagineum, circinate fere rotunditatis, Scilla semini non multū ab- simile: radix globosa et rotunda multis candidis tunicis constat, & numerosis fibris sessili parte praedita est.

Sponte nascitur quibusdam Hispaniae locis, unde primum in Belgicam delatus, nonnullis amicis floruit, à quibus semine communicato natae mihi sunt aliquot plantae: earum una duodenos flores anno 1578. protulit, altera biennio post plures, sed nullum semen.

Serò germinat, & folia in Autumnum servat: Iunio autem floret cum Lilis.

CUM in Belgicam amicis mitteret hunc bulbum Franciscus de Hollebeque Regis Hispaniae hortulanus in Aranjues, adscriptum erat Hyacinthus flore coloris cerei & terreni. Et sine dubio inter Hyacinthos censendus est.

Bulbi varij à
Francisco de
Hollebeque in
Belgica missi.

Misit praeterea & aliquot alios bulbos, quorū maxi-
mam par-

nam partem (ut Hispania bulbacearum & variarum aliarum stirpium exoticarum maximè ferax est) in

1. Hispanica mea peregrinatione non observari: quales sunt: Bulbus quatuor aut quinque flores gestans, in modum albae campanulae efformatos: Bulbus flore campanulae satis magno terram spectante, colore intus luteo, foris purpureo: Bulbus flore luteo superiore parte aperto:
2. Bulbus alius flore luteo humili, cui semen simile amores
3. mios (eo nomine Hispanis dicitur Hemerocallis Valē-
4. tina) Narcissus iuncifolius flore albo: Narcissus flore
5. caruleo: Pseudonarcissi genus admodum exiue: Bulbus
6. montanus ignotus similis Croco silvestri: Tulipa Hispanica
7. nica monte quodam nascens non procul Aranjoes: &
8. Hyacinthus orientalis Hispanicus.

Tulipa hispanica.

Tulipa quidem istius Hispanica aliquot bulbos aliquando habui: sed unicum omnes folium duntaxat protulerunt, imò adeò singulis annis imminuti sunt, ut tandem perierint: bulbus non erat absimilis Mompelliana tulipa, sed paulo minor, folium etiam aequale: florem autem illi forma similem esse retulerunt, sed qui cum luteo purpurascentem colorem admixtum haberet.

DE HYACINTHO COMOSO BYZANTINO.

CAP. XV.

Hyacinthi comosi byzantini historia.

QUATERNARIA, quina, aut sena habet folia, humi interdum fusa & expansa, nonnunquam solummodo procumbentia, oblonga, Hyacinthi primi Matthioli foliis fere similia, sed latiore cuspidate, & in lateribus tenui veluti lanugine obsita, praesertim circa folii exortum, gustu ingrato: e quorum medio pedalis aut amplior interdum nascitur caulis, teres & rotundus, nudus & sine foliis, intus fungosus, foris viridis, lavisque, quem à medio ad summum sexageni aut plures ambiunt flores oblongiusculi,

longiusculi, extrema parte in sex laciniolas diuisi, sexq;
 intus staminulis purpureis praediti, inodori, initio candi-
 d., deinde cum marcescere incipiunt, fusci & inelegan-
 tis coloris: pediculi quibus flores nuntur, initio brevis-
 simi sunt, deinde paulatim marcescentibus floribus ex-
 crescentes, quatuor unciarum aut ampliore inter-
 dum longitudinem adquirunt, sic ut totus caulis suis
 floribus ita expansis onustus, aspergillum non minus re-
 ferre videatur, quam Hippuris quoddam genus: caulis
 suprema pars cum florum pediculis purpurascit: incipit
 autem florere ab imis ut eiusmodi genera: capitula deinde
 trigona exigua pro planta magnitudine fert, in quibus
 semen rotundum, nigrum, vulgaris Hyacinthi comosi
 semine minus continetur: radix rotunda, bulbosa, mul-
 tis candidis tuncis constat, exteriori subfusca, & basi
 multis fibris radicantibus fulta.

Ante paucos primum annos Constantinopoli cum aliis
 varij generis bulbis allatus est Mag^o ac Generoso Un.
 Paulo a Trantzon Casarea aula Marischalco, et eius-
 dem Ma^{us} Consiliario, qui eius paucos bulbos in subur-
 bano suo alit, ubi mihi primum conspectus est anno
 1580. Mai initio florens.

Hyacinthus
 petrus Mar-
 tholi.

- CETERVM Hyacinthi illius primi Matthioli, si-
 ne comosi maioris à quibusdā cognominati, qui in mul-
 tis orbis Christiani prouinciis sponte nascitur, duo per
 1. Pannonias genera obseruare memini. Alterum prae-
 cocius latiore folio, crassiore coma, ineleganti tamen, ma-
 2. ioreque bulbo. Alterum angustiore folio, tenuiore co-
 ma, laxiore tamen & elegantiore, minoreque bulbo, cu-
 ius flores coma proximi, ex caeruleo purpurei eisdemq;
 cum coma coloris sunt, quae nota in priore desideratur:
 praecocius Maio, alterum Junio floret.

SEMINI porro ex Hispaniis anno 1575. Hyacinthi orientalis hispanici nomine missus (cuius tamen duo genera esse deprehendi, cum unum minutius esset Hyacinthi comosi maioris amulum, alterum crassius, Muscari semini perquam simile, quæ adeo causa sunt ut separatim sererem) Viennæ Austriae nate sunt plantæ bulbaceæ, quæ nobis tandem duo Hyacinthi comosi maioris genera dederunt, à vulgaribus florum comæ non differentia, nec etiam foliis, nisi quod alterius folia latiora Muscari foliis proxima sunt, & ineunte vere primùm emergere solent, alterius verò angustiora, oblongioraque, etiam ante hiemem.

Hyacinthus
comosus ma-
ior Hispani-
cè
mine natus.

MEMINI & nos in Belgica alere Hyacinthum comosum flore albo obsoletiore, qui nulla aut perpussilla coma præditus esset.

Hyac. comosus
flore albo.

Illud autem peculiare in nonnullis, ut flores præmaturum nigrum seu fuliginosum pollinem excussi spargant ustilagini fere similem. Semen in omnibus rotundum, nigrum, Muscari seminis propemodum æmulum.

Quo nomine prior à Turcis missus sit, me latet: cum Muscari bulbis permixtū fuisse arbitror, propter comæ & florum cum comoso similitudinem, comosum Byzantinum cognominavi: vulgarem utrumque appellant Ungari Kygio hægma, id est, serpentinam cepam.

DE BULBO ERIOPHORO.

CAP. XVI.

Hic est ille bulbus, cuius florem tam diu Belgica videre desideravit. Nam cum primùm nacti munere amplissimi viri Iacobi Antony Cortusi patricij Patavini, plurimis annis summa diligentia istic excolimus, ut in maximam amplitudinē excresceret, & se mirum

in modum adnatis propagaret, adhibita etiam omni cura (subinde mutatis terre generibus) ut ad florum generationem perduceremus, sed operam lusimus.

Et postquam accessit illustrium quorūdam Venetorum qui ad nos perscripserunt testimonium, eius florē (tametsi plus decennio hunc bulbum in suis hortis coluerint) nunquam conspexisse: factum est, ut sterilem esse mutatis natalibus, neque florem aut semen proferre arbitraremur, praesertim quando id vitium numerosa nucleorum sobole abunde compensaret. Verū aliter rem se habere, anno 1575. mense Maio deprehendi.

Bulbus eriophorus rarissimè florens.

Nam cum precedente cum annum bruma aliquot eius bulbos Muscari maioris nomine cum plerisque aliis rarissimis plantis, Constantinopoli rediens attulisset Dn. Philebertus de Bruxella S. C. M^{us} dapifer p. m. & ex illis nonnullos pro nostra amicitia mihi dedisset, partem ipse terra concedidi, partem in pensili horto C. V. D. Joannes Aicholzius medicus & professor Viennensis: mihi omnes perierunt, ille verò duos conservavit, quorum alter etiam floruit non sine ingenti meae letitia, quam omnibus rei herbariae studiosis istius bulbi ad vivum expressa delineatione à peritissimo artifice Martino Rota S. C. M^{us} sculptore, atque descriptione in Appendice ad Hispanicas observationes illo ipso anno testatam esse volui, quam nos hic denuo repetemus, quoniam ab eo tempore illius florem nunquam videre nobis contigit, licet ipsum bulbum adhuc alamus mira fecunditate plurimas soboles procreantem.

SUNT ergo Bulbo eriophoro multa oblonga folia, Hyacinthinis fere similia, minus carnosā & succulenta, duriora tamen, viridia, mucronata, sapore ingrato, quibus minutissimè etiam confractis, tenuia quadam fila instar tela aranearum diduci possunt. Ex horum

Bulbi eriophori historia.

medio caulis exit cubitalis aut amplior, rectus, Scillini caulis amulus, laevis, nudus, virescens, superiore veri parte ad caruleum colorem tendens: in summo veluti oblongam ac densam fert spicam in denos vel plures versus, ante quam explicetur, distinctam, primū viridem, sed paulatim (dum sese explicat in flores) caruleum colorem contrahentem: flores senis foliolis stellatim expansis constant, triangulo umbone in medio protuberante, Hyacinthi autumnalis floribus propemodum similes, in odori, colore cum suis pediculis caruleo & internis staminibus, quorum apices initio purpurei sunt, &, ubi sese explicarunt, veluti pallescente quadā farina aspersi. Incipit florere ab imo, uti Scilla solet, & reliqui magna ex parte bulbi, qui flores racemi aut spica in modum confertos habent. Semē etiam observare voluimus: sed flores admodum caduci, statim marcescere coeperūt, & relictis in caule tantum pediculis deciderunt. Radix crassa & bulbosa est, ex plurimis tunicis contexta, alba, tomentosa, & veluti aranearum telis obsita, multos circa latera natos bulbos habens, & crassis oblongisque fibris nitens.

ἐριόφορος.

Εριόφορος, Laniferi nomen huic bulbo inditum, ob tomenti copiam, quod lana modo in stamina diduci potest.

Solus Theophrastus inter Veteres lib. 7. Histor. plant. cap. 13. eriophori meminit bulbi, cum in littoribus nasci, lanamque sub primis tunicis habere, ex qua toga & aliae vestes conficiantur.

Eius testimonium adfert Plin. lib. 21. Naturalis hist. cap. 2. Addit Theophrastus, quod internum est in eo bulbo, mandi: cuius nullum fecimus periculum.

DE MUSCARI.

CAP. XVII.

Ex Constantinopoli vicinis hortis ultra Bosphorum in Asia sitis primum nostra Europa communicata est hac planta, quæ ob suavissimum odorem silentio premen-
da minimè fuit.

Muscari histo-
ria.

HABET autem quina aut sena oblonga folia, per
terram diffusa, & hac illac siue oblique inflexa, canicu-
lata, satis crassa & succulenta, Hyacinthi comosi ma-
ioris, siue primi Matthioli foliis perquam similia, quæ
cum primum germinant, purpurascunt nonnunquam,
interdum albescent, & aliquando pulcherrimo rubro
colore nitent. Ex horum medio caulis verno tempore
erumpit satis crassus, rotundus & nudus, sed admodum
infirmus pro sua crassitie: hunc à medio ad summum fe-
re racematim coherentes ambiunt flores, urceolis pro-
pemodum similes, initio interdum purpurascences aut
virides, deinde ex purpura virentes, aut ex virore al-
bicantes, nonnunquam subcerulei, aliquando nigrican-
tes initio, deinde pallidi, qui marcescere incipientes gra-
tissimum moschi fere aut aromatum odorem referunt,
licet qui flauo colore est, gravius quidpiam, & narcis-
sinum quodammodo spiret: intelligo & nunc omnino
flore, atque etiam egregiè rubente inueniri, quos sanè
mihi videre nondum contigit. Omnibus succedunt præ-
grandia, triquetra, & veluti pinnata capitula, in qui-
bus semen continetur nigrum, rotundum, magnitudine
orobi, aut illi Hyacintho primo iam memorato ferme
omnino simile, qui veluti comæ ex ceruleo purpurascen-
tibus staminibus constantem summo caule gerit. Radix
subest magna, albicans, multis tunicis ceparum more
contexta, & frequentibus crassissimis fibris ex ima sede pro-
deuntibus

deuntibus firmata, perennibus, nec singulis annis marcescentibus et pereuntibus uti Hyacinthorū, Narcissorum, Tuliparum & Liliorum fibra. Ab imo flores explicare incipit, quemadmodum precedens.

AD Hyacinthi genera proculdubio referri debere hanc plantam, nemo est mediocriter in Cotarum studio versatus, qui non agnoscat. Eius primam notitiam amplissimo viro Iacobo Antonio Cortuso etiam acceptam referimus, qui eam Ill^{ri} viro Dn. Joanni de Brancion p. m. summo meo amico, ante multos annos in Belgicam misit Tibcadi nomine.

Clariss. Matthiolus eius iconem omnium opinione exhibet Comment. in Dioscorid. cap. de Bulbo vomitorio, nulla tamen addita descriptione.

Constantinopoli verò (unde primum eò perlata fuerit adhuc ignoramus) semper missa fuit nunc Mulcari, nunc Mulchoromi, nunc Muscurimi appellatione, ob insignem videlicet odoris suauitatem, qui ad eorum pastillorum fragrantiam, qui ex benjuin aliisque odoratis fieri solent, quodammodo accedere videtur.

DE HYACINTHO BOTRYODE.

CAP. XVIII.

SPONTE passim plerisque Pannonia locis nascitur Hyacinthus ille Hispaniis & Gallia Narbonensi vulgaris, quem ego à floribus in racemi modum extremo caule congestis Cotruad^u cognomino, nonnulli comosum minorem appellare malunt: Germani Hunds knoblauch/ id est caninum allium vocant.

1. EIVS duo inveniuntur genera: unum crassioribus longioribusque foliis, florumq; racemo oblongiore, densiore, & odoratiore: alterum minora omnia habet, & vulgarius est. Isterum autem flores saturnum admodum colo-

Tibcadi.

Bulbus vomitorius.

Mulchoromi.
Muscurimi.

Hyacinthus botryodes
Hyacinthus comosus minor.

dum colorem habent, & quasi nigrum.

EST verò & tertium genus brevioribus latioribus- 3.
que foliis & firmiteribus, quæ humi uti superiorum dif-
fundi nō solent, sed erecta sunt: huius flores licet superio-
ribus formā similes, longè aspectu elegantiores, dilutioris
purpureæ, atque in cæruleum tendentis colore præditi
sunt. Id genus sponte hic non nascitur, sed ex Tyrolensi
comitata delatum esse fertur.

Similes porrò omnino planta non modò Vienna, sed
etiam antè in Belgica è semine Hyacinthi botryodis flo-
re lacteo, & è niveo purpurascete (etenim binæ eius in-
veniuntur differentia) nata sunt: & inter illas una quæ
ramosam protulit viam, hoc est, quæ una in modū plu-
res congestos habuerit racemos, alios aliis minores &
graciliores.

Hyacinthus
cæruleus e la-
cteo
Hyacinthus
botryod. ra-
mosus.

VERVM Hyacinthus Botrywódus flore lacteo, à su-
perioribus florum forma minimè differt, sunt enim con-
caui et tumentes, at vel nulla, vel perquam exigua odo-
ris gratia commendabilis. Is etiam in duas species di-
stingui potest.

Hyacinth. bo-
trivod. flo. la-
cteo.

Una enim lacteum omnino florē habet, caulem exal- 1.
bidum foliaque dilutius virentia & quasi palleſcentia.

Alterius flos niveum quidem colorem habet, sed cui 2.
leniter perfusa videatur tenuis quedam & dilutissima
purpura, quæ vetustate & marcescente flore intensior
redditur: caulis è viridi purpurascit, folia viridiora
sunt, & infima parte quodammodo purpurascencia.
Omnium semina in triangulis quibusdam vasculis con-
tinentur, rotunda, nigra, exigua; & omnium radix seu
bulbus plurimos exiguos nucleos in ambitu deponere so-
let, nulla tamen abundantius quàm duorum priorum.

Omnes florent Aprili, interdum etiam Maio.

Lactei prior species olim nobis communicata à C. V.

Alphonſo

Alphonso Pantio: altera ab Ampliff. Cortuso Dipcadi Dipcadi albū albi nomine.

CETERVM in proximis Viennæ silvis atq. etiam Hyacinthus stellaris. in Pannonia supra Nemethwywar qua iter Gratium est ad villam Kerthwelyes, vulgaris est is Hyacinthus, qui à floribus radiatum expansis, & in stellæ formam decussatis, stellaris cognomen, apud rei herbariæ studiosos inuenit: sed is duntaxat qui cæruleo flore est, albo enim nondum videre contigit. Maturius reliquis floret, & in triangulis vasculis semen fert, non atrum ut cætera genera, sed fuscum duntaxat & veluti fuligine infectum. Matronæ Viennenses **Blaw Baldian** nuncupant, quasi cæruleum Liliū conuallium.

DE SCORODOPRASO.

CAP. XIX.

SCORODOPRASI duo genera inter se differentia in his Prouinciis obseruasse videor.

MULTA oblonga & lata fert Primum folia, por- I.
raceis maiora, carinata, caulem verò sesquicubitalem, Scorodoprasum I.
aut bicubitalem interdum, digiti crassitudine, superiore parte nudum, ferentem in summo caput membranæ involutum ut cepa, quod explicatum multos flores simul cōgestos ostēdit cepaceis similes, sex foliis exalbidis constantes: quibus succedunt trigona capitula, in quibus semen nigrum cepæ serum par: radix subest crassa, exigua cepæ magnitudine, multis albis tunicis cōstans, quæ sessili parte copiosis candidis fibris prædita est, & vetustate in alios maiores bulbos sese diuidit, atque alios minores in lateribus adiunctos habet, medij inter allium et porrum, grauiusque odoris. Floret Junio & Iulio.

BICUBITALEM habet alterum caulem, multis II.
ab infima parte ad medium vsq. porraceis foliis priore Scorodoprasum II.
angustiori-

angustioribus circumdatum, odore inter porrum & allium medio: reliquam caulis partem nudam, viridem, laevem, sustententem in summo caput ex multis bulbis, uti in Moly indico, congestum, & candicante membrana oblongamque viridem cuspidem habente tectum, quae deinde bulbis excrecentibus rumpitur, nudosque bulbos initio purpurascetes, deinde exalbidos detegit, inter quos flosculi quidam enascuntur: ea caulis extrema pars, cui caput innititur, initio sese cum suo capite convolvere solet, ut serpentis obtorto collo similitudinē quodammodo referat, deinde paulatim sensimque sese explicare incipit, donec tandem caput erigat & sursum attollat: radix ex multis nucleis simplici aut duplici tenui membrana involutis constat, multisque exalbidis fibris sessili parte donata est.

Iunij initio suum caput contorquet, Iulij verò erigit, eodēque mense bulbos ad maturitatem perducit, qui terra crediti plantas sui generis procreant.

Primi generis pauci bulbi Ornithogali arabici bulbis admixti Byzantio primum allati sunt paulo post quā Viennam appulissent, quorum unum aut alterum Ill. Dn. Joanni de Brancion misi, cum alterius generis aliquot bulbulis, unico quem servauerā mirum in modum sese hīc propagante, ut multis successu temporis communicare potuerim. Eum apud Turcas esse in deliciis, mihi aliquando retulit Ill. Dn. Augerius de Bousbeque.

SUNT qui secundū genus ὀφιοκρόδος appellent, quod ^{ἡ φιδὸς αὐτῆς ὀφείλει} caput cum suprema caulis parte serpentis modo contorqueat.

DE ALLIO SEV MOLY MONTANO.

CAP. XX.

VARIA in huius Provincia montibus inveniuntur Ally sine Moly genera, vel foliis, vel floribus, vel capitibus in-

ribus inter se discrepantia: quorum maximam partem ab aliis hactenus minime observatam fuisse existimo.

PRIMUM caulem habet duorum cubitorum altitudine excrecentem, quem ad medium usque ambiunt folia, multo quam *Allij* generibus latiora, oblonga, porraceis proxima: summo cauli, qui lenis & iunceus est, insidet caput è multis bulbis ex atro purpureis simul congestis satisque crassis conflatum, inter quos in oblongis pediculis nascuntur flores dilute purpurascētes quibus succedunt trigona vascula in quibus semen: radix crassa bulbosaque ex multis nucleis constans, numerosis albis fibris prædita est: sed et bulbuli rotundi radici adherent iis fere similes qui in capite nascuntur. Toti plantæ *Allij* gravis odor inest. Junio & Julio floret & bulbos fert.

I.

Moly montanum latifolium.

CVBITALI assurgit Alterum caule, leni, rotundo, viridi, in quo terna plerumque folia, superioris folio angustiora, & veluti graminea: summus caulis sustinet caput duabus laxis mēbraneis tunicis oblonga cauda insignitis obvolutum, quibus sese aperientibus, multi exigui bulbi simul congesti apparent, inter quos flores, sex purpurascētibz foliolis præditi, & oblongis pediculis inharēntes dependent: radicem habet rotundam candidam, oblongis albicantibusque fibris capillatam.

II.

Moly montanum gramineo folio.

EADEM excrescit Tertiū altitudine, totidemque folia habet, iuncea, viridia, caulem supra folia laevem, rotundum, viridem, sustinentem inter duas etiam membraneas tunicas oblonga cauda insignitas, caput è multis exiguis bulbis è colore viridi puniceantibus, & in oblongam herbaceam cuspidem plerumque desinentibus, confertimque nascentibus compactum, inter quæ dependent in oblongis tenuibusque pediculis flores superiori forma & magnitudine similes, exalbido tamen colore,

III.

Moly montanum iunceo folio.

Herbar. 1. 194

quorum media foliola secundum longitudinem et utraque oras vena obsolete purpurascens notat: radix etiam rotunda est, candicans, & oblongis albicantibusque fibris prædita est.

IIII.
Moly mont.
flo. pallido
odoro.

II ABET & hoc terna folia iunceæ, caule etiam cubitalem, rotundum, cui insidet caput duabus membranæis tunicis candatis conclusum, quo utrimq. dehiscente, magna explicatur coma florum ex oblongis pediculis dependentium, qui sex pallidis foliolis constant, totidemque staminula cum medio stilo obtinent, qui cum suo caule resecti & in cubiculum illati, suauissimi odoris (qualis in floribus Cyclamini percipitur) esse deprehenduntur: his succedunt trigona capitula, in quibus semen nigrum, planum, Caryophylleorum semini non multum ab simile: radix globosa est, superiori similis, & similiter capillata, nucleos interdum in lateribus deponens.

2.
Moly mont.
obsoletiore
flore.

Alia inuenitur eius species, pari propemodum altitudine excrescens, similibusque propemodum foliis prædita, cuius coma inter laxas membranæasque & oblonga cuspide prædita tunicas late sese explicat, plena floribus coloris admodum obsoleti: radix superiori similis, nucleos etiam in lateribus proferens.

Trium istorum radix allium subolet, at folia minime, sed herbaceum quendam potius odorem referunt.

Duo priora, hoc est alterum & tertium, in serie montium qui ab Alpibus ad Danubium supra Viennam excurrunt, sponte nascuntur: id vero quod odorato est flore, circa Posonium, & locis Niclasburg in Moravia vicinis. Florent autem omnia Julio.

V.
Moly mont.
purp. elegan-
tiss. flore.

PARI altitudine assurgit Quintum, caule nudo, viridi, paucis oblongis tenuibusque foliis obsito, viridibus, cui insidet caput orbiculare, e multis floribus breui pediculo præditis congestum, qui sex foliola nunquam sese expli-

Allium montanum

Allium montanum
Linn. Sp. Pl. 1. 263

se se explicantia habent, cum aliquot staminibus stiloque medio, colore purpureo eleganti: radix bulbosa, nucleos interdum in lateribus tenui membrana tectis proximè caulem deponens, & sessili parte multas albicantes fibras habens. Caput ferit ally modo eius odor.

Circa Posonium id duntaxat observavi, ad vinetorum in collibus sitorum margines secundum Danubium. Floret Junio, interdum etiam Maio.

DE ALLIO SEV MOLY NARCISSINIS foliis. CAP. XXI.

ALLII odor facit, ut binæ hæ stirpes ad Ally sine Moly classem non ineptè meo iudicio referrè possint.

I. Moly. Narciss. fin. maior. PRIOR quina aut sena ex radice promit oblonga folia, plana, succulenta, Narcissi serotini foliis similia, viridia admodum & splendentia, inter quæ cubitalis plerumque nascitur caulis, nudus, firmus, viridis, striatus, ferens in summo multos flores sex foliolis purpurascens, totidemque intus staminulis praeditos, simul cògestos, & veluti globosum caput constituentes quemadmodum in cepa, quibus succedunt trigona capitula, quæ maturitate debiscentia, semen rotundum, nigrum, continere deprehenduntur: radix bulbosa & candida est, multis tunicis circumvoluta, multisq. altis fibris praedita, nodosa, & adnatis se se feliciter propagans.

Aliud eius est genus fere simile, foliis mollioribus, et magis cinereis, floribus etiam dilutioribus.

Floret utrumque sub finem Junii & Iulio.

II. Moly Narciss. fin. minus. HABET & Secunda folia quina aut sena superioribus non minus lata, sed breviora, nonnihil se se contorquentia, viridia & splendentia, inter quæ pedalem caulem promit superiore graciliorem, sed non minus firmum, & striatum, qui in summo ex mēbranea tunica promit

multos

multos flosculos in orbiculare fere caput simul congestos, prioribus similes, sed elegantiore purpura nitentes: capitulis & semine superiori respondet: similiter & radice, quæ nodosa est, & adnatis in circuitu non infelicius priore sese propagat.

Illius etiam genus inuenitur longioribus & angustioribus foliis neque adeo conuolutis, cauliculis paulo infirmioribus, floribusque multo dilutioribus, in reliquis satis conueniunt.

Utraque hæc species scrius priore genere floret, nempe Iulio & Augusto. In omnium radicibus illud peculiare, ut ramosæ tandem & oblique fiant, vestigia caulis præcedentibus annis nati impressa habentes, uti Polygonati radices, sed non adeo laxæ.

Nascuntur omnes hæc planta in Leytenberg supra Manderstorf, & aliis montibus urbi Viennæ vicinis.

SECUNDO generi similes Viennæ mihi natæ sunt semine Lutetia misso anno 1576. à doctissimo viro Nicolao Rasso p. m. Galliarum regis cheirurgo, Bulbi vomitorij nomine, quoniam facile vomitum ciet eius radix præmāsa. Eodem etiam nomine in cultissimo & amplissimo suo horto Cassellis alit Illustrissimus Princeps Wilhelmus Landgravius Hassiæ &c. Non desunt tamen, qui Plinij Alum, quod Natural. Histor. lib. 19. cap. 6. in aruis sponte nasci scribit, esse velint: sed cum eius formam non describat, & Ally genus duntaxat esse dicat, certi quidpiam statuere difficile est.

Bulbus vomitorius.

Alum Plinij.

DE VICTORIALI LONGA VV LGO
nuncupata. CAP. XXII.

AD Ally etiam genera haud dubiè referenda est hæc planta, ut odor ipsius indicat,

Cuius caulis cubitalis est digitali crassitudine, fungosus,

victoralis
longa huto-
na.

*Allium victorale, L.
 Hist. nat. 1. 264*

fungosus, infima parte purpurascens, supernè viridis & striatus, numerosos in summo ferens flosculos, oblongis pediculis inherentes, senis candidis foliolis stellatis constantes, ceparum floribus similes, senis intus staminulis stiloque præditos: deinde trigona capitula in quibus semen, per maturitatem nigrum, rotundum: folia bina aut terna caulem circa mediam partem amplectuntur, & quasi vestiunt, nervosa, oblonga & lata, Gentiana maioris foliis fere similia: radix oblonga, extrema parte bulbosa, multisque validis & perennibus fibris donata, multiplici cortice variis fibris transuersim coeuntibus constante, & quodammodo reticulato innoluta, que feliciter adnatis singulis annis se propagat, fibris adeò implicatis, ut difficile sit bulbos coniunctim natos & coherentes ab inuicem seiungere.

Nascitur copiose in scopulis Durrestein, duobus supra Gamingam miliaribus, & montanis pastoribus Lanlauch dicitur, quibus magno in usu est aduersus corrupti aëris & nebularum exhalationes. Inuenitur & in montibus qui Bohemiam à Silesia determinant, ubi Diegwurt; à Germanis appellatur, quoniam qui effodiendis metallis operam dant, magnas certasque illius facultates se experiri prædicant, ad muniendum sese aduersus impurorum spirituum insultus, à quibus frequentissimè impetuntur: unde etiam Victoralis nomen ab effectu inditum cõtendunt. Matthiolus Allium

Allium anguinum.

Iosias Simlerus Allium alpinum nuncupat, Sigwurt; & Sibenhamkorn/ ab innolucris quibus tanquam reticulo radix innoluitur.

Allium alpinum.

Vulgus herbariorum Victoralis longæ aut maioris cognomen dedit, ad Gladioli differentiam, cuius radicem, ob corticis, quo integitur, cum superiore similitudi-

Victorialis
rotunda
Allium vrb-
ianum.

Lilium con-
uallium.

Xyphion mi-
nus.

nem, *Victorialem* rotundam & parvam appellant.

CUM *Victorialis* longa foliis magnam similitudinem habent *Allij vrsini* folia, licet molliora & teneriora. Frequentissimum id est in omnibus Pannonia & Austriae umbrosis siluis, coniunctum plerumque cum *lilio conuallium* nascens, quod Austriaci *Wepfle baldrian/ Vngari zent györgy veraga*, hoc est S. Georgij flore & *Gyewngy wyrag* nuncupant.

QVONIAM porro *Xyphij*, siue *Gladioli* mentionem fecimus, multis Pannonia & Austriae pratis, & nonnunquam ad silvarum declivi loco sitarum margines frequens est *Xyphion minus* flore rubro, quale in Hispaniis & Narbonensi Gallia inter segetes nascitur.

DE CROCO VERNO MÆSIACO

CAP. XXIII.

SÆPIVS miratus sum, nec in vicinis huic urbi Vienna montibus, nec in Pannonicis, ullum *Croci verno* tempore florentis genus inuenisse, tametsi diligenter perlustrarim: cum Heluetica Alpes aliquot eius genera sponte alant.

Tandem successu temporis, diligentia Stephani von Haüsen, nunc in familia Generosi Dn. Friderici Brainer, Caesarei ad Turcarum Imperatorem Legati, Constantinopoli agentis, qui anni 1579. initio Generosum Dn. Ulrichum à Khunigsperg, honorarium eò ferentem comitatus fuerat, unum videre contigit, non hic reperi- tum, sed in Servia siue Mæsia superiore sub Belgrado cum suo flore erutum mense Martio, dum Byzantio Viennam rediret, quo itinere etiam sub Buda Eritillariam, cuius supra memini, florentem observavit.

Croc. vern.
fluo flore.

Ex his porro quos ille Viennam retulit bulbis, binos habeo, qui huius anni 1583. mense Martio eleganter floruerunt,

*C. vernum, L.
Lam. 6. 380.*

floruerunt, diuerso tamen ab iis planè colore, quos in Hispanicis observationibus descripsi: nam qui in illis vel niveus omnino, vel purpureus, aut versicolor est, in his flauus conspicitur. Vnum autem Generosus Dn. Wolfgangus Christophorus ab Entzestorf superiore Autumno mihi donauit: Alterum ipsius Stephani munere accepi, sed cuius nunc duntaxat florē conspexerim.

I. PRIOR inter folia primùm terra emergentia, quæ proximè ad Croci satini, seu potius montani Theophrasti, cuius historiam in Hispanicis observationibus & iconem dedi, folia accedunt, paulo tamen breuiora sunt, albo neruo secundum longitudinem media secante, vnum aut alterum, nonnunquam tertium & quartum florem promit sex foliis, interdum etiam pluribus constantem, orbiculato propemodum mucrone, coloris planè aurei, utcunque odoratum, tria oblongiuscula latiusculaque stamina dilutius flavescentia intus continentem: cui succedit, ut in alio Croco verno membraneum oblongiusculum & triangulare capitulum, rotundo rufoque semine plenum: radix cum alterius Croci verni radicibus conuenit, quæ quodammodo plana, solida, aliquot tunicis obuoluta, atque candicantibus fibris sessili parte donata est.

II. INTER Alterius etiam folia primùm terra pullulantia, quæ superioribus paulo latiora videntur, exit flos sex etiam foliis constans, minus tamen orbiculatis, sed quodammodo mucronatis, colore autem non aureo, at omnino pallido, viridibus venulis exteriorũ foliorum ungues foris distinguuntibus: ceteræ notæ conueniunt.

DE DENTALI. CAP. XXIII.

HVC plantæ prodeunt initio bina plerumque folia, rarò terna, mutuo se amplectentia & florem occultantia (quandiu

Class. Ind. 1. 266
 1744. 1. 1. 1.

Erythronium dens-canis, Lam.
 Lam. P. 610
 E. dens-canis, L.f.

Scrophularia 1. 2. 3.

Scrophularia longifolia Lam. 8. 6. 6.

(quamdiu enim florem non est prolatura, unico duntaxat, Tuliparum more, prædita est folio) liliaceis proxima, breviora tamen, & magna ex parte latiora, ad Alij ursini foliorum formam valde accedentia, ac crassiora & magis carnosâ, multis magnis maculis ex atro purpurascensibus aspersa, basi angusta, paulatimque in latum extensa, deinde sensim in mucronem desinentia: explicatis foliis, flos sese conspiciendum præbet, dodrantali pediculo enodi & vacuo purpurascensq. innitens, sex foliis oblongiusculis constans, eleganti dilutioris purpureæ colore, deorsum inflexus & spectans, qui tempore æris Solis radiis excalefacti sese explicat, foliūque sursum reflectit floris Cyclamini modo, senis intus staminibus purpureis, stiloque candido trifulco, nulla odoris gratia placens, sed sola elegantia commendabilis: fiori succedit capitulum trigonum, continens aliquot semina Leucocybulbosi præcocius alterius seminibus fere respondentia, sed oblongiora gracilioraque, & colore flavescente: radix oblonga, infima sede crassior, multisque candidis fibris stipata, paulatim superiore parte gracilescens (unde caulis emergit summa tellure, ut dictum est, bina folia proferens) & appendice quadam plana unica aut pluribus donata, quæ veluti radicum superioris anni & precedentium aliquot vestigia sunt. Unicū etiam duntaxat producit folium hæc planta, quamdiu nullum florem prolatura est.

Nascitur copiosè ad quorundam montium radices solo herbido & vdo in Syria non procul Græziō, eius provincie metropoli & Ser^{mi} Archiducis Austriae Caroli regia.

Adfertur etiam ex Apennino Italia, solo floris colore ab hac differens, qui totus lacteus est, aut mixtis ex purpurascens alboque coloribus constat, qualem cum à

C.V. Ulyſſe Aldrouando totius Naturæ miraculo-
rum ſcrutatore diligentiffimo, & Medico excellentiffi-
mo, tum ab ampliff. Viro Iacobo Ant. Cortuſo Patri-
tio Patavino in Belgicam nobis miſſam memini, ut et ſi-
milis planè cum hac coloris in Allobrogũ montibus eru-
tam à Walerando Donrez.

Floret Aprili, interdum etiam maturius, præſertim
in hortis reſoſita, frigoris admodum patiens.

VVLGO à Styriæ medicis & pharmacopœis Den-
tali appellatur, à nonnullis ruſticis Schoſſwurtz. Ex
Italia Pſeudohermodactyli & Dentis canini nomine
miſſa fuit; ex Allobrogibus verò Satyri erythroni, qua
etiam appellatione noſter Lobelius in Aduerſariis &
Obſervationibus uſus eſt.

Pſeudoher-
modactylus
Dens cani-
mus.

Satyrium ery-
thron.

Styriacas mulierculas radicis exiccate pollinem pul-
tibus puerorum inſpergere ſolere ad enecandas eiicien-
dâſque ventris tineas, mihi relatum eſt. Ex vino autem
hauſtum, mirificè coli dolores mitigare expertus eſt
doctiſſimus vir Thomas Hauſtain Ser^{mi} Archiducis
Caroli primarius medicus, qui plures eius bulbos nō ſe-
mel Viennam uſque mihi miſit: inſuper corporis vires
reficere & nutrire; ex aqua verò pueros epilepticos
iuvare.

DE CYCLAMINO ODORATO.

CAP. XXV.

VT Superior non niſi nouo Vere folia promit, & flo-
res ſimul explicat: ſic contrà Cyclaminus non niſi Au-
tumni initio flores ſuos producit, & ſtatim folia, quæ
poſtquam tota hiemè perſtiterunt, ſub Aprilis finem,
aut Maio euaneſcere ſolent. Eius autem in his prouin-
ciis due obſervantur differentia.

Cyclamini
flore odorato
hiſtoria.

1. Vna etenim ex globulari radice tenuibus nigricanti-
bûſque

bûsque fibris prædita, multa circinata propemodum rotunditatis profert folia, Asari foliis fere respondentia, non adeò tamen crassa, superne virentia, infernè purpurascencia, humi iacentia & expansa, flores in oblongis pediculis unico folio sed in quinque profundas lacinias divisò, sic ut plura videantur, constātes, quæ sursum, cùm sese explicare incipiunt, reflectuntur, nūc dilutius, modò saturatius purpurascences, odoris suavissimi, qui cùm evanescere incipiunt, integri decidunt, capitulumque subsequitur se, cum pediculo cui insidet, in multas spiras conuoluens, donec terram attigerit, cui incumbens paulatim augefcit, donec violæ martiæ seminariū vasculum magnitudine æquet, quod maturitate ab extremo mucrone aperitur, semēque ostendit inaquale ex fusco purpurascens, quod terræ commissum non in germen abit, sed in tuberculum aut radiculam conuertitur, præter reliquorum seminum naturam, unde postea foliola promit.

Altera illi planè similis est; pauciora tamen semper 2. proferre folia conspicitur, eaque non purpurascencia subtus, at ex viridi quodammodo albicantia & pallentia, uti asarina.

Nulli sunt harum prouinciarum montes siluosi, nulli saltus, aut interdum etiam in montium accliuibus vda prata, quæ iis non abundant, ubi variæ magnitudinis radices eruuntur, tantæ interdum ut manum implere queant, quæ plerumque magis scabro sunt cortice, quàm iuniores aut quæ intra mediocritatem consistunt, habentque nonnunquam varios quasi cauliculos unde folia & flores singulis annis emergunt, qui etiam confracti & terra reconditi, in globularem radicem efformantur & trāseunt, singulis etiam annis folia & flores producentes. In montibus autem saxosis aut rupibus

quæ Pinastrorū siluas alunt, non sine difficultate eruere memini quæ digitalem crassitiem non superarent, sed incubitalem nonnunquam longitudinem excreuissent, subinde in nodos (ubi scilicet paulo laxiores petrarum fissuras nactæ erant) extuberantes.

Rhizotoma muliercula, quæ multas cyclamini radices cum variis aliis plantis Viennam in forum venales adferre solent, Sawbrot appellant, hoc est, porcinum panem, quidam etiam rustici Erdt apfel / id est terra malum, Ungari autem dizno repa, quod porcinum rapum significat.

Cyclaminus
constantinop.

CETERVM superiore Autumno, Generosa Domina de Heyenstein Cōstantinopoli missæ sunt cum varij generis bulbis aliquot Cyclamini radices orbiculares, castanea magnitudinem non superantes, cortice admodum terso & expolito, quæ statim ante hiemem (nimirum quod diutius extra terram conseruata fuissent) folia produxerunt Cyclamini nouo vere primum emergentis et florentis foliis fere similia, prona parte pulcherrimè purpurascentia, & supina maculis candicantibus insignita, sed non adeò frequentibus angulis prædita. Cuius generis sint, proximum ver, ut spero, nos docebit. Ei qui illas emit, tametsi Cyclamini esse agnosceret, pro Viola martia flore rubro à Turca qui vendebat libenter obtrusæ fuissent. Hic mense Martio 1582. dum mearum obseruationum descriptionem absoluo, floruit, sed subsequens gelu flores corruptit: itaque vernum esse non dubito.

Cyclaminus
verno tēpore
florens.

II. HABEO autem Cyclamini verno tempore florentis pauculas plantas semine ex Belgica mihi missō natas, quæ iam ante biennium protulerunt flores odoratissimos sanè, & saturatiores vulgari, atque paulo graciliores, folia in ambitu quodammodo crispā, & foliorum hederæ forma

forma propemodum, minora tamen, supina parte candicantibus maculis aspersa, angulorum mucronibus albicantibus, prona omnino purpurascens. Primus inter Belgas eam plantam habuit Dn. de Brancion munere Alfonsi Pancij, ex cuius deinde semine in aliorum etiam potestatem pervenit. Sed C. V. Ioannes Boissot aliud 2. genus alit oblongiore folio, ut mihi, cum ante aliquot annos ipsius semen mitteret, per literas significavit.

HABEO & alium semine natum flore dilutiore, inodoro, foliis hederaceis minimè subtus purpurascens Cyclaminus fol. hederæ. & supernè per intervalla candicantibus, quorum nonnulla ad umbilicum macula alba sunt insignita, alia minimè. Id genus Ioannes Montonus Pharmacopæus doctissimus & diligentissimus, primus in Belgica quadam silva non procul urbe Tornaco observavit, cuius radices librales dum Machlinia viuerem, & magno rapo equales, ab ipso nobis missas memini: Illius etiam flos planè interdum albicat & verè carnei est coloris.

AT quem noster Lobelius apud Insubres flore luteo Cyclaminus flore luteo. observasse scribit, mihi videre nondum contigit. Quem admodum nec cum de quo mihi aliquando relatum est, parva radice auellanae magnitudine, astate florem vulgari maiorem proferentem, & nascentem in declivi montis qua faciendum est iter iis qui Roma Florentiam proficiscuntur, ultra pontem Milvium secundum rivum Aque transe dictum.

DE ORCHIDE.

CAP. XXVI.

VIENNENSI agro & vicinis Prouinciis admodum frequentia sunt Orchidum varia genera, quæ in Orchidū magna varietas. Belgica etiam videre memini, quarum historiam, cum ab aliis descriptæ sint, minimè repetendam esse ducimus: sed quæ

Orchis Pannonica
1768

Orchis Pannonica
1768

Orchis Pannonica
1768

sed quæ nunquam aliàs mihi conspectæ fuerunt, quâsq. à nemine observatas suspicor, earum porro historiam hoc capite conscribemus, initium ab omnium, quas unquam viderim, maxima facientes.

BINA habet hæc Orchis folia, Hellebori albi foliis I. amplitudine non cedentia, venis aliquot à pediculo ad Orchis latifolia max. extremum usq. folium productis similiter insignita, superne virentia, inferne haudquaquam, omnino tamen splendentia: caulem cubitalem, paucis foliolis siue involucris praditum, pentagonum: flores in summo spicatum coherentes, quo autem colore, quâve forma pradi sint, ignoro, cum ante quàm explicarentur, plantam duntaxat observaverim: radices binas, crassas, & parvi napi modo oblongas, supra quas infimo cauli inhaerent aliquot fibræ satis crassæ.

Solū mihi conspecta est hæc orchis Maio mense 1579. in declivi montis in quo extructa est arx Ill^{ris} Dn. Balthasaris de Batthyán nūcupata Grebén, intra Drauum & Sauum, binis ultra Warasdinum miliaribus.

Illius genus haud dubiè erit, quod non modò in silvis 2. Nemethwywar oppidi eiusdem Ill. Dn. de Batthyán vicinis, sed etiam in Leytano saltu supra Manderstorf observavi, foliis quidem magnis & latis, sed infra superiorum amplitudinem, caule propemodum cubitali, floribus magnis, aliarum orchidum forma purpureis maculis aspersis, galea exalbida florem tegente radicibus geminis, crassis, minus tamen superiore oblongis.

ALTERI plura sunt folia, angustiora, caulis gracilior, pedalis, flores rubri pulcherrimi, quales fere in Belgico illo Orchidis genere videre memini, quod è pratis Louanio vicinis eruebatur. I I. Orchis flore rubro elegantissimo.

Crescit in eodem iugo Grebén non procul ab arce, & plerisque gramineis locis, inter flumina, Muram & Drauum

Drauum, & apud Sackturnya Ill. Comitatus de Zrinio arcem.

III.

*Orchis obscura
purpurea.*

TERTIUM genus elegantissimum, binis crassis bulbis, altero succi pleno, altero flaccidiore, quod in Orchidibus vulgare est: foliis longis angustis: caule interdum pedali, spica florum elegante, odorata, quorum galeola obscura purpura nitet, hiatus cum labro candicant, purpureisque maculis insigniti sunt.

Inuenitur in pratis Nemethwywar vicinis, supra Rabam, intraque Muram & Drauum flumina.

IIII.

*Orchis galea
purp.*

QUARTÆ quina aut sena sunt folia, caulis palmaris aut amplior, aliquot minoribus foliis inuolutus: spica elegantium minorum florum purpurascente galea tectorum, labro prominulo, in quatuor barbulas diuiso, candido, purpureisque punctis asperso, paruo calcari à tergo prominente, tenui odore: sub quo, ut in reliquis orchidibus torosum & cōtortum est capitulum exiguum semen scobis instar continens: geminas radices habet parvorum testiculorum modo, alteram plenam, alteram flaccidam, supra quas ex imo caule orta fibra expanduntur.

Nascitur ad radices montis Clesensfeld imminentis, binis supra Neapolim miliaribus, at copiosè admodum in montium tenui gramine tectorum acclinibus, supra Radaun, Medeling, Baden, & plerisque aliis locis editioribus & siccioribus Vienna vicinis.

2. Ei similem erui montibus Grebén proximis, sed longè ampliorem, crassioreq; & longiore spica.

V.

*Orchis colore
vario.*

QUINTA quatuor aut plura folia habet summa tellure diffusa, Belgica orchidis foliis, quæ vulgo in pratis maturè florē purpureum fert, similia, sed nullis maculis distincta: caulem palmarem, aliquot minoribus foliis septum, cuius summum multi flores, exigua galea duobus

duobus foliolis constante, tribusque aliis foliolis galeam ambientibus, latioréque barba propendente, & calcari obtusiore præditi, spicatinque nascentes exornant, colore modo purpureo saturatiore, modo dilutiore, modo carneo, modo omnino lacteo, barba tamen plerumq. nunc exiguis, nunc maioribus saturatè purpura scētibus maculis aspersa, interdum etiam nullis omnino, præsertim in lacteis floribus: semen ut in reliquis orchidum generibus vasculis contortis continetur: radices geminas alteram flaccidiorem superioris anni, alteram succulentam recentiore tegunt multæ candidæ crassiuscule fibræ.

Inuenitur passim in pratis Vienna vicinis: similem etiam observare memini superiore anno 1581. in pratis urbi Londinensi in Anglia proximis: ubi & aliam erui grandiore paulo florum purpureorum spica teterriimo odore fœtidam.

Omnes autem, præter primam, mense Maio florere solent. Orchis foetidissima.

TRIA plerumque habet Sextum genus angusta folia, alioqui reliquis orchidibus similia, viridia, cauliculum dodrantalem, spica flosculorum ex herbido pallentium, tribus apiculis constantium, odore moschi exornatum: radicem unicam, rotundam, pisi magnitudine, supra quam longæ propagines exporriguntur, quæ novas subinde plantas generant.

VI.

Orchis pusilla pallida odorata.

Exit copiosè in colle monasterio Neuberg vicino; & floret Iunio.

FOLIIS est Lilij primùm enascentibus tribus aut quatuor Septima, diutiori et quasi pallente virore præditis, nullaque macularum aspergine notatis, ingrati saporis: caulem dodrantalem amplectuntur nonnulla foliola, in cuius summo flores spicatin digesti nascuntur

Orchis scirpiaz.

colore

colore exalbido, nec ullis punctis distincto, antèrius morionum hiantibus cucullis similes, utrimque auriti, & latiusculo pallido labro propendente, posterius verò corniculum habentes, uti *Consolida regalis*, aut *Linaria*, sed latius & obtusum, grauter odorati, florum sambuci odorem emulantes: ad horum exortum singula foliola nascuntur pallentia, & floribus colore respondentia: radices geminae, veluti palmae in binos aut plures digitos distributae sunt, quarum vetustior, fungosa, nigrior & flaccidior est, altera candida, vegetior ac solida, paucis supra earum exortum nascentibus fibris.

Aliud genus est cum forma tum magnitudine illi simile, cuius flores purpurei sunt, & foliola sub floribus nascentia etiam purpurascunt.

Inuenitur utrumq. genus non modò in Leytano saltu supra Manderstorf aliisque Austriae inferioris saltibus: sed etiam editioribus quibusdam pratis Viennensi saltui proximis. Floret autem Aprili, nonnunquam etiam Maio, promutiore aut rigidiorè aëris vernalis constitutione.

DE LIMODORO AVSTRIACO.

CAP. XXVII.

COGNATVM quodammodo est Orchidibus λειμόδωρον, ^{λειμόδωρον. a λεῖμονα.} cuius varia genera inueniuntur multis provinciis communia.

At unum in montanis supra Badenses thermas observavi, quod nusquam alibi observare memini. Assurgit id pedali caule, frequentibus secundum radicem foliolis tanquam vaginulis inuolutis, qui spicam fert florum quatuor foliis constantium, superiore in corniculum desinente, & promiscide quadam inter media folia prominente, cui adnatae sunt duae tenues barbulae: floribus stria-

bus striata & oblonga subsunt capitula, semine exili & orchidum simili plena: radix crassis longisque & obliquis fibris constat, quemadmodum in ea planta qua vulgo Helleborines nomen obtinuit.

Tota stirps saturo purpura & planè violaceo colore pradiata est. Floret Junio.

Similem fere, sed colore multo dilutiore, olim observare memini in silva illa agri Mòpelliani ad monasterium Gramont sub flicibus arboribus.

Orobanchæ.

Rapum geni-
stæ.

Porro Orobanche illa maior, quam Belga, quoniam ad Genistæ vulgaris radices interdum nascitur, Rapum genistæ cognominant, cuiusque in pulverem trita ex tepido vino hausta præsens ad coli dolores remedium esse predicant, passim multis Austria & Pannonia silvis nascitur, atque Ungaris Misè gyerthyè, id est missalis candela siue cereus dicitur.

Radix caua.

FREQVENS est etiam in Leytenberg, atque aliis montibus siluosis urbi Vienna vicinis, multisque Pannonia locis cum circa sepes, tum ad silvarum extremitates inter vepres ea planta quam à radice orbiculata, & subter nonnihil natura excavata Radicem cauam vulgo nominant: quæ vel albo flore, vel carneo rubrove dilutiore quam frequentissime, vel egregie rubente, sed raro conspicitur. At minorem illam Germanicis & Belgicis officinis apprimè notam, quæque cum in Germania passim, tum in Belgica inter vepres et frutices nascitur, nusquam in his provinciis videre memini.

DE IRIDE.

CAP. XXVIII.

In Iridum generibus maximam contineat varietatem.

NVNQVAM maiorem in ulla planta varietatem observare memini, quam in Iride. In nullâ etenim provinciam

vinciam institui, quin eius aliquod genus antea mihi non conspectum inuenerim, uti ex mea Hispanicarum stirpium historia videre licet, et ex hoc etiam capite deprehendi poterit: in quo nonnullas etiam frides describere animus est, non hic quidem sua sponte nascentes, sed Constantinopoli aut ex Illyride primum meo tempore huc delatas, & postea Viennensium hortorum inquilinas factas, cum iis quas variis Pannonia & Austria locis eruimus.

A maioribus autem latifoliis initium faciemus, deinde ad humiliores easque tamen latifolias progrediemur, postremo loco angustifolias descripturi.

PRIMUM verò loco merito sibi vindicare videtur quæ sena aut octona habet folia, Iridis Lusitanica biflora foliis baud absimilia, maturo sese ut in reliquis fridum generibus amplectentia: è quorum medio caulis exit cubitalis aut amplior, rotundus, geniculatus, digitali crassitudine, florem sustinens omnium quos unquam in fridibus conspexerim maximum, senis foliis constantē, sed colore à reliquis Iridibus differentem: nam tria deorsum reflexa folia, crassa sunt, & interiore parte omnino nigra, nisi quadam vene ex purpura candicantes intercurserent, ab infima basi ad medium usque nigris villis latè obsita, macula nigra villosum sericum imitante, & medium folium occupante, foris verò multo dilutiora: quæ autem sursum attolluntur, palmari sunt amplitudine, sed quasi membranæ tenuitate, plurimis lineis ab infima basi ad extremum usque folium excurrentibus, partim nigricantibus, partim ex cinereo candicantibus (sic fere ut Galli pannonis siue Americani pannonis expasam caudā imitentur) interius circa unguem nonnihil birsuta: terna deinde habet alia minora folia, illis quæ deorsum reflexa sunt incumbentia, concamerata et bifida,

I.
Iris Lusitana

eiusdem propemodum cum illis coloris, paulo tamen dilutioris, & ad obscuram purpuram accedentis: his ligula occultitur: nullo verò odore commendatur hic flos, sed sola coloris varietate & raritate: an siliquas & semen aliarum Iridum more ferat, mihi non constat, cum eius florem bis aut ter duntaxat viderim, qui ad frugem non pervenerit: semel etiam Domina de Indeneide p. m. floruisse, scripsit ad me C. V. Ioannes Boisot veteri amicitia mihi coniunctus: radix crassa est, obliqua, summa tellure sese spargens reliquarum Iridum modo, sed globosa & veluti in bulbū extuberans, quā folia exoriuntur.

Constantinopoli primum delata fuit Viennam hac fr̄is sub finem anni 1573. paulo ante diem Christi Salvatoris nostri natali sacrum, cum recens eo venissem, Mag^o ac Generoso Domino Augerio de Bousbeque, Caesaris olim ad Turcarum Imperatorem bis oratori, nunc verò Elizabetha Austriadis Gallia Regina, aula summo Praefecto, qui eam & Dn. de Indeneide & mihi communicavit. Subsequente verò anno similem attulerunt Constantinopoli reduces Magnificus Dn. Carolus Rym Dñs de Eeckebecke Orator, et eius affinis Dn. Philibertus de Bruxella. Verum cum hiemis iniurias minus ferre potissit, quam reliqua Iridum genera: mihi fere intercidit, imò D. Aicholtzio saepius à me communicata (nam adnatis se propagat ut reliquae) nunquam in eius horto persistere voluit. Et licet cum Nobiles matronarum Generosi viri his proximis annis Constantinopoli aliquot eius stirpes acceperint, per pauca hiemis iniuriam evaserunt.

II.

Iris asiatica
exclusa.

SENA, septena, octona, aut plura habet Altera folia, omnium Iridum amplissima, & in latum expansa, mutuo tamen sese amplectentia, reliquarum Iridum modo, colore ex viridi aruginoso: è quorum medio caulis
exilis

exilit sesquicubitalis, atque amplior interdum, firmus, crassus, laevis, geniculatus, multisque alis concavus, è quibus copiosi, vaginulisque inclusi prodeunt flores Iridis Dalmatica maioris floribus persimiles, dilutè admodum cerulei, & florum Sambuci odorem quodammodo emulantes, graviores tamen, siliqua deinde crassa, magna, triangulares, obtuso mucrone, quæ per maturitatem debiscentes, semen continere deprehenduntur crassum, angulosum, durum fulvescens: radix est crassa magna et nodosa, multis oblongis crassisq; fibris praedita, lateribus uti reliquæ Irides se propagans, & si repurgata exiccetur, odorata.

TERTIA habet folia Secunda similis, paulo tamen breviora, & angustiora: è quorū medio exit canalis cubitalis, rotundus, digiti crassitie, in aliquot ramos divisus, qui proferunt è membraneis thecis flores superiore minores, quorum labra, siue tria folia deorsum spectantia saturatioris sunt purpurea, et infra versus umbilicum, quâ videlicet hirsuta illa & pallescens simbria excurrit, variis lineis distincta: tria verò sursum erecta, elegantis sunt purpurea, flori Lusitanica biflora similia fere, attamen latiora: deorsum reflexis incumbunt alia tria bifida latiuscula, quæ ligulas cardicantes occultant: sunt verò isti flores nonnihil odorati; & his succedunt triangulares siliqua, obtusa, in quibus semen inaequale; radix tuberosa, superiori similis.

III.
Iris asiatica
purpurea.

Utraque hæc Maio fieret cum Prima, & illius nomine Constantinopoli ad me missa est, à Mag^o & Generoso Dn. Davide Vignad, Cesareo tum apud Turcarum Imperatorem Oratore, nunc verò bellici Consilij apud Cæsarem Preside.

HVIC rugosa sunt folia, pedali longitudine, & secundum radicem omnino interdum purpurascens,

IIII.
Iris varia cum
l. feta.

aliquando minimè: è quorum medio caulem promit cubitalem, laevem, viridem, aliquot ramis divisum, quibus insident flores è viridibus vaginulis emergentes, magni, nunc prorsus inodori, modo oxyacantha fere odorem spirantes, coloris varietate commendabiles: etenim tria folia quæ sursum spectant & attolluntur, raro se mutuo amplectuntur, sed plerumque (nisi flaccescere incipiant) recta sunt, nonnihil tamen connexa & angustiora, colore luteo, quali sunt etiã illa quæ fimbriam ligulâsq. contegunt: folia deorsum inflexa circa basim & exortum pallent, reliqua parte candicant, multis tamen purpureis lineis siue virgulis ab ipsa sede ad extremum vsque folium (quod magna ex parte purpureum saturatiusq. est in earum stirpium floribus quæ circa radicem non purpurascunt, ora tamen pallida) eleganti pictura decurrentibus: fimbria villosa qua parte integitur lutea est, extrema verò exalbida: ligula pallentes; silique magnæ, triangulæ, obtuso aliquantulum mucrone, continentes semen orobi magnitudine, fuscum, rugosum: radix nodosa instar vulgaris iridis, foris flavescent, multis transuersis fibris firmata, quæ repurgata & exiccata odoratissima est, et cum Illyrica quæ in officinis habetur odoris gratia contendere potest.

Id genus primum inveni in montanis supra arcem Dini Georgij herbido solo, & ad oppidum Stampphen in Vngaria transdanubiana aliquot miliaribus ultra Posonium: deinde utrumque genus frequens in Leytenberg supra Manderstorf, atque etiam in siccioribus pratis non procul Sopronio, & collibus Entzestorf Mag^{ci} Dn. de Entzestorf pago vicinis. Maio etiam floret, & Iunio semen maturescit.

Ex illius semine natam censeo, quam anno 1577. V. Noriberga ad me misit C. V. D. Ioachimus Ioach. F. V.
lus exotica
Camerarj

Camerarius, eius *Reip. medicus primarius*, & *amicus mihi optim.* nō multum etenim ab illa differt, cuius folia circa radicem non purpurascunt. Habet namque cubitalem caulem, leuem, rotundum, aliquot ramulis distinctum, qui ē vaginulis virentibus promunt flores superiori similes, paulo tamen maiores, quorum tria reflexa folia multo magis purpurascunt: tria verò erecta luridi plane & obsoleti sunt coloris, quasi pallidi fuligine perfusi, uti etiam tria illa quæ luteas fimbrias integunt, sub quibus etiam latent candicantes ligulæ: nonnihil odorati sunt. Cum reliquis floret.

Eius natales non novi: sed, quemadmodum dixi, ē semine *Varie caulifera Pannonica* quarto loco mihi descriptæ natam suspicor: mirum enim in modum variāt, quæ ex semine nascuntur *Irides*, non secus ac præcoces *Tulipæ* & *Papauera*, ut longa experientia didici.

VI.

Iris illyrica.

SEXTA non multum à *Lusitanica biflora* differre videtur: etenim quina aut sena ex singulis radicis capitibus promit folia, illius foliis similima: caulem deinde pedalem, rarò ampliorem, qui in summo ē vaginulis purpurascentibus florem promit *Lusitanica* forma, colore, & odore persimilem, paulo tamen maiorem & teneriorem, nullum semen observavi: radix nodosa, & geniculata, multis fibris, quemadmodum aliarum *Iridum* radices, firmatur, odoris, dum virens est, ingrati; at dum siccata est, satis grati; & insipidi initio gustus, postea tamen feruidi faucesque vrentis.

Venetis primum hæc perlata est anno 1574. atque **C. V. D. Aicholtzio** communicata, qui eam cum reliquis *Iridum* generibus in cultissimo suo horto alit.

Floret cum reliquis *Maiō*.

VII.

Iris caule purp.

LATA folia habet *Septima*, rugosa, pedali fere longitudine, circa radicem nonnihil purpurascentia: caulem pro-

lè promit non è medio foliorū, vti alie, sed seorsim sine foliis, pedale, in quo tres aut quatuor flores è purpurascētibz vaginulis prodeunt, magni, purpure saturatioris, inodori, quorū tria folia ad terrā inflexa, ab ipso exortu vsq. ad fimbriā, quæ tota candida est, extremum, albis virgulis insignita sunt: his succedunt triangulares siliquæ, magnæ, in extremo obtusæ, semen continentes magnum, aliarū Iridum semine haud absimile: radix satis crassa, geniculata, intus candida, foris furui coloris cortice tecta, satis odora, ad Phu siue Valeriana domestica odorem accedens.

Neq. huius natales observavi, sed in D. Aicholtzii cultissimo horto primum vidi: ipse verò unde eā nactus sit, indicare non potuit. Floret verò maturius iam descriptis, sub Aprilis videlicet finem.

Peculiarem autem habet hæc præter reliquas Irides notam, ut nulla folia per hiemem retineat, sed omnia flaccescant & exsiccentur, nudaque conspiciatur, deinde primo vere nova germina proferat.

NON dubium est quin ex huius semine, quod cum 2 aliorum generum Iridis seminibus, & variarum radicibus ante aliquot annos in Belgicam ad amicos misi, prognata sit elegans illa Iris quæ superiore Augusto anni 1581. in cultissimo horto nobilis viri Dn. Ioannis de Hoboke archigrammatei Antuerpiani iam secundum florebat: etenim per omnia illi respondet, nisi quod folia circa radicem saturatius purpurascere mihi visa sunt.

OMNES porro illæ & latifolia sunt & caulifera. Duæ verò subsequētes cum suis speciebus prorsus acaules sunt siue excaules, et earum flores pediculis succulentis & infirmis duntaxat innituntur, ut croci, colchici, & similium flores.

VIII.

Chamaeiris la-
tifolia maior.

HARVM autem maior breuius est foliis, interdum etiam pedalibus, fridis vulgaris modo latis, & secundum radicem magna ex parte purpurascens: inter quae multi flores e vaginulis prodeunt singulari pediculo dodrantalique fulti, atque sine caule, vulgari paulo minores, Lusitanica biflora aemuli, cum magnitudine, tum colore, qui saturatioris nigrae violae est, praesertim tria folia deorsum inflexa, quae simbriam villosam, usque ad bifida illa quae ligulas tegunt folia, ex caeruleo purpurascens habent, sub ligula verò luteam: omnia autem florum folia, tam quae sursum attolluntur, quam quae repanda terram spectant, inferiore & sessili parte lineis quibusdam albis variegata sunt: at vel aliquantulum odorati sunt, vel inodori: siliquae triangulae, magna, mucronatae, in quibus semen orobi magnitudine pallescens, quod exsiccatum rugas contrahit et fulvescit: radix nodosa est aliarum Iridum modo, similiterque se propagans.

IX.

Chamaeiris la-
tifolia minor
purpurea.

NONA superiore minor est, & brevioribus angustioribusque aliquantum foliis, Chamaeiridi latifoliae Hispanicae & Gallicae (de qua in Hispanicis observationibus) similis: flore superioris fere simili, sed minore, & villo simbriae supra ligulas caeruleo, infra verò, quemadmodum in alia, luteo: saturatior interdum est, nunc dilutior, ille quidem odoratus, hic minimè, ternisque foliis quae sursum inflectuntur in utroque genere modo orbiculatis, modo longioribus & bifidis. Siliquae & semen etiam minora, uti sunt reliquarum subsequentium specierum.

2.

Chamaeiris la-
tifol. min. ce-
rulea.

Alia huic omnino similis, cum foliis, tum nascendi modo, tum radice, quae nodosa est & obliqua atque multis fibris praedita, tum etiam flore, qui tamen caeruleus est, & odoratus, & labra inferiora nonnihil purpurascens habet.

Chamaeiris la-
tifol. min.
rubeifera.

3.

Tertia nequaquam à superiore differt, sed eius flos quodam-

quodammodo rubet, interdum etiam dilutiore & exalbida quodammodo rubedine & carneo colore præditus est, præsertim foliis sursum erectis, estque aut odoratus, aut inodorus, villo fimbria supra albicante, infra uti in aliis luteo: omnibus his ligulae sunt ceruleae.

Flore reliquis forma simili est Quarta, sed colore interdum pallescente, nonnunquam exalbido: folia sursum erecta, ab ipso statim exortu in utroque genere purpurascens quibusdam lineis decorantur, deorsum vero inflexa, in pallescente exalbida sunt, & in albicante virescunt.

4.

Chamae. latif. min. pal. & alba.

Quinta solo floris colore à quarta differt: is etenim fulvescit, eiusque superiora quidem folia purpurascens virgulis exornantur, labra tamen propendentia modo nigricante, modo diluta purpura in medio infecta sunt: ligulae porro in quarta & quinta speciei albae sunt, & flores odori: pallescens autem oxyacantha floris odorem omnino emulatur.

5.

Chamae. latif. min. varia.

Omniū verò foliola quae ligulas & fimbriam magna ex parte contegunt, bifida sunt, & pinnas duas sursum erectas, veluti Irides bulbosae habent. Purpureae praeterea, albae & variae folia secundum radicem plerumque purpurascunt.

Nascuntur autem omnes in nudis & apertis montibus Pannoniae & Austriae: purpurea maior in Prellen-berg: purpurea minor cum istis, tum supra Medeling, Gumpostkirchen, & Baden, in quibus montibus inveniuntur & rubra & cerulea: alba in Hamburgensi monte: variam certe non nisi in monte Badensibus thermis imminenti, qua parte a Gumpostkirchen spectat, observavi. Ceterum tam insignem varietatem ex semine deciduo, sponteque sese serente fieri existimo. Nam varia semina à me in hortulo terra commissa, & varias, & pallidas, et albas protulerunt.

RESTANT

RESTANT nobis *Angustifolia* persequenda, quarum tamen tria genera in Pannonia & Austria inueniantur: unicū tamen est, mihi aliās in reliquis quas obiui prouinciis haudquaquam obseruatum.

Iris angustifolia maior.

X. TRIVM autem istarum *Iridum* maxima, planè similis est, *Iridi angustifolia* maiori, cuius descriptionem in *Hispanicarum stirpium historia* dedi, quam ob causam hic eam retexere minimè necessariū duximus.

Prouenit verò ea herbosis quibusdā locis iuxta rias, & ad margines pratorum quorundam non procul à *Manderstorf* quinto à *Vienna Austria* miliari, atque etiam apud *Walterstorff*, & anno 1579. non procul à *Lindwa Magⁱ Dn. Bamby* arce in pratis obseruari.

Iris angustifolia media, sive varia.

XI.

MEDIA, quæ perelegans est, nec ullibi antè mihi conspecta, cubitalia habet folia, angustā admodum, minimi digiti, siue semuncia latitudinem non excedentia, viridia, non tamen splendentia, per extremum mucronata, inferiore verò parte qua terra integuntur purpurascentia, nullo ingrato odore, ut pleraque aliarum angustifoliarum, donata: caules sunt sesquicubitales, recti, teretes, firmi, intus cani, geniculati, virides, superiore parte in binos aut ternos ramulos diuisi, quibus insident bini aut terni flores *Iridis* varia bulbosa floribus forma propemodum similes, odorati, quorum tria folia deorsum reflexa, sessili parte, & quatenus bifido folio ligulam occultente teguntur, colore furuo sunt, reliqua parte (qua in nonnullis breuior & latior est, in aliis oblongior & angustior) nunc candicante, nunc purpureo, seu violaceo colore, venis intensiore purpura nitentibus per folij longitudinem excurrētibz, & sine fimbria: tria sursum erecta, angustiora sunt, & cum bifidis illis exalbidas ligulas tegentibus, purpurei saturationis, sine violacei sunt coloris: breues deinde consequuntur siliqua triangulara,

triangula, fridi bulbosa flore luteo magnitudine pares, aut paulo maiores, quæ per maturitatem nigricant, & aliquantulum dehiscunt, semen inaequale, angulosum, nonnihil compressum & durum continentes: radix nigra, tenuis, dura, nodosa, fibris aliquot duris & tenuibus prædita est.

Sponte exit in quibusdam Viennensi agro vicinis pratis, veluti supra Himbergam, Eberstorf Magnifici Dn. Hieronymi Bec à Leopoldstorf, atque aliis Austria pratis locis. Misit illam postea ad me siccam in Sudetum montibus erutâ doctiss. vir Ludovicus Ioach. senioris F. Camerarius ex S. Anna monte. Anno verò 1579. frequentissimam circa Sakturnyam Ill. Comitis de Zrinio arcem, aliisque locis inter Muram & Drauum, pratis uliginosis, quemadmodum etiam in Comitatu Saladiensi inter Lindwa fl. & Muram observavi. Floret Maio, semen Augustum maturum est.

POSTREMA angustifolia passim hic in pratis Viennen- XII.
sis agri ad radices montium sitis provenit, uti apud Me- Iris angustifolia minor
deling, Gumpostkirche, Badenses thermas: nec differt ab ea quam C. V. Dodonæus Chamairidem appellavit, quæque iam multis annis in Belgicis hortis alicur, flore maturè prodeunte, & Armeniaci mali odorem referente. Eam Lobelius noster in stirpium observationibus Iridem perpusillam siluestrem angustifoliam nominat.

Sed eius due videntur esse differentia. nam una pedalem interdum acquirit caulem, binosq. aut ternos plerumque in eo gestat flores, & deinde capita siue siliquas admodum acutis angulis prædita, eaque in his pratis vulgatiores: alterius caulis vix dodrantalem superat altitudinem, et unicum magna ex parte florem profert: utriusque radix tenuis, nigra, & firma est.

CETERVM Prior Constantinopoli missa est
Alia

Alaia susani
Alagafuzame.

Iris dalmatica
maior.

Alaia Susani & Alaga fuzame nomine, cum hac additione fiori belle pintate, anno buono odore, hoc est, eleganter picti flores, boni odoris, & fa fior bianco & negro, id est florem fert ex albo & nigro varium: elegantem sanè florem esse comperimus, sed gratum nullū odorem deprehendimus. Lobelius noster in observationibus Chalcedonicam vocavit. Ego aliunde primum in hortos Constantinopoli vicinos ultra Bosphorū sitos illam puto, aut, ex Perside, aut ut verisimilius est, Susa Susiana provincia metropoli, ut nomē indicare videtur: itaq. mihi Susiana Iris dicetur. Eius radix plurimum ad Galange maioris formam accedit. Illius nomine Secundam & Tertiam, ut dixi, consequutus sum, cum à Mag^{co} Dn. Dauide Vngnad Alaia susani mihi mitti petissem: habet verò Secūda magnam affinitatem cum Dalmatica maiore Belgis nuncupata. Quartam variam cauliferam pannonicam cognomino: qua etiam appellatione donari Quinta poterit addita obsoletioris voce. Sexta Venetiis pro Illyrica allata est. Septima purpurea caulifera sit, ad sequentium differentiam. Octavam appello Chamaeiridem latifoliā pannonicam maiorem. Nonam Chamaeiride latifoliam minorem, à cuius florum varietate singula species cognomē etiam mutuari poterunt, videlicet purpurea, caerulea, rubra, alba, pallida, varia, &c. Undecima mihi erit Iris angustifolia pannonica vario flore: Nam falluntur qui eam Constantinopoli allatam putantes, aut Illyrica maioris, aut siluestris Constantinopolitana cognomen illi in Belgica dederunt: cum ego non inde aduectam, sed in uliginosis pratis urbi Viennensi vicinis erectam, & ipsius semina, Dn. Ioan. de Brancion, Dn. Ioanni vander Delft, & aliis amicis primus hanc in Belgicā miseram. Inde factū est, ut cum hac, tum latifolia maior varia

apud

apud nobiles Matronas Belgicas, fridis Clusii cognomen adquisiverint, & propter florum elegantiam præ ceteris quas nisi grata sint.

DE ACORO.

CAP. XXIX.

ALIQUOT iam annis hanc stirpem in hortulo alo, munere Ill. virorum D. Augerij de Beusbeque Ser^m Elizabethæ Austriadis Francia Regina aula nunc summi Præsæti, & D. Davidis Vngaræ Liberi Baronis in Sonneck, nunc bellici Consilij apud Casarem Præsidis, atque Magnifici D. Caroli Rym Dn. de Eeckbeque, qui omnes oratorio munere apud Turcarum Imperatorem Casaris nomine defuncti sunt. Quam, cum frigoris sit patientissima, nec hiemis iniurias reformidet, sed mirum in modum adnatis se propaget, quamplurimis communicavimus, sic ut nunc apud plerosque fere omnes rei herbaria studiosos vulgaris sit.

Eius historiam ante sexennium in appendice ad Hispanicæ observationes dedi unâ cum icone, cui, cum nondum tum temporis flores protulisset, nucamentum non est additum, neque in eius historia floris est mentio alia facta, quàm ut ex D. Augerij relatione intellexeramus. At cum annis 1577. & 1579. florentem viderimus, operæ precium me facturum existimavi, si hoc Capite illius historiam retexerem, eamque suis numeris absoluerem, atque florentis iconem quàm accurate fieri potuit ad vinum expressam oculis subiicerem.

ACORO igitur sunt folia Iridis tenuifolia maioris, Acori absolutior historia. longiora multo, & elegantissimo virore nitentia, dorso aliquantulum utrimque extante, ut in Xyphij foliis, quorum formam admodum æmulantur, & illorum aut palustris illius Iridis quæ luteum florem profert modo,

alia ex aliis prodeunt, mediumque folium reliquis plerumque oblongius est: sunt autem gustu non ingrato, sed amaricante, tritaque incundo & aromatico spirant odore. sub hiemis initium marcescunt & siccantur, primo autem vere noua germinant quemadmodum in Iride angustifolia: attamen etiam siccata & exsucca vel post multos annos odoris gratiam retinent. porro non ex medio foliorum caulem promit, sed ex latere exit folium potius quam caulis, eiusdem cum foliis longitudinis, bicubitalis videlicet nonnunquam, quod à medio ad summum usque planum est, & reliquis simile, infima verò parte crassius, angustiusque, & veluti in triangularem caulem efformatum. Vbi iam gracilescere et complanari incipit, unicum nucamentum in latere promit, coryli iulo haud minus initio, sed prominens et erectum, lineisque obliquis & transuersim sese secantibus distinctum, flosculis, cum sese explicat, pallidis, muscosis, inodoris, quatuor foliolis constantibus plenum, quod paulatim augefcit, & amplitudinem crassitiemque humani fere digiti tandem adipiscitur, frequentibus tuberculis viridibus tam eleganti serie dispositis exornatum, ut recentem Pinastri conum amulari videatur. Radices illi sunt oblongae, foris candicantes, vel si supra terram extant, virescentes, intus candidissima, frequenter sed inaequaliter geniculatae, firmae, odoratae, gustu subamaro et acri, innumeris parte inferiore adnatis fibris albicantibus: serpunt autem & summa tellure sese diffundunt, atque in obliquum aguntur, ex singulis fere geniculis alternatim noua germina producentes.

Nascitur autem ingenti quodam lacu ad radices montis praecelsi iuxta Prusam Bithyniae urbem. Sed retulit mihi doctissimus vir Bernardus Paludanus Frisius cum anno 1577. ex Polonia in Italiam hac iter faceret, co-

ceret, copiosè admodum etiam inueniri supra Vilnam urbem, in paludibus, extrema Lithuania Mosconiam spectare, & ab incolis Tartarsky appellari, quod à Tartaris eius usus primùm illis sit demonstratus. Circumferre verò plerumque hanc radicem, nec aquam bibere, quin prius Acori radix in ea fuerit macerata. Simile etiam quiddā de huius planta nomine tradit Matthias à Michon Sarmatia lib. 1. cap. 12.

Tartarsky.

RECENTES autem radices suo cortice delibratas et diligenter repurgatas condire solent Constantinopoli, atque in usum seruare: manè enim plerumq. edere solent aduersus corrupti aëris contagia, ut mihi retulit Dn. Philibertus de Bruxella p. m. qui Constantinopoli rediens vasculo iis conditijs pleno me donauit.

Cum verò Acori vires ac facultates Dioscorides, Galenus & alij plerique satis prolixè descripserint, lectorem ad eos ablegamus.

DE PSEUDO-ASPHODELO PVMILO foliis Iridis. CAP. XXX.

AD quam potissimum classem hanc plantam referrem, diu dubitavi, nec adhuc satis certus sum quò referri debeat, foliis eius & floribus in diuersam sententiam me pertrahentibus. Quoniam verò perelegans est & noua, propter foliorum similitudinem Iridibus subiungere potius malui, quàm nullum illi locum in nostra Historia concedere.

NUMEROSA autem sunt illi folia, sese mutuo amplectentia, fridum modo, angusta, breuia, viridia, dura, amarusculo & calido sapore: è quorum medio cauliculus gracilis egreditur, pedali interdum aut maiore altitudine, qui spicam fert flosculorum sex foliolis constantium instar Asphodeli, colore ex herbaceo pallescēte,

Pseudoasphodeli historia.

Pseudo-Alphodelus *capitata*, *Less.*
Leaves 4. 4. 3. 1

sine odore: quibus succedunt trigona capitula, nonnunquam & tetragona atque pentagona, semen minutissimum & rufum continentia: radix vix corpus habet, sed tenuibus aliquot fibris duntaxat constat.

Nascitur in Snealben, atque in gramineo colle monasterio Neuberg imminente, in Etscher, & quibusdam aliis pratis montanis. Floret Iunio: semen Julio maturescit.

DE POLYGONATO.

CAP. XXXI.

SATIS magnam varietatem in Polygonato deprehendi. Nam est vulgare illud omnibus Prouinciis familiare, quod in Pannonia & Austria umbrosis abundanter sponte etiam nascitur. Est aliud illi planè simile, nisi quod in duplo maiorem altitudinem excrescit, crassioresque habet radices: id alibi videre non memini. Est præterea Polygonatum minus Herbariorum, foliis angustioribus, rubia modo caulem per intervalla ambientibus, fructu per maturitatem rubro: id etiam in montanis pratis loco umbroso copiosè nascitur.

Polygonatū
vulg.

Polygonatū
maius.

Polygonatū
angustifoliū.

Sed tria alia genera in Pannoniis observavi nulli adhuc quod sciam descripta, tametsi tertium Matthiolo notum fuisse videatur, & primum fortè Cordus lib. 1. Historiæ de Plantis angulosi Polygonati nomine insigniat.

PRIMUM habet pedalem caulem, striatum, firmum, non admodum inflexum, sed fere rectum: folia vulgari similia, eodemque modo, hoc est, alternatim circa caulem disposita, sed brevioribus quàm in illo spatiis, minora tamen, firmitiora, neque mollia, sapore ingrato: ex singulis alarum sinubus duo aut tres flores exeunt, brevibus, magnaque ex parte singularibus in-

Polygonatum
flore odore.

Mundana & Polygonum

var. 9. 368

Lin. Bot. 1023

barentes pediculis, vulgari cum formatum colore similes, verum maiores, & odore (qui in vulgari nullus est) oxyacantha: bacca deinde virides initio & sphaerica, quemadmodum in vulgari, maiores tamen, & postmodum nigricantes, semen continentes osseum, durum: radix oblonga, & obliqua, geniculata, initio & recenter eruta, candida, deinde pallescens, nonnunquam etiam purpurascens, praesertim circa germina, vulgari fere par, tamen si etiam aliquantulum tenuior inueniatur, interdum etiam amplior, vbi solum pinguius & bene subactura nata est.

Frequens est in montibus illis siluosis vulgo Leytenberg huncupatis supra Manderstorf, Bruderstorf, & in plerisque aliis Pannonia montibus ultra Danubium, inter saxa, atque etiam in montibus interamnibus Pannonia ultra Drauum, praesertim ad arcem Greben. Floret Maio: bacca maturescunt Augusto, interdum etiam multa hieme à caule pendentes conspiciuntur.

ALTER V. M. superiori similem habet caulem, eius-
demque altitudinis, vel etiam maioris, non adeò rectum
tamen, sed magis inflexum: folia duplo maiora quam
in reliquis, ad foliorum Ellebori albi amplitudinem in-
terdum accedentia, dura, nervosa, laevia, dilutiore virore
pradita, neque subtus incana ut superiora, sapore pri-
mum nonnihil acido, deinde paulum acris: flores alteri si-
miles, inodoros tamen, neque ex singularibus pediculis
singulos, sed binos aut plures ex oblongiore pediculo de-
pendentes ut in vulgari, cui etiam fructum similem ha-
bet: radicem albam, oblongam, obliquam, geniculatam,
superiori magnitudine parem.

II.

Polyg. natura
παρα φύλλα.

Crescit hoc copiose locis umbrosis inter Brunnam & Weyspach, aliisque vicinis montanis siluis. Floret cum superiore.

St. John's
June 1867

TERTII caulis pedalis est, nonnunquam cubita-
 III. **lis** & amplior, rotundus, inflexus, Polygonati vulgaris <sup>Polygonati
ramos. latifo-
lium.</sup>
 modo, in unum aut alterum, interdum etiam tertium
 ramum divisus: hunc folia alternatim Perfoliata fere
 modo amplectuntur, sed Polygonati foliis similia, mollio-
 ra tamen, subtus aliquantulum incana, sapore primum
 dulci, deinde salinam ciente, & nonnihil acri: ad singu-
 lorum foliorum exortum, sub ipsis foliis, atque adeo ad
 illorum latus, eadem serie exeunt singulares pediculi, ob-
 longi, exiles & incurvi, ex quibus flores propendunt sin-
 gulares, concavi, Lily conuallium floribus persimiles, sed
 magis hiantes, atque in sex lacinias extrorsum inflexas
 secti, interiorēque parte nigricantibus quibusdam ma-
 culis aspersi, odore propemodū oxyacanthæ: fructus Po-
 lygonati minoris siue angustifolij fructui similis, trigonus
 initia & viridis, per maturitatem verò oblongior &
 rubescens, parvaque corna interdum æquans, in quo
 multa grana albicantia congesta sunt: radix à Polygo-
 nati vulgaris radice differt: nam neque crassa est, neq.
 adeo candida, sed exilis & nodosa, siue in frequentes no-
 dos extuberans, plurimis crassis fibris constat, uti Tha-
 liettri quædam genera, quemadmodum pictor scitè ad-
 modum expresserat, sed sculptor sua negligentia & in-
 scitia corrupit.

Florentem unam aut alteram plantam in montis
 Wechsel umbrosis silvis, deinde in Durrenstein inter
 saxa & frutices mense Junio & Julio anni 1576. inue-
 ni, quæ in hortum translata, fructum ad maturitatem
 perduxerunt & frequentiore postea, magnamque &
 multis alis brachiata in scrobibus quibusdā umbro-
 sis inter filicem in descensu Durrenstein, paulo supra
 mapalia à montanis pastoribus habitata æstivis mensi-
 bus, florentem Augusto 1578. Rami verò cum fructu
 nobis ex

nobis ex Silesia vsque, ubi frequentem nasci audio prius communicati sunt à D. Friderico Sebizio, deinde etiam aliquot radices ex eadem transmissæ. Persistit in hortis loco umbroso reposita, floresque & semina suo tempore profert.

His addo quartum quoddam genus elegantissimum, mihi à doctissimo viro Achille Cromero Silesio, communicatum anno 1580.

IIII.

Polygonatū
ramos. angu-
stifolium.

Habet id cubitalē caulem, angulosum, in multas alas tenues diuisum, quæ æqualiter ex singulis angulis exoriuntur, quaternæ interdū, nonnunquam & quinæ pro angulorum numero: ramuli tenues oblongis & angustis foliis obsiti sunt, binis, ternis, aut quaternis æqualiter in circuitu prodeuntibus: in quibus flores angustifolij Polygonati floribus similes, paulo tamen minores, breui pediculo dependentes inter foliorū alas sparsi sunt: quibus succedit fructus rotundus, ruber, pulpa plenus, & aliquot ossea grana continens: radix vulgari similis est, cādida, nodosa, propagines ad latera fundens, & candicantibus fibris obsita.

Isdem locis quibus saxatile rubum eruisse assererat.

NVL LV M nomen vulgare istarū plantarū nouimus, nisi quod dua priores eodem cum vulgari Polygonato nomine à rhizotomis mulierculis nuncupantur, Wepstwurts videlicet, Vngaris cū vulgari Salomon pöcheti, .i. Salomonis sigillum dicitur. Tertia illis, atq. etiam montanis pastoribus & venatoribus planè ignota est. Eā videtur adūbrare Matthiolus Lauri alexandrinæ nomine: verū neq. effigies satis sciè expressa est, neq. eius historiā ipse tradit. Sive verò eam adūmbret quam nos hīc damus, sive aliam, nulla ratione ad Laurū alexandrinam referri potest, quam Dioscorides non inter folia fructum ferre dicit, sed in pteris, in med. is foliis.

Laurus alex-
drina Mat-
thiola

Theophrastus

Theophrastus autem expressius ἐπιφυλλόκαρπον appellat lib. 1. cap. 16. & lib. 3. cap. 17. Historia plant. ubi eam Oxymyrshes sine Rusci modo fructum ferre ait, ἐπιφυλλόκαρπὸν εἶναι ὥσπερ καὶ ἡ κεντρομυρσίνη: ἀμφότεραι γὰρ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐκ τῆς ῥάχεως τῆ φύλλου. Commodius itaque meo iudicio Polygonati generibus adscribetur, quàm Lauro alexandrina. Nisi quis fortè ad Ideam radicem Dioscoridis referendam putet: sed cùm mutila admodum sit eius descriptio, difficile esse existimo aliquid certi posse statuere. Quarta sine dubio Angustifolij genus est, & Polygonatum ramosum angustifolium cognominari poterit, ut precedens Polygonatum ramosum latifol.

Bislingua.

VERAM porro Laurum alexandrinam nunquam me vidisse ingenuè fateor, si ab ea quæ vulgo Bislingua dicitur, & Hippoglossum Dioscoridis esse censetur, diuersa sit. Theophrastus enim nusquam Hippoglossi meminit, sed Lauri duntaxat alexandrina, locis suprà citatis, & lib. 1. cap. 16. expressè eam recenset inter καρπόφρα μεταξὺ περιεληφότες τὸν καρπὸν, id est, fructiferas quæ habent fructum quasi circumuolutum & interceptum.

Veterum
Lauri alex-
andrina.

Præterea Plinius lib. 15. cap. ultimo, Laurum alexandrinam ab aliquibus Ideam vocari tradit, ab aliis Hippoglottion, & Carpophyllon, atque inter folia semen rubrum ferre. Ipse verò & Dioscorides eam in montib. nasci tradunt, Hippoglossi verò natales subtrickerunt. Certè Bislingua in montibus nascitur, & abundanter quidem in monte Dino Georgio oppidulo imminenti in transdanubiana Pannonia, tribus ab urbe Posoniensi miliaribus inuenitur: unde Rhizotomi plurimam huc adferunt, et Viennensibus mulierculis vendunt: magno

etenim

etenim illis est in usu, et præcipue ad vna procidentiam. Non minus deinde copiosam anno 1579. in montibus non procul à Zollonock observari. Vulgo auffenblat appellant.

DE PSEUDODAMASONIO.

CAP. XXXII.

CAVLIS huic singularis, pedali aut maiore am-
 plitudine, firmus, aliquantulum lanuginosus, quem Pseudodama-
sonij historia.
 quaterna aut quina ambiunt folia, venosa, Ellebori al-
 bi foliis similia, alternatim ut in illo disposita, subhirsu-
 ta nonnihil, & subamaro sapore: ex folij quod extremo
 cauli insidet, quodque reliquis minus est, nonnunquam
 & ex proximi sinu prodit flos unicus, oblongo pediculo
 inherens, quatuor foliis crucis forma decussatis, oblon-
 gis et mucronatis, colore ex purpura nigricante cõstans,
 quorum superius & inferius maiuscula sunt, lateralia
 verò admodum angusta, & interiore parte lanuginosa,
 ex quorum umbilico membranæ quidam & tumens,
 intusque vacuus utriculus protuberat ovi columbini
 magnitudine, superiore parte secundum umbilicũ non-
 nihil apertus & hians, instar calceoli ore patulo, colore
 nunc luteo, nunc pallido, intus nonnihil villosus & in-
 fernè lineis quibusdam purpureis secundum longitudi-
 nem distinctus: hiatum illum tegit duplex ansula, qua-
 rum superior alba est, & tenerior, purpureis maculis
 conspersa, inferior verò densa, colore herbido, & veluti
 cancrorum ocellos in lateribus habēs: ipse flos odoris ex-
 pers non est omnino: siliqua illi succedens oblongior est,
 minimi digiti crassitie, triangula, semen tenue & velu-
 ti pulvereum continens quemadmodum orchides, et quæ
 vulgo Elleborine nuncupatur, ad cuius genus potius re-
 ferend. videtur: radix nigra est, non admodum crassa,
 in longum

Pseudodamasonium

Salicaria

Law. K. 1848

Law. inst. 2. 18

Law. inst. 2. 18

in longum & obliquum summa tellure sese spargēs, multisque fibris donata, atque superiorum annorum caulis vestigia impressa habens, ut in pseudocorallio fere conspicimus, extremitatibus semper in novum germen exuberantibus: amariuscula est si degustetur.

Invenitur nonnullis siluosis locis Leyteberg supra Bruterstorf: reperi et apud Closterneuburg prato quodam sub fruticibus coryli, & in silvis Entzeßtorf vicinis: sed omnium abundatissimè in Pannonica quadā silva, magno miliari ab arce munitissima Nemethwywar Ill. Dn. Balthasaris de Batthyan. In Hercinia item silva, plurimisque aliis Germania locis copiose nasci ab amicis intellexi. Floret Maio.

Sunt qui dicant flore albo inveniri, quod sanè nondum mihi videre contigit, quemadmodum nec id quod in ænipontinis montibus observavit doctissimus & diligentissimus noster Matthias de Lobel, utriculo purpureo.

Similis sanè cum Pannonico coloris florem ferre mihi retulerunt quod in Hercinia silva nascitur, & ab incolis Marien schuch appellari. Nec etiam colore differbat, quem è postremis Pannoniæ limitibus Dacia vicinis collectū ante paucos annos mihi ostendebat Ill. Dn. de Batthyan, cum ex ea peregrinatione redisset. Ungaris Ezerethgyw siu, id est millebona herba dicitur.

C. V. Gesnerus in epistolis frequentem in Helvetiis inveniri ait, illi verò luteum etiam florem tribuit, & ad Alismatis species refert. Cosmosandalos Pausania fortè fuerit, inquit, nam & sandaliy formam refert flos, & punctis cæc literis quibusdam notatur, etsi Pausanias Hyacinthum esse coniicit, sed huic cum sandalio nihil. Quidam vir doctus Lonchitin primam esse putat. Unser frauen schuch appellant, hoc est calceolos Virginis, à forma floris.

Iosias item Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus, illius etiam in hac verba meminit. Anckenbatalen cubitum ferme aequat, folio Plantaginis aut Ellebori albi, terna aut quaterna per caulem filia habet, ex quibus erumpit ut in Perforata in summo unus flos, raro duo, is luteus est, oblongus, luteum oui exprimens, concavus, quem ambiunt apices, seu folia potius ignita rutilantia: morionum habitus procul contuentibus refert, aut demonum larvas, cadente flore semen in siliqua continetur. Damasonij aliqua species.

Huius nullum usum scio, aut apud aliquem Recentiorum legere memini.

DE ELLEBORINE RECENTIORVM.

CAP. XXXIII.

Elleborine
vulgaris varij
generis.

SUPERIORI sine dubio congener est ea planta quae a Recentiorum nonnullis Elleborine cognominatur a foliorum cum Ellebori albi foliis potius similitudine quam ab effectu. Nam licet dissimiles flores habeat, utpote orchidum generibus viciniores: reliquis tamen notis satis inter se conueniunt. Eius autem aliquot sunt genera cum foliorum amplitudine tum floris colore variantia.

- I. **PRIMUM**, caulem habet pedale, aut ampliorem, firmum, quem per intervalla inuoluunt inordinata folia sena aut septena, nervosa, Hellebori albi foliis similia, sed angustiora, gustu ingrato & amaro: flores in summo caule denos aut duodenos, spicatim congestos, albos, quinque foliis constantes, & in medio velut parvam galeam complexos sub lateo labro, non multum ab orchidis floribus distantes, & ut illi, siliqua angulosa striata & contorta inherentes, inodoros: semen in siliquis minutum scobis instar: radices crassiusculas, fibrosas, & ex uno velut

velut capite prodeuntes, & sparsas, colore subruffescēte.

Prouenit in opacis Gallia, Germania, Leytano saltu, & plerisque aliis Austria & Vngaria locis, quinimo in Pannonia etiam interamni, inter Drauum & Saurum flumina.

Hoc genus precocius est reliquis, & Maio mense plerumque florere solet.

ALTERVM pari est magnitudine, foliis paulo latioribus, floribus minoribus, qui etiam quinque foliis constant, & galeolam cum labro prominente amplectuntur, colorisque sunt foris herbacei, interius nonnihil candicantis, odoris nullius, atque torosa & contorta siliqua inhaerent: eius radix priori similis est.

*Epithymum
lat. folia
v. 2. 4. 53*

Inuenitur in quibusdam Pannonia & Austria siccioribus pratis: memini & in Noribergensi silua urbi vicina ad latomias observare 1579.

TERTIO generi minor est altitudo, similia inter- dum folia, nonnunquam multo latiora; flores aut omnino purpurascētes, aut propemodum carnei, secundo generi forma omnino similes: nec radix etiam differt.

*Sedum
lat. folia
v. 2. 4. 53*

Crescit id in pratis montanis, & in siluis caduis huius prouinciae.

QUARTVM cubitali altitudine maius, amplis foliis, oblonga purpurascētiū florum spica nascitur in multis Pannonia siluis, praesertim vero ubi Pseudodamasonium inueniri dixi.

SED & in eadem silua cum Pseudodamasonio, aliisque Zollonock vicinis Quintum genus cubitali caule eruere memini, tenui tamen, rotundo geniculato, quem in singulis geniculis alternatim ambiunt angusta folia, primi generis foliis non dissimilia: summus caulis desinit in spicam florum sex, octo, aut plerumque interdum, qui quinque foliis elegantissimo dilutoque purpureo colore pra-

Quercus rubra 1223

Epipactis atrorubens
var. rubra
 L. 1223

ditis constant, inter quæ latet veluti quædam galeola, muscarum proboscidi similis, labrum inferiore parte adnexum habens, æqualis fere cum foliis longitudinis, candicans, intus striatum: sustinentur ij flores angulosa, contorta, atque nonnihil etiam hirsuta siliqua: radix illi fibrosa, albæ similis.

Florent omnia hæc, præter primum, genera Junio, nonnunquam etiam Iulio.

CETERVM Elleborus albus, tam qui albo flore, quàm qui ex rubro nigricante præditus est, frequēs admodum nascitur in his regionibus. flore albo quidem in pratis urbi vicinis, & qui ad Alpium radices siti sunt, tum etiam plerisque Ungariæ pratis: at ex purpura nigricante, in omnibus fere caduis silvis editiore loco aut in collibus sitis. Vtrumque Ungari teyer hunyor appellant.

Elleborus albus duorum generum.

DE GENTIANA.

CAP. XXXIII.

MULTA Gentiana genera aliunt Pannonici et Norici montes: in his tamen magnam illam flore luteo Veteribus descriptam, mihi nondum observare licuit. Ex eorum autem numero quæ in Pannonia montibus & Noricis alpibus (Noricas Veterum Geographorum more appello, eas alpes quæ Pannoniam & Austriam inferiorem attingunt) proueniunt, quedam sunt aliis etiam provinciis communia, quedam verò his peculiaria, meo iudicio, quandoquidem à Recentioribus minime descripta inueniam.

HARVM autem Alpium maxima, à vulgari maiore nequaquam differt forma: etenim ampla habet folia, Ellebori albi foliis haud multum absimilia, sed tene-

I.

Gentiana maior flore purp.

Gent. herb. 1. 2. 3. 4.

Gentiana maior
L. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

C. E. F.
Gentiana maior
L. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

riora, & saturatiore virore splendentia: caules digitali, aut pollicari interdum crassitudine, rotundos, cubitales, nonnunquā bicubitales, geniculatos, quos ambiunt similia folia, aliquantulū tamen angustiora ex aduerso semper sibi opposita: extremos caules ambiūt bina aut terna confertorum florum corona, qui non sunt lutei aut stellati, ut in vulgari maiore, sed purpurei, maiores, concavi, in senas aut plures lacinias obtusas per extremum secti, & punctis quibusdam purpureis, inferiore & interiore parte, qua candidiores & dilutiores sunt, distincti, odore nullo, totidem quot sunt laciniae staminibus oblongum & bifidum capitulum internè ambientibus, in quo continetur copiosum semen, planum, & paleaceum, minus quàm in lutea illa maiore stellato flore, colore rufescente: radix crassa, longa, foris plerumque lutea, intus alba, impensè amara, fibris digitalibus subinde prædita, singulis annis nona germina (quemadmodum maior lutea) proferens, & multos caules ex eadem radice produciens, præsertim ubi adoleuit, sed qui alternis duntaxat annis ut plurimum floriferi esse soleant, interquiescente nimirum uno anno à partu matre.

Exit sponte in Pannonicarum Noricarūmq. alpium iugis abundantissimè. Floret Augustad semen Septembri maturescit, nouis niuib. in ea iuga cadere incipientibus.

Variat autem mirum in modum floris colore. Nam 2. in Styria superioris alpibus, veluti in Tauro & Iudenberg, aliud eius genus inuenitur, nihil quidem à superiore aut forma, aut magnitudine differens: sed flores qui in alio sunt purpurei, in hoc omnino nivescunt.

Gentiana maior flore albo.

Verum neque hoc genus, neque illud purpureo flore circurare unquam potuimus, aut vlla diligentia & cul-

tura efficere, ut in nostris permanere vellent, nedum flores proferre.

Gentiana maior pallida punctis distincta.

3. In Silesia verò motibus eruit doctissimus vir Achilles Cromerus Nissensis similem planè magnitudine & forma, cuius flores paulo (ut ex sicca quam ad me misit planta deprehendere licet) minores, colorem habent pallidum, siue ut idem ad me scripsit, obsoletum luteum, quamplurimis nigris maculis intus & foris aspersum.

Addebat, ab eo qui ipsum in montana illa loca deduxisset sibi relatum, in alio quodam monte præalto similem nec forma dispari reperiri quæ caruleo esset flore.

Gentiana asclepiadis folio.

- II. ALTERA capitulis constat ramis, pluribus ab una radice exeuntibus duris firmisque, in quibus multa folia, bina semper inter se opposita, mollia, quinq. nervis secundum longitudinē excurrentibus insignita, mucronata, ad Asclepiadis vulgo credita folia nonnihil accedentia, sed colore dilutius virēte: à medio fere caule sursum versus ex alarum sinu, singulares ex aduerso siti exiliunt flores, interdum bini aut plures, oblongi, concavi, in quinque angulos acutos desinentes, & veluti sese complicantes, colore nunc purpureo siue carulco saturatione, nunc dilutiore & veluti cinereo, quinque intus pallidis staminibus: siliqua subsequitur oblōga bicornis, quæ per maturitatem dehiscens, semen ostendit planum, paleaceum, superiore minus, colore cinereo: radix digitali crassitudine, lutea, multas oblongas eiusdem coloris in latum spargit, singulis annis augecens, & noua germina proferens, gustu imperse amaro. Fertior hac est superiore, nec interquiescit ut illa, sed singulis annis (quando vetusta est) multos caules floribus onustos producit.

Provenit copiosè in utraque Pannonia, Styria, & Austria inferiore ad montium radices, collibus vmbrosis, nec usquam

Gentiana
puberula Desf.
 Presl. Bot. 1. 312
 Kunz. bot. 2. 40

nec usquam in summis & apertis iugis. Floret Augusto: semen uti in superiore maturescit mense Septembri.

Pertinax quidem hæc est, & fere mitiora loca respuit: interdum tamen cura et diligentia fit, ut in hortis comprehendat, & singulis annis repullulet, & floreat: at tamen quasi nativo aëre & pabulo priuata atque veluti compedibus vincta, lugere videtur, ac pristini vigoris & elegantie plurimum amittit.

Utraque hæc Gesnero nota fuisse videtur, à quo Tragus se accepisse fatetur. Maiorem in descriptione Montis fracti klepue Gentian vocat: alteram grosse bitter wurts/ hoc est, maiorem amaram radicem. Sclānonici rustici in transdanubiana Pannonia non procul Cassonia Swieczka appellant, quo vocabulo iidem cādelam exprimunt, nimirum quia eius radices flavae, longae & tenues, cereis candelis (quæ in globum aut spiras conuolui solent) similes sint. Eius autem radices decoctum feliciter calculosis propinari, experimento se conspertum habere affirmant: non minus quàm polygoni genus illud Herniaria vulgo Herbariorum appellatum, quod exsiccatum & in puluerem tritum boum et equorum vulneribus atque ulceribus inspergere solent ad vermes in iis natos abigendos & enecandos.

Iosias Simlerus etiam grosse bitter wurts vocari secundam Gentianam tradit, eaque pastores uti ad ubera vaccarum, si à muribus, araneis aut aliis venenatis bestiis ledantur, curanda.

III. TERTIA est quæ vulgo Cruciata vocatur: à Germanis kreutz wurts & moebelger: Vngaris verò Zent Lazlo kiraly fue, id est, S. Ladislai Regis herba. Quæ cum à Trago atque aliis sit descripta, non est necesse eius historiam hic repetere.

Eius tamen duas differentias obseruasse videor: alteram

Herniaria

Gentiana cruciata.

Gentiana III.

Gentiana
canadensis
 Menz. bot. 2. 48

alteram ramis humi procumbentibus & minorem: alteram firmis & erectis caulibus, eamque maiorem. flores item alterius magis cerulei spectantur, & illarum altera radicem in foramina sectam minimè habet. Nascentur verò ea per uniuersam Pannoniam cum in collibus montibusque apertis & gramineis, tum pratis siccioribus, & secundum itinera locis herbosis.

IIII.

ALTI T V D I N E M Secunda nonnunquam

Gentiana angustifolia.

hac Quarta aequat, caulèaque habet ut illa satis flexilem, tenuem, geniculatum: folia in singulis nodis inter se opposita oblonga & angusta proferentem, trinervia ut sunt omnium Gentianarum: circa summum caulem aliquot ex foliorum alis prodeunt ramuli, elegantes & ceruleos atque in quinque laciniis extrema parte diuisos flores & aliorum modo concavos: radix crassiuscula est, & circa summum caput in aliquot lentasque & flavescentes fibras diuiditur secundo generi fere similes, sed minores.

Crescit in pratis ad radices montium sitis non procul à Staremburg arce Generosi Domini de Heyenstein, apud Badenses thermas, & in uliginosorum pratorum marginibus post arcem Eberstorf Mag. Domini Hieronymi Beck.

Floret Augusto.

2. Eius proculdubio genus est, quæ à Clariss. Dodonæo Viola Calathiana aliquando vocata est, quod Augusto & Autumno floreat, Cordus Pneumonantem appellat: humentibus ericetis secundo ab urbe Brugensi miliari, inter Maldeghe n & Malam, frequentissima, ubi eam aliquoties cum Pseudosphodelo luteo folio Xyphij, Rorèque Solis duorum generum eruere memini: & nino flore variantem aliquando conspexi.

Gentianella verna maior.

- V. Vt Postrema altera species Autumno duntaxat florere

Ch. v. 1. 3. 14

G. v. 1. 3. 14
G. v. 1. 3. 14
G. v. 1. 3. 14

G. v. 1. 3. 14
G. v. 1. 3. 14
G. v. 1. 3. 14

florere conspicitur: ita subsequens verno tempore flores suos proferre solet. Sena vero aut octona habet folia supra terram expansa, bina semper ex aduerso sese spectantia, viridia, laeua, densa, dura & mucronata, Myrti latissima foliis fere equalia, gustu impense amaro: ex horum medio cauliculus exilit pollicem transuersum longus, interdum paulo amplior, angulosus, quaternis plerumque foliolis multo minoribus, binis tamen alternatim semper contrario situ nascentibus obsitus, unde calyculus emergit unicum florem continens, magnum, pro stirpis proportionem, calathi aut campanulae modo concavum, oblongum, in quinque angulos desinentem, non obtusos quemadmodum pictura refert (quam optime à pictore expressam sculptor corrupit) sed mucronatos cum duabus utrimque, ubi lacinae findi incipiunt, appendiculis, elegantissimo & vividissimo cerulea purpurea colore, pallido pistillo intus prominente, qui quinque velati costis ex infima ipsius floris interiore sede prodeuntibus fulcitur: florem consequitur oblongum & acuminatum capitulum, quod sese in duas aequales partes aperiens, semen ostendit exiguum, striatum, terrei coloris: radix non ad nodum crassa, flavescentibus siue pallidis aliquot fibris donata, & propagines ex lateribus producat.

Crescit in Sneberg, & Erscher abundantissime, aliisque alpebus continua serie sese producentibus perpetua quasi nive obsitis; ubi Junio & Iulio, hoc est primo istius vere floret, sub Iulij vero finem & Augusto semen maturitatem consequitur. At in mitioribus locis, in quibus rarius inuenitur, & in hortos translata, Aprili & Maio floret.

Illius meminit Gesnerus in descriptione Montis fratelli, et Bitter wurtz appellat: meminit & Tragus capite de Gentia-

de Gentiana, eiusque quarta species est: describit illam etiam noster Lobelius in aduersariis, flos tamen in iconne malè expressus est, & lychnidis coronaria florē magis representare videtur: sed in Flandrica editione quam anno 1581. in lucem edidit, aliquantum feliciter expressit.

SEXTA etiam verna illi omnino similis est, quam in VI. Hispanicarū stirpium historia descripsi, & istuc etiam ^{Gentianella} annotavi: ideo illi ^{verna minor.} Gentianella verna minoris nomen indidi, ad eius quam modò delineavi differentiam, quam Gentianellam vernam maiorem nuncupavi.

Gentiana. VI. minor.

G. bavarica
vern. herb. 2.92

G. verna
vern. herb. 1.315

Abunde

Abunde provenit in celsissimis Sneberg, Snealben, Etscher, & Durrestein ingis herbido solo, ubi sub Iunii finem floret: at in mitioribus vicinis collibus, & siccioribus pratis Maio, & semen sub extremū Junium profert. Minus hac hortum ferre potest quàm superior, & omnem culturam respuere videtur.

Hanc Iosias Simlerus in Commentario de Alpibus Himmelstergel appellare videtur à colore, ni fallor, celesti elegantissimo: nisi forte undecimam quæ postea describetur eo nomine intelligat, quæ celesti etiam colore prædita est.

CETERVM omnes illa viua & perenni radice sunt, hoc est, prolato flore & semine interire non solent: sed per multos annos durant, singulisque annis ex eadem radice nova germina & caules producunt. At quarum modò descriptionem dabimus, non sunt durabiles: verum emarcido flore, d. & persoque semel semine ingruente hieme planè solent interire, & ex deciduo semine renasci. Earum autem plures species observavimus, quas sigillatim & serie quadam disponemus, initium à maxima facientes.

VII.

Gentiana fugaces sue annos.

CUBITALEM habet Prima caulem, firmum, geniculatum, per quem secundum nodos sparsa sunt bina semper folia sibi inuicem opposita, trinervia, lata sede, & sine pediculo cauli inharrentia, et sensim in oblongum mucronem desinentia: ab imo fere caule ex foliorum alis enascuntur dodrantes & palmares ramuli, tennes, minoribus foliis septi, quinos, septenos aut plures flores inter folia proferentes, in quinque lacinias mucronatas divisos, colore ex caruleo purpurascente, exiguos pro plantæ magnitudine: his succedunt oblongæ & angustæ siliquæ tenui semine plene: radix singularis exigua paucissimis fibris prædita. Nasitur

Nascitur in pratis herbidisque locis ad montium radices sitis: atque Iulio & Augusto floret.

ALTERA secundum radicem multa oblonga tri-
nervia & in orbem disposita habet folia, è quorum medio caulis excrescit pedalis, quadrangulus, ab imo ad summum in singulis internodiis binis ex aduerso nascentibus ramulis præditus, qui binis geniculis intercepti, ternos aut plures singuli ferunt flores calathi aut campanulæ forma, quarto generi fere pares, in quinque etiam laciniis diuisos, sed colore purpureo dilutiore, singulis laciniis infima parte interius purpurea lanugine pubescentibus: his succedunt oblonga cornicula, exili & rotundo semine prædita: folia quæ caulem & ramulos in singulis geniculis vestiunt, minora et angustiora sunt, magisque mucronata: radix exilis est, ex albido pallefcens, rarisque fibris donata.

Prouenit iisdem locis quibus Septima; atque eodem etiam tempore floret.

PARI ferme Tertia excrescit altitudine, nec minus 1x. frequentibus ramis est prædita: caulis etiam quadrangulus, terni aut plures in singulis ramis flores superiori similes, sed breuiore ampliorisque, virescente primum colore, deinde subcaruleo: quibus oblonga cornicula semine plena ut in superiore succedunt: folia in singulis nodis multo latiora, mucronata, trinervia, ex aduerso inter se opposita, colore viridi obscuro & nigricante: radix superiori similis.

Obuia est hac in omnibus pratis in sublimi sitis, & montium iugis, florètque serius nempe Augusto.

QUARTA dodrantem non superat, cauliculis & x. ramulis exilibus, minoribusque foliis Centaurio minori fere paribus: flores minores habet, licet forma superioribus similes, qui modò dilute purpurascens, modò carulei celo-

rulei coloris elegantissimi sunt: cornicula exili & subflavo semine scatent: radix licet exilior, à duabus superioribus minimum differt.

Crescit iisdem quibus altera locis: memini & in Britannia observare non procul Douera mense Septembri partim florentem colore dilutiore, partim semine pregnantem.

Ei similis videtur quam Lobelius Gentiana minima describit.

XI. SED Quinta longè exilior, vix trium unciarum altitudinem aequans, licet multis alis prædita: foliola Centaury minoris in singulis geniculis, aliarum more sita habet: flores minori Gentianella verna persimiles, ceruleo colore elegantissimo præditos: cornicula superiori similia, exili admodum & nigro semine plena: radicem, quam in superioribus minorem, sed frequentioribus fibris donatam. Floret in Etsceri iugis etiam Augusti initio.

Ea forsitan est, quam Iosias Simlerus, ut dixi, Commentario de Alpibus Himmelftengel appellat, quemadmodum octauam Belberschis.

Omnes impensè amarae sunt.

XII.

Gentiana punctata Pennæ.

MINIME verò prætermittendum fuit elegantissimum Gentiana genus, quod ego quidem in hisce iugis minime observavi, sed cuius iconem & descriptionem cum Londini essem anno 1581. C.V. Thomas Pennæus Londinensis medicus, pro nostra amicitia liberaliter communicavit, & à punctorum, quibus flores obsiti sunt, frequentia punctatam Gentianam cognominavit.

Caulem habet geniculatum, cubitalem, iuxta radicem parum rubentem, folia Gentiana similia, ex intervallicis bina, sed multo minora, venosa, quorum inferiora maiora sunt & longiora, pediculos rubentes habentia, superiora verò cauli sine pediculis adhærent, eumque fere amplectuntur.

Gentiana XI.

G. maculata
Gentiana XI. 316
Sept. 2, 70

Gentiana pinnatifida, L.

Leaves 3, 4, 5, 6

Stems 1, 2, 3, 4, 5, 6

Flowers 1, 2, 3, 4, 5, 6

Stems 1, 2, 3, 4, 5, 6

amplectuntur. A medio fere caulis, è foliorum canis oriuntur flores pentaphylli, striati, ab utraque parte tres, rarius duo, nisi iuxta summum caulē, ex quinque foliolis constantes subcæruleis, punctisque nigricantibus elegantissime notatis (unde nomen) quinque apicibus in extremo luteis præditi: floribus succedunt vascula cum seminibus Gentianæ similia, sed minora: radix parva, valde fibrata, ex fusco lutea.

Prouenit copiose in monte Bockemuto Suitensium, & floret Augusto. Gustu amaro est, cum acrimonia quadam subtili.

ANNVIS ego subieci, quod ex radice coniecturam faciam (quantum quidem ex pictura deprehendere licet) semine maturo planè perire, & eo deciduo renasci: alioqui quinto loco reponenda fuisset, & forsitan etiam quarto.

DE CLEMATIDE cærulea pannonica.

CAP. XXXV.

GENTIANIS hoc elegans Clematidis genus sub-iicio, propter foliorum cum secundo genere cognationem.

CVBITALIBVS porro assurgit sarmentis quaternis aut quinis, rectis, duris, lignosis, fuluescentibus, quadrangulis, striatis: multa illi folia, Asclepiadis foliis propemodum respondentia, lata, venosa, non adeò dura, gustu feruido quemadmodum Flammula Matthioli, bina semper inter se opposita, quæ initio sese mutuo amplectuntur, ut folliculi aut tumentis vesicula formam exprimant, deinde expanduntur: extremis sarmentis & ramulis lateralibus singuli propendent flores magni, quatuor foliis crucis in formam decussatis constantes, deorsum spectantes Clematidis alterius purpureæ florum modo, mucronibus tamen aliquantulum exterius reflexis,

Clematis a terra pannonica flore cæruleo.

eleganti ceruleo colore, foris saturatiore, intus dilutiore nonnihil odorati, medietulum occupantibus multis staminibus villosis ex luteo purpurascensibus, quibus maturis succedit semen planum, in capitula rotunda et veluti pillulas congestum, longa, villosa, reflexaque cauda exornatum, illius Clematidis, siue virginis iris, quam Galli Viornam vocant, glomerato fructui similes, nulla tamen praeditum acrimonia: radix satis crassa, sarmentitia, multas obliquas & fulvescentes fibras spargens, quemadmodum Clematis flore purpureo. Rami singulis annis ad radicem usque marcescunt, & inuente vere nouelli & frequentiores ex ipsa repullulant.

Inuenitur sponte nascens in pratis circa Stampfen duobus ultra Posonium miliaribus, & aliis pratis ad Danubij ripas sitis supra Posonium, medio quasi itinere inter eam urbem & Tuben. Floret Maio & junio: semen maturum est Augusto.

Illius semen, cum primum Viennam appuli, mihi à C. V. D. Aicholzio Clymeni nomine communicatum fuit: eodem nomine, cum stirpem nondum vidissem, in Belgicam ad amicos misi, unde prognata planta simile nomen apud eos retinuerunt: tamen si sedulo eos paulo post monuerim Clymenum non esse. Nam cum subsequenti anni videlicet 1574. mense Maio plantam florentem quo dixi loco deprehendissem, Clymenum minime esse, sed ad Clematidis genera omnino referendam esse, facile animaduerti.

Flammula
Matthioli.

CETERVM Clematis illa siue Flammula Matthioli, cuius modo meminimus, adeo frequens est per Austriam & Pannoniam, ut nulla sint silua praesertim circa ripas fluminum in Danubium delabentium, quae tumescētibus fluminib. inundantur, quae ea non abundant.

Duorum

1. Duorū verò generum esse deprehenditur. Nam Altera sarmenta habet rubescentia, quemadmodū et foliorū nervos & pediculos, ea maturius floret & odoratiores est.
2. Alterius autem sarmenta cum pediculis virescunt florēque serius producunt. Humanam verò interdum altitudinem superant, & singulis annis quemadmodum in superiore, ad radicem usque marcescunt, resurgentibus nono vere aliis frequentioribus.

DE LINO SILVESTRI.

CAP. XXXVI.

MIRAM etiam in Lino silvestri conspici varietatem, satis ex mea Hispanicarum stirpium historia patet: præter ea tamen quæ istic descripta sunt, quæcūque alij tradiderunt genera, in Austria & Pannoniis nonnulla observavi, quæ reliquis rei herbariæ Scriptoribus minime nota fuisse existimo.

Linum fl. la-
nfol. flo. ex-
tul.

- I. PRIMVM ex eadem radice, quæ crassiuscula est & candicat, unicum, interdum plures profert caules, nunc pedali, nonnunquā etiam maiore altitudine, crassos, firmos, hirsutos, superiore parte in plures ramulos divisos: folia quæ eos ambiunt reliquis generibus maiora, venosa, hirsuta, digiti minimi latitudine, Lini silvestris primi inter Hispanicas stirpes descripti, foliis (viti & tota planta) admodum similia, gustu gummoso, deinde amaricante: ramuli ab infimo ad summum floribus quinque foliis constantibus onusti omnium maximis, Malva vulgaris fere æmulis, colore caruleo nunc vegetiore, nunc dilutiore, cum quinque etiam interius apicibus & totidem staminulis: quibus succedunt capitula, dura, acuminata, quinque foliolis siue apophysibus tecta & quasi involuta, quæ maturitate dehiscunt, semēque continent lino sativo simile, latum, nigricans, splendens:

radix

radix perennis est & singulis annis repullulat, cauliculosq; etiam ante hiemem profert, tenellos foliis multa lanugine hirsutis onustos.

Frequens est multis superioris Pannoniae & inferioris Austriae locis editioribus & siccioribus, gramineis tamen, uti apud Posonium, Petronellā, Veterum Carnuntum creditam, Altenburgum Danubia vicinum, & non procul silva qua ex Leytestorf ad Entzestorf iter est, tum etiam supra Lachn pagum cum tribus alijs generibus, & supra Manderstorf. Floret Junio & Julio: semen maturum est Augusto.

II.

Linum fil.
latifol. flore lu-
teo.

ALTERVM multos ex una radice fert caules superiori fere similes, plerumque tamen breuiiores, Hyperico non multum absimiles, aliquantulum rubentes, firmos, folijs maiusculis, latiusculis & crassiusculis, priori fere paribus septos, minimè tamen hirsutis, sed durioribus, sapore perquam amaro: flores in summis caulibus copiosi, magni, quinque etiam folijs constantes, colore luteo pereleganti, quinque staminibus è medio prorumpentibus, & totidè gracilioribus breuioribusq; villis: semen in capitulis compressioribus, reliquis paulo minus, nigricans quidem, sed non splendens quemadmodum illorum: radix satis crassa, contorta, albicans, aliquot fibris donata, singulis annis repullulans, novosq; cautes producens.

Exit abundanter in monte Badensibus thermis imminenti locis gramineis secundum sepes, & plerisq; alijs locis in serie illa montium ad Danubium usque excurrente: item ad siluulam Lachn cum reliquis generibus. Floret & semen profert cum superiore.

III.

Linum fil.
angustifol.
flo. caeruleo.

TERTIO complures sunt cauliculi teretes, firmique, pedali longitudine, virides, frequentibus foliolis Lini satini similibus, ex viridi quasi caeruleis onusti, extrema parte in aliquot ramulos diuisi, quibus insident
flores

flores intense cerulei, è quinque foliolis conflati, sativi lini floribus similimi, quinque in medio staminula, totidemq, apices separatos continentes: semen in capitulis crassioribus, rotundis, lino sativo similibus, nigrum, oblongum, planum, sativo fere par: radix candicans est, aliquantulum fibrosa, & perennis.

Variis circa Viennam locis sponte nascitur, praesertim in gramineis declinibus, & iuxta vias.

Floret Maio & Junio: semen verò maturatur Julio. Amariusculo est sapore, deinde suavi acrimonia praedito.

DODRANTALES, nonnunquam etiam pedales **IIII.**
habet Quartum genus cauliculos, graciles, firmos, erectos: Linum Gl. angustif. fl. albo.
folia lini sativi, angustiora, dura mucronata, virentia, amaricantia: flores in summis cauliculis multos, magnos, quinq. foliis albis praeditos, circa umbilicum quinq. purpureis lineis distinctos, totidem staminibus, & quinq. separatis apicibus ex medio umbilico prodeuntibus, odoratos, semine in vasculis rotundis plano, nigricante, splendente, sativo lino simili: radicem candicantem, duram, aliquot fibris donatam, perennem, & singulis annis novos cauliculos proferentem.

Copiose nascitur toto Viennensi agro, et plerisque aliis cum Austria tum Pannonia editioribus locis, & secundum publicas vias, atque apud Lachn cum superioribus generibus.

Floret Iunio: semen perficit Julio & Augusto.

Invenitur in **Austriacis Alpibus**, praesertim verò in **2.**
Sneberg, aliud genus huic omnino simile, cum cauliculorum & foliorum gracilitate & tenuitate, tum florum Linum Gl. angustif. fl. cinereo.
forma, atque etiam radice: in hoc verò à superiore differt, quòd eius flores minimè sint niuei, sed colore ceruleo in candidum languescente, & veluti cinereo: capitula etiam quae floribus succedunt longè ampliora, nec quàm in sativo minora. **Flore-**

Florebat verò istic sub finem Iunij, atque semen sub Iulij finem & Augusto maturescit.

Eius etiam sine dubio genus est, secunda planta in 3. Hispanicarum stirpium historia Lini silvestris nomine mihi descripta: minor tamen est hac, minoresq; fert flores, nec eos niueos, sed ex diluta purpura candicantes & quasi carneos.

Ornium porro non modò semina Ill^{ri} viro D. Ioanni Brancioni reliquisq; in Belgica amicis anno 1574. misi: sed ad ipsum siccas etiam plantas cum aliis quibusdam elegantibus & suis floribus onustis perferendas curavi, ut illarum formam statim videre posset, neque donec è semine misso nascerentur, expectare cogeretur: incertus est enim plurimarum stirpium è satione proventus, & ipse admodum erat valetudinarius. Ex illis quasdam icones imitatas arbitror, non è plātis ex Narbonensi Gallia petitis.

EXILI, rotundo, dodrantaliq; aut paulo maiore v. assurgit Quintum cauliculo, quem aduersò situ, quem- Chamælini
admodum in Hyperico bina semper amplectuntur foliola, Lini satini foliis non minora fere: supremus cauliculus in aliquot ramulos diuiditur, qui in oblongis pediculis flosculos proferunt perpusillos quinque foliolis albis cōstantes, luteis intus staminulis, quibus exigua succedunt capitula, lini capitulis non absimilia, nisi minora essent, in quibus semen: radix tenuis aliquot exilibus fibris donata est, sed an perennis & rediuiua sit ignorare me fateor.

Prouenit in herbosis collibus & montanis Austria & Pannonia: floretq; Iunio & Iulio.

Similem aliquando ad nos Machliniam è Tornacensi vrbe Iannem Moutonum doctissimum & diligentissimum Pharmacopœum mittere memini.

Linum filustre v.

PRIORA duo genera Lini siluestris latifolij Pannonici nomine appellare licebit: posteriora duo mihi erunt Linum siluestre pannonicum angustifolium siue tenuifolium: atque ea denuo ex florum colore suas differentias accipere poterunt. Quantum Chamelinū pannonicum nuncupari poterit.

DE LINARIA PANNONICA.

CAP. XXXVII.

DVO, præter vulgo notam & omnibus fere prouinciis familiarem, Linaria genera in Pannonia montanis, & vicinis vrbi Viennensi montibus crescunt, quæ nusquam alibi videre memini.

BICVBITALI interdū excrescit Primum magnitudi- I.
ne, rectum ferens caulem, lauem, viridem, multis foliis Linaria pan-
satino lino similibus circumseptum, qui superiore parte nonica ma-
in multos tenues breuesq; ramulos diuisus est, ferentes ior.
raros flores, Linaria quidem vulgaris floribus respon-
dentes, sed minores & pallidiores, rectu nonnihil hirsuto
& aureo, semen observare nō licuit: radix oblonga, can-
dicans, multis tenuibus & maiusculis fibris in latera
expansis firmata, perennis, & summo capite singulis an-
nis novos caules proferēs, ut non ex lateralibus fibris ut
vulgaris subinde germinans. Tota amariuscula est.

Crescit in montium declinibus secundum publicas
vias; & ubi nullum gramen est: supra Posonium ad
Danubium, & Gumpostkirchen, atque in Leitenberg.

Floret Junio & Iulio.

RAMVLIS est dodrantalibus & humi fuis Altera, II.
quos ambiunt folia vulgaris Linaria quodammodo a- Linaria alpi-
mnia, minora tamē & pingua seu crassa, colore ex her- napumila.
baceo candicante, & cesio, non temerē per ramulos spar-
sa, sed ordine quodam & serie aut terna, aut quaterna

Class. Incl. 1.322

Car. L. Pannonica

1852

eos amplectentia: flores vulgari sunt similes, sed colore elegantissimo præditi, ex violaceo quodammodo purpurascens, labro inferiore, ubi hiat aut rictu diducto aperitur, planè aureo, sapore amaro: capitula deinde succedunt crassiuscula, quæ maturitate dehiscencia duas cellulas ostendunt semine plano, compresso, nigro plenas: radix tenuis, alba, multos ex uno capite ramulos præferens, atque etiam summa tellure serpens.

Inueni in præcipitio Snealben, quæ ad monasterium Neuberz descensus est, loco salebroso florentem extremo Junio, quæ deinde in horto reposita, loco umbrato & tenui beneq; subacto solo, bonum semen eo adhuc anno protulit. Rara & elegans plantula est, nec ubiq; obuia.

Ex Gesneri tamen epistolis liquet non ignotam illi fuisse, sed in Helueticis atque Rheticis alpibus crescere.

VULGARIS etiam hic copiose nescitur, & Unser froh hat mulierculis rhizotomis dicitur: Ungaris vadlen, id est, Duæ virginis linum, & silvestre linum. Aliarum nullum vulgare nomen intelligere potui.

DE OSYRIDE AVSTRIACA.

CAP. XXXVIII.

Osyridis Aust.
Austoria.

CVBITALIBVS aut amplioribus interdum ex una radice assurgit virgis gracilibus, duris, nigricantibus, lentis, obsequiosis, fractuq; contumacibus: quas non quina aut sena (ut Dioscorides sua tribuit) sed numerosa ambiunt foliola, oblonga, angusta, lino similia, dura & mucronata, atro virore nitentia, & amaro sapore. extrema virga in multos tenues ramulos desinunt, quibus insidet singularia foliosa capitula, florem luteum, ex multis flosculis quinq; radiolis decussatis stiloq; in medio prominente constantibus compactum, amplectentia: deinde semen nigricans, oblongiusculum, quale fere in

Hiera.

Osiris Aust. 1.385

Chrysothamnus lanuginosus, L.
Syn. p. 3. 402

Heraciorū generibus, supernè villosū & papposū, quodq̃ leuissimo vento excutitur, eiusq̃ arbitrio fertur: radix dura est, lignosa, nigra, fibrisq̃ aliquot donata, singulis annis germinans, nouasq̃ virgas proferens.

Exit non procul à Phasianorum horto, editiore quodam & sicciore prato cum Lini siluestris generibus, & Cytiso primo, sed humilior: secundum verò sepes & frutices, altior & vberior. Inueni & multis Pannonia locis, atque etiam supra Drauum flumen. Floret Augusto: semen maturum est Septembri.

VIENNENSES Osyridem appellant. Sed an cum Dioscoridis Osyride conueniat, alius diiudicandum relinquo. Tragus, apud quē in Latino exemplari perbellè depicta est, Linariā tertiā facit, atq. Linkraut à forma, & gross Heublumen à floribus nūcupat, & ad Dioscoridis Heliochrysum refert. Nōnulli Chrysocomē Dioscoridis, & Chrysin Aristotelis esse arbitrantur.

DE ANONYMO LINIFOLIO.

CAP. XXXIX.

LINI foliorum similitudo facit, ut hanc Lino siluestri congeneribusq̃ plantis coniungam: tametsi quo nomine appellare debeam planè incertus sim. Malui igitur ἀνώνυμον relinquere, quàm eam nomine nō satis apto donare: illius tamen descriptionē negligere nolui, quandoquidem à nemine adhuc obseruatam videam.

PEDALES habet ramulos, duros, ex viridi pallescentes, & in his multa folia temerè sparsa, & nullo ordine disposita, dura, angusta, oblongiuscula, lino similia, gustu primum nonnihil acido, deinde amaricante, colore respondentia illi qui in ipsius calliculis, aut in ruta montana elucet: in extremis calliculis multi ramuli, siue pedicelli, qui flosculos sustinent albicantes, quinque

*Linaria tertia
Tragi.*

*Anonymi li-
nifolij histo-
ria.*

quinque foliolis stellatim decussatis constantes cum aliquot interioribus staminibus, qui tandem in singularia semina efformantur pentagona, duro putamine, medulla intus alba: radix cardiacans, multifida, perennis & vivax, annuatim novos ramulos seu virgulas producens: nonnunquam etiam serpens quarundam Linariarum more.

Copiose nascitur editioribus herbosisque locis agri Viennensis: tum etiam herbosis collibus Posonio vicinis, in declivi Hamburgensis montis qua Altenburg spectat, aliisque prater ea plurimis cum Austria tum Pannonia montibus, tum etiam ultra Drauum in Pannonia interamni. Floret Maio. Memini & Madritiana silva, secundo ab urbe Lutetia miliari, cum Lino silvestri Hyacinthoque autumnali minore colligere: sed multo exiliorem.

DE POLYGALA VULGARI.

CAP. XL.

Polygala recentiorum.

Amarella Gesneri.

Πολύγαλον Diosc.

POLYGALÆ nomen apud plerosque Recentiorum obtinuit plantula quedam ubiq. fere in siccioribus pratis obuia, foliis lini aut hyssopi vulgaris: quæ nunc cæruleo flore conspicitur, nunc purpureo dilutiore, siue rubro, interdum etiam albo. Gesnerus in epistolis Amarellam ab amaritudine nuncupavit. Tragus Dioscoridis πολύγαλον et γλαυκὰ esse existimat. De ea cum à Recentioribus, præsertim à Trago descripta sit, vulgòq. satis nota, nihil hic agemus: sed de alio eius genere elegantissimo & maiore, quod in Austria & superiore Pannonia observavi: tametsi & vulgaris tribus florum coloribus discreta passim etiam in iisdem nascatur.

Polygala hifloria.

DURIVSCVLIS est virgulis quinque aut sex interdum ex eadem radice prodeuntibus, pedilibus, gracilibus

cilibus, lentis, & obsequiosis, folia nullo ordine disposita, angusta, floris Tinctorij, aut vulgaris Hyssopi angustifoli & minoris quod ab Hispanis ylopillo vocatur, foliorum amula: flores conferti & spicatum nascentes summas virgulas occupant, summa terra floribus haud multum ab-similes, longiores tamen, dilutioris purpurei coloris elegantissimi, siue dilutiore rubore pulcherrimo nitentes: his succedunt pendula siliquula plana, Bursa pastoris valgulis fere similes, quas membranea quadam veluti ala integunt, semina continentes plerumque bina, nigricantia, hirsuta, oblongaque, quae, aperientibus sese ad latera per maturitatem bursulis, decidunt: radix crassiuscula, brevis, dura, lignosa, vixax, aliquot fibris donata est: & tota planta amaricat.

Frequens est admodum in Leytenberg supra Manderstorf, circa Medeling, totaque illa montium serie, quae à Calemberg Danubio supra Viennam imminenti, ad Austriacas usque alpes excurrit. Nusquam etiam non occurrit per Pannoniam; sed etiam in Interamni ultra Drauum crescit.

Floret Maio & Junio. Aliquoties eam ob florum elegantiam & amoenitatem in hortos transtulimus, & cicurare voluimus: sed operam haecenus lusimus.

2. Variat etiam quibusdam umbrosis & humidioribus locis, flore cum albo, tum caeruleo, uti in minore vulgari: sed perinde assurgit atque modo descripta.

DE CARYOPHYLLEIS.

CAP. XLI.

Non carent altissimi montes praeruptique scopuli suis etiam deliciis: sed diversi generis flosculis elegantissimis odoratissimisque sapissime exornantur. Porro Caryophyllei vulgo Herbariorum vocati, ob miram colo-

rum va-

rum varietatem subeuntium ea iuga oculos maxime recreant. Eorum verò præter vulgo cognita, istic multa genera observantur.

PRIORI dodrantes sunt cauliculi, teretes, geniculati: folia in singulis geniculis bina inter se opposita, oblonga, angusta, dura, colore quasi casio, mucronata: flos è calyculo rubente plerumque in singulis cauliculis unicus (interdum bini) quinque foliis costans lente fimbriatis, colore in diluta purpura rubente, circa umbilicum hirsutus, & saturatiore purpura nitens, & odoris: ex medio umbilico duo brevia staminula prominent: semen in calyculis paleaceum, fuscum: radix oblonga tenues fibras spargens, è cuius capite plures cauliculi late in circuitu, & confertim sese diffundunt, & subinde fibras agunt.

I.
Caryophyll-
leus fil. 1. No.
rubro.

Invenitur in Hamburgensi monte duobus supra Posonium miliaribus, & infra Viennam octo.

Floret istic Maio: in hortos verò translatum, etiam Aprili.

ALTERIUS breves etiam sunt cauliculi, tres uncias raro excedentes, geniculati; folia in singulis similiter geniculis bina, superioribus breviora, molliora, viridia, deorsum reflexa, splendentiaque, quæ in novellis germi- nibus satis copiose ex eadem radice nascentibus maius- cula latioraque sunt: flos è calyculo crassiore & nigri- cante emicans, summis cauliculis insidet, unicus, supe- rioribus maior, quinque etiam foliis constans paulo sa- turatior priore, circa umbilicum longioribus villis hir- sutus, & eleganti ex satura purpura & albo varietate gratus, inodorus tamen: semen in longis vasculis quæ maturitate debescunt, paleaceum, fuscum, aliorum Ca- ryophylleorum modo: radix superiori similis.

II.
Caryophyll-
leus fil. 2. No. ru-
bro.

Frequentissime nascitur in Sneberg, monte ob perpe-

tuò insidentes illi nives sic appellato, & alijs Austriacarum Styriacarumq; alpium iugis. Floret autem sub Iunii finem, & Iulio: sed in mitiora loca delatus, cum superiore floret, & semen profert Junio.

Illi per omnia fere similis inuenitur in altissimo iugo 2. Et scher vocato, nisi paulo longioribus esset foliis & cauliculis: flos etiam plerumque maior est, & non unicus, verum in singulis cauliculis geminus, aut triplex: praeterea sub villis qui umbilicum ambiunt inequalē quandam & in frequentes meandros excurrentem lineā impressam habet, humani crani suturam referentem, colore rubro saturatiore praeditam quemadmodum & prioris.

In eodem iugo, anno Domini 1578. & in Sneberg 3. biennio antè, paucas quasdā huius generis, prioris praesertim speciei, plantas inueni, quae ab illa duntaxat flore differrent, qui licet alteri forma non dispar sit, colorem tamen album habet, circa umbilicum purpurascentibus villis hirsutum.

Florent istic primū Augusto, & maturum semen interdum praebent: sed in hortos translata, cum superioribus flores suos producant.

TERTIO cauliculi paulo maiores crassioresq; sunt, pedali plerūq. altitudine, geniculati, singula genicula amplectentibus binis similiter foliis primo genere longioribus & latioribus, coloreq; quasi arugineo: ex summis alis prodeunt bini aut terni singulatim tamen nascentes flores, priori non multū absimiles, quinque foliis per oras laciniatis, atque circa umbilicum carnea lanugine pubescentibus constantes, colore rubro, sine corniculis, odorati, qui cum primū e calyculis emergunt, candidi futuri videntur: floribus succedunt cornicula satis crassa, semen nigrum, planum uti reliqui Caryophyllei conti-

III.

Caryophyll.
fil. 3. flo. rub.

nentia

mentia: radix oblonga, fibrosa, & à capite plures surculos in orbem diffundens, qui plerumque fibras agunt, & adeo sese propagant, ut breui totas areas occupent.

Colitur in hortis, & Maio mense cū reliquis floret.

Q V A R T V S radicem habet crassiusculam, nigro cortice rectam satis fibrosam, superne in aliquot ramos diuisam, qui summa tellure multa capita gignunt è tenuibus gramineisq; & virentibus foliis constantia: inter quæ profiliunt cauliculi aliquot tenues, geniculati, palmares, & ad singulos nodos bina exigua foliola: calyculi in singulis cauliculis singulares, manifesti, è quibus flos ruber d. laticior, quinque foliis nonnihil per ambitum crenatis constans, è cuius umbilico duo interdum albescens cornicula (interdum nulla) cum aliquot staminibus prodeunt: semen, ut in reliquis, nigrum; paleaceum.

I I I I.

Caryophyll.
fil. Taurus.

Crescit in Tauro Carinthie monte. Floret Iulio; semen Augusto maturitatem consequitur.

Q V I N T O crassa & nigra radix est, duraq; & lignosa, multos ramulos humi paruos fundens, nigros. Item alios lentosq; & subinde fibras agentes: ex iis cauliculi exeunt dodrantales, geniculati, infima parte gracilioribus quibusdam brevibus, angustis, colore caesis siue cinereis foliis, binis semper ex aduerso inter se oppositis, deinde secundum gemacula alius rarioribus onasti: extremis cauliculis infidēt oblongi calyces, uti in aliis Caryophylleis floribus siluestribus, flore continentes album, odoratum, quinque foliis admodum laciniatis constantem, è quorum umbilico duo staminula emergunt corniculorum papilionis modo inflexa: semen deinde in oblongioribus capitulis planum, quale reliquorum Caryophyllicorum est.

V.

Caryophyll.
fil. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.
re & laciniato.

Provenit sponte in Hamburghensi monte inter saxa, quæ Austrum & Septentrionem spectat. Floret Maio.

2. Istius etiam genus inuenitur ibidē longioribus cauliculis, & plures flores proferens superiori quidem forma & candore similes, sed qui cornicula inflexa non habeant, verū eorum loco decem staminula ipsum florem paululum exuperantia: capitula etiam in quibus semen continetur, oblongiora.

Est & in hoc genere quoddam flores circa umbilicū purpurascente lanugine hirsutos proferat.

3. Alium tertium paulo maiorem inuenimus ad radices montis oppido Medeling imminentis, tertio fere à Vienna militari: firmioribus tamen & longioribus cauliculis est: flore etiam maiore, tametsi similiter per oras profundè laciniato & odorato, colore nunc omnino albo, nunc dilutius quodammodo rubente, &, ut vocant, incarnato, villis breuibus purpureis umbilici circumferentiam in utroque genere occupantibus, nullis similiter corniculis, sed decem staminibus ut in superiore prominentibus: alioqui & foliis, & radice, & floreudi tempore conueniunt.

VI.

S E X T V S plures ab una radice prodeuntes habet caules, cubitales, teretes, multis geniculis präditos: & in his bina semper folia caulem amplectentia, graminea, mucronata, reliquis Caryophylleis fere similia, non tamen incana aut casia, sed virescentia: flores in summis caulibus copiosos, oblongioribus calyculis insidentes, quinque foliis präditos, nunc candidos, nunc purpurascentes, atque in tenuissimas lacinias dissectos, odoris suauissimi, & è longinquo nares ferientis, umbilico virescente, & purpurascente lanugine hirsuto, è quo aliquot staminula prominent: in oblongis deinde corniculis semen fert paleaceum, planum, & nigrum, reliquorum Caryophylleorum more: radix uti reliquorum fibrosa. Habent autem nouelli surculi latiora paulo folia, Armerio-

Caryophyl.
fil 2. tenuissi-
mè laciniato
& albo flore.

Dianthus Caryophyllus
Linn. Syst. Nat. 1. 2. 479

rum foliis proxima: sed angustiora, nec adeo virentia.

Sponte nascitur in humidioribus Viennensis agri pratis, seriusq; reliquis floret, nempe Iulio, & toto interdum Augusto.

VII.
Caryophyl.
pumilio alpi-
nus.

SEPTIMI folium est minutissimū, gramineumq; & quasi pungens, atque viride: adeo autem se propagat, ut magnos interdum cespites tegat, non secus atque muscus quidā totos illos obsidens: flosculi in singulis propaginibus e medio foliorum conspiciuntur, quinque foliis bifidis constantes, colore rubro dilutiore sive carneo, qui tenuibus & vix digitum transversum altis pedunculis insident singuli, gratissimo spectaculo: semen in capitulis fuscis & splendentibus, renis forma (qua nota à reliquis Caryophylleis differt, & ad Lychnidum classē accedit) exiguum, subruffum: radix oblonga, nigricans, & multas propagines summa tellure faciens.

Summis Austriacarum & Styriacarum alpium ingis inuenitur nudo petrosq; solo. Floret Junio, semen Augusto plerumque maturitatem consequitur. At in hortos translatus hic Caryophylleus, etiam sub Aprilis finem floret: nonnunquam etiam secundo sub Septembris initium.

2. Colore floris variat qui in Iudenberg celsissimo Styrie monte interdum nascitur, qui totus nuncius est: alioqui in reliquis per omnia similis.

VIII.
Caryophyll.
pumilio tau-
ticus.

OCTAVVS haud multum à septimo differt: folia tamen paulo sunt crassiora & succulentiora, illius plantae quae vulgo Gramen maritimum vocatur (tametsi in montanis aliisque locis procul à mari dissitis etiam sponte nascens inueniatur) foliis fere similia, frequentissima & confertissima, amarissimo sapore: inter quae emicant pediculi verius quam cauliculi, transversum digitum longi, geniculati, foliis binis inter se ad internodia oppo-

Caryophylleus VIII.

Salvia nemoralis Jacq.
Pann. hist. 1. 285

dia oppositis: cauliculis insident prægrandes (pro stirpis
proportione) & laxi calyces, lanuginosi, ex viridi pur-
purascentes, in quinque crenas diuisi, unde singulares
emergunt flores, quinque foliis constantes, colore rubro
dilutiore, inodori: semen obseruare non potui: radix sa-
tis crassa, subfusca, aliquot fibris donata, verum circa
caput sese summa tellure expandens, & in plures ramos
diuidens, subinde nouas fibras agit.

Prouenit usdem quibus Quartum genus locis, solo
tenui & arena splendente referto.

Floret sub finem Iulij & Augusto.

CARYOPHYLLI nomen inuenit hac planta a-
pud Herbariorum vulgus, quod eius flores plerumque
aromatici caryophylli odorem emulentur. Sunt qui Ve-
tonicâ appellare malint. Nec desunt qui ad Plinij Can-
tabricam referendam putent. Incola quinque priora
genera Wild neglin/ Berg neglin & Steinneglin in-
differententer appellant, hoc est, siluestres, montanos &
petraeos caryophylleos. Sextum genus peculiariter Zod-
det neglin/ id est, laciniatum siue dissectum caryophyl-
leum Austriacæ mulieres, quibus ob odoris fragrantiam
in deliciis est, nuncupant. Anguillara libro Opinionum
xii. Theophrasti Diosanthon facere videtur. Gesne-
rus in epistolis septimū genus appellare videtur Mus-
cum alpinum. Gallis omnia ista genera Oeilleis &
Gyrofices sauages dici poterunt. Caryophyllus ve-
rò flos in genere Vngaris vulgo Zék fîu dicitur.

Passim in pratis, siluis, agrorum marginibus, aliisque
herbosis locis hic sponte nascuntur & aliquot Caryo-
phyllei siluestris siue Armerij floris genera. Sed quo-
nam ea, per reliquas Germania, Gallia, Hispania, at-
que etiâ, ut arbitror, Italia prouincias, obuia sunt: pe-
culiarē illorū descriptionem dare hoc loco operæ precium
non videtur.

Cantabrica
Plini.
Vetonica.

Diosanthos
Theophr.

ARMERIVS porro ille multiplici florum rubrorum glomere constans, & Belgis **kepkens** vernacula lingua appellatus abunde in quibusdam pratis Nemethwywar Ill. D. de Batthyan vicinis qua occidentem spectat, sponte nascitur, atque ab Vngaris Istennyla, id est, Dei sagitta nuncupatur. Armerius pleno flore.

HVC proculdubio referenda sunt due ille planta quæ à rei herbaria studiosis Belgis Graminis marini maioris & minoris nomine appellantur: tametsi plerisque aliis locis procul à mari dissitis etiam sponte proueniant. Nam quod maius vocant, in summam istarum Alpium herbosis iugis frequenter inueni: memini etiam videre in viuario illo regio Madritiana silua vulgo nuncupato, secundo ab urbe Lutetia miliari, unde copiosum erui, & amicis in Belgicam misi. Nusquam verò, quod sciam, maritimis locis mihi conspectum est. Quod autem minus vocant, non modo in maritimis Anglia & Belgica prouenit: sed in Moravia collibus copiose nascitur, atque non procul Praga itinere Viennensi: Saxonia etiam quibusdam herbidis locis, præsertim agro Witebergensi videre, & colligere memini ante multos annos. Gramen maius.

Neutrius descriptio hic à me expectanda est, cum à Clariss. Viris Dodonao & Lobelio cum suis iconibus edita sit: à Dod. quidem minor Graminis marini nomine: utraq. verò à Lobelio Caryophylli marini & montani appellatione. Ab illis ergo requirere poterunt rei herbaria studiosi. minus.

CETERVM Caryophylleorum facultates (quibus hand dubie præditi sunt nonnulli ex iis quorum historiam hoc capite descripsi) diligentissime persequutus est celeberrimus Matthiolus amplissimis suis in Dioscoridem Commentariis.

DE LYCHNIDE SILVESTRI.

CAP. XLII.

LYCHNIDIS silvestris magna est etiam varietas. Nam licet multa genera præter vulgaria, in Hispanica mea peregrinatione observata descripserim: aliquot adhuc alia in his prouinciis sese mihi obtulerunt, quæ minime silentio premenda videntur.

- I. Cui, ob floræ elegantiam, primum locum datus, unicus initio pedalis est caulis, geniculatus, mucagine glutinosa, præsertim in summo, aspersus, bina ex singulis geniculis sibi inuicem opposita præferens folia, oblonga, Armeriæ quarto Dodonæi fere similia, sed firmiter, crassiora, & viridiora: à medio fere ad summum multis floribus ex alarum sinu in oblongis pediculis prodeuntibus onustus est, qui quinque extremo diuisis sed in rotandum bifidis foliis constant, & elegantissimo colore rubro ad purpuram tendente rutilant, coronula elatiore medium umbilicum occupante, nullo tamen odore præditis: his succedunt membranæ, at tamen duriuscula capitula, circa pediculum angustiora, & crassiore mucrone, quæ per maturitatem debescunt & semen ostendunt inclusum, minutum admodum, ex rufco nigricans: radix crassiuscula, nigra, multas fibras spargit, & singulis annis rotos, eosque numerosiores caules profert.

In omnibus fere Pannonia & Austriæ inferioris montanis siluis, editisq; & herbidis locis inuenitur.

Floret Maio, semen Junio maturescit.

- II. MULTA secundum radicem habet Altera folia digitalis longitudinis, sensim in latitudinem sese explicantia, sub extremum mucronata, viridia, nonnihil hirsuta, ad Lychnidis silvestris flore albo, quæ in omnibus prouinciis vulgaris est, folia quædammodo accedentia, longè ta-

Lychnis sil.
flore rubro.

Lychnis sil.
albo flore. 1.

Lychnis sylvestris
L. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Lychnis viscaria
L. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

longè tamen angustiora, sapore acidiusculo : caules deinde pedales, interdum cubitales, nodosos & geniculatos, qui summa parte cum suis ramulis lento & viscido humore obsiti sunt, uti in priore : singula genicula latiore pediculo amplectuntur bina folia ex aduerso sita, superioribus breviora, circa summum autem caulem adhuc minora & mucronata : summis alis innati oblongi ramuli, ternos plerumque vel etiam plures sustinent flores, quinque bifidis & usque ad umbilicum diuisis binasque appendiculas mucronatas circa eundem umbilicum habentibus foliis constantes, candido colore, quinque staminulis oblongis medium umbilicum occupantibus : floribus qui iam marcescentes contrahuntur, & interiore parte conuoluntur veluti in alba Hispanica lychnide, succedunt crassiuscula & mucronata capitula, semine exiguo, rotundo, cinereo plena : radix fibrosa et perennis, singulis annis novos ex radice numerosioresque caules proferens, qui secundum radicem fibras agentes facile pangi possunt.

Nascitur per universam Pannoniam, Austriamque, infra Ansum, Moraviam, Bohemiam, utraque Muram & Drauum, non modo in caduis siluis, sed etiam ad margines agrorum restibulum. Memini & in Belgica videre Lutzelburgensi ducatu. Floret Maio.

III.

Lychnis fil.
albo flore. 2.

TERTIAE non singulis annis ex eadem radice prodeunt cauliculi, per terram sparsi, & subinde circa internodia radices agentes, deinde sursum denso sese erigentes palmari altitudine, graciles, geniculati, bina folia in singulis geniculis ex aduerso opposita ferentes, longiuscula, angusta, obtuso mucrone, viridia, prominente dorso, amaro sapore : flores in summis cauliculis & ramulis lateralibus (qui glutine quodam illiti videntur) elegantes, candidi, quinque laciniatis foliolis constantes, inodori,

Silene acaulis, L.
alpinus, L.
maritima, L.
maritima, L.

inodori, quibus succedunt obtusa vascula, semine exiguo, nigricante, planoq; (qua nota quandam affinitatem cum *Armeriis* floribus habere videtur) referta: radicē habet fibrosam, uti similes & congeneres plantae.

Sponte prouenit ad radices *Alpium Styriacarum Snealben*, supra monasterium *Neuberg*: sed copiose admodum in *Etscher*. Floret Maio & Junio, & subinde semen profert: loco verò natiuo omnia serius.

2. Aliud eius genus inuenitur in scopuloso illo praeruptoq; iugo *Durrestain* nuncupato, secundo supra *Gamingam* miliari, multo minoribus & angustioribus foliis: flore etiam minore: in ceteris non dispar.

*Lychnides fil.
aliae promiscue.*

*Melandryum
Plin.*

PORRO, prater iam dictas, passim etiam hic occurrunt cum in siluis, tum montanis pratis vulgares *Lychnides siluestres*, flore albo, rubro, & virescente, & quae *Flos cuculi* appellatur: quaeq; nunc *Ocimastris*, nunc *Ocimoidis*, *Polemonij*, *Papauerisq;* spumei nomen à variis auctoribus recentioribus adeptae sunt, *Lobelius* affinitatem quandam cum *Melandryo* *Plinij*, quod iocini *mederi* scribit lib. 26. cap. 7. habere putat. Sed cum breuem admodum & mutilam eius historiam tradat: an huic plantae quadrare queat, difficulter quenquam iudicare posse existimo. Omnino autem ad *Lychnidum siluestrium* classē pertinere arbitror, cum eas forma pulcherrimè referat.

Vngari non modò priores duas, sed etiam reliquas vulgares siluestres *Lychnides* *Vad zék fiu*, id est siluestrem *Caryophylleorum* herbam appellant: nonnulli tamen priorem *Nywl zék fiu*, hoc est, leporis *Caryophylleam* herbam vocant.

DE HESPERIDE.

CAP. XLIII.

HESPERIDI nomen inditum, auctore Theophrasto lib. 6. de causis Plantarum capite 25. quod nocte plus redoleat, quam interdiu. Cui suffragatur Plinius Naturalis Historia lib. 21. cap. 7. Ad quam verò earum plantarum quæ hodie nobis sunt cognita, potissimum referri debeat, plerique adhuc dubitant, cum alias nullas notas reliquerint Veteres quibus dignosci queat.

Hesperis eus
sic nuncupa-
ta.

Communis tamen opinio obtinuit, ut ea quam nonnulli Matronalem violam vocant, & inter Leucoj genera referri debere videtur, Hesperidis nomen sibi proprium adscriberet: quoniam eius flos, sub vespere præsertim, grato odore nares feriat, interdiu aut nullum, aut lenissimum spiret.

Viola Matro-
nalis.

Nos ergo, vulgarem Herbariorum opinionem sequuti, Hesperidem appellamus, quæ Matronalis viola alio nomine dicitur, quod matronis atque virginibus sit in deliciis. Eius verò duo alia genera, minime, ut arbitror, ab aliis hæcenus observata in medium profereamus.

CUBITALI Prior excrescit altitudine, multisque ramis prædita est, quos confuso ordine ambiunt folia, Matronali viola similia, latiora tamen nonnihil & crassiora, gustu primum acidiusculo, sed acri postea, & salivam cient e: extremis ramis in oblongis pediculis insident flores Leucoj aut Viola matronalis floribus formæ similes, quatuor foliolis ut illi constantes, sed non explicati, verum sese contorquentes, & colore ineleganti admodum & obsoleto, hoc est, pallido vel furuo, infinitis venulis ex atro purpureis intercurrentibus, odore interdiu nullo, aut adeo tenui ut vix naribus percipi possit, sed sub

I.

Hesperis odoratis. montana.

pl. mat. noct. 1. 2. 9⁶/₁₀

sed sub vesperam gratissimo & suauissimo: flori succedunt oblonga, torosaque ut alterius cornicula, sed quadrangula, in quibus duplici serie continetur semen vulgari Hesperidi simile, subruffum: radix fibrosa, quam tamen biennium superare non arbitror.

Sponit primum nascentem & semine pregnantem anno Domini 1576. inueni in Prellenberg Hamburgenſi mōti vicino, Vngariaque extremo, qua Austriam spectat, mense Iunio. Eius deinde semen terra cōmissum subsequente vere, plantas mihi protulit quae altero anno primum floruerunt Maio, deinde hyeme perierunt. An verò quod amicis in Belgicam misi semen natum sit, non intellexi.

ALTERA vulgari Matronali viola adeò similis est, ut ex utriusque collatione vix discrimen conspici possit: etenim folia habet secundum radicem non minus ampla quàm illa, subhirsuta, viridia, per ambitum serrata: caulem cubitalem, multis alis concanum, ad quas alia breuiora & nonnihil ad pediculum laciniata nascuntur: flores in extremis ramis copiosos, quatuor foliis constantes, exalbidos, qui tēporis successu purpurascunt: cornicula, semina, radix etiam ipsa cum vulgari omnino conueniunt: solo floris odore, cuius in hac nulla gratia percipitur, differunt. Solet etiam hac plerumque altero ab germinatione anno, & à maturo semine perire.

II.

Hesperis altera pannonica, inodora siluestris.

Crescit passim Viennensi agro ad montium radices, & vinetorum in collibus sitorum margines. Floret cum vulgari, nempe Maio & Iunio.

PRIOREM appellare licebit Hesperidem montanā: Alteram verò Hesperidem siluestrē.

Matronalem autem violam tussi, conuulsis, & difficulter spirantibus mederi tradunt: urinas insuper & sudores propellere, incidere, abstergere & digerere.

CETE-

Hesperis matronalis
 Sm. pl. 3. 107

CETERVM quæ à nonnullis Viola latifolia, à flo-
rum cum Hesperidis & Leucoij floribus similitudine,
vocatur, ab aliis autem Lunaria Græca & odorata,
quod siliqua semine excusso splendida sint, & eius flores
Leucoij aut Hesperidis florum odorem referant, in mon-
tanis silvis Austria & Styria, & vicinarum Alpium
siluosis locis, atque etiam in Pannonia interamni spon-
te abundanter provenit. Quæ cum à plerisque aliis sit
descripta, eius historiam hic retexere non est necesse.

Viola latifolia.

Lunaria græca suo odorata.

DE LEVCOIO SILVESTRI.

CAP. XLIII.

MULTA secundum radicem habet Leucoij, quod
luteum florem gestat, foliis similia, nisi angustiora essent,
viridia, gustu amaricante, inter quæ unicuique, interdum
plures assurgunt caules pedales aut ampliores, striati,
carinatis foliis obsiti, multos sustinentes flores quatuor
foliis constantes, luteos Leucoij flore luteo florum amu-
los, sed minores minusque odoratos: floribus succedunt ob-
longa siliqua sine cornicula ut in satiuo, semine plena:
radix oblonga, candicans, & multis tenuibus fibris præ-
dita est. Biennalem esse puto, & semine ad maturita-
tem perducto perire.

Leucoium fl.

Inuenitur in montibus illis supra Badenses ther-
mas, & in Leytenberg. locis meridiei obuersis & sale-
brosis. Floret Maio.

COMMODE Leucoium silvestre appellari posse
censeo: Rhizotoma etiam muliercula wild gelbe beyl
vocant. Ungari autem satium Leucoium luteum Sar-
ga viola nuncupant, hoc est, luteam violam.

Chen. nat. 1. 249

DE PRIMULA veris, siue Herba paralyfi.

CAP. XLV.

TAMETSI in harum Provinciarum pratis, locisq³ herbosis & montanis, atq. silvis nascantur aliquot eius herba qua vulgo Herbariorū Primula veris, & Her- Primula ve-
ris variage-
nera. ba paralyfi vocatur, genera, qualia sunt elatior utraq. flore luteo & pallido, atque humilis flore pallido, eaq³ simplici foliorum textura: peculiare tamē quoddam genus alunt nonnulla Viennensis agri, atque vicina prata uliginosa, quod ob florum elegantiam & venustatem, ut eius descriptionem hic subiiciam, meretur.

GERMINAT autem primo vere foliis denis aut Primula ve-
ris flore ru-
bro. duodenis, initio quasi in globum contractis, qua deinde cum tempore sese explicant, & humi sparguntur, suntq³ exteriori parte incana, & veluti farina quadā aspersa, interna verò ex viridi pallentia, aliquantulum crispa deiusculaque, Herba paralyfi vulgari fere similia, sed minora angustioraque, & minus rugosa, sapore acri, ex horum medio unus aut plures assurgunt cauliculi dorantales, interdum pedales, nudi, graciles, in summo incani, qui sustinent ex uno veluti capite atque in umbella nascentes flores, octonos, denos, aut plures, Primula veris floribus forma similes, quinque bifidis foliolis constantes, qui magna ex parte eleganti dilutioreq³ purpura nitent, aut carneo colore sunt, interdū saturè rubent, nonnunquam, (sed rarò) omnino cādidi sunt, omnes autem in umbilico luteoli & aliquantulum odorati: semen deinde in oblongis vasculis admodum exile, fulvescens. Illud autem in hoc flore observari, ut qui intensius rubeat, pistillum siue stilum prominentem habeat, quemadmodum nonnullarum Primularum flores: at dilutior minimè. Radices habet candicantes, fibrosas, ad qua-

Primula veris
Primula veris
Primula veris
Primula veris
Primula veris

Primula veris
Primula veris
Primula veris

Primula veris L. 1753

Primula veris L.
Linn. 1753

rum caput nouæ subinde alia plantula secundum matrem germinant.

Sponte magna copïa prouenit in uliginosis agri Viennensis (ut ante retuli) & vicinis pratis, ad Himberg, Waltenstorf, & Eberstorf Mag^r D. Hieronymi Beck à Leopoldstorf arcē, Botenstorf, supra Badenses thermas versus Neapolim Austriae. Floret verò sub finem Aprilis & toto fere Maio. Habui autem ex ijs quas in hortum transtuleram, plantā, quæ anno 1577. ex media florum umbella cauliculum uncialem & ampliore produceret aliam umbellam elegantissimis floribus onustam sustentem.

Hanc etiam siccam ad me misit D. Ioachimus Camerarius, passim Tyrolensi & Salzburgensi agris, ut ipse adscribebat, nascentem.

Anno verò 1581. dum Londini essem, de C.V.D. Pennæ intellexi copiosè admodum nasci in Angliæ Septentrionalibus locis pratis humidis & pascuis, atq; ab incolis Wyrtceini hoc est, auium oculos nuncupari: quæ adeo causa fuit, ut C.V. Dn. Richardus Garthex Hexarchatu Derby, ut Wybsey non procul Halysfure urbe aliquot eius plantas suis floribus adhuc onustas ante r: cum Londino discessum adferri curaret, quibus etiam adiuncta fuerunt aliquot Pinguicula, (de qua postea) stirpes, cum Trollio flore. Verum eodem etiam apud illos nomine insignitur Cardamine illa pratensis vulgo flos Cuculi nuncupata.

Quantum ex gustu deprehendere licet, iisdem facultatibus præditam arbitror, quibus alia Primula veris prædita sunt.

EANDEM omnino esse puto, quam Iosias Simlerus commentario de Alpibus, ex C.V. Conradi Gesneri collectionis describit in hunc modum. Kipletlin herba pusilla,

stilla, albicās Bellidis minima forma, in summo plurimos confertos flores purpureos habet, tota herba candicat, & attrita manu pulverem exuit, aspectu elegans. Caesar inter herbas aut Regulus.

*VARIA autem apud rei Herbaria studiosos obtinuit nomina Primula veris vulgo nuncupata Belgis. Nam sunt qui φλομίδες Dioscoridis esse pretent, Fuck-
sius verbascula vertit. Alij Dodecathcon herbā, quam Plinius lib. 25. cap. 4. describit foliis septenis, lactucis
similimis, è lutea radice exeuntibus. Vulgus Herbam paraly-
sim, Clauem S. Petri, Itali Lactucam siluestrem appellāt, Germani Himmelschlüssel / & Schlüsselblumen. Vngari humilem, & ἀκαυλον maxima copia ubique in
siluis caduis apud eos nascentem, Kacha verág, hoc est, pultis ex panico aut milio confecta, (quam illi Kacha vocāt) florem. Hanc ego superiore anno in Anglia, ubi etiam in caduis siluis abunde prouenit, flore omnino
nueo conspexi, & aliquot stirpes amicis in Belgicam misi. Sed quæ rubro flore est, à rusticis mulierculis quæ
flores eius manipulatim colligatos Viēnam in forum deferunt, iisque vendunt, quæserta & corollas neētunt
Kreutzblumen nuncupatur, eo quòd Maio mense circa id tempus quod vulgari lingua Kreutzwochen (ea sunt
rogationes) plerumque floreat.*

φλομίδες
Diosc.
Dodecathcon
Plin.
Herba paraly-
sim.
Clauis S. Petri.
Lactuca sil.

DE AVRICULA VRSI.

CAP. XLVI.

NON dubium est quin ad Primularium classem referenda sit venusta hac planta, sic eas formæ & temperamento amulatur.

Eius verò multa genera obseruari in Alpinis istis ingis, quæ omnia suo ordine describemus, initium à vulgatiore,

Auricula vrsi I.

Clus. hist. 1. 302

1. 302
 Auricula vrsi
 Clus. hist. 1. 302

gatiore, sed omnium odoratiore facientes.

ILLIVS folia *Primula* veris foliis fere respondent, minimè tamen rugosa sunt, sed crassiora fabaria foliorum in modum, nunc quasi farina polline conspersa & omnino incana, modo leniter canescentia, interdum omnino viridia & lanja, omnia nonnunquam per ambitum ferrata, aliquando nullis denticulis insignita, interdum novella duntaxat, vetusta minimè, omnia autem gustu amara. Ex horum medio, aut è lateribus cauliculi prodeunt dodrantes, aut minores, nudi, veluti farina quadam conspersi, qui denos, vicanos, tricenos, interdum plures (praesertim si in hortis colatur, ubi admodum luxuriat) flores sustinent ex uno veluti capite aequaliter prodeuntes, & pediculis (quos veluti squammula quadam incana ab invicem segregant) brevibusque calyculis inherentes, *Primula* veris similes, quinis aut senis divisuris constantes, dulcem & melleum quendam odorem spirantes, nunc lateos, nunc pallentes, modo maiores & ampliores, modo minores, omnes interius circa umbilicum albo circulo insignitos, stilo inter stamina nonnunquam prominente, interdum autem nullo: semen deinde fuscum, inaequale, bullatis vasculis inclusum, quale *Primularum* veris: radix crassa est, & multis candidis oblongisque fibris praedita, ex qua, si colatur & pangatur, plures plantae enasci solent.

Crescit in Sneberg, Neuberg, Etscher, & aliis vicinis Styriacisque alpibus, montèque Gleysensfeld imminenti: deinde multo latiore copiosè inuenimus in scopulo Medeling oppido (quod duobus aut paulo amplius miliaribus ab urbe Vienna distat) imminenti, qua Septentrionem spectat, unde rhizotoma muliercula, cum florum manipulos, tum ipsas interdum stirpes adferunt.

ALTERIVS folia breviora sunt, latiora plerum-

I.
Auricula vrb
lateo flore.

Auricula vrb
rubro flore.

Cam. det. 1893

*Pinnula ciliolata, Lam.
Lam. 5. 622*

que, & initio quasi subrotunda, quæ temporis successu angustiora circa radicem redduntur, crassa quidem illa, sed minus quàm superiora, per ambitum serrata, superne viridia & lævia, infernè ex viridi palléscentia: inter quæ cauliculus exit nudus, duas uncias longus aut paulo amplior, cui insident scni, octoni, aut plures flores simul in capitulo aut in umbella congesti ut in superiore, illique forma similes, sed maiores, colore rubro nitentes, obscuriore initio, quasi mororum succo infecti essent, deinde eleganti & dilucida rubraque purpura gratissimi, intus circa umbilicum pallescentes & exalbidi, odorati quidem illi, sed minus superioribus: semen nigrum inaequale, minus & in capitulis longè minoribus: radix priori similis.

HANC frustra per istarum Prouinciarum altissima iuga quæsiui: primùm autè mihi cōspecta est in cultissimo horto C. V. D. Joannis Aicholzi Medici & Professoris Viennensis amici mei veteris & hospitis charissimi, quam à Nobili quadam matrona antè acceperat, sed unde illi primùm communicata fuisset, ipse ignorabat. In Oenipontinis tādē et vicinis alpibus copiosè nasci postea intellexi.

IN Tyrolensibus verò iugis, præsertim in Kitzspil inueniri audio Tertiū genus foliis quàm superioris minoribus, tenerioribus, minusq; crassis, subhirsutis, & per ambitum undique serratis, inter quæ nascitur cauliculus superiori similis, florésque ferens in umbella persimiles, & rubros, exalbidis tamen quibusdam maculis respersos, cuius radix similiter fibrosa, & è lateribus nouas propagines fundens.

Eam primùm mihi ostendit cum multis aliis raris stirpibus quas in exculito suo horto alit C. V. D. Ioachimus Camerarius inclytæ Reipub. Noribergensis primarius

III.

Auricula vrbis
flor. vario.

marius Medicus, dum anno 1579. in Belgicam proficisceretur, & deinde tum eodem anno reduci, cum anno 1581. ex Anglia Viennam reuertenti, illius paucula adnata communicauit: sed priora perierunt, neque altera satis firma sunt, sed quasi contabuerunt. Eodem cum aliis generibus tempore florere mihi dixit.

IIII.

*Auricula vrsi
carnei colo.
Ro.*

QUARTA minoribus est quam Secunda etiam foliis, carnosius, mucronatis, & per ambitum minimè serratis, superne lauibus & splendentibus, inferne candicantibus & venosis, minore acrimonia & amaritudine praeditis quam aliarum folia: flores illi superiori similes, profundioribus incisuris secti, colore dilutius rubente, intus circa umbilicum incana quadam lanugine hirsuti, stilo prominente, inodori, ex longioribus calyculis bini, terni, aut ad summum quaterni nascentes, quos sustinent unciales cauliculi, raro longiores: semen in capitulis paruis, reliquis maius & fuscum: radix minor & nigricans, atque adeo numerosa interdum sobole se propagans, ut latissimos cespites occupet.

Inuenitur in Sneberg, reliquisque vicinis iugis & Styria alpibus frequentissima.

V.

*Auricula vrsi
angustifolia.*

QUINTA nititur crassiuscula radice, Quarta haud dissimili, multis fibris candicantibus capillata: ex qua angusta folia quina aut sena, succulenta & pingua, proxima descripta foliis multo angustiora, à medio ad extremum usque per ambitum serrata, gustu amaro prodeunt: cauliculus inter ea nascitur digitalis longitudinis, nudus & lauis sustinens capitulum è foliolis compactum, unde quaterni aut quini flores elegantissimi, colore dilutius rubente, quinque foliis, uti reliquorum constantes: semen non obseruari, capitula tamen proxime similia habere conspexi.

Crescit

Chrys. Sect. 1. 1844

Pinnatifida integrifolia, L.
Linn. 5. 6230

Crescit hac in quibusdā alpibus Carinthia, & Styria superioris, praesertim vero Tauro monte & Iudenbergi iugis. Floret sub finem Iulij, hoc est, nubibus in summis illis iugis liquefcentibus. Rara hac, quoniā ex procul dissitis mōtibus delata, in vnius Aicholtzy hortopaucos annos perduravit, omnem cultum ita respuēs, ut nunquam ad frugem peruenire, imò ne florem quidem proferre voluerit.

Auricula vrsi VI.

VI.
Auricula vrsi
minima.

S E X T A folia unguem magnitudine vix aequant, infernè circa sedem angustiora, supernè & in extremo latiora fimbriataque, viridia, nervosa, superioribus minus densa, gustu amaro: pedicellus inter folia exilit vix digitum transversum altus, qui unicum, interdum alterum sustinet florem, quinis bifidis foliis constantem, colore dilutius rubente, siue carneo, Quarta flori non multum

multum absimili, è calyculo fimbriato sed obtusiore prodeuntem, inodorum, intus etiam circa umbilicum candida lanugine pubescentem nullo prominente stilo: neq. huius semen observare mihi licuit, cum non quovis tempore istud iugum ubi nascitur conscendere propter difficultates potuerimus, nec in hortos translata ad frugem unquam pervenerit: simile tamen reliquis esse existimo: adnatis mirum in modum se propagat, & interdum totum cespitem densissimè occupat, candicantes fibras è singulis propaginibus demittens.

In summo Sueberg iugo primus istam observavi anno 1574. neq. ullo alio vicino iugo postea mihi sese obtulit.

Invenitur, sed rarissimè, in supra memoratis iugis 2.

Tauro & Iudenberg aliud genus per omnia simile, sed paulo candidioribus foliis, quod flore omnino niveo est. Auricula vrb
minima flore
niveo.

Florent omnes Junio, interdum Iulio & Augusto, videlicet statim post solutas, in iis iugis ubi crescunt, nives, interdum etiam sub ipsa quasi nive, & concamerata nivis crusta, reliqua Solis percussione & radiis circum soluta. In hortos verò translata Aprili florent, & aliquando iterum Autumno, si aura sit temperatior. Tertiam & Quintam excipio, quæ vel statim cõtabuerunt, vel nulla, ut dixi, diligentia ad florem perducipotuerunt.

OMNIA ista genera, præter tertium, primus omnium Belgica communicavi, missis ad Ill. v. Ioannem de Brancion p.m. amicum fratris loco mihi carissimum, & post eius obitum ad Magnific. V. Ioannem vander Dilst eius agnatum, & complures alios amicos, eorum plantis, primulaq; veris rubro flore, & rarissimis alijs alpinis stirpibus: prior autem species iam antè Belgica inquilina facta fuerat liberalitate C. V. Alphonsi Pancy Ferrariensis medici.

Iosias Simlerus cōmentario de Alpibus, aliquot eius genera recenset, ex Gesneri collectaneis, ut ipse refert, desumpta: nempe flore luteo, pallido, purpurascēte, rubescente sanguinis modo, cinereo & atro colore: quas postremas duas nunquam mihi conspēctas esse ingenuē fateor, nisi per cinereum intelligat quartum genus, cuius flos marcescens veluti cinereum colorem contrahit; & per atrum, secundi generis florem primum sese explicantem, quem obscuriorem, & veluti mororum succo infectum initio esse dixi.

*Q*uo nomine veteribus dicta sit hac planta, ignoramus: Recentiores autem varia illi indiderunt nomina. *Matthiolus* enim inter *Saniculae* genera recenset, & *Herbariis Auriculam ursi* vocari tradit. *Gesnerus* libello de *Lunariis herbis*, *Lunariam Arthriticam* appellare maluit. Alij *Paralyticam alpinam* nuncupant: vulgarius tamen apud rei herbariae studiosos nomen est *Auricula ursi*. *Heluctius Flublumle*, hoc est, rupium flosculus dicitur. Harum *Alpium* incolis prior *Crautkraut*, & *Schwindelkraut* ab effectu dicitur, commendant enim eius radicis usum, ad roborandum caput, ne vertigine in precipitiis tēetur, ideoq; caprearum & ibicū venatoribus nō minus familiaris quā *Doronici radix*. *Medlingenses*, apud quos copiose nasci dixi, *Wollmechende Schlüssel blumen*, id est, odoratam primulam appellant: secundum genus & tertium *Gotte Schlüssel blumen* ab incolis vocantur: Quartum genus, *Stainrosslin*, hoc est, petream rosulam, ob elegantem & roseum colorem, quodq; in scopulis nascatur, montani pastores nuncupant. Quinta apud *Styriae superioris* incolas montanos *Golgs Speick* nomen inuenit, id est, equina nardus seu spica, ad differentiam *Nardi sine spica Celtica*, quae abundanter in eodem iugo *Judenberg* na-

Lunaria ar-
thritica.

Paralytica al-
pina.

berg nascitur, ut in eius historia dicemus.

GESNERVS libro de Lunariis herbis, prioris radicem vinum suo odore commendare scribit, manducata vero, dentium dolores, praesertim à frigida defluxione obortos iuuare, capiti frigido, & partibus nervosis prodesse, putrida ulcera emendare, scissuras in cute hiantes, ventorum, frigoris, aut alia quapiam iniuria, succum eius instillatum breuissimè sanare.

Matthiolus ad enterocelas & thoracis vulnera, si quotidie in potu sumatur, utilem esse, quin & ad alia vulnera tam intus sumptam, quàm exterius illitam.

Hic soli, ut dixi, mōtani venatores eius radice utuntur, à reliquis negligitur, praeterquam à mulierculis, quae ex eius floribus ferta & corollas conficiunt.

DE SOLDANELLA ALPINA.

CAP. XLVII.

NATALIVM communio & floris venustas facit, ut superioribus subiungam hanc elegantissimam plantam, cum aliquot aliis.

HABET verò sena aut octona folia, crassa, in orbem fere circinata, brassica marinae, quā vulgo soldaneellam vocant, emula, sed duriora, superne viridia, inferne dilutiore virore splendentia, gustu primum exiccante, deinde acri & ingrato: flores gerit in leui, nudo, gracili, subrubro, dodrantaliq, cumiliculis binos, ternos, aut plures, purpure colore nunc saturatiore, nunc dilutiore, inodoros, campanulae modo efformatos, deorsum spectantes, & propendentes, unico folio in quinque profundis crenas (quae aliquintulum laciniatae sunt) & totidem alias singulares diuiso, constantes, è medio protuberante veluti quodam umbone cum longo stilo, qui in capitellum euadit, vel corniculum potius, oblongum, durum, membranaceum,

Soldanella
alpina historia.

S. alpina, 6
Calm. 2. 2. 26

braneum, mucronatum, semen continens paruum, durum, virescens, simul congestum: radices fibrosae candicantes ex uno veluti capite dependent, quod adnatis se propagat.

Copiose nascitur in Austria & Styria alpibus perpetua nive obsitis: nusquam verò latiore aut abundantiorē conspexi, quàm in iugo Wechsel nuncupato supra Aschpang Magnifici Dn. Erasmi à Khunigsperg, p. m. liberi Baronis; ubi anno 1576. unicā plantam flore omnino niveo inueni.

Floret istuc Iunio, interdum etiam Iulio & Augusto, quemadmodum nives maturius aut serius liquecunt & dissoluntur. In hortos verò translata etiam Aprili cum primula veris rubra floret: difficulter autem cicurari potest.

EST & aliud genus minore folio, neque circa pediculum adeò circinato, sed paulatim ab ipso pediculo in latitudinem extrescente, breviorē gracilioreq; pediculo.

Inueni etiam anno 1578. in ascensu montis Herren alben (unde postea iter est ad celsissimum iugum & scopulum Durrenstain duobus supra Gamingam miliaribus) locis umbris quoddā genus amplis foliis, sed tenellis admodum, quae parte inferiore non virebant superiorum modo, verum non minus rubescebant quàm Cyclamini flore odorato folia.

SOLDANELLE nomen inditum, quòd eius folia Soldanella marinae foliis sint admodum similia: vulgare nomen nullum ediscere potui ab alpinis Pastoribus & Venatoribus.

Sed neque ullas ipsius facultates notas habent. Noster verò Lobelius, Empiricum quendam foliis usum ad aquas in ascite educendas, vulneribusq; cicatricem obducendam, asserit.

DE VIOLIS MONTANIS.

CAP. XLVIII.

Duo Viola rara nec antè mihi conspecta genera in Austriacis & Styriacis alpibus inueni, quæ propter venustatē studiosis rei herbaria nota facere non dubitavi.

I.
Viola montana
flore luteo.

Folia habet Prior nigra viola fere similia, minora tamen, breuiora, & è viridi colore palleſcentia, gustu calido: angulosos cauliculos, in quibus bini aut terni sunt flores ex alarum sinu prodeuntes, viola minores, colore luteo, inodori, quinque foliis constantes, quorum infimum maiusculum est, & quinque radiolis siue nervis nigris interiore parte distinctum, reliqua verò exteriori parte: semen in triangulis capitulis, quæ per maturitatem dehiscent, exiguum, nigricans, aliis violis simile, præsertim tricolori: radix alba, crassiuscula, multas propagines è lateribus procreat, candidisq; fibris hirsuta est.

Abundanter nascitur in omnibus Austria & Styria alpibus: & floret Iunio atque Iulio, in cultis autem Aprili. In Borealis Anglia montibus inueniri etiam intellexi.

II.
Viola montana
purp. flore.

EXIT Altera in summi Sneberg iugi vertice, foliis perquam exiguis, & quasi circinata rotunditatis, per ambitum leuiter serratis, crassiusculis, oblongo pediculo inherantibus: cauliculus assurgit è medio foliorum duas uncias longus, unicum florem sustinens purpureū, vulgari similem, sed multo maiorem, & inodorum: cui succedit siliqua triangula: radix nonnihil serpit, & aliquot fibris donata est: floret sub finem Junij.

Viola arborescens
Matthioli.

FREQUENS in harum Prævinciarum nemoribus occurrit elatior illa martia Viola, cauliculis firmioribus & erectis, quam cur Matthiolus arborescentem cognominarit, nullam rationem video.

CETE-

V. biflora L.
 Cuv. hist. 1. 367
 Lam. 9. 692

CETERVM non potui elegantissimi huius floris nec ante annum 1579. mihi constecti descriptionem hoc loco non inferere: licet in Pannonia non sit mihi observatus, sed eius cognitionem acceptam feram C. V. Ioachimo Camerario, in cuius horto alebatur.

III.

Viola tricolor
odoratissima.

PLVRIMOS porro ex una radice pedales profert caules angulosos, & admodum ramosos, quos per intervalla ambiunt folia tricoloris violae foliis fere similia, longiora, crassiora q̃, & succi plena, leniter & rarius dentata, apophysis ad latera oblongis, & profunde lacinatis, sapore amarissimo, & nonnihil acri: ex summis alis oblongi oriuntur pediculi, triangulares tenelli, sustinentes singuli florem omnium quos in hoc genere videtis maximum, quinque foliis, ut vulgaris, constantem, quorum duo superiora extremis oris ex caeruleo purpurascunt, & circa umbilicum pallidi sunt coloris, duo in latera expansa illis minor, colore luteo maculis ex caeruleo purpurascantibus respersi, trineq̃, purpureis radiis ex umbilico emicantibus insigniuntur, inferius latissimum est aurei fere coloris, septenis radiis purpureis ab umbilico intercurrentibus, maculaq̃, ex caeruleo purpurascente in simo labro notatum, odor suavissimus: capitula crassiuscula, quae in ternas partes dehiscentia semen ostendunt uti alia. pusillum rotundum, per maturitatem fuscum, tricoloris violae semini proximum: radix fibrosa est & perennis: facile etiam ramulis in terram defixis propagatur.

Sporite in Helveticis montibus nasci ferunt, unde Illma Princeps à Cassel erutari accepit, ipsiq̃, Camerario communicavit. Floret propemodum tota aestate.

2. ALIVD autem genus per omnia ei simile, floris colore excepto, apud Illusterrimū Principem Wilhelmum Landgraviū Hassiae, &c. in cultissimo ipsius Cel^{lario} horto

horto Cassellis anno 1581. observavi: nam qui in superiore varius est color, in hoc omnino flavus est, radius purpurantibus ex umbilico emicantibus magnam gratiam flori adferentibus: aliquantulum etiam odoratior videtur.

DE PINGVICULA.

CAP. XLIX.

Pinguicula
Gesneri.

VENUSTA & elegans etiam est hac planta, quae quaterna aut quina habet foliola, Gentianella fere similia, circa radicem latiuscula, deinde in mucronem desinentia, satis densa, & pingua, succulentaq, tenella tamen, & colore dilutius virente, sapore amaricante: ex horum medietellio unus aut plures oriuntur cauliculi, nudi, dodrantes, tenelli & exiles, quibus insident singulares flores, interdum albi, nonnunquam purpurei, cauda sine calcaris prominente, quemadmodum in Consolidâ regalis vulgo dicta sine Cymbalaria flore: his succedunt rotunda capitula mucronato apice, minutum, oblongum & nigricans semine continentia: radices tenues sunt, fibrosae & candicantes.

Quae albo est flore sponte provenit non modo in Sneberg, Durrenstein, aliisque alpium ingis in locis à soluta recens nix adhuc madentibus: sed etiam permixta illi quae purpureo est flore in omnibus fere pratis vliginosis, in quibus crescit Primula flore rubro: ubi Maio floret, & Iunio semen profert: in Alpibus vero serius haec omnia.

Quo nomine dicenda esset hac plantula diu ambegimus: placuit tandem id illi relinquere, quo à C. Gesnero, in descriptione montis Fraeti non procul à Lucerna celebri Helvetiorum urbe siti, donata est, donec commodius aliquod reperiamus.

PINGVICULA, inquit, ut ficto à nobis nomine appellatur, florem ceruleum ut viola martia profert, inodorum: folia humida, mollia, lenia, absque nervo (ni fallor) ut lingulaca vel ophioglossus: nascitur in palustribus. Hec ille.

Lingulaca Plin.
m.

Quid si verò Lingua vel Lingulaca Pliny sit, quam lib. 24. cap. 19. & lib. 25. cap. 11. circa fontes nasci tradit! Verum nos nihil hic asserimus, sed inquirendi duntaxat causa hæc scribimus. Nulium vulgare nomen à montanis pastoribus, neque à Viennensis agri incolis, quod intellexerim, obtinuit. Et haud scio an apud illos aliquo medico in vſu sit.

Retulit mihi anno 1581. C. V. Pennæus Londinensis medicus hanc plantulam tam quæ flore ceruleo est, quàm quæ albo, plerisque Angliæ locis inueniri (ut ipsa experientia verum esse postea me docuit, quæ admodum capite 46. huius libri annotauimus) & à Borealibus, apud quos Primula veris rubro flore permixta crescit, Butterwort/ id est, butyri radicē à pinguedine butyro simili qua fissuras in vaccarum vberibus sanare solent, appellari: à Meridionalibus verbò Anglis (apud quos etiam crescit) Whipt root vocari, quia oves interficit, si ob cibi penuriam illa vescantur.

DE RANUNCULIS MONTANIS.

CAP. I.

NASCUNTUR in utraque Pannonia Noriciq; parte varia Ranunculi genera, quæ passim in aliis Provinciis crescunt. Sed aliquot alia in harum prouinciarum altissimis iugis conspeximus, quæ à reliquis herbaria rei Scriptoribus vix observata esse animaduerto. Itaque omnibus medica materia studiosis gratum me facturum existimaui, si eorum historiam illis etiam communicarem.

MVITA

MULTA parva, rotunda & quasi circino circum-
scripta habet Prior folia, aliquot crenis diuisa, & per
ambitum serrata, atro virore superne splendentia, cra-
sa, carnosaq; & gustu feruidissimo: ex horum medio flos
emicat quinque albis foliis constans, staminibus in medio
croceis, inodorus, qui pediculo tenui, singulari, vixque
dodrantem equante innascitur: quo defluente succedit
capitulum quemadmodum in aliis ranunculis imma-
turo frago simile, quod ex minuto semine simul congesto
constat: radix multis albicantibus fibris praedita est.

Ranunculus
minimus flo.
albo.

Eius altera species est, cuius folia in tres profundas
lacinias diuisa, eaq; denno aliquoties incisa sunt: flos
amplior, & interdum quasi duplici foliorum ordine con-
stans: alioqui & colore, & florendi tempore superiori
par: radix etiam quemadmodum in illo superna parte
nonnihil extuberat, & floris donata est.

Exit utraque species in summis Sneberg & vicina-
rum Alpium iugis confragoso solo, & fere in ipsis scopulo-
rum fissuris: Iunioq; interdum floret, nonnunquam se-
rius, statim post solutas istae nives: in hortis vero matu-
re admodum, & ante alios ranunculos Aprili.

ALTER quina aut sena promit folia, magna, viri-
dia, dura, Ranunculi foliis qui Trollius flos à nonnul-
lis vocatur, haud absimilia, nonnihil hirsuta, tribus cre-
nis ad umbilicum usque, deinde aliis minus profundis
diuisa, sapore primum dulci, deinde nonnihil amaro, pe-
diculis firmis & crassis inaequalia pedalis longitudinis:
caulem cubitalem, nudum, nullis ramis brachiatum, fir-
mum, hirsutum aliquantulum, intus cauum, qui in sum-
mo trina habet folia contigua, profunde laciniata, Ane-
mones fere modo, deinceps diuiditur in quatuor aut
quinque oblongos pediculos, singulos unicum florem su-
stinentes album, quinque foliis satis magnis constantem,
multis

II.

Ranuncul. al-
pin. albo flo-
re.

R. alpinus
Ran. b. 11
Ran. p. 11

Ranunculi montani 1. species altera.

Ranunculus montanus

R. montanus
Ranunculus montanus
Ranunculus montanus

Ranunculus repens
L. sp. 2. 2. 83.

multis in medio staminibus luteis, utcumque odoratum: flore excusso, capitula apparent semine plano & magno onusta: radix veluti pramorsa, & multis nigricantibus fibris prædita est.

Frequens est in Sneberg, Snealben, aliarumq; Alpium pratis: floretq; Iunio, semen maturitatem adipiscitur Augusto.

In celsioribus tamen earundem Alpium iugis nascitur multo humilior & hirsutior, pedalem altitudinem non excedens, flore paulo maiore, & qui Narcissi medio lutei florem æquare possit, atque odoratiore, foliis amarioribus & acrioribus, tametsi gustata, initio quandam dulcedinem præ se ferant. Serius floret altero.

2.

Ranuncul. al-
pin. Narcissi
flore.

PROXIME hæc sequi debet pulcherrimus ille Ranunculus alpinus, cuius iconem & descriptionem D. Thoma Pennæi liberalitate consecutus sum.

III.

Quatuor autem, quinque vel sex à radice profert folia longis pediculis nitentia, in quinque, sex, vel aliquando septem præcipuas partes Ranunculi more diuisa, parte prona fere caesia, supina verò ex nigro viridia: ex horum medio unicus caulis ab radice oritur, longitudine pedem æquans, nudus, folia in summo fere emittens oblonga, maxima ex parte in tres lacinias per extremum diuisa, è quorum medio pediculi tres, quatuor, quinque, interdum sex vel septem oriuntur, duos digitos transuersos longi, unico vel duobus foliolis subinde ornati, quorum singuli florem suslinent pulchrum, ex quinque foliis orbicularibus constantem, qua inferius purpurascunt, superius iuxta latera ex albo purpurea sunt, reliqua parte albissima, multis luteis staminibus medium occupantibus, calycēque ex quinque foliolis herbaceis constante: semina ut in ranunculis compacta, ex nigro purpurea & mucronata, parum compressa, paulo

Ranuncul.
mont. purpu-
rascēte flore.

paulo quàm in aliis ranunculis maiora : radix in summo setosa, multipliciter diuisa, sæpius cruciata modo dissecta, & in multas fibras diuicata. Tota verò planta pilosa est.

Crescit copiose in monte Iura, è regione urbis Geneuensis. Floret Junio & Iulio, semina Augusto matura.

FOLIA Quarto magna in quinque lacinas secta, viridia & per ambitum serrata, inferne dilutiora & splendentia, dura, nervosa, quæ præmarfa nullam manifestam acrimoniam, sed amarorem potius exerunt: caulis cubitalis, firmus, licet tenuis, lauis, nodosus aut geniculatus, in multas alas à medio ad summum sparsus: in quibus flores utcunque magni, secundo tamen minores, quinque foliis constantes, tenelli, toti lactei, aliquantulum odorati, staminibus in medio pallentibus, capituli redimentum ambientibus, quod ex seminibus aliis ranunculis fere similibus simul congestis constat: radix præmarfa videtur quemadmodum secundi, multasq; longas & candicantes fibras habet.

IIII.

Ranunculus alpinus maior albus flo.

Prouenit copiose in ascensu Wechsel, Sneeberg, aliorumq; vicinorum montium locis siluosis. Floret cum Secundo: sed in cultis Maio, semen verò maturescit Junio.

Isdem quoque locis inuenitur Ranunculus ille albo flore, quæ Clariss. Dodonæus libro de Deieterus & Perniciosis descripsit. Sed ab isto differt: etenim humilior est, folia habet lauiora, & nonnihil atriora. flores rariores & minores, in obliquum nascentibus pediculis inhaerentes: maturius etiam floret.

Huic congenerem flore pleno nunc, ut alebatur à Mag^o D. Ioanne vander Dylft amico mihi obseruando, qui illius iconem è Belgica usq; mihi huc misit, nusquam in istis iugis obseruare potui. Arbutor illi natam fuisse

Ranunculus flore polyphyllo albo.

fuisse ex iis plātis, quæ paulo ante quàm à Cæsare Maximiliano II. huc accersitus, è Belgica discederem, filio viro D. Joanni de Brancion eius consanguineo ex Burgundicis alpibus missa fuerant. Eius deinde planta à C. V. Ioachimo Camerario mihi communicata est.

QVINTVS, omnium quos unquam viderim maximus, multa admodum ampla & densa habet folia, Ranunculus
platyphyllus
fl. luteo. fliculneis haud minora, quinque profundis incisuris diuisa, per ambitum nihilominus serrata, colore d-lutius vi-
rente splendens, subhirsuta, acris admodum & linguam vellicantia: cubitales caules, digiti crassitie, firmos, hirsutos, superiore parte in aliquot ramos diuisos: qui multos flores sustinent quinque foliis constantes reliquorum ranunculorum modo, & luteo auri splendore fulgentes: semen reliquis vulgaribus simile, in capitula congestum: radicum loco multas candidantes fibras habet.

Crescit in nemoribus & umbrosis locis atq; declinibus omnium istarum alpium iuxta riuulos è liquecente niue profluentes: in nonnullis item umbrosis pratis ad Viennensem saltum, & ultra Drauum. In hortis & pratis Maio floret: in Alpibus verò Iunio aut serius.

IOSIAS Simlerus cōmentario de Alpibus Prioris meminisse videtur, quem ab Helueticarum alpium accolis Jegerkraut, hoc est, Venatorum herbam appellari scribit: Montani isti pastores & venatores, fiebekkraut vocant, & ad febres pellendas (unde nomen) contusis foliis carpo admotis vtuntur. Secundo & Quarto venatores Abbeis, et Teuffel abbeis, id est, Premorsa & Diaboli morsus nomen indiderunt. Quintus nullam peculiarem appellationem quod intellexerim habet: non incommode tamen meo iudicio πλατύφυλλος à foliorum amplitudine cognominabitur. Ungari Ranunculum in genere Beka sive vocant.

Trollius flori.

PORRO Ranunculi illius quem Gesnerus in descriptione Montis fracti Trollium florem vulgo dici scribit, quiq; quintus inter externos est Dodonaeo lib. 4. de Deleterius & perniciosis herbis, flore in globum collecto, duo in istarum alpium pratis observavi genera: maius
 1. unum, ampliore flore & aureo: alterum minus, flore paulo minore & colore quasi ex viridi pallescente, foliorum alioqui forma, capitulis, semineq; nigro & radicibus inter se conveniunt. Eum etiam superiore anno in Anglia inter primulas flore rubro erutum vidi.

Ranuncul. illyric.

Eius Ranunculi quem vulgo Illyricum cognominant, quemq; primus in Hamburgerensi monte sponte nascentem deprehendi anno 1574. historiam lib. 2. Rariorum stirp. à me per Hispanias observatarum dedi.

Thora Valdensium.

ETIAM inter Ranunculi genera referenda videtur ea planta, quae apud rei herbariae studiosos Thora Valdensium nomen obtinuit, & à Doctiss. Gesnero plerisque locis Aconitum primum Dioscoridis esse censetur: de quo peculiaris Afferuatio post ipsius epistolae opera Casparis Wolfij editas, inserta est, ubi Plinii Cyclaminum tertiam lib. 25. cap. 9. & Limeum eiusdem lib. 27. cap. 11. descripta, esse contendit.

Illum etiam anno 1578. observavimus in Etscheri summi iugi praecipitibus atque scopulis tenui terra coopertis, ad meridiem obversis mense Augusto: atque paulo post in alio iugo Sneberg vicino frequentiore & uberiore. Folio tamen brevioris esse quam Valdensium Thora, siue illius quae ex monte Baldo eratur, superna etiam parte magis inciso & latiore deprehendi. Huius praeterea flos quinque foliis constat, cum illorum quaternis duntaxat foliis exprimat. cetera satis conveniunt.

DE RANUNCULO BYZANTINO

sive Asiatico. CAP. LI.

QUONIAM de Ranunculis iam egimus, non incommode in hunc locum reuocari posse existimo elegantis illius et verè rari Ranunculi cuius in Appendice ad Hispanicas observationes memini, historiam: quoniam post aliquot tandem annos Constantinopoli planta missa est illius quidem nomine insignita, sed quam ab ipso nonnihil differre experientia nos docuit, ut ex eius historia cuilibet patebit.

PEDALEM igitur ille, quemadmodum diximus, habet I. caulem, in duos aut plures ramos diuisum, quorum extremitatibus insident flores magni, multiplicique foliorum glomeratione constantes (ut in Ranunculo vulgari tuberoso flore multiplici) sed pulcherrimo cocci colore rubentes: folia circa radicem quina aut sena diluto virore nitentia, media forma inter palustris & echinati Ranunculorum folia: quæ verò per caulem sparsa sunt, minora, nec adeo incisa, nec admodum frequentia: multe illi radices simul congestæ, Lusitanici Ranunculi radicibus persimiles, asphodeliformes, flavescentes.

Ranuncul. polyphyll. flore coccineo.

Hanc descriptionem concinnavi non ex viva planta, sed ex icone vivis coloribus expressa, quã generosus Dn. Carolus Rym Dn. de Eeckebecke defuncto quinquennali Cesarei Legati apud Turcarum Imperatorem munere Constantinopoli rediens mihi liberalissimè communicavit.

RANUNCULI autem Constantinopolitani sive Byzantini cognomen illi dedi, quòd quibusdam hortis Byzantio vicinis & in eius Urbis conspectu, ultra tamen Bosphorum sitis inueniri intellexissem; qua fortè ratione Asiaticum vocare præstaret.

Huius iconem tamen ego & alij aliquot Constantinopolim

polim postea miserimus, ut plantam quam hac pictura referebat, ad nos perferendam curarent; nunquam consequi potuimus. Sed Anemonem latifoliam pleno flore miserunt, negantes eum ranunculum aut notum, aut unquam sibi conspectum.

Tarobolos catamer.

ANNO tamen 1580. curante Mag^o Dn. Wolfgango Christophoro ab Entzestorf, qui iconem Constantinopolim precedente anno miserat, aliquot radices allatae sunt Ranunculi Constantinopolitani, & Tarobolos catamer nomine insignita.

VERVM ex duabus plantis quas mihi reliquit fur domesticus & fugitivus (qui meum hortulum, dum superiore anno absui, suo decore spoliavit) una hoc anno 1582. quo mea historia descriptione absolvo, binos flores Maio mense protulit, quorum alter vitium fecit, nec ad frugem pervenit: alter autem magna cum mea letitia sese explicavit, cuius historiam & iconem rei herbariae studiosis hoc loco communicandam esse censeui.

II.

Ranunculus
Byzantin.
Simpl. rubro
flore.

ALIQVOT à radice producit folia unciam lata, duabus parvis laciniis divisa, atque in ambitu serrata, oblongis pediculis nitentia, utrumque densa & succulenta, glabra, aut quam minimè hirsuta, & venis ex viridipallescentibus praedita, quibus initio subacido & ingrato, postea tamè acri & linguam vellicante: foliū quodimum caulē amplectitur minus est ceteris, atq. in tres altiores lacinias dividitur, quarū singula reliqua folia aequant, atq. tribus minoribus laciniis ut illa divisa sunt, & in ambitu serrata. Ex horū medio pedalis assurgit caulis, teres, viridis, quadā tamè lanugine obsitus, quem per intervalla bina aut terna ambiunt folia minora magisq. laciniata quàm id quod in oculo adharebat, summa sui parte amplū sustinens florē, Pannonicū magnitudine quidē superantē, at eiusdē quodāmodo forma, quinque aut sex foliis

foliis constantem qui foris phoenicei sunt coloris, intus
 ve. o miniati elegāis & splēdētis, mediū florē occupan-
 tibus plurimis crassiusculis staminib. initio pullis, deinde
 cinereis, pediculo tamē tenui & rubro nitētibus, extube-
 rante intermedia stamina capitulo purpure nigra villis
 obsito, quod in semuncialem tandem longitudinem ex-
 crescit, & seminis frequentis rudimento obsitū est, quod
 an fertile futurum sit, subsequēs mensis docebit: flos pla-
 nē inodorus est, multas habet radículas ex uno capite
 dependentes breves & crassiusculas, à Lusitanici ra-
 nunculi, siue Pannonici (qui Illyrici cognomen vulgo
 adeptus est) radiculis non multum differentes, extrema
 tamen parte non obtusas, sed singulas in tenuem fibrā
 paulatim desinētes, solidas, colore exterius fusco, interius
 albo, gustu initio ingrato, deinde acri. Porro cum Pāno-
 nico tuberoso ranunculo illud fere cōmune habet, ut sub
 caete inter medias radices veluti crassiusculus ramulus
 enascatur, qui in latus per radicū interstitia se porrigēs,
 in novū caput extuberet, unde multae aliae radices paulo
 superioribus minores dependent, e quarum medio caulis
 exiit, sub quo deinde alius similiter ramulus praedit, in
 obliquū ut: superior per radicū spacia se spargēs, & no-
 vam radicularum congeriem generans: qua sanē ratio-
 ne satis feliciter se propagat: sed et albas quae idam fibras
 habet per crassiorum radicum spacia sese explicantes &
 spargentes.

Tarobolos catamer, ut dixi, nomine, vel Tarobo-
 los catamer lalé (quod Tripolitanum plenum florem
 significat) missa est Byzantio haec planta: sed hac etiam
 appellatione superiore autumno nonnulli ex amicis semen
 inde acceperunt, quod mihi communicatum, novo elapso
 Vere terra credidi. Verum non ranunculus, ut spera-
 bam, sed legitima Urtica, siue Romana nuncupata ena-
 ta est.

Tarobolos co-
 catamer lalé.

DE RANUNCULO Thali trifolio.

CAP. LII.

Ad quam potissimum classem hanc herbam referrem, diu mecum deliberavi, & adhuc dubito Ranunculine an Thali trifoli vulgo existimati generibus adscribere debeam: etenim aliquot notas cum utrisque convenientes habet. Eius vero descriptionem minime negligere volui, quoniam elegans est planta, & à nemine, quod sciam, adhuc observata: liberum cuique relinquens nomen illi pro arbitrio imponendi, & in quam velit classem referendi.

Ranunculi
Thali trifolio
historia.

PEDALI assurgit altitudine, gracili caule, ex viridi rubescente, in quo terna, quaterna, aut quina folia, maioris Thali trifoli flore albo foliis forma & colore admodum similia, sed minora & teneriora, gustu amaro: flosculi in singulis alarum sinibus singulares, candidi, quinque foliolis constantes, suis pediculis innitentes: quibus decidētibus semē succedit, in duobus aut tribus corniculis, rotundum, subruffum, Aconiti hiemalis semē referens: ē radice exeunt bina aut terna folia, singularibus dodrantalibusq; pediculis, eiusdem cum caule coloris, innitentia: radix verò impense amara est, multis albis fibris hirsuta, ex quarum capite alia propagatur radícula nodosa, subinde ad singula internodia novas fibras agens, & repens, ideoq; perennis. Verum primaria duntaxat radix à pictore expressa est, reliquis omissis.

Copiose nascitur in saltu Leytenberg vicino Manderstorf ultra Leytam flumen, quinto ab urbe Vienna miliari, & quibusdam aliis umbrosis silvis Viennensi agro: inveni etiam apud Zollonock Ill. Herois Dn. Balthasaris de Batthyan oppidum. Floret Aprili; semen Maio, nonnunquam Iunio maturescit.

- SED quoniam in Thalietri mentionem incidimus: proueniunt in harum Prouinciarum pratis, siluis, & montanis, varia eius genera, omnia videlicet ea quæ in Belgicis hortis aluntur, præter Hispanicū, quod etiam his prouinciis mea opera vulgare factum est. Eius autem folia, licet in modum aliorū diuisa & incisa, Aquilina seu Aquilegia foliis adeo respondent, ut ab imperitis planta discerni nequeant, ante quam caules in flores abeant: flores verò muscosi ut reliquorum, sed coloris lutei sunt. Tria genera montana foliis inter se conueniunt: sed unum altius excrescit, floreque candido est, admodum grauis odoris: alterum paulo humilius, flore etiam albo, minus tamen ingrati odoris, à quo tertium differt solo floris colore qui purpurascit. Pratensia duo foliis sunt longioribus & atrioribus, & quodammodo splendidibus: alterum pallido colore floris, elatius: alterum candicante & humilius. Septimum omnium minimum foliis minoribus, cinerei coloris. Omnium radices flauæ sunt, & serpunt, subinde noua germina producentes: sed minoris omnium maximè.

DE ANEMONE SILVESTRI

CAP. LIII.

RANUNCULOS proximè sequi debere Anemone videtur, propter formæ & facultatum cognationem. Eius verò cum ab aliis, tum à me varia genera descripta sunt. Non inutilem tamen rem me facturum existimari, si siluestris duas species, ab aliis licet obseruatas, paulo diligentius describerem, quoniam in his prouinciis sæpius à me sunt eruta, & illarū semina collecta.

- I. PRIMÆ ex una radice multa germinant folia, Ranunculi cuiusdam palustris foliis fere similia, tribus usque ad umbilicem incisuris, deinde aliis minoribus laciniata,

laciniata, viridia, mollia, & hirsuta, gustu primum ingrato, deinde nonnulli acris: caulis palmaris, interdum etiam pedalis, nudus, satis crassus, candida lanugine pubescens, tria alia folia sustinens prioribus fere similia, sed minora: è quorum medio flos exilit oblongiore pediculo insidens, unicui (rarissime bini) primum, ante quam aperiatur, lanuginosus, deinde ubi expansus est, parte inferiore laevis, colore lacteo, quinque foliis maxima ex parte constans, Pulsatilla paulo minoribus, cuspidate orbiculata, in cuius medio capitulum rotundum extuberat multis croceis staminibus cinctum, quod tandem resoluitur in exiguum semen, planum, alba quadam lanugine involutum, quemadmodum in ea Anemone latifolia secunda, cuius historiam lib. 2. Rariorum stirpium Hispanicarum dedi: radix ex uno capite multas nigricantes & capillares fibras spargit, nonnullae etiam crassiores, quae serpentes, subinde novas ex lateribus plantas procreant: est verò ingrato & acris sapore.

Vicinis urbi Vienna pratis, & plerisque montanis utriusque Pannoniae locis, atque etiam interamnibus ultra Drauum nascitur. Floret Maio: in hortis etiam Aprili: semen Iunio facillime vento excutitur, nisi quis maturè colligat.

II.

Anemone
montana Pul.
Galla tolo.

SECUNDA ex villoso summoq, radice capite multa fundit folia, quemadmodum id Anemones silvestris genus, quod vulgus Pulsatillam appellat, illius foliis quod dilutius praecocioreq, flore praeditum est, fere similia, latiora tamen, & in tres foliorum alas diuisa, supina parte viridia & laevis, prona autem paulo candidiora & villosa, sapore ingrato & acris admodum: inter quae caulis emergit palmaris, firmus, hirsutus, quem circa summum terna ut in Anemones generibus coniunctum amplectuntur folia, laciniata, & multis dinisuris

risuris secta: flos in summo caule sex foliis constat intus lacteis, foris nonnihil interdum purpurascentibus & villosis, minor quam in pulsatilla, sed non paucioribus, quam illius flos, luteis staminulis scatens, quæ tandem in plumati seminis congeriem, quemadmodum in pulsatillis, transeunt: radix oblonga, minimi digiti crassitudine, paucis fibris prædita, foris nigro cortice tecta.

Crescit hæc in celsioribus Etscher & Durrenstein iugis, inter scopulos, tenui & leui: terra tectos: plerumque verò inter scopulorum fissuras, et commissuras adeò altè radices agit, ut summa difficultate, & vix unquam, nisi auulsis scopulorum fragmentis, integras mihi eruere licuerit. Floret autem istic Julio, interdum etiam Augusto, pro ætatis maturius aut serius incipientis natura, solutis videlicet niuib: nam ex primis floribus est: semen maturum est plerumque sub Augusti finem. Difficulter autem cicurari vult, & mitiorem aërem ferre potest, quemadmodum & pleraque alia elegantes stirpes in summis istarum Alpium iugis nata, quas aliquoties frustra in hortis conservare studuimus, tametsi omnem curam & diligentiam adhibuerimus.

A N E M O N E S tertia nomine Priorem exhibere videtur Matthiolus, iconem tamen negligentius expressit pictor. Alterius iconem Lobelius reddit in Plantarum historia. Vtraque autem Belgicorum hortorum inquilina mea opera facta est, missis hinc ad Dn. Brancionem & Dn. Ioannem Dilsam plantis & seminibus. Est verò posterior sine dubio Anemones silvestris siue Pulsatilla species, & Pulsatilla alpina flore niveo appellari potest.

Eius etiam meminit Gesnerus in descriptione Montis fracti libello De Lunariis herbis in hunc modum. *Anemone quedam alpina, radice nigra, capitulo seminis*
birsuto,

Anemone L.
Matthioli.

hirsuto, & lanugine instar vitis siluestris caustica referto, Pulsatilla, quam Itali vocant, cognata. Pastores aliqui Bitzwurtz appellant, quod cataplasmatibus instar venenatis moribus imposita, pecori salutaris sit.

CETERVM Pulsatilla vulgaris passim hic inueniuntur duo genera: unum precocius crassiore folio, flore ampliore & dilutior, quod ab Ungaris lo kewkewrchin, id est, equina Pulsatilla dicitur: alterum non adeo precox, folio minutius inciso, floreque minore & saturatius purpurascens, quod Ungari lean kewkewrchin, hoc est Virginis Pulsatillam appellant. Inuenitur hac posterior interdum flore omnino niveo. Vtraque autem floret primo Vere.

Pulsatilla vulgaris.

dilutior

saturation.

albo flore.

VULGARES sunt in Pannonia & Austria siluis illae stirpes multis aliis Prouinciis communes, quae inter siluestris Anemones proculdubio recensenda sunt, & à nonnullis silvarum Ranunculi nuncupantur, foliis propemodum Anemones tenuifoliae flore caeruleo.

Eae autem primo ineunte Vere florere solent, floremque habent aut omnino niveum, aut purpurascens, aut cui in candore leuiter aspersa sit dilutior purpura, vel carneus color, aut totum luteum, atque is plerumque aliis minor est & precocior.

Anemone siluestris vulgaris varij generis.

DE ANEMONE flore polyphylo & pleno.

CAP. LIIII.

SED longè omnium elegantissima sunt duo illae Anemones genera, quae singulis fere annis, ab eo quo huc concessi tempore, Constantinopoli perferuntur. Quorum historiam licet in Appendice ad Hispanicas observationes dederim; eam tamen huc reuocare libuit, quod

non-

nōnulla postea de his stirpibus obseruauerimus, quæ minimè tunc mihi fuere cognita: deinde quod hinc primum mea opera Belgica prouincia magna ex parte communes sint facta.

Anemone latifolia polyphyllo flore.

I. PRIOR igitur multa ex vna radice promit folia, latifolia primæ mihi in Hispānic. obseruat. descriptæ foliis initio similia, deinde alterius latifolia flore purpureo, aut Saniculæ foliorum quodammodo æmula, dura, nervosa, in tres lacinias altius diuisa, ac insuper per ambitum serrata, supina parte nigricantia, prona candidiora, feruidissimo sapore, & si gustentur, illico linguam vrente, ante hiemem etiam germinantia, quemadmodum in nonnullis aliis Anemones generibus. Nouo iam vere unus aut alter caulis inter folia prodit palmaris, nonnunquam etiam pedalis, nudus, subhirsutus, qui circa cacumen tria exigua folia minimè, aut quam rarissimè laciniata ab eodem fere exortu prodeuntia, & simul caulem amplectentia profert, deinde in summo binas uncias supra iam dicta foliola, magnum ac latè expansum florem, numerosis foliis constantem, quorum externa & maiora dena & duodena colore viridi prædita sunt, mucronibus eorum purpura leuiter & virgatim infectis, interna verò minora & angustiora, dilutiore purpura ex rubro nitent, & quæ medium florem occupant, ad umbilicum reflexa & glomerata eiusdē etiam sunt coloris. Radix crassa, & in aliquot capita extuberans Anemones latifolia purpureo flore in modum, foris nigra & scabra est, intus alba & solida, gustu ingrato & fauces coarctante, multis tenuibus fibris capillata.

Anemone tenuifolia flore polyphyllo.

II. ALTERIVS folia numero quina, sena, aut plura sunt, multifida, & Oenāthes primæ, siue Bulbocastani fere foliorum instar, in multas tenues lacinias diuisa, dilutius quàm superioris virentia: caulis etiam pedalis, prior

priori similis, sed minus crassius, quem item circa summum tria tenuius incisa ambiunt folia, florem etiā (quē admodum in omnibus *Anemones* generibus) ante quā aperiat, occulentiā, qui summo cauli supra minora illa folia, ad binas uncias succrescenti insidens, in dena aut plura hirsuta longaque, latiuscula, & maiuscula folia explicatur cocci modo rubentia, quae numerosa tenuiaq; foliola colore coccineo saturatione nitentia amplectuntur. Radix non multum à superiore discrepat, paulo oblongior interdum, & licet foris nigricans, nitidior tamen est, & tenuibus capillamentis fibrata, intus etiam candida, & eiusdem cum superiore gustus: Tene-rior hac est radix priore, & facilius corrūpitur. Vtraq; etiam temporis diuturnitate quemadmodum latifolia flore purpureo cariosa fit; & nisi interdum alternis videlicet ad minimum annis, in fragmenta rumpatur, atque ea ratione pangatur, prorsus plerumq; perire solet.

Vtraque Vere cum aliis *Anemones* generibus floret, aut paulo serius interdum. Sed prior apud nos rarissime, cuius per id octennium quo Vienna vixi, semel duntaxat florem conspiciere licuit: anno sanè 1581. Cassellis in cultissimo horto Ill^{mi} Principis Wilhelmi Landgraviy Hassiae &c. utraque maximum & amantissimū florem protulit, quem suis coloribus ipsius iussu expressum, dum apud ipsius Celsitudinem superiore Octobri essem, mihi conspiciendum praeiuit.

Tenuifolia sanè in proferendo flore liberalior esse solet, nec ut altera vitium facit, aut cerie rarissime. Illa autem interdum florem tam amplum mihi praeiuit, qui Germanicum tallerum fere magnitudine aequaret, & ternos aut quaternos crassitie, hoc est duas fere uncias latum, et unam densum. In neutra autem semen hactenus observavi, & an seminifera sint, plurimum dubito.

Anemones
flos amplae
magnitudinis.

NOBIS primùm eas cōmunicarunt Constantinopoli quidem usque missas Ill. Dn. David Vngnad Cæsareus apud Turcarum Imperatorem orator et Liber Baro in Sonneck: atque Constantinopoli redeuntes Generosus Dn. Carolus Rym Cæsaris Consiliarius, eiusque affinis Dn. Philibertus de Bruxella p.m. Tenuifolia vero aliquot annis Constantinopoli etiam delatam acceperat Ill. Dn. de Brancion p. m. amicus mihi fratris loco semper habendus. Deinde, ut dixi, singulis fere annis eodem Byzantio utraque Viennam missa fuit, cum Generosis viris, tum Nobilibus matronis, quibus exotica stirpes & elegantes flores nunc sunt in deliciis, modo Giul vel Gul Giul catamer. catamer appellatione, qua, ut iam antè retulimus, roseos propemodum omnes flores & multiplici foliorum textura constantes exprimunt: at Tenuifoliam plerumque Lalé benzede & Galipoli lalé proprio nomine lale benzede
Galipoli lalc. vocant.

Quod autem Anemones aliquod genus ad Adonidis Adonidis Ros florem Ouidio lib. 10. Metamorph. descriptum referendum est, nullum hactenus conspiciere memini, quod eius descriptioni proximius accedat, quàm quod secundo loco hic exhibemus: etenim sanguini cōcolorem habet florem, siue prematuri mali punici, eius præsertim quod dulce seu vinosum est, succo similem.

PORRO superiore Autumno Constantinopoli accepit Generosa Dn de Haysenstain cum Cyclamino illo antè memorato, quem verno tempore florentem esse non dubito, aliisq; multis exoticis plantis aliquot Anemo- Anemone tenuifolia flo.
polyphyllæ
carul. nes radices, quas mihi retulit fuisse integras adhuc, & minimè rugosas, planeq; Anemones tenuifolia flore polyphyllæ similes; quas qui mittebat, adscribebat florē habere etiam polyphyllum, sed coloris carulei: illæ terræ concredite, folia adhuc ante hiemem produxerunt te-

nuifolia quæ flore pleno coccineo est omnino similia, & multifida, præter colorem qui in hac vegetior & saturatius virens mihi esse videtur quàm in coccinea: Biniſante nomine miſſa eſt.

Accepit etiam (quam tamen Conſtantinopoli prius miſſam non memini) Anemonem latifolia ſecunda flore purpureo, à me in Hiſpanicus obſervat. deſcripta omnino parem. An verò ſimilem florem dabit, proximum, ver nos docebit, quemadmodum, & an ſuperior carneum proferet.

Anemone latifolia Byzantina ſimp. flo.

ALTERAM porrò latifoliam Anemonem quæ anno 1581. Autumno, ut dixi, ἀνώνυμος Byzantio allata fuit, initio dum folia è terra prodeuntia conſpicerem, ſimilem illi eſſe exiſtimavi, quæ in Belgicis hortis latifolia flore purpureo 12. aut pluribus foliis conſtante alitur. Sed flos ſubſequente Aprili, & hoc anno 1583. cum reliquis ſeſe explicans, diuerſam eſſe, illiusque duo diuerſa inueniri genera me edocuit. Viriusque igitur hiſtoriam ſubiicere hic libuit.

I. Anem. latifo. carneo flore.

ALIQUOT autem Primum genus etiam ante hiemem folia profert Latifolia flore purpureo apud Belgas naſcentis foliis fere ſimilia, aut certè non magnopere ab eis differentia: inter quæ caulis, ut in illa, exoritur palmaris, nudus, lanugine pubeſcens, tribus foliis minime, aut quam leuiſſime incifis, tamquam inuolucro florem primum (quod in Anemones generibus vulgare eſt) occultentibus præditus, qui tandem ad binas uncias, ſive binos pollices ſupra illa folia excreſcens, in octona aut plura folia vulgaris latifolia floris foliis paulo latiora expanditur, elegantiffimo rubro, dilutiore tamen & ad carneum quodammodo tendente colore interius nitètia, albicantibus unguibus, foris autem obſolete rubefcèntia & lanugine pubeſcèntia, multis in umbilico violaceis ſtami-

staminulis hirsutum capitulum ambientibus: radix tuberosa & nodosa est, foris nigricans, intus candida, Latifolia belgicae similis, & tenuibus aliquot fibris donata.

SUPERIORI respondet Alterum genus cum foliorum forma & colore, tum caulis lanuginosi crassitie & altitudine, atque etiam radice nigra & nodosa: at illius flos octonis latiusculis foliis constans (quorum ungues ex parte flavescent atque ex parte rubent, tandem etiam maiores fiunt et exalbidi) longè elegantissimo coccineo colore interius nitet, foris autem quadam lanugine pubescit, plurimis in umbilico nigricantibus staminulis hirsutum capitulum cingentibus, quod an in semen abeat, nondum observare potui.

II.

Anem latifol.
coccineo flo-
re.

QVAM verò foliis tenuifoliae polyphylo flore fere similem esse dixi Binizate & Binizade, vel Binizante nomine missam: ea non ceruleum plenum florem, uti adscriptum fuerat, protulit; sed diversum omnino, eumque colore in diversis plantis variantem.

Anemonece-
nifolia By-
zantina simp.
flo.

PRIOR multa ante hiemem promit folia, Bulbo- castani, aut Anemones tenuifoliae polyphylo flore foliis quodammodo similia, paulo tamen atriora, & multifida, inter quæ caules exeunt terni aut quaterni, singulares, pedales, firmi, purpurascens atque lanugine pubescentes, tribus foliis valde dissectis & laciniatis ut in Anemone tenuifolia pleno flore, tanquam involucri florem initio occultantibus præditi, qui deinde, ut in Polyphylla, aut quæ purpureo sine violaceo est flore, ad dodrantalem longitudinem supra ea folia succrescentes, unicum singuli sustinent florem, magnum, illi qui violaceus est aequalem, simplici sex foliorum textura constantem, quæ elegantissimo coccineo colore, ut in eo qui polyphyllus est, interius nitent, forisq; lanugine etiam pubescunt, exalbidis, ubi senescunt, foliorum unguibus,

I.

Anem tenui-
fol. coccineo
flo.

& multis purpurascentibus siue violaceis staminulis medium capitulum ambientibus: radix nodosa, tuberosa, polyphylo flore Anemones radici similis.

RADICE atque foliis Altera huic respondet, licet II.
folia paulo crassiora & magis succulenta videantur, at- Anem. tentul.
fol. carneo
flore.
que auersa parte splendeant: inter quæ caulis nascitur
palmaris, tenuis, firmus, lanuginosus, terna etiam folia
florem initio obuoluentia, sed superioris ternis foliis mi-
nora, minusque laciniata obtinens, è quorum umbilico
excrescit pediculus, uncialis, aut paulo longior florem
sustinens, magnitudine inferiorem superiore, seu tamen
ut ille foliis latioribus constantem, colore primum exal-
bido, deinde nonnihil ad carneum tendente, multis in
umbilico staminulis carnei coloris nigros apices susti-
nentibus, & hirsutum capitulum cingentibus.

Omnes Aprili flores inodoros proferunt: easque in cul-
tissimo Mag^r Dn. de Heysenstain horto, annis 1582.
& 1583. primum florentes non sine voluptate cõspexi.

De HACHAL Indi, siue Admirabili Peruana.

CAP. LV.

QUANQVAM huius stirpis descriptionem & ico-
nem in Notis ad Aromaticum Garcia historiam supe-
riore anno exhibuerim: attamen cum illa mihi & ple-
risque aliis superiore æstate Vienna elegantissime florue-
rit, opera precium me facturum existimaui, si qua cir-
ca eam postea obseruaui, & ab aliis obseruata intelle-
xi, omnibus rei herbaria studiosis patefacerem, & illius
historiam retextam ad calcem Lib. II. Pannonica-
rum mearum Observationum adlicerem.

PRIMUM igitur emergit Ocymi quod Cereale non- I.
nulli cognominant, aut Circea Lutetiana fere modo, Hachal indi
historia.
deinde caulem promit cubitalem, interdum etiam lica-
bitalem

bitalem aut ampliorem, pollicari crassitudine, succulen-
 tum, firmum, ex viridi flavescentem, frequenter, uti
 Balsamina femina, geniculatum, & in frequentes ramos
 eosdemque similiter nodosos diuisum, qui ex ipsis pro-
 deunt, non bini utrinque & ex aduerso oppositi, sed sin-
 gulares duntaxat, alternatim modo in unam, modo in
 alteram partem vergentes, & quem primum seruarunt
 ordinem aut seriem, perpetuo deinde retinentes, hoc est,
 ut tertius, quintus, & septimus ramus in eandem par-
 tem spectent quam primus, quartus vero, sextus & octa-
 uus (si modo tot primariis ramis planta sit praedita) eo-
 dem latere nascantur quo secundus: folia in singulorum
 ramorum geniculis bina ex aduerso semper nascentia,
 Siliquastris fere foliis similia, viridia, satis carnosae &
 succulenta, circa basim ampla, per extremum mucro-
 nata, quae trita Siliquastris grauem odorem, gustata ve-
 rò ingratum saporem, et tandem illius vel foliorum Ta-
 baci etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in
 extremorum ramulorum alis singuli, oblongi, concavi, in
 quinque sinus ante quam aperiuntur complicati, at ubi
 explicati sunt Tabaci floribus fere similes, nequaquam
 tamen in mucronatos angulos, ut illi, desinentes, sed in
 obtusos quemadmodum Conuoluoli flores, Tabaci flori-
 bus etiam ampliores, elegantissima interdum purpura
 siue kermesino colore nitentes, nonnunquam latericei, ali-
 quando flauis aut pallentes, interdum obsolete rubentes
 aut flavescentes, nonnunquam etiam exalbidi, & saepis-
 simè binis coloribus simul elucescentibus, vel purpureo
 mediam floris partem occupante, vel virgatim totum
 florē intercurstante, vel radiis alternis modo flauis, mo-
 do purpureis totum distinguantibus, aut interdum ma-
 gnis nonnunquam exiguis purpurantibus maculis va-
 riosis in & mixtura toto flore vel flavescente, palleſcen-
 teve aut

tēve aut exalbescēte, aut obsoleto aspersis, odoris sua-
 uis & Narcissinum quiddam referentis, sex oblongis
 staminulis, stiloque paulo longiore ē medio flore emer-
 gentibus: caduci verò admodum sunt flores, nam noctu
 explicantur, & postridie sub horam octauam ante me-
 ridianam, per aestus praesertim, sese contrahere incipiunt
 florum conuoluoli modo: at temperatiore aura integro
 nonnunquam die expansi permanent, & sub noctē dun-
 taxat cōtrahuntur: ephemeri nihilominus cū sint, nec
 ultra diem perdurent, singulis tamen diebus recentes
 explicantur: qui cum pridie decerptis atque inter char-
 tas repositis collati, iisdem quidem coloribus constare
 quibus illi deprehenduntur; at eorundē situ & mixtio-
 ne ab iis variare quisquis diligenter obseruauerit ani-
 maduertet: tertio item die & reliquis subsequētib; si-
 militer. Quae sanē insignis varietas quotquot istum flo-
 rem obseruant, in summam admirationem non immeri-
 tō rapere debet: etenim diutissimē viuet, & ab Iulio ad
 Octobrem vsque mensem, primasque pruinas numerosa
 florum sobole luxuriare solet. calyculi flores amplecten-
 tes in quinque mucronatas lacinias sunt diuisi, virides,
 & quasi membranei, in quibus unicum semen nulla
 membrana siue pericarpio inclusum, mucrone, cui flos
 insedit, obtuso, infima verò qua calyculo adheret parte,
 tāquam exigua corona ornatū, pentagonū, bacca myrti
 fere magnitudine, initio viride, deinde ubi maturuit,
 fuscum, & quibusdā veluti tuberculis obsitū, spōte, vel
 leuissima agitatione excedens, nucleumq; continens al-
 bum, qui tritus in candidissimā & amyli instar niueam
 friabilemque pulpā resoluitur: radix satis crassa, & pa-
 parōdus, foris nigra, intus alba, aliquot fibris praedita,
 gustu nōnihil acri, cui admista sit superficialis quaedam
 dulcedo. Eam licet hactenus annuam censuerimus, vi-
 uacem

nacem tamen esse ab optimo & peritissimo viro Sebāstiano Volmaro Ill^m Ducis Wirtembergici pharmaco-
pœo et horti præfecto, superiore Augusto candidè sumus
admoniti. Is enim cum superiore anno sub Autumni
exitum aliquot plantas eruiſſet, & caule præciſo ex illis
vnā propter formæ elegantiam exſiccādā ſeruāſſet,
initio autem Martij cuidam amico ostendere vellet,
eam ſucculentā & quaſi reuiſcentem deprehendit,
terra igitur in fictili ab ipſo obruta, paucos poſt dies fo-
lia proferre cœpit, atque circiter Cal. Iulij ſubſequentis
etiā flores. Cuius rei, Deo volente, nos quoque hoc an-
no periculum faciemus.

II.

Admirabilis
unicoloru-
braque.

ALIUD autem genus habuimus, quod licet à ſupe-
riore caulis magnitudine & craſſitie, ramorumq; ſitu,
& foliorum florumq; forma non differat, caulis tamen
atque etiā florum color diſſimilis eſt: etenim dum pri-
mum terra emergit, cauliculi foliorumq; ped. culi, uti
betæ rubra iam recens naſcentis purpuraſcunt, manetq;
is color in adulta etiā caule & ramis, flores verò ex ru-
bente & elegantiffima purpura infecti ſunt, ſex etiā
tenuia ſtamina longioremq; ſtilum cōtinentes, eiſdemq;
cum ſuperiore odoris. Hi verò non mutantur, ſed vnus
perpetuò ſunt coloris, & quem primi habuerunt, reliqui
deinceps retinent. ſemina item in ſingulis calyculis ſin-
gularia, ſuperioribus reſpondentia, paulo tamen mino-
ra: radix non diſſimilis.

Hoc genus è ſuperioris ſemine cui rubri flores inſede-
runt, originē trahere arbitror: ſeorſim proximè ſequen-
te anno, ſi Deus vitam conceſſerit, vtriuſque generis ſe-
mina terræ mandabo, ut diligentius iſtā varietatem
obſervare queam.

III.

Admirabilis
tertia laſmin
roſſo.

TERTIUM porro genus ſuperiore Vere ex Italia
allatum fuit laſmin roſſo, hoc eſt, laſmini rubri nomi-
ne. Bre-

ne. Breuiore crassioreq^{ue}, id constabat semine, non minus tamen quàm superius anguloso tuberculisq^{ue}, obsito. Quo terra commissio nata sunt nobis plantæ, in fictilibus quidem pusilla & humiles, latè nihilominus ramos fundentes: in horto autem superioribus generibus longè ampliores, & latissimè ramos spargentes, qui eadem serie qua in superioribus alternatim nascuntur, eundemq^{ue} ordinem seruantes alternis in idem latus semper vergunt & spectant, ipsi similiter cum suo caule succulenti admodum, & frequentibus nodis geniculisq^{ue}, cincti, atque purpurascens: magna ex parte: folia in hoc genere atriiora, magis splendentia, atque etiam interdum maiora, altera parte magis prominula, & inferius suum exortum in nervo habentia; similis tamen cum superioribus & odoris & saporis: flores aliis forma pares, eodemq^{ue} modo ex postremarum alarum sinubus nascentes, oblongiores tamen, tenuiores, & colore dilutius rubente, minusq^{ue}, extrema parte ampli, sex similiter staminula cum stilo in medutullo continentes, suauemq^{ue} odorem spirantes.

Serotina admodum nobis fuit hac planta, nec ante Septembris finē flores explicare cœpit, qua de causa minimè ad frugem peruenire potuit. Mihi tamen adhuc in horto cum utroque altero genere nunc Cal. Nouembr. viret: at flores caloris Solis inopia haud quaquam explicantur, licet noctu tegā, & ab aëris iniuria muniam, atque sub horam nonam ante meridiem retegam.

Illud autem in his omnibus plantis mirum & observatione dignum, quòd dum contabescere incipiunt, primum folia, deinde integri articuli simul decidant, & circa iam nuda remanentia genicula interdum candida quadam efflorescētia adnascatur, qua temporis successu concreta, salis saporem referat: cuius postrema no-

Admirabilis
mira natura.

12 C. V. D. Ioachimus Camerarius pro nostra amicitia
me primus admonuit.

CETERVM peregrina & perelegans hac planta
varia pro regionum diuersitate obtinuit nomina: etenim
ex Hispanis sese primum missum est Marabillas del Marabillas
del Peru.
Peru appellatione, propter admirabilem florum in ea-
dem stirpe varietatem: ex Italia nunc Indici nunc Me- Indicum
indicum sine
mexicanum.
Solanum odo-
riferum.
xicanum talitini nomine, ob suauem videlicet eius florum
odorem: Belge Solanum odoriferum, à foliorum cum
solani folijs similitudine, & florum odoris gratia appel-
larunt: Peruanos, à quibus initio semen ad Hispanos
peruenit, Hachal indi crassa & in palato formata Hachal indi.
pronuntiatione nominare intelligo: Muliercula Vien-
nenses apud quas nunc in deliciis est, Geschehet in- Geschehet ins
dianische blü-
men.
dianische blumen, hoc est, versicolores Indicos flores
nuncupant.

AN apud incolas ubi sponte nascuntur hæ stirpes
medico in usu sint, nondum intelleximus, magisque ele-
gantia & hortos exornandi causa ab omnibus ali arbi-
tror, quàm facultatum ratione. Scripsit tamen ad me Admirabilis
facultates.
Patavio usque amplissimus vir Jacobus Antonius
Cortusius, eius quæ vario est flore radicis binas dra-
chmas intro sumtas egregie aquas educere. Cuius rei
herbarij cognitione sese oblectantes etiã admonitos volui.

DE PÆONIA BYZANTINA rubro flore.

CAP. LVI.

ELEGANS porro Pæonia genus semine natum, Pæonia flo-
rubro simpl.
quod à quibusdam Nobilibus Matronis alitur, hand-
quaquam prætermittendum est. Id Pæonia vulgaris
semine, aut eius quæ πολυφύλλανδον est, foliis similia fere
habet folia, paulo tamen crassiora, atque cum prona
cum supina parte lauis & splendentia: caules alteri si-
miles,

miles, cubitales, aut ampliores: florem in summo sustinentes unicum, simplici 8. 10. aut plurium interdum foliorum textura constantem, non purpureorum ut πο-λυφύλλανθος, sed saturatius rubentium & elegantissimorum, multis staminulis carnei coloris luteos apices sustentibus medias siliquas siue cornicula ambientibus: semen ex quo nata est haec planta Byzantio mitti solet Schakaick nomine, nigrum, splendens, vulgari Paonia semini respondens.

Floret Maio mense cum aliis Paonia generibus.

CAROLI

405

CAROLI CLVSII

RARIORVM STIRPIVM

PER PANNONIAS

obseruatarum Historiæ

LIBER TERTIVS.

BVBOSAS, & Coronarias, atque nonnullas illis congeneres stirpes Secundo libro descripsimus. Iis reliquas addere animus erat: sed quoniam in iusto maiorem molem excreuisset, illas in plures libros distribuere commodius esse duximus.

DE ACONITO LYCOCTONO.

CAP. I.

VARIA admodum nascuntur in his Præuinciis Lycoctoni genera nusquam alibi mihi conspecta, quæ Aconiti Lycoctoni varia genera. omnia ordine hoc primo Tertiij libri capite describemus, nonnullis etiã additis, quæ aliunde missa, in hortis alui-
raus. Initium autem faciam ab eo, quod Lycoctono pal-
lente flore (plerisque huius regionis montibus umbrosis, præsertim verò quodã iugo supra Petelstorf ad Septen-
trionem obuerso, secundo fere à Vienna miliari copio-
sissimè crescenti) foliorum similitudine maxime respon-
det, & florum elegantia insignè est.

PRIVM igitur cubitali aut ampliore assurgit 1.
caule, firmo, leuius cano, foris ex purpura virescen-
te, & quasi farina polline leuiter asperso, siue eo coloris Lycoctonum
flo. delphinij
caeruleo.
flore

flore qui in prunis & plerisque aliis fructibus, tuliparumq; foliis & caule elucescit, lenissimoq; contactu detergitur: folia longis pediculis inhaerentia, confuso ordine caulē ambiunt, longē ab eius Lycotoni quod flore Delphini vulgo cognominatur, foliis diuersa, subhirsuta, minorib; & minus profundis incisuris diuisa, Lycotoni pallido flore foliis similia, supernè tamen atriora: summum caulem exornat oblonga florum spica, qui pediculis inhaerentes, ante quā aperiantur, locustas aut paruos lacertos emulantur, oblongis caudis & sub extremum incuruis insignes, aperti verò quaternis foliis, quemadmodum aliorum aconitorum flores constare deprehenduntur, duobus ad latera, binis parte inferna, & superiore quinto, quod in oblongum corniculum rugosum & extrema parte inflexum desinit, omnibus foliis parte externa rugosis purpureisq; internè verò laevibus & caruleis elegantissimis, atque singulorū oris parte anteriore introrsum nonnihil reflexis, coloreq; è viridi pallecente: medium florem occupant quatuor alia foliola fusca & nigricantia, duo superiora dura & quasi in unum coeuntia fornicem referentia, duobus aliis infernè propendentibus molliorib; & partim luteo villo, partim candido hirsutis, multis staminibus capillaceis subtus delitescentibus: flore excusso succedunt ternae siliquae simul iunctae ut in aliis aconitis, in quibus semen inaequale, fuscum, rugosum: radix crassa, tuberosa uti alterius Lycotoni flore Delphini quod apud Belgas alitur, nigra, rugosa, concava, grauter olens, multis tenuibus fuliginosaq; lanugine pubescentibus fibris praedita, ad cuius latera secundum infimum caulem singulis annis noua germina repullulant.

Nascitur referente eruditissimo viro Achille Cromeo, qui eius plantas anno 1578. nobis misit, frequens

in montibus territory Freywaldensis in Silesia, & ab incolis Wolfwurtz/ id est, lupina radix appellatur, ubi in tricubitalem interdum altitudinem excrescere & Augusto florere ait: quod ab eo certe missum in horto colimus, Iunio floret, & sesquicubitalem altitudinem anno 1579. non superavit, at subsequenribus bicubitalem aut maiorem attingit.

II.

Lycotium
piccox tauri-
cum.

FOLIA Secundo emergunt ineunte vere satis crassa, quinque incisuris usque ad pediculum divisa, & in multas deinde profundas lacimas dissecta, minus tamen quam Napelli vulgaris folia, atro virore superne praedita, inferne minime, sed utrimque splendentia: qua alternatim caulem ambiunt, tenuius aliquantum incisa sunt, eodem tamen modo splendentia: caulis cubitalis aut sesquicubitalis plerumque, firmus, medulosus, lavis & splendens, superiore parte in aliquot ramos dividitur, qui paucos flores ferunt, vulgari Napello forma similes, quatuor videlicet foliis constantes et humili galea, sed colore viola saturatissimo, & elegantissimo: succedunt deinde uti in vulgari tria cornicula nigricantia, angulosum, fuscum, rugosum semen continentia: radix exigui napi magnitudine, multis longis fibris, qua plerumque tenui fuliginosq; coloris lanugine pubescunt, praedita est, atque in lateribus alias similes radices promit, qua singulis annis novos caules proferunt.

Invenitur in Tauricis ingis non procul à Salisburgo: florētque istuc Iulio, sed in cultis multo maturius, praecociusque reliquis Lycotioris, nempe Maio interdum.

III.

Lycotium
neubergense.

LATIORA vulgari Napello habet Tertium folia, licet similiter incisa & laciniata, atriora item & splendentia: caulem rectum, firmum, rotundum, trium interdum cubitorum altitudinem aequantem, & in multos saepenumero ramulos superiore parte divisum, qui flores in

flores in spica modum congestos ferunt, purpureos, Napelli vulgaris floribus planè respondentes, hoc est, quatuor foliis constantes, quinto veluti galeola supereminente, & duo circumvoluta cornicula occultente, staminum tamen media congeries magis fusca est: florum spica quæ in extremo caule nascitur, reliquis oblongior est; & supereminet: singulis floribus terna succedunt cornicula, interdum quaterna & quina, semen atrum & inaequale continentia: radicem habet vulgaris Napelli modo, paruo napo similem, cui in lateribus adherent alij napi fibræ præditi, quibus se propagat.

Crescit in montis Neubergh Ducatus Styriae ingo, ubi vaccarum æstivo tempore istuc pascentium stabula sunt. Floret paulo post vulgarem, videlicet Iulio.

VULGARIS aut Napellus frequentissimus est in Napellus vulgaris. Snealben & aliorum quorundam montium ingis, ubi trimestri illo æstivo Iunio, Iulio, & Augusto, boues & vacca sua stabula habent, sic ut fimi pinguedine & stercoreis clauie cum præcedente delectari videatur.

MEDIUM quodammodo inter vulgarem Napellum, & proximè descriptum Lycopodium quartum genus IIII.
Lycopodium
lynceanum. est, etenim folia illis simillima obtinet: caulis inter illos medius est, sed infirmior, & superiore parte aliquantulum nutans: flores utriusque floribus planè responderent, nisi galea supra quatuor folia magis subleuaretur & hiaret, atque rostro magis mucronato esset: semina in ternis corniculis simul iunctis similia: radix etiã non multum variat.

Missum fuit hoc genus à C.V.D. Stopio p.m. è Lyncei montanis erutum, quod postea in hortis cum reliquis generibus aluimus. Floret cum superioribus aut paulo ferius. Videtur proximè accedere (si ex icone indicare licet) ad id Aconitum quod Matthiolus septimo loco depingit.

V. TRIVM interdum cubitorum altitudine assurgit

Lycoctonum
maximū nu-
mante coma.

Quintum genus, caule tamen satis gracili, rotundo, superiore parte in multos ramos diuiso & nutante: summo caule oblongam florum spicam fert Lycoctoni carulei vulgaris siue Napelli floribus similem, sed paulo dilutius purpurea splendentium, quibus singulis succedunt uti in aliis Lycoctoni generibus terna oblongiuscula cornicula, semine inaequali fusco plena: folia ampla & oblonga, in multas profundas tenuesque lacinias magis diuiduntur, quam in ullo alio Lycoctoni (præter id quod à Belgis flore Delphini nomine alitur) genere, quæ superne atro virore prædita quidem sunt, non tamen splendent: radix crassa & oblonga napi magnitudine, foris nigricans, & per intervalla multis fibris donata, superiore parte in multa capita extuberat, unde caules emergunt: subinde tamen novos napos exiguos ad latera adnatos habet, quibus se propagat.

A Cl. V. Friderico Sebizio medico primum ex Italia huc delatum est, & nobis communicatum.

Floret Julio. Fortè ix. erit Matthioli.

VI. HABET etiam Sextum Lycoctoni genus folia in quinque profundas lacinias (quæ denuo in ambitu diuise sunt) scissa, Thora Italica foliis adeo similia, ut si quis plantas, ante quam in flores abeant, conferat, nullum ferme discrimen deprehendere queat, nisi Italica folia splenderent, huius minime: caulem bicubitalem interdum, rotundum, non admodum crassum, firmum tamen & rectum, atque ex viridi purpurascentem, qui superne quinos aut senos fert flores inter omnia Lycoctoni genera maximos, quatuor foliis constantes, ut Napellus vulgaris, supereminente galea longè maiore & uncialis longitudinis, elegantis ex caruleo purpurei coloris, sub qua oblonga duo cornicula superiore parte latiora, &

Lycoctonum
Iudenbergen-
se.

tiora, & litui veterum Romanorum fere more inflexa, colore dilutius purpurascente occuluntur, stamina nigra medium florem occupant: illis succedunt tria ut plurimum cornicula, interdū etiam quaterna & quina simul iuncta, ut in tertio genere, sed longè maiora, semen inaequale, fuscum, continentia: radix parui napi similitudinem emulatur, & nigricantibus fibris praedita est: alias insuper similes radices in lateribus adnatas habet, tenuioribus adhuc fibris praeditas, quae singulis annis novos caules proferunt: adnascuntur etiam infimi caulibus nodis tubercula, quemadmodum in Italica Thora.

Sponte provenit in Iudenberg, altissimo totius Styriae monte, ubi Spica celtica legitur: floretq; istic Augusto, in hortis sub Iulij finē, serius reliquis superioribus.

Thora Italica

ITALICA Thora (quo nomine aliquando ad nos in Belgicam misit Cl. V. Alphonsus Pancius) huic admodum, ut retuli, similis, florem minorem dilutionemq; habet, cuius galea licet ceteris altior sit, ad sextam tamen longitudinem & amplitudinem minimè accedit.

Ubertim ea nascitur ad monasterium Neuberg secundum torrentem qui monasterium alluit, & proximè altissimum illum lacum magno supra Gamingam miliari, ad Zeehof villam (quae ab ipsa nomen sumpsit) situm. Floret istic Augusto. Forte VIII. erit malè pictum Matthioli aconitum.

SEPTIMI folia media quodammodo sunt inter VII. hoc & tertium genus, huius quidem foliis quodammodo similia, nonnihil tamen ad tertij generis similitudinem accedentia, nec illis minus ampla, atro virore splendentia supernè: caulis bicubitalis, crassus, firmus, striatus, virescens & splendens: summa sui parte florum spicam tertio generi similem fere gestans, quibus etiam succedunt pares filiquae siue capita, & simile semen: radix

Lycodionum autumnale.

tertio

tertio generi par, perennis & multis ad latera adnatis se propagans.

Aluimus hoc genus diu in Belgica, à Petro de Ouerstraete diligenti pharmacopola Bruxellensi primū communicatum, & deinde mea opera huc delatum, Vienneſes hortos ornare cœpit. Floret Augusto, qua de causa Napellum autumnalem appellare ſolebamus.

Illius haud meminisse, niſi à noſtris, qui de re herbaria ſcripſerunt, neglectum animaduertisse.

DE GERANIO MONTANO.

CAP. II.

FECIT ſimilitudo foliorum huius Geranii cū nonnullorum Ranunculoꝝ foliis, ut poſt Anemones, quas à Ranunculis ſeungere non potui, collocare cuperem. Sed cū illa Secundum noſtra Hiſtoria librum clauſerit, in hunc Tertium poſt Lycopodi descriptionē reuocandum fuit. Eius verò plura ſunt genera.

CVBITALES frequentesq; ex vna radice produ-
cit Primum caules, firmos, geniculatos, aliquot alis bra-
chiatos, virides, ſanguineis tamen veluti guttis aſper-
ſos, hirsutos: in quorum ſummitatibus ad ſingula geni-
cula oblongi enaſcuntur pediculi, in quibus bini flores,
quinque foliolis (præter reliquorum Geraniorum uſi-
tatam formam) laciniatis conſtantes, colore ſaturatus
rubente & quaſi atro, medium florē occupantibus mul-
tis ſtaminibus circumuolutis cum ſtilo prominente: ſe-
men deinde ſuccedit in falcatis valvulis (quæ maturi-
tate uti in reliquis Geraniis diſſiliunt) fuscum: folia illi
ex radice multa, ampla, mollia, lanuginosa ſeu hirsuta,
exteriore parte neruoſa, Geranio batrachiodi ſimilia,
quinis, ſenis, aut ſeptenis profundioribus inciſuris diui-
ſa, non tamē uſque ad umbilicum, deinde per ambitum
ſerrata,

Geranium
quod huc
pullo flore.

serrata, qualia etiam in singulis geniculis ex aduerso ramorum enascuntur, atque subinde ad singulas incisuras nigricantibus maculis insignita: radice nititur magna, in multa crassa capita rubentiaq; & multas fibras spargentia extuberante, singulis etiam annis augefcente, & novos stolones producente.

Inuenitur in Styriae alpibus, ubi silua desinere solet; & floret Junio: in hortis vero ubi felicissime provenit & luxuriat, Maio. Postea etiam anno 1579. maxima copia observari Maio mense suis floribus onustum in montibus illis siluosis Sclauoniae vulgo vocata supra Drauum fl. Primum autem mea opera Belgis innotuit, semine hinc usque amicis misso.

ALTERVM frequentibus à radice prodeuntibus, longoque pediculo nitentibus foliis praeclitum est, Ranunculi maioris aut Aconiti Lycopetoni pallido flore respondentibus fere, rugosis & subhirsutis, in aliquot profundiores lacinias diuisis, & deinde per ambitum serratis, quae gustata primum adstringunt & linguam exsiccant, deinde nonnihil calida deprehenduntur: caule cubitali plerumque, firmo, rotundo, geniculato, in multas alas diuiso, ad quas subnascuntur folia superioribus minora, minoreque laciniarum numero diuisa, similiter tamen in ambitu serrata: summi rami in oblongis pediculis flores gestant quinque foliis constantes, Gerany batrachiodis Belgici floribus forma pares, nisi paulo minores essent, nec ut illi carulei, verum ex purpura rubentes, decem staminibus cum stilo à medio prodeuntibus: deinde oblonga rectaque rostra, non inflexa & inclinata, quinque utriculis ad eorum basim seorsum continentibus, quod maturitate exilit, ut in reliquis: radix superiori fere respondet, et summa tellure in plura crassa intusq; rubentia capita extuberat, quae fibras etiam agunt, singulisq; annis augentur.

II.

Geranium
Carpachiodis
alterum.

*Crescit hoc in Pannonicis Styriacisq; alpibus, nas-
quam tamen abundantius quàm supra Gamsung, in
ascensu ex Herrenalbeniugi ad scopulos Durrenstein.
Floret illic Iulio & Augusto, in hortis Maio.*

*GERANIVM autem illud Batrachiodes ceruleo
flore quod Belgicis hortis alitur, copiose nascitur in pra-
tis apud Corenneburg non procul à Danubio, aliisque
Austriae pratis, tum etiam Bohemiae, non procul à
Weravn oppido tertio à Praga miliari.*

Geranium
βατραχιοδον
primum.

*TERTII, quod foliorum similitudine cum secundo
conuenit, iconem mihi anno 1581. communicauit Lon-
dini Cl. V. Thomas Pennaeus Medicus cum hac de-
scriptione.*

III.

*Geranium bulbosum radicē habet bulbosam ex mul-
tis paruis & oblongis bulbis constantē, versus summū
fibratam, caulē cubitalē, geniculatum, iuxta radicē &
genicula parum rubentem: è singulis geniculis duo folia
longiusculis pediculis nitentia in quinque præcipuas par-
tes dissecta, quarum singula in ambitu inaequaliter in-
cise sunt: è singulis iuncturis iuxta foliorum exortum
quinque foliola mucronata exoriuntur: flores in summis
ramulis coniugatim paruis pediculis insistentes rosei, ex
quinque foliis constantes, colore ex purpureo rubescen-
tes, Geranii ceruleis floribus similes, sed paulo minores.*

Geranium
bulbosum
Pennæi.

*In Dania prouenit agro Hafniensi, unde doctissi-
mus & mihi amicissimus Turnerus Medicus Anglus
attulit, & mihi dono dedit.*

*QUARTO multi sunt caules admodum ramosi &
frequentibus nodis cincti, hirsuti, supernè, qua solem spe-
ctant purpurascetes vel rubentes: folia ad singula ge-
nicula bina, Geranii columbini alterius foliis haud mul-
tum dissimilia, in quinque lacinias ad umbilicum fere
diuisa, quæ plerumque in tres alias minores lacinias in-*

IIII.

Geranium
αματόδον.

Geranium Hamatodes
S. W. G. C. C. C.

cise sunt, hirsuta, supernè virentia, infernè nonnihil canescentia, gustu linguam exsiccante: ex superioribus alis oblongi nascuntur pediculi, unicum sustinentes singuli florem, inter reliqua Gerani genera maximum, quinque foliis constantem, Cisti maris flori ferme parem, colore rubro, decem intus staminulis: deinde capita pentagona semen, ut alia, in valvulis continentia, quod maturum cum crepitu exilit, circumvoluentibus se, què admodum in reliquis generibus valvularum mucronibus: radix satis crassa, rubescens, nonnullisq; fibris donata, novas sub terram propagines singulis annis ad latera spargit, quæ similiter fibras agunt.

Nascitur in omnibus Pannonia & Austria infra Anisum caduis montanis silvis, editioribusq; gramineis locis: insuper ultra Drauum, ubi mons arcis Greben vicinus, qua parte occidentem spectat, eo fere consitus est. Floret Maio, & plerumque tota reliqua estate.

2. Simili flore disparibus tamen foliis & Batrachiodis Gerani potius æmulis invenitur aliud genus ad pratorum margines umbrosos interque vepres, ad pagum Calzeret supra Noribergam itinere Pragensi.

TRAGO quartum genus ignotum minime fuisse videtur: sed ab eo Blutwurtz appellari. Reliquorum vulgum vulgare nomen non. Ungari vulgare Geranium Varyu lab, id est, Cornicis pedem nuncupant, ut columbinum Golia korem, hoc est, Ciconia vuguem.

Slavonica mulieres quarti decoctum ex profluente aqua mirificè cōmendant in capitis grauedine, si synceput, ubi dolor est, eo abluatur, deinde herba decocta superimponatur, postremò (quod superstitione non caret) in profluentem, unde aqua fuerit hausta, abiciatur.

DE QVINQVEFOLIO.

CAP. III.

COPIOSE hic nascuntur varia Pentaphylli genera, multis aliis Provinciis vulgaria: quæ cum ab aliis descripta sint, supervacaneum duximus eorum historiam hic inferere. De iis igitur hoc capite solum acturi sumus, quæ à nemine, quod intellexerim, adhuc sunt prodita.

VNUM multa folia habet Quinquefolio vulgari similia, quinquepartitò usque ad pediculum diuisa, per ambitum minimè, ut illa, serrata, sed extremis duntaxat foliorum oris, subtus incana quadam lanugine hirsuta, gustu primum gummoso & emplastico, deinde nonnihil amaricante: aliquot sub his exoriuntur cauliculi graciles & tenues, dodrantales, humi procumbentes, in summo ternos aut quaternos flores proferentes Pentaphyllo vulgari similes, sed omnino candidos, quibus succedit calyx hirsutus, semen continens planum ranunculi fere seminis æmulum, in caput congestum: radix crassa nigricat, in ambitu sese diffundit, & multis fibris hirsuta est.

I.

Pentaphyllum
maius albo
flore.

Prouenit nō modò in colle illo nemoroso supra Manderstorf oppidum tepidarum aquarum scaturigine nobile: sed etiam in omnibus illis siluis montosis quæ à Danubio procurrētes, ad Alpes usque pertingunt. In siluis item supra Nenzethwywar & Zollonock, atque etiam apud Entzestorf, & plerisque pratis siccioribus primo ab urbe Vienna miliari, & in Moravia: tum in montibus ultra Drauum. Floret Aprili & Maio, interdum denuò Autumno.

ALIUD ex eadem radice, quæ nigra est, multos plerumque cauliculos proferre solet confertim nascentibus se-

II.

Pentaphyllum
minus albo
flore.

Chrys. herb. 2. 125

Herb. 1772
Linn. 1753

Quinquefolium

Quinquefolium canadense, L.
Lam. 15. 575

bis secundum radicem incanis foliolis forma superiori
similibus oruſtos, graciles, rectos, non humi fuſos, & in
ſummo multos ſoſculos priori ſimiles. Superioris genus
videtur, ſed per omnia minus.

Erit hoc inter ſaxa & ſcopulos ſummis Aſtriaca-
rum & Syriacarum Alpium iugis. Floret interdum
ſub finem Junij, nonnunquam etiam Julio & Auguſto.

III.
Pentaphyllū
aureo flore.

TERTIUM ex radice fibroſa & nigricante ramos
promit, qui humi ſparſi, ſubinde oblongas alias fibras
agunt: ij ſummo capite multa folia proſtrūnt Pentaphyl-
lo vulgatori ſimilia ſere, in quinque profundas fiſſuras
diſiſa, quarum ſingulae per oras ſerratae ſunt inſtar vul-
garis Quinquefolij, molliora tamen, aliquantulum in-
cana & ſplendentia, guſtūque adſtringente: ex horum
medio cauliculi exeunt palmares, multifidi, qui pro ſtir-
pis ratione ſatis magnis floribus praediti ſunt, colore ele-
ganti & planè aureo, multis intus croceis ſtaminibus: ſe-
men aliorum Pentaphyllorum more in fragi rudimen-
tum congeſtum, ſuſcum, exile.

Creſcit hoc in ſummis Aſtriacarum alpium ſimili-
ter iugis, herbosis tamen locis: & floret ſub finem Junij,
in hortis Maio.

IIII.
Pentaphyllū
repens minus
flo. luteo.

QUARTO multa exeunt ab una radice ramiſa
capita humi fuſa, aliquot foliis Pentaphylli vulgariſ &
elatioreſ forma ſimilibus praedita, hoc eſt, quae quinque
foliolis per ambum ſerratis molliq. lanugine pubeſcen-
tibus conſtant, ſed non incana ſunt ut illa, guſtu pri-
mū exſiccante, deinde linguam nonnihil vellicante:
prodeunt ex iis capitibus cauliculi interdum dodranta-
les, ſimilibus, ſed minoribus foliis praediti, geſtantes in
ſummo multos flores luteos elegantiffimos, quinque foliis
uti aliorum Pentaphyllorum conſtantes, medium occu-
pantibus multis luteis ſtam: nulis: ſemen in caput et fra-
gi r

Handwritten text, possibly a signature or date, located at the bottom right of the page.

No 144 1/2 *Apila; Cass. herb. 2. 106*

1492

Plantagin. europ. 5. 106

2. 420
Cass. herb. 2. 106

Qu. h. 2. 107
Sav. 17. p. 107
Lam. 5. 172

Potentilla fruticosa
Lam. 5. 172

gi rudimentum congestum, fuscum: radix longa, dura, satisque crassa, foris nigricans, & tenuibus fibris donata: sed & rami illi humi fusi plerumque fibras agunt, & vicina loca occupant.

Nihil illo vulgatius secundum vias locis siccis & nudis Pannonia, Austria inferioris, Moravia & Bohemia. Florere incipit ineunte propemodum vere.

Pentaphyl.
repens minus
aureo flo.

2. Eius genus inuenitur humi similiter fuscum, cuius calliculi non virent, sed purpurascunt, gracilioresque sunt, folia angustiora, hirsutiora, & altius per oras serrata: flores etiam magis aurei: cetera conueniunt.

Cum superiore nascitur, & floret, minus tamen frequens est.

Pentaphyllū
fragiferum.

- V. QUINTVM habet quinque, sex, aut plures foliorum alas à radice prodeuntes, hoc est oblongas costas, rubentes, quibus quinque ut plurimum folia, interdum verò etiam septem inhaerent, contrario inter se foliorum exortu nascentia, uno, quod extrema ala insidet, imparitatem semper faciente: sunt autem ea rugosa, hirsuta, per oras serrata, supina parte virentia, prona aliquantulum incana, fragaria vulgari fere similia, minora tamen, sapore aliquantulum adstringente: caulis deinde assurgit gracilis, firmus, ruber, pedalis aut amplior, in quo sparsa sunt pauca folia superioribus minor a, quinque tamen ut illa numero, & arctius coniuncta, in summo autem ubi in quosdam ramulos diuiditur, terna tantum uni pediculo inhaerentia: ferunt verò etiam ramuli siue virgulae albos flores, vulgari fragariae similes, & paulo minores, quinque foliis constantes, & in medio lutea staminula obtinentes: quibus succedit fructus frago similis, minor tamen, nec ulla saporis gratia commendabilis, deinde exigua rufescentia semina: radix satis crassa, longa, dura & lignosa rubescit, & nigro adstringente cortice obducta est.

Nascitur

Class. herb. n. 107

Polium luteum *repens*, L.
Lam. 1. 107

*Nascitur in Leytenberg locis umbrosis ad arcem in media silua supra Manderstorf sitam, quo loco duntaxat aliquot annis obseruaueram. Sed anno 1579. copiosè nasci vidi inter Rabam, Muram, & Drauū flumina Pannonia, omnium autem abundantissimè circa Sachtyrnia Ill^{ris} Dn. Comitis de Zrinio arcem munitissimam, quæ sita est inter Muram & Drauum: nascitur verò istic non modò in siluis cæduis, sed etiam gramineis campis. Anno autem subsequente etiam supra Petelstorf in siluis secundo fere à Vienna miliari obseruavi. Floret Maio, fructus paulo seriùs maturescit, effluuntque semina quemadmodum in reliquis *Quinquefoliis*.*

*PRIORIS meminisse videtur diligētissimus Anguilara opinione 12. Alterū fortè describit noster Lobelius in doctissimis aduersariis: nostrum tamen flores habet fragaria floribus magnitudine nō inferiores. Poterit autē eodem nomine quo ille suum vocauit insigniri, Pentaphyllon minimū & petræum. Tertio, Pentaphylli alpini flore aureo nomē indidi: licebit verò studiosis pro arbitrio nomen mutare. Cōmodè Quartū dici poterit Pētaphyllon repens minus. Quintū Plinio non incognitum fuisse videtur: Etenim lib. 25. cap. 9. Natural. Hist. sic scribit. *Quinquefolium nulli ignotū est, cū etiam fraga gignendo cōmendetur. Vulgaris certè fragaria tria duntaxat folia habet, quare ad eam plantam cuius Plinius iā dicto loco meminit, minimè referri posse arbitror. fructus verò huius, esui nō admodū aptus, facit, ut Quinquefolium Plinij esse nostrū hoc quintum, asserere non aursim. Quæ autem postea addet, ad Quinquefolium vulgare proculdubio spectant. Vt ut sit, hoc meum Pentaphyllon fragiferum tantisper appellabo, donec aliud aptius nomen mihi aut aliis succurrat.**

Porro

Porro neminem existimare velim hoc meū idem esse <sup>Pentaphyllū
supinum po-
tentillæ facie</sup> cum Pentaphyllo supino Tormentillæ facie, cuius iconem & historiam in suis observationibus Lobelius exhibet. Nam illud etiam frequens est agro Viennensi in extremis pratorum marginibus secundum silvas: & nōnihil affinitatis cum Anserina Tragi, seu Potentilla Fuchsi habere videtur, tametsi neque incanum sit, neque repat.

DE CARYOPHYLLATA MONTANA.

CAP. IIII.

Duo Caryophyllatæ elegantia genera in harum Prouinciæ montibus inueniuntur à vulgari diuersa, quorum historiā Quinquefoliis subiicere volumus.

PRIMUM radicem habet digitali aut pollicari interdum crassitudine, summa tellure crescentem, crasso & purpurascente cortice tectam, impense adstringentem, nodorum vestigiis quemadmodum in Acori radice alternatim distinctam, antequam illa progredientem, & multis nigricantibus fibris odore non inuicandis & proximè ad vulgaris radices accedētibz firmatam, suprema parte in aliquot capita diuisam: unde oblonga ut in Eupatorio emergunt foliorū ala, multis minoribus, virentibus & in ambitu serratis foliis nunc aqualiter, nunc confuso ordine utrinque nascentibus constantes, extrema ala in maiora tria folia aliquantulum per oras laciniata, & ut reliqua in ambitu serrata semper desinente, quorum tertium & postremum reliquis maius est, & magis orbiculare gustu exsiccante: inter has alas emergunt pedales, aliquando etiam maiores caules, firmi, rotundi, brevioribus minoribusq; foliorum alis lata sede eos amplectentibus obsiti, superiore parte purpurascentes, in aliquot ramulos simili colore preditos & deorsum inflexos siue nutantes diuisi, qui propendentes

I.

Caryophyllata alpina nuntante flore.

Sium nigrum, L.
Sium nigrum, L.
 No. 2. 434

Sium nigrum, L.
 No. 2. 434

dentes sustinent flores, quinque ut plurimum foliis nonnunquam senis aut septenis suauiter rubentibus constantes, orbiculatis fere, at ungue oblongiore & angusto, nunquam se explicantibus, aut calyculum superantibus, sed quodammodo ipso inclusis, medium occupante villosa congerie luteis staminulis obsita, quæ paulatim purpurascentem colorem contrahit, & tandem sese erigens & explicans, maturitate semen ut in vulgari Caryophyllata cui inhaeret ostendit. Tota planta cum suis etiam calyculis lanugine pubescit.

Crescit media fere montium regione locis vdis & riguis cum Sanicula proximo capite describenda & Ranunculo platyphyllo sub arboribus. Floret istic Iunio: at in hortis Maio, vel etiam maturius interdum.

SIMILI etiam propemodum radice serpit Al-
 rius radix, superiore non minor: at raro in tam multa
 capita extuberans: è quibus multa similiter foliorum ala
 nascuntur superioribus non breviores, sed frequentiori-
 bus minoribus foliis in ambitu serratis utrinque orna-
 ta, unico duntaxat, & quodammodo circinato folio, in
 tres tamen plerumque lacinas diuiso & in ambitu ser-
 rato extremam alam occupante, quæ splendet & dilu-
 tius virescit quam primi generis: nascuntur etiam inter
 ea pedales rami superiore graciliores, & minoribus ma-
 gisq; laciniatis foliis obsiti, singulares plerumque, non-
 nunquam etiam plures calyculos sustinentes, in quibus
 flores aurei, quinque foliis vulgari maioribus praediti,
 floris Cisti femina amplitudinem interdum equantes,
 medium occupantibus multis luteis staminulis, inter
 quæ latet villosa quedam cogerie, quæ excusso flore sese
 explicans mollior est superiore, & semen planum adna-
 tum ostendit, quod maturitate fuscum est. Tota etiam
 hæc planta lanugine obsita est, & adstrictoria facultatis.

II.
 Caryophylla-
 ta alpina au-
 reo flore.

Cross. hist 2. 103

Caryophyllatæ 11. flores.

Cera. hist. 2. 104

Hoc genus in summis duntaxat iugis, nec in omnibus
tamen, sed inter gramina vel sub fruticibus nascitur.
Floret istic Iunio, Augusto semen maturum est: in hor-
tis maturius cum superiore.

MERITO his coniungenda est elegans hac planta, III.
quam nascentem nunquam conspexi, nec is qui iconem Geum aqua-
ticum Gesneri.
suis coloribus depictam mihi communicavit Pennaeus
noster: sed ex C. V. Conradi Gesneri depicto herbario
desumisse fatetur.

Folia quidem Caryophyllata sunt, sed an lanugine
pubes-

Chrys. hort. 2. 104

Green. Acad. 6. 13
Sua. p. 2. 431

pubescant, ex pictura colligere non licet, quemadmodum nec qua sit radice prædita, nec qualia sint quæ ex ea emergunt folia: soli enim caules cum floribus fuere depicti, qui sanè elegantis & sanguinei sunt coloris veluti Byzantinus ranunculus. Duorum autem est generum: nam alter flos multiplici foliorum textura & serie constat, alter simplici, utriusque medium, quemadmodum in aliis Caryophyllatis, occupante villosa congerie.

NULLUM vulgare nomen istarum plantarum intellexi: sed secundum genus à Matthiolo describitur Caryophyllata montana nomine commentariis in 4. lib. Dioscoridis: pictura tamen non admodum feliciter est expressa. Tertia iconi adscriptum fuit Genum aquaticum flore simplici & multiplici.

DE SANICULA MONTANA.

CAP. V.

TAMETSI non ignorem Auriculas ursi vulgo nuncupatas Saniculæ alpine aut montane nomine à nonnullis appellari: de iis tamen hoc capite minime sermonem institui (nam inter Primulas descriptæ sunt) sed de alio quodam Saniculæ genere alpibus familiari, quod ob elegantiam negligendum non fuit.

HABET verò id multa folia circinata fere rotunditatis, saxifragæ aureæ æmula, oblongis pediculis inhaerentia, per ambitum incisa, superne viridia, inferne aliquantum exalbida & valde hirsuta, sapore adstringente: caules deinde promit pedales, aut interdum ampliores, virides, hirsutos, & in his folia superioribus respondentia: summi caules in plures alas diuiduntur, & singulis ramis insident terni aut quaterni flosculi odore oxyacanthæ, quinque foliolis albis cōstantes, quæ veluti sanguineis punctis interiore parte distincta sunt, capitulis bif-

I.
Sanicula mō.
tana siue
guttata.

Sanicula montana L.
Carr. 1. 307

Sanicula montana L.
Carr. 1. 307

lis bifidis cum decem staminibus medium florem occupantibus: continent verò ea capitula Saxifraga alba vulgo appellata capitulis perquam similia per maturitatem semen minutum & exile admodum, nigrum: radix multis fibris candicantibus prædita est, & à lateribus propagines agit.

Crescit in omnibus harum Prouinciarum alpibus loco umbrato, hoc est ubi plerumque siluæ in Alpium iugis desinere incipiunt, cum Ranunculo platyphyllo, Geranio primo, siue pullo flore, & similibus stirpibus quæ umbra quàm Sole magis gaudent. Floret Iunio, interdum etiam serius, in hortos verò translata, multo maturius.

SIMILE fere genus inuenitur in Snealben, vicinisque alpibus: sed minus, angustiore folio, & per extremum serrato, hirsuto etiam & gustu adstringente, colore ex herbaceo pallescente: è medio foliorum prodeunt cauliculi dodrantes, nudi, qui circa summum in plures ramulos sese explicant candidis flosculis superiori similibus onustos, verum sanguineis guttis haudquam, ut illi, aspersis: capitula deinde succedunt, quemadmodum in superiore, bifida, exiguum nigricans semen continentia. Floret Iunio, in hortis autem Maio, aut etiam maturius.

MIHI Prior aliquando missa fuit Ferraria Machliniam à Cl. V. Alphonso Pancio, Saniculæ guttata nomine, quoniam eius flores, uti dixi, sanguineis veluti maculis aspersi sunt. Dubito an ea sit quam Lobelius in Aduersariis Geum alpinum vocat. Montani pastores & venatores Wepfs Samkel appellant. Nullum autem, quod sciam, nomen vulgare Altera obtinuit apud ipsos: sed cum plerisque aliis negligitur.

Quibus verò facultatibus utraq. sit prædita, nōdum intellexi.

II.

Sanicula montana minor.

*Sanicula alba minor
Lob. 1.28*

Diapensia.

Alchimilla.
Saxifraga au-
rea.Saxifraga al-
ba.

ABUNDANT etiam Pannoniae utriusque & vi-
cinarum Prouinciarum prata, umbrose siue, & mon-
tes, Sanicula uulgari Diapensia dicta, Sanicula femina
Fuchsj, quam utramque Ungari Sanicor appellant,
Alchimilla, & congeneribus plantis: & ad montium ra-
dices locisque aliis humidis & umbrosis Saxifraga au-
rea cognominata: aperti autem gramine consiti colles
Saxifragam albam tuberosa radice alunt, cui, quas mo-
dò descripsi, congeneres videntur.

De SANICULA alpina siue montana altera.

CAP. VI.

NATALIVM communio facit ut hanc elegantem
plantam Saniculae iam descriptae subiiciam, tametsi tem-
peramenti & facultatum ratione commodiorem proxi-
mum ab Auriculis locum forsitan obtinuisset.

I.
Sanicula al-
pina rubro
flore.

MULTA folia promit nouo vere satis crasso pedicu-
lo nitentia, adeò sese per oras initio contrahentia, prona
parte, ut orbiculata videantur, admodum nervosa &
rugosa, atque supina parte tumentia & crispata ut Lusit-
anici ranunculi, aut Lactuce capitata folia, deinde
ubi sese explicarunt in ambitu non modò serrata, sed
etiam in sex aut plures lacinias diuisa, omnino viren-
tia, supernè quodammodo splendentia, infernè minimè,
gustu feruido: inter quae palmaris exit cauliculus, fir-
mus, erectus, nudus & sine foliis, subpurpureascens, qui
in summo Primularum & Auricularum instar è me-
dio quorundam foliorum capite, octo, nouem, aut plu-
res producit flosculos concavos, campanulae modo pensiles
& deorsum spectantes, quinque crenis diuisos eleganti
rubro colore intensiore & ad purpuram tendente, fundo
interiore albo, & quinque angulis praedito, prodeunti-
bus ex imo quinq. staminulis luteis album fundum non
superanti-

Sanicula montana altera.

superantibus, & medium oblongum stilum complectentibus, odore suavi, quemadmodum fere Auriculæ ursi rubrae siue secundae flores: quibus defluentibus succedunt capitula, tenue, fuscum, ut illa, semen continentia: radix numerosis, oblongis, tenuibus, & nigricantibus fibris ex uno capite prodeuntibus constat, singulis annis ad latera augescens & incrementum sumens, ut temporis successu veluti Auriculæ & Primulae aliasque similes in plures stirpes diuidi & pangi possint. Tota planta hirsutiore lanugine pubescit.

Promiscuè nascitur cum superiore, & interdum, quando adhuc tenella est, altera pro altera eruitur: eodem etiam tempore cum illa floret, licet in hortis hac paulo maturius, videlicet Maij initio.

Cortusa Matthioli.

ILLAM esse omnino arbitror quam C.V. Matthioli ab ampliss. Cortuso acceptam Cortusam nuncupauit, & Caryophyllatis subiecit: verum cum neque facie, neque temperamento ullam affinitatem cum iis habere videatur, commodius meo iudicio Auriculis, ut dixi, coniungetur, quibus dissimiles non habet facultates. Eam autem florum varietatem quam ipse in Cortusa inueniri scribit, in hac nostra nondum deprehendi. Sed illud obseruaui peculiare quoddam exiguae eruce & virentis atque tumidae genus in ipsa gigni uberrimè.

DE DENTARIIS VVLGO DICTIS.

CAP. VII.

SANICVLÆ nomen aliam plantam hic subiicere me cogit, quæ Viennensi agro à plerisque rusticis vicinarum siluarum & montium incolis Sanicula etiam appellatur: tametsi ad Dentarias potius referri debere videatur, cui alia similiter genera coniungemus.

I.

Dentaria bac-
eifera.

OBLONGA autem serpit Prior radice, dentata, & veluti

veluti ex multis geniculis constante, alba, interdū etiam
 purpurascente, subinde ex lateribus novas propagines
 generante, sapore ingrato & linguam primū siccante,
 deinde acri: ex cuius lateribus prodeunt folia oblon-
 go pediculo & costæ (quæ secundum terram purpuraf-
 cit, postea viridis est) inherencia, quina plerumque, in-
 terdum plura, inter se opposita maiore ex parte, altera-
 que tantum latere crenata, eo quod imparem numerum
 facit & extrema costæ insidet, duntaxat utrinque cre-
 nato, gustu primū acido, postmodum acri & feruen-
 te: caulis cubitalis est, gracilis, nudus, quem circa me-
 dium hinc aut terna alæ, interdum plures, ex tribus so-
 lū foliis modo descriptis respondentibus cōstantes am-
 biunt, superior verò pars oblongis angustisq; foliis, nunc
 leniter, nunc minimè crenatis, confuso ordine obsita est:
 extremo cauli insident quaterni, quini, aut plures flores,
 Leucoij aut Hesperidis floram amuli quidem, sed mi-
 nores, quatuor foliis albis, aut ex candido leniter pur-
 purascentibus præditi: quibus succedunt siliquæ Sinapi-
 fere æmule, breviores tamen, quæ unā cum suis pediculis
 inanes plerumque decidunt & pereunt, nonnunquam
 tamen crassiores evadunt, semenq; ferunt Hesperidi se-
 re simile, aut iis Dētariis, quas Cl.V. Remb. Dodonæus
 Cass. Maximiliani I. & Rudolphi II. olim Medicus
 veteri amicitia mihi coniunctus in Appendice Purgan-
 tium histōriæ exhibet, quod diligentibus siliquis excu-
 titur. Sed præter id semen, ad singulorum fere foliorum
 quæ caulem ambiunt alas & exortum tubercula qua-
 dam adnascuntur bulbulis Martagonis vulgo vocati,
 siue Lily rubri bulbiferi haud absimilia, ac veluti ex
 squāmis cōpacta, initio viridia, deinde nigra aut pulla,
 ingrati admodū saporis: ea verò facilimè decutuntur,
 sponteq; prematura decidunt, & terra sepulta novellas
 plantas gignunt.

Pro-

Prouenit in utriusque Pannonia vicinarumq; regionum opacis siluis: atque, uti arbitror, totius Germanie montanis saltibus. Nam ante annos triginta cum Cl. V. Andrea Hyperio in siluis nō procul Marpurg sitis eruere memini: & Doctiss. Ludovicus Joachimi F. Camerarius in Misnia inuenit: mihi significauit. Floret autem Aprili: Bulbuli Maio nigricantes conspiciuntur.

ALTERA pedalem profert caulem, firrum, rotundum, lauem, quem in summo fere ambiunt tres pediculi (rarissime quatuor) singuli terna folia sustinentes, ampla, mucronata, in ambitu serrata, saturatius virentia, gustu feruida: summum caulem exornant quini aut sex flores quatuor foliis constantes, *Dentaria heptaphylli* II.
Dentaria
heptaphylli *emuli*, colore ex herbaceo pallecente, deorsum spectantes: flores sequuntur oblonga cornicula, torosa, mucronata, qualia sunt *Dentariarum Pentaphylli* & *Heptaphylli*, iam memoratarum, & in his etiam simile semen, hoc est *Hesperidis* fere, sed crassius atque virescens, quod dissiliētibus corniculis exilit ante quam probè maturum videatur: alia item folia à radice profert, terna tantum in singulis oblongis pediculis nascentia, superioribus multo ampliora, sed breuiora: radix nouella alba est, vetusta nigricat, multis articulis sic distincta, ut è plurimis dentibus coagnētata videatur, *Dentaria aquilae* radici haud absimilis.

Exit in utriusque Pannonia umbrosis siluis nō modo ad montium radices, sed etiam circa mediam eorum regionem, ubi praearum arborum silua plerumque in Alpibus desinere solent. Inueni & ultra Drauum, in monte Grebén imminenti cum primo genere: atq. etiam in Hercinia silua Bohemiam ambiente.

Floret Aprili vicinis Vienna locis, & aliis humilioribus: se-

bus: semine pregnans est Maio & Junio: aut in montibus serius floret.

NIHIL habet commune cum superioribus Tertia, praeter dentatam radicem. Tota autem tenella est, & cauliculum promit dodrantalem, aut paulo ampliorem, succi plenum, & quasi transparentem, candicantem, sine foliis, sed veluti quibusdam articulis distinctum: flores promit in summo binos aut ternos, alternatim dispositos, ex albo purpurascentes, nigra viola siue potius orchidis florum amulos, admodum tenellos: radix candida è multis veluti denticulis congesta est.

III.
Dentaria
ἀφύλλος
altera

Florentem Augusto mense inuenimus ad radicem Etscheri iugi, dum illud anno Domini 1578. per siluam conscenderemus, sub abietibus aliisque huius generis arboribus quò sol vix unquam penetrat, nullaque fere alia stirpes nascuntur.

QUARTA flores minores sunt, orchidis pumila floribus pares, similiterque ex herbaceo pallescetes (labro tamen propendente exalbido, & circa umbilicum purpureis radiis insignito) inodori, quinque aut sex, spicae in modum in dodrantali caule enascentes, qui foliis caret, & veluti subfuscis vaginulis reconditus est: radicem habet ramosam corallij modo, immo candidam, succi plenam, nullis fibris coherentem, sapore amariusculo.

IIII.
Dentaria
ἀφύλλος
tertia siue
κοράλλοειδής.

Hanc duntaxat obseruari anno 1580. in silua recensesa paulo supra Entzestorf. Generosi Dn. Wolfij Christophori ab Entzestorf arce, Maio mense florentem.

HARVM regionum incolae Priorem appellant. Weipis Sanickel, id est Saniculam albam: rhizotoma vero muliercula, quae multas stirpes in Viennensi foro venales proponere solent, Grimwurtz, nomine ab effectu sumto vocant, quòd pueris tormina patientibus eius radicis decoctum propinatum utile esse credatur. Ego

Dentaria coralloide radice. III.

Chrys. hist. 2. 121

Optunia coralloide radice
Cynodanum coralloide radice
Sm. fl. 4. 49

Dentariam bulbiferam siue bacciferam appellari posse arbitror. videtur autem ea esse quam Cordus lib. Histor. stirpium 2. cap. 111. Coralloidem appellat. Alteram Dentariam ἐννέαφυλλον cognominavi, quoniam summo caule novem folia profert. Tertia mihi erit Dentaria ἄφυλλος altera, seu minor, ad Anblati Cordi vel Dentariae maioris Matthioli differentiam, quam Dentariam ἄφυλλον primam vel maiorem posthac nominare licebit. Ea autem frequēs est in Leytano saltu siue Leytenberg supra oppidum Manderstorf, & Viennensi silva, ubi Aprili flore carneo pulcherrimo & iucundissimo onusta conspicitur, inter frutices loco umbroso nascens: atque à rhiZotomis mulierculis St Georg wurtzel, St Georgy radix nuncupatur. Quarta nullū vulgare nomen apud rusticos inuenit: sed ἄφυλλος κοραλλοειδής, à radice; quæ corallini rami speciem refert, non incommode cognominari poterit.

CETERVM Dentaria minor Matthioli, & Coralloides altera Cordi à nonnullis existimata in Alpibus supra Lacum Lemannum ante 28. annos à me sunt observata: in Pannonia verò nusquam eas conspexi. Prior Dentaria πρῶταφυλλον, posterior Dentaria ἑπτάφυλλον, meo iudicio non ineptè vocari possent. Nam una quinque foliis uni pediculo inhaerentibus praedita est: altera septena plerūq. folia in una costâ ex aduerso nascentia habet, quemadmodum & baccifera, dissimilia tamen.

UTRIUSQUE huius generis meminit Fosias Simlerus ad finem Commentarij de Alpibus his verbis.

Wilder Dent/ herba eius nominis duarum specierum reperitur. Prior uno pediculo septena habet folia, supremo caule multos flores purpureos & partim albos,
[albos

Dentaria
ἄφυλλος
prima.

Dentaria
πρῶταφυ-
λλον.
Dentaria
ἑπτάφυλλος.

Dentaria heptaphyllos v.

[albos ego duntaxat conspexi] post quos cornicula subnascuntur semen continentia minutum, [non satis exactè obseruasse videtur, nam Hesperidis semini simile est] cōpressum: radix subest alba, alabastrum modo splendens, squammea. Altera quinque folia habet uno pediculo, [florem qui Hesperidis purpurascens flore vel lunariae græcæ inodora est, minimè obseruasse existimo] alias superiori nō dissimilis: tota substantia utriusque acris est, sinapi amulans aut raphanum. Ad cubiti altitudinem crescunt, umbrosa loca amant, & latices, primo vere statim emergunt. Aliqui Pulmonariam hanc vocant.

Hæc Simlerus, ea Gesnero, Ioanni Fabricio, & Benedicto Aretio meo veteri amico accepta referens.

NULLAS porro istarū facultates comperi, præter eas quas muliercule primo generi attribuunt: & quas Matthiolus pentaphyllo Dentariae adscribit in Diosc. lib. 4. caput de Symphyto commentariis, ubi in potionibus ad enterocelas & ad interna vulnera, præsertim ad ea quæ in thoracis cavitatem penetraverunt, radicum usum esse docet.

DE CARDAMINE ALPINA.

CAP. VIII.

ALIQVOT Cardamines non vulgaria genera in Pannonicis Noricisque iugis obseruauit.

- I. VNUM nigricantibus ex purpura ramulis per terram serpit, in quibus oblongo eiusdem coloris pediculo terna perpetuò folia innituntur, circa pediculum angustiora, & per extremas oras latiora, atque quasi orbiculata, in ambitu nonnihil crenata, initio tenella & viridia, deinde dura, & nigricantia, gustu primum acidulo, postmodum acri: cauliculi teretes inter folia erumpunt ex

punt ex purpura nigricantes, palmares, nullis aut rarissimis (quæ terna etiam eidem pediculo inhaerent) foliis præditi: flores extremis ramis insident candidi, quatuor foliolis constantes, Cardamines pratensis, quam Fuchsius Iberidæ nuncupavit, persimiles: his succedunt torosa & oblongæ siliquæ Dentariarum corniculis fere similes, sed minores, semine etiam minore licet simili plene: radix summa tellure serpit, & subinde parvulas candidasque fibras agit, sic ut facile ramulis terra obrutis pangi possit.

Inuenitur in silvosis montibus nudo solo potius quam herbofo ad Abietum & aliarum præaltarum arborum radices, tota hieme etiam virens.

Floret Iunij initio, in cultis verò etiam Aprili.

ALIUD habet folia elegantissimo ordine in orbem disposita, duorum digitorum transversorum longitudine, profundioribus crenis incisa, & laciniata, ut in Symbrio cardamine siue Nasturtio aquatico vulgo nuncupato, hirsuta & aspera, supernè veluti cinereo colore aspersa, infernè verò viridiora, sapore primum acido aliquantulum, deinde calidiusculo: ex quorum medio prodit cauliculus dodrantalis aut amplior, tenuis, albos flosculos in summis ramulis ferens: deinde siliquas teretes, parvas, semen observare non licuit: radix longiuscula est, alba, quibusdam fibris capillata.

II.
Cardamine
alpina media.

Nascitur in scopulis ad monasteriū Neuberg (quod alpium iugo illi imminenti nomē imposuit) in Styria inferiore. Florebat Augusto.

MINIMA & tenerrima est Tertiæ plantula, cauliculis unciam longis in quibus umbellæ flosculorum candidorum quatuor foliolis constantium: folia alata, ex ternis, quinis, aut septenis foliolis uni costæ adherentibus conflata, viridia,

III.
Cardamine
alpina minima.

Cardamine alpina minima III.

gustu acri & feruido habet: & radicem albam, satis longam, quibusdam fibris capillatam.

In ipsis scopulis summi iugi Sneberg, dum per niuem glaciale dæritie constrictam ferreis uncis ad pedes alligatis delabor (istic enim quemadmodum & in reliquis vicinis iugis perpetua sunt nives à multis sæculis collectæ, eæque radius solaribus summam superficiem resol-

f s

uentibus

Clus. hist. 2. 129

Cardamine (2. de Juss.)
Clus. 1. 43

uentibus adeò lubricæ, ut sine vncis per eas ingredi nemo queat) inueni mense Augusto florentem, ubi nives iam primum dissolui incipiebant. Inuenitur autem & in Tirolensibus atque Saltzburgensibus montibus, teste Domino Ioachimo Camerario, qui eam siccam mihi misit.

NVLLEVM nomen vulgare istarum plantarum accipi: sed proculdubio ad Cardamines siue Sisymbrij alterius genera referenda sunt. Priorem memini ante multos annos ab Alfonso Pancio nobis missam Machliniã usque Sanicula trifolia nomine: à quo tempore in nonnullis Belgicis hortis perdurat. Eam commodius meo iudicio noster Matthias de Lobel inter Cardamines recensuit, trifoliamq; cognominavit. Tertiam Gesnerus, si fallor, in Epistolis Nasturtium appellat.

Sanicula trifolia.

Nasturtium.

OBSERVATA mihi alia plantula in Etscheriano iugo scopulis inherens, quam an ad Cardamines an ad Thlaspi genera referre debeam, nondum apud me constitui.

Sinapi pumilum alpinum.

Sena autem aut septena humi secundum radicem expansa habet foliola Bellidi fere similia, teneriora tamen & leui acrimonia prædita: è quorum medio teneilus prodit cauliculus, paucis foliolis septus, dodrantalis, in cuius summo sena aut septena erant siliqua oblonga, duplici serie quemadmodum in Sinapi semen continentes exigui, planum, rufescens, nonnulla acrimonia præditum: radix summa tellure serpens, noua germina subinde profert.

DE DRABA.

CAP. LX.

DRABA satis vulgaris est notitia, & ab aliis etiā descripta: quoniam tamen hic admodum frequens est, non potui eius historiam aliis cōgeneribus stirpibus non aducere, præsertim cū duas alias stirpes observauerim, sub eius classem, meo iudicio, referendas.

Draba vulga-
ris.

- I. PEDALES igitur habet Draba caules, striatos, tenues, firmos, quos inequali ordine ambiunt uncialia folia, in ambitu dentata, basilatiore, ex viridi cinerea, sapore acriusculo, at secundum radicem maiora & frequentia sunt: supremi caules in multos ramulos equalis lōgitudinis diuidūtur, qui flosculis quatuor albis foliolis constantibus onusti, sambuci umbellam quodammodo representant: floribus succedunt exigua capitula, turgidula, & veluti duobus utriculis constantia, mucrone, qui eos diuidit, prominente, singuli utriculi vnicum semen continent: radix candicans, tenuis, longē lateq; serpit, & fibris quibusdam prædita est.

Nulli fere agrorum margines circa Viennam, totaq; adeo inferiore Austria, hac planta non sunt obsiti, quæ subinde in ipsos etiam agros latē irrepit. Floret Maio & Junij initio, semen sub Iunij finem maturescit.

- II. MULTOS ex eadē radice ramulos humi fusos profert Prior illa planta Draba generibus adnumeranda, qui terra obruti, aut sub illa sese condentes, atque etiam summa tellure serpentes, subinde fibras agunt: ij deinde summo capite numerosa folia producunt hirsuta, Draba foliis forma & colore similia, sed minora, nonnihil in ambitu dentata, subacido sapore initio, deinde acri: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, nonnunquam maiusculi, recti, teretes, virentes, hirsuti, aliquot minoribus foliis

foliis latiore basi eos amplectentibus donati: flores in extremis cauliculis spicatum nascentes, quatuor albis foliolis constant, quibus decidentibus, plane, oblongaę, uti in Sinapi succrescunt siliqua, duplici serie pusillum, planum, rufum semen cōtinentes: radix candida fibrosaę est, ex qua ad cauliculorū exortum alij enascuntur ramuli similibus foliis pradi, in latera sese diffundentes.

Inuenitur in Tauro monte: memini & Ferraria in Belgicā nobis missam ab Alphonso Pancio, Leucoij montani nomine. Floret maturius superiore nēpe Aprili.

Leucoium
montanum.

FREQUENTIBVS etiam ramulis constat Altera ex eadem radice prodeuntibus, tenuibus, deinde in caput extuberātibus, unde aliquot folia quasi in orbem disposita prodeunt, crassa, succi plena, atro virore splendentia, Auricula ursi quarta (qua flore est coloris carnei) foliis magnitudine & forma fere respondentia, sed nonnihil in lateribus dentata, acri gustu, & illico linguam vellicante: ex horum medio pedalis aut maior prodit caulis, gracilis, quem per intervalla ambiunt & amplectuntur folia superioribus minora, & ad pediculum latiora: flores spicatum supremum caulem ambiunt uti in priore, & quatuor albis foliolis constant, quibus succedunt teretes & oblonga siliqua, duplici ordine rufum, pusillum & planum semen continentes: radix tenuis & repens latē sese diffundit, & novas plantas producit, ideoque vivax & perennis.

III.

Draba tertia
succulenta.

Crescit in declivi montis Herrnalben supra Zeehof. Tota hyeme virescit: montanis locis serō floret; at in hortos translata, maturius cum precedente, nonnunquam etiam ante hyemem. Ea forsitan est quam Lobelius in Appendice exhibet, pag. 463.

SPONTE etiam produciunt plerique colles lapidosi Turritia
Turri-

Turritam vulgo appellatam, inter Sinapi genera forsitan referendam.

DE THLASPI MONTANO.

CAP. X.

Ad eandem classē pertinet *Thlaspi*, cuius quādam genera in Pannonia observavi nunquam antē mihi cōspecta.

PEDALICAULE Primum assurgit, nonnunquam altiore, gracili, firmo, foliis fere *Brassica campestris*, minoribus & mollioribus, superne virentibus, inferne candidantibus, odore propemodum allij: flos extremis ramulis copiosus, albus, quatuor foliolis constans, odoris expers: quibus decidentibus, lata, plana, propendent siliqua, non bifida ut in aliis *Thlaspi* generibus, sed circinata fere rotunditatis, & in orbē peltæ modo efformata, unicū in ipso centro continentes semē, flavum, gustu amaro & acri: radix alba, tenuis, interdum summa tellure serpens, & nova germina proferens.

Thlaspi montanum peltatum.

Invenitur locis umbrosis ad arcem *Stichenstain*, & qua iter est ab ea arce ad *Sneberg*, nusquam alibi mihi observatum: nunc verò mea opera, missis hinc eius plantis & semine Belgicis & Anglicis hortis inquilinum factum. Floret Junio, semen Julio & Augusto ad maturitatem pervenit.

Illius iconem tametsi non admodum feliciter expressam, ne *Typographum* nimis expensis gravaremus, retinere libuit, & hic inferere.

NUMEROSA sunt Secūdo folia, humi strata, parva, crassa, atrone virore nitentia, & quasi cæsia, Globularia, sine *Aphyllanthi* Angulara proxima, cuspidē orbiculata, acri gustu: caules plures, rotundi, pedales, aut minores, foliis stipati paulo brevioribus, & viridioribus

Thlaspi bident.

C. h. h. 2. 131

Thlaspi montanum, L.
var. 7 536
Aug. 1. 23

dioribus, & onusti floribus albis ex quatuor foliolis compositis, quibus succedat compressa siliqua, Thlaspi vulgaris vasculis similes, in quib. semē subruſsum, Thlaspi cretico simile, sed minus: radix candicans, fibrosa, & lateribus in propagines seſe explicans & fundens.

Prouenit in declui montis illius glabri, qui vrbi Baddensi (in qua calidarum aquarum scaturigines sunt) imminet, quarto à Vienna miliari. Floret Aprili, semenque profert Maio & Iunio.

III. TERTIVM singulari aſſurgit caule, dodrantali, raro maiore, aliquot foliolis supra terram sparsis, campeſtri Brassicae mihi in Hispanicis observationibus descriptae forma & colore similibus, sed longè minoribus, quae per caulem sparguntur, rara sunt, latioreque basi ipsum quodammodo amplectuntur, Brassicae campeſtris modo, gustu aliquantulum acri praedita: flores pusilli, albi, quatuor foliolis constantes summis cauliculis insident, deinde compressa capitula Thlaspi cretico similia, superiore parte fissa, duobusq; utriculis planis constantia, & in singulis bina aut terna granula flavescentia acri sapore praedita continentes.

Crescit in petris & siccis quibusdam, umbrosis tamen Austria collibue. Floret Aprili, semen Maio maturum est.

VVLGARE nomen an habeant, & utrum in medicū usum adhibeāt huius regionis incola, non intellexi.

NASCITVR etiam plerisque huius Provincia locis secus vias, & agrorum margines, gramincisque incultis locis, non minus quam in Belgica, Thlaspi genus illud, quod nonnulli Mechliniense cognominant, quorū iuxta urbem Belgicae Machliniam plurimū nascitur. Habet verò folia unciam longa, dimidiam lata, in a-

qualiter

Thlaspi montanum minus

Thlaspi incanum siue Mechliniense.

Cross. West. 2. 131

T. alpestre, L.
Linn. 7. 537

qualiter caulem pedalem aut ampliorem amplectentia cinerei coloris, acris saporis; caules in ramulos diuisi albos flores proferunt, quatuor bifidis foliolis constantes, umbellatim quasi nascentes; radix albicans, & quibusdam fibris sub terra late serpens.

Thlaspi clypeatum.

SED & supra Badenses thermas vicinisq; collibus, & in Leytenberg supra Manderstorf copiose nascitur illud *Thlaspi* genus foliis hirsutis, laciniatis, flore in tenuibus ramulis, summisq; corymbis ex lateo pallescente, deinde binis folliculis clypeatis subnascentibus, quale noster Lobelius in *Aduersariis* describit.

DE ALYSSO MINIMO.

CAP. XI.

Alyssum minimum.

MULTOS ex eadem radice (interdum unicum tantum) ramulos proferre solet dodrantes, tenues, plerumque purpurascentes, per quos sine ullo ordine sparsa sunt numerosa foliola, lini foliis haud maiora, incana, gustu subacido, & saluam quodammodo ciente: summi ramuli coma flosculorum exornantur, quinque perpallidis luteolis foliolis constantium: ea coma paulatim veluti in spicam explicatur, floribusq; succedunt orbiculares & compressae quidem, sed in medio turgentes pelliculae, primum virides, deinde subflauae, semen exiguum continentes: radix candicat, & fibrosa est, licet annua.

Nusquam non crescit Viennensi agro, ad aruorum, vinetorum, viarumque margines, & siccis atque graminicis agris non modo Austria, sed etiam Pannonia. Floret toto Aprili, interdum etiam Maio.

DE ANDROSACE altera Matthioli.

CAP. XII.

ANIMVS non fuerat, istam in hos commentarios inferre, cum à Matthiolo sit exhibita. Verum cum illius duntaxat iconem, & eam quidem non admodum scite expressam, nulla insuper ipsius historia tradita, ediderit: eam describere non pigebit, ut rei herbaria studiosi pleniorẽ illius cognitionem consequi possint.

Androsace
Matthiolo
credita.

MVLT A sunt illi folia humi expansa, Plantaginis æmula, sed minora, trinervia, colore ex viridi pallescente, in ambitu dentata Ilicis foliorum modo fere, sed mollia, succulenta, & sapore aliquantum calido: inter quæ seni, & plures interdum assurgunt cauliculi, dodrantales, herbidi, nonnunquam purpurascens, nudi, subhirsuti, qui in summo corollam sustinent quinque ut plurimum rotundorum foliorum, nonnihil etiam dentatorum & lanuginosorum, unde quini aut plures emergunt pedicelli calyculum ferentes herbaceum & lanuginosum, quinque etiam foliolis constantem, & in medio flosculum albũ quinquepartitò diuisum, deinde in vasculis crassiusculis semẽ inæquale rufum: capitella cum foliis præmansa, adstringente primũ gustu, & paulo post subamara & calida deprehenduntur: radix unica, tenuis, alba, aliquot tenuibus fibris capillata.

Hanc cur Matthiolus ex Syria maritima accersierit non video, cum in hac Prouincia facile inuenire potuisset, si diligens Austriacarum stirpium, dum hic versaretur, scrutator fuisset: etenim copiosè nascitur inter segetes circa Badenses thermas suprà memoratas, & locis Viennensi urbi vicinis. Sed Syria maritima (in quibus haud scio an nascatur) illã in Germaniã usq. mittere debuerunt, quomã Dioscorides iis locis Androsacem gigni tradit.

Anna

Annua est, & Aprili floret, semen verò Maio & Junio maturescit.

DE LYSIMACHIA.

CAP. XII.

PRÆTER *Lysimachias* vulgares cum lutea, tum purpurea, & siliquosis cognominatis, quarum alie annua duntaxat, alie perenni & longè lateq; serpenteradice donata sunt, & inter has, quæ à C. V. Conrado Gesnero *Chamanerion* vocata, flore niveo interdum invenitur, tum quæ caruleo est flore (nam & hæ omnes in Pannoniis & vicina Austria vel secundum riuos, vel in montanis pratis sponte nascuntur) duo alia genera observavi minimè ab aliis descripta.

CUBITALI plerumque assurgit Prima *Lysimachia* caule, interdum etiam ampliore, firmo, duro, lanuginoso, & hirsuto: hunc ambiunt quadam serie quaterna plerumque simul, nonnunquam etiam terna aduersis inter se pediculis, folia, mollia, aliquantum incana, alterius luteo flore foliis minora, sapore acido primum, deinde salivam ciente, inferna parte nigris punctis distincta: circa summum caulem ex singulorum foliorum sinu prodeunt modò ramuli cum aliquot floribus, modò bini flores, summo verò fastigio singulares, lutei, cum quadam gravitate odorati, veluti quinis mucronatis foliis constantes, sed qui tamen infima sede coherent, & simul defluunt, cum totidè staminibus luteis: radix geniculata, ex singulis ut plurimùm geniculis novas propagines producens, & subinde agēs, quibus telluri firmiter inhaeret.

I.
Lysimachia
altera flavo
flore.

Crescit in Alpium conuallibus & pratensibus locis, atque etiam in quibusdā caduis silvis, quæ ad montium radices sunt, plurima: similiter non procul Vienna plerisque locis secundum aquas. Floret Junio.

HUMI-

Lysimachia punctata, Nutt.
 Class. bot. 2. 32

Chrys. hort. 2. 52

Lythrum virgatum,
Lam. 1053

Lysimachia
minor rubro
flore.

11. HUMILIOR est Altera vulgari rubra siue purpurea, cubitalem altitudinem raro superans: caules teneriores, graciliores, quadranguli, cacumine in plures ramulos ex opposito inter se nascentes diuisi: folia vulgari minora & angustiora, sibi inuicem opposita, si mordeantur gummosa, deinde nonnihil acrimonia & amaritudinis exerentia: quæ in summis ramulis sunt, confuso ordine siue serie nascuntur, inter quæ calyculi rariore, minores, neque adeò barbati aut verticillatim caulem ambiētes ut in vulgari, plerumq; hexagoni, ex quibus flos prodit sex foliolis constans, colore rubro, aliquot staminulis ex umbilico prodeuntibus: radix dura, lignosa, multos caules singulis annis proferens, & subinde laceribus se propagans, & multis fibris inherens.

Prouenit multis Pannoniæ locis in humidis pratis & Danubij insulis. Floret cum vulgari Iunio & Iulio.

NON dubium est quin ad λυσιμαχίς, *Lysimachia* genera utraque hac planta referri debeat: adeò illi facie sunt similes.

DE BISTORTA MINORE.

CAP. XIII.

Bistorta pu-
mula.

CAULICVLVM promit dodrantalem, tennem, geniculatum, & in summo exiguum candicantium florum spicam: folia vulgari Bistorta multo minora, unguis humani latitudinem raro excedentia, interdum tamen paullo maiora & longiora, dura, venosa, supernè virentia, infernè verò incana non secus ac in vulgari: excusso flore, grandior paullo subinde fit spica, quæ plerumque simili cum maiore semine onusta est, interdum tamen seminis loco multa viridia foliola profert: radix vulgari longè minor, contorta tamen & geniculata, foris nigricans, intus alba, multis tenuibus fibris

Polygonum viviparum L.
Syn. fl. 2. 2. 17

bris capillata, gustu, uti tota planta, adstringente.

Nascitur in summis Austriacarum & Styriacarum alpium iugis tenui gramine vestitis: floretq; Iulio. In hortos verò translata (ubi formam & magnitudinem non immutat) maturius.

Bistorta vul-
garis.

Inuenitur quandoq; iisdem in iugis, attamen depressiore loco, & circa scopulorum radices. Bistorta maior, quæ vulgo in hortis ali solet.

RVMICIS porro, qui huic plantæ congener est, non minus variabilis in Prouinciis, quàm in aliis regionibus genera inueniuntur.

Oxalis am-
pliss. folio.

AT ὄξαλιδος, Oxalidis genus in iugo Wechsel inueni satiuo multo amplius, & foliis admodum magnis: cui hoc peculiare est, ut in caulis geniculis subinde nodi quidam & veluti tubera adnascantur, è quibus sese tandem folia explicat: ea terra obruta sui generis plantas proferunt.

Lapathum
rotundifolium.

NASCITUR etiam in omnibus illis iugis, praesertim circa humidiora loca in quibus armenta, quæ aestiuis illis mensibus istic aluntur, ad aquationem conuenire solent, frequentissimè magnum illud Lapathum amplis & circinatis foliis, quod nonnulli Rha perperam esse existimant. At non habet radicem, ut vulgo pingitur Raphani aut Hippolapathi modo in terram recta descendente: sed summa tellure Acori fere & Iridum in morem, iacentem, brachiali interdum crassitie, fibris subinde se firmantem, antequam ut Acorum, & Polygonata augmentum sumentem & progredientem, intus ex luteo purpurascentem. Ea resiccata Rha substantiam emulatur, nec minus eo inficit.

DE COR.

DE COTYLEDONE ALTERA.

CAP. XV.

ALTERIVS Cotyledonis nomine intelligo *Sedum* Sedum maius
vulgare.
maius vulgare, cuius in Pannonia montanis alia inue-
niuntur genera nulli Scriptori quod sciam è Neotericis
observata.

PINGVIA, crassa, numerosa que habet primum fo- I.
Cotyledon al-
tera montana.
lia, circa radicem densa, Acetabulo alteri, seu Semper-
vino vulgari similia, minora tamen, & per ambitum le-
viter quasi dentata, succulenta et gustu acido: inter qua
multa in ambitu capitella ex similibus sed minoribus
foliolis congesta exoriantur, longo pedicello inherencia,
qua tandem augefcunt atque in plantas efformantur:
ex ipsius matris umbilico emergit caulis dodrantalis,
foliosus, rectus, ferens in ramulis, alterius Acetabuli
modo, florem albicantem, magnum, sex foliis constantem,
cui succedunt siliqua totidem angulis discreta, semine
exili plena: radix Sempervino vulgari similis, candi-
cans, minus crassa, & subinde novas plantas prater iam
memoratas è lateribus fundens.

Frequens est in omnibus iugis urbi Vienna vicinis
atq. in Austriacis Pannonicisq. alpibus. Floret Julio.

Invenitur eius alia species in omnibus minor, cuius 2.
etiam folia magis dentata sunt.

CONFERTIS, frequentibus, pinguibusque sine II.
Cotyledon
altera taurica.
crassis atq. in orbem digestis est etiam Alterum foliis, supe-
riore tamen minoribus, nec dentatis, tametsi nonnihil
birsuta appareant, sub quibus è radice capite alia in
orbem similes plāta crassis fibris prædita sese propagant
& radices agunt: è matris umbilico dodrantalis, non-
nunquam & palmaris exilit caulis, succulentus, rubes-
cens, multis crassis succique plenis & mucronatis foliis
cinctus,

cinctus, angustioribus quam superiora, & mucrone pur-
 purascente, qui suprema parte in ramos diuiditur, mul-
 tis floribus superiori forma similibus onustus; minoribus
 tamen, duodenisque magna ex parte angustis mucro-
 natis stellaque in modum decussatis foliis constantibus,
 colore ex rubro purpurascente, totidem siliquis in ca-
 put & veluti in coronam compactis floris umbilicam
 occupantibus, & vicenis quaternis staminibus eam am-
 bientibus: semen in siliquis adeo exile, ut visum pro-
 pemodum effugiat: radix mediocriter crassa & fibrosa
 alterius Cotyledonis modo. Plantæ quæ florem tuler-
 unt tum in hac, tum in superiore intereunt; succeden-
 tibus matri reliquis in orbem prolibus, ut in reliquis
 Cotyledonis alterius generibus.

Crescit in Taurinarum alpium iugis non procul à
 Saltzburgo. Floret istic Iulio, in hortis etiam Maio,
 cum reliquis eius generis stirpibus.

NUMEROSA & conferta huic sunt folia, oblon-
 gis ligulis similia, crassiuscula, mucronata, nonnihil
 per ambitum crenata, candicantia, gustu acido & sub-
 adstringente: e quorum centro, seu medio foliorum ex-
 ortu caulis plerumque cubitalis assurgit, vel pedalis
 duntaxat, superiore parte hirsutus, breuioribus foliis
 hinc inde septus, qui in summo ex singulis foliorum alis
 pedicellos emittit, quibus insident bini aut terni flores
 colore candidi, e quinque foliolis compositi, interne ve-
 luti sanguineis guttis aspersi, umbilico pallido & splen-
 dente, quem decem staminula ambiunt; semen deinde in
 capitalis perexiguum, nigrum: radix subest nigra, te-
 nuis, fibrosa, cui secundum matrem multa alia in orbem
 adnascuntur planta, ut integrum cespitem interdum te-
 gant vulgaris Sedi modo.

III.

Cotyledon
altera Mat-
thioli.

Nascitur non modo in Sneberg, sed & in reliquis Aa-

stria & Styria alpidibus, saxis & scopulis inhaerens. Floret Junio Iulioque: aſt in hortis Maio: ſemenq; profert Iulio aut maturius.

Cotyledon
altera etſche-
riana.

2. HUIUS aliud genus invenitur mollius in Etſcherianis ingis, quod anguſtioribus & longioribus foliis eſt, minime dentatis, ſed lanugine alba duntaxat hirsutis, minus incanis, cauliculo breviori, craſſioreque & multis foliis ſepto, quae plerumque tam ſuperne, quam inferne ſubhirsuta ſunt: paucioribus floribus hinc inde ſecundum caulem ad ſingulas alas ſparſis.

Iſtius Acetabuli deſcriptionem praeſciter non potui, licet à Matthiolo et aliis eius hiſtoria ſit prodita, quoniã meo iudicio brevior apud eos eſt quã oportebat.

Rhodia radix.

VERVM ad Cotyledonis alterius claſſem referri poſſe arbitror Rhodiam radicem, quae maxima copia in ſcopulis ingi Durrenſtain toties à me memorati naſcitur: Variat iſtic interdum florẽ menſibus Iulio & Auguſto, nunc in pallescentem, nunc in rubefcentem colorem: in hortos verò translata maturius floret.

DE SEDO ALPINO.

CAP. XVI.

FORMA & facultatibus non multum inter ſe differunt Cotyledon altera & Sedum; cuius etiam in Pannoniſis Noriciſq; alpidibus multa haud vulgaria genera conſpiciuntur.

Sedum alpi-
num ſo. pal-
lido.

1. PRIMVM ſumma tellure ſerpit aliorum Sedorum modo, numeroſiſq; & ſucculentis ramis praeditum eſt, quos ambiunt multa oblonga & mucronata foliola, ſecundo Dioſc. generi, quod Galli Triquemadame appellant haud multum abſimilia, minus tamen craſſa, planiora, & guſtu admodum exſiccante: flores in cauliculis palmaribus numeroſi, maiuſculi, quinq. foliis conſtantes.

Sedum alpinum L.

Class. herb. 2. 60

b 3

Sedum alpinum
Sm. 2. 269

stantes, ex luteo colore nonnihil pallescentes: radicem habet in crebros ramos diuisam, qui per terram sparsi tenues fibras agunt.

Crescit in Sneberg aliisque Styriacarum alpium ingis, in Tauro monte atque Iudenberg. Floret sub finem Iulij & Augusto.

II. **PROPTER** quandam foliorum cum superiore similitudinem elegans hoc Sedi genus Secundo loco describemus, licet in alpibus non natum, sed solum à me obseruatum sit vliginosi locis apud oppidulum Freying, quae Praga iter est Noribergam.

Sedum palustre.

Dodrantalem autem habet cauliculum, subrubrum, succulentum, tenerum, foliola subhirsuta, succi plena, oblongiuscula: flosculos in summis cauliculis purpurascētes, aut coloris carnei, cum aliquot internis staminibus, quinis foliolis constantes: quibus totidem succedunt cornicula initio viridia, deinde purpurascētia, semen exile continentia: radix exigua est & inutilis, secundum quam ex infimo caule surculorum propagines in orbem humi diffuse sunt, multis exiguis foliolis Semperuini minoris feruidi fere similibus, minoribus tamen, angustioribus, & cuspidē obusiore praedita, & sapore non urente, sed aqueo.

Florens id obseruavi quo iam dixi loco sub finem Iunij anno 1579. dum in Belgicam & Britanniam proficiscerer.

III. **TERTIVM** compactis & sibi inuicem insidentibus est foliolis admodum exiguis, crassis, cinereo colore, ut nihil fere nisi quidam muscus videatur tota plāta, quae acidi saporis est: pedicelli e medio foliorū profiliunt duorum digitorum transversorum longitudine, graciles, iunicei, in quibus terni plerumque flosculi quinque foliolis constantes candido colore, cum aliquot intus luteis stami-

Sedum alpinum tertium
huc primum
albo flore.

Chrys. hist. 2. 59

Sedum alpinum III.

Cross. herb. 2. 61

*Saxifraga caesia, L.
Lam. 6. 606*

staminulis: cū in semen abeunt flores, cauliculi aliquantulum excrescunt. Mirum in modum propaginibus adnatis serpit, & radices agit alterius Cotyledonis ritu, integros cespites cuiusdam musci instar interdū occupās.

Præruptis Snealbeniugilocis atq. inter saxa nascitur, qua descensus est ad monasterium Neuberg, atque etiam in Sneberg. Inuenitur & in monte Fracto teste Gesnero. Iulio & Augusto floret.

Sedum Alpinum IIII.

Cens. bot. 2. 62

1111.

*Sedum alpi-
num alterum
luteo flore.*

QUARTI folia paulo maiora sunt & longiora, densa siue crassa, in ambitu hirsuta, gustu etiam primum acido, deinde amariusculo & calidiusculo: adnatis etiam se propagat, & è medio foliorum hirsutum pediculum profert longitudine cum superiore parem, in quo seni plerumque velut in umbella dispositi sunt candidi flosculi, quinque foliolis constantes, umbilico luteo.

Inuenitur in Sneberg & vicinis iugis. Sub finem Iunij & Julio floret.

V.

*Sedum alpi-
num tertium
luteo flore.*

QUINTO oblongiora nonnihil sunt folia, graminis modo angusta, dura, viridia, leuia, gustu primum acido aliquantulum, deinde ingrato: unicus aut alter inter folia erumpit cauliculus levis, gracilis, iunceus, trium fere unciarum longitudinis, raro maior, in quo unicus interdum bini sunt flosculi, superiore maiores, candidi, medio lutei, quinque foliolis cordis ut vulgo pingitur formam referentibus præditi.

Serpit & hoc reliquorum modo, iisdemq; cum Quarto locis provenit, atque illo ipso tempore floret.

VI.

*Sedum alpi-
num alterum
flore luteo.*

SVNT & huic angustiora folia, rigidiora, aliquantulum hirsuta, ab una sede in circuitum sese expandentia, Cotyledonis alterius reliquorumque montanorum Sedorum minutiorum modo, gustu adstringente, sed tamen nonnihil amaro: ex horum medio unciales exeunt cauliculi, firmi, nudi, qui in summo flosculos quinque aut sex coloris lutei gestant: deinde crassiusculas mucronatasq; siliquulas, semen pusillum, planum, fulvescens, continentes: radix crassiuscula & longa est atque candicans, qua ex summo capite multas plantulas simul iunctas producit.

In summis Austriacarum & Styriacarum alpium iugis, inter saxa provenit. Memini dum olim è Narbonensi Gallia per Helvetios in dulcissimam patriam redirem in

Sedum alpinum VI.

Saxifraga caespitosa
Linn. 6. 697

Clus. hist. 2. 62

Draba aizoides, L.
Saxifraga 3. 118

direm in Allobrogum alpibus cum aliis plerisque venustis stirpibus eruere.

Huius etiam obiter meminit Gesnerus in descriptione Montis fracti, historiam vero tradunt Pena & Lobelius Aduersariorum libro: cum autem in his alpibus frequenter etiam collegerim, huic capiti cum reliquis inferere libuit.

Numerosa habet Septimum genus foliola, ternis profundis incisuris laciniata, uti Aiuga fere folia, minora tamen & viridiora, neque vlla lanugine hirsuta, sapore admodum adstringente & exsiccante: cauliculi

VII.

Sedum alpinum
aiugæ folio.

culi assurgunt exiles, binos transuersos digitos longi siue sesquiunciales, singuli singulares sustinentes flosculos ex herbido pallescentes, quinque foliolis constantes: radice serpit multis exiguis fibris capillata, & multas propaggines è lateribus generante, vt interdum integros cespites occupet, muscumq; quendam ementiatur.

Nascitur in summo Sneberg iugo inter saxa paulo antè à niuib; libera.

Floret Augusto.

Quo nomine à montanis pastoribus & venatoribus omnes ista planta vocentur, hætenus intelligere non potui: & haud scio an illis vllum indiderint, solent etenim ista negligere. Ego Sedi generibus annumerandas esse censeo. Si cui autem mea sententia minimè placeat, aliòque nomine insignire malit, per me semper licebit.

DE ANAGALLIDE FLAVO FLORE.

CAP. XVII.

Anagallis Bo-
reluteo.

RAMULI sunt illi dodrantales, rubentes, teneri, succi pleni, humi sparsi, in quibus multa folia Anagallidis flore phoeniceo, maiora, bina semper inter se opposita, acidi saporis: ex alis prodeunt flores Anagallidi vulgari forma similes quinque foliis constantes flavo colore: capitula deinde turgentia alterius Anagallidis, minora, semen etiam simile: tenui & latè serpente est radice: quinetiam ipsi ramuli interdum fibras agunt.

Nascitur in Hochbergerin summo fere iugo inter arbores, Etscher, Durrenstein, aliisque iugis, sed locis opacis. Floret Junio, Iulio, & Augusto.

Anagallis luteo flore.

DE GNAPHALIO ALPINO.

CAP. XVIII.

Gnaphalium
alpinum.

DODRANTALIS est hæc plantula, plerumque etiam minor, foliis *Pilosella minoris Fuchsi* fere, interna parte hirsutis, exteriori verò omnino incanis & tomentosis, gustu exsiccante & amaro: cauliculi similiter tomentosi, quos ambiunt folia multo etiam tomento obstita: in summo autem cauliculi sustinent quina, sena, aut plura foliola latiora & expansa, adeò tomentosa, ut nihil nisi tomentum sint: ex horum medio emergunt quaterna, quina, aut plura capitula *Gnaphalio* similia pallescentibus flosculis constantia, quos intercursant nigri quidam villi, foraminum vestigia quodammodo eminentes: radix satis nigra est, crassa, & aliquot nigris fibris capillata.

Provenit in scopulis summorum *Sneberg*, *Durrenstein*, & *Etscherberg* iugorum.

Floret Julio & Augusto.

VIDETUR ea planta quam *Matthiolus* pro vero *Diosc. Leontopodio* exhibet. Sed sine dubio *Gnaphalii* duntaxat genus est.

IOSIAS *Simlerus* commentario de *Alpibus* eius meminit his verbis. *Wulbtumen* flos odoratus est, folio *Pilosella*, circa supremum cauliculum folia multa imparia, candicantia, lanuginosa, medio orbe quinq. vel sex flores: inter quos medius plerumque aridus: ex singulis lutei apices emicant: radix arida, parva, summo cespite hærens. Tamenti speciem arbitror. Hæc ille.

Pseudoleontopodium
Matthioli.

VERVM earundem alpium variis locis inuenitur id *Gnaphalii* genus quod à *Matthiolo* *Pseudoleontopodium* nominatur. Quemadmodum & mitioribus ha-

rum

Gnaphalium alpinum.

Pilosella mi-
noris varie-
tas.

rum Proninciarum montanis & collibus herbosis, duo aut tria eius, quod à plerisque aliis & à Fuchsio Pilosella minor appellatur, genera, flore videlicet aut omnino albo, aut purpureo, aut ex albo purpurascente sine carneo.

His porro adiungere libet elegantem quandam plantam ex nouo orbe delatam, quam anno 1580. Cl. V. Richardus Gart Londinensis Cancellaria Primicerius ad me misit: quæ si aureum florem haberet, non ineptè forsitan ad Chrysocomes genera referri posset.

Αγυρονόμν.

Cauliculi etenim cum ramulis qui flores sustinent, multo tomento obsiti sunt, quemadmodum Gnaphalium legitimum quod in mediterranei maris littoribus nascitur, folia oblongiuscula, angusta, Chrysocomes foliis proxima, supernè viridia, prona parte incana & tomentosa: singuli ramuli veluti comæ florum ex singularibus pediculis dependentium gestant, qui nihil aliud sunt, quàm capitula numerosis argenteis foliolis sibi inuicem incumbentibus constantia, sicca admodum, & in medio tenuem quandam subflavescentem lanuginem sine pappum continentia, qui leuissimo aura flatu euolat: radicem cum foliis illi proximis non vidi, superiorem enim cauliculi partem Gnaphalij americani nomine duntaxat accepi: quoniam verò tota coma argenteo splendore nitet, non incommode forsitan ἀγυρονόμνν appellare possemus.

Gnaphalium
americanum.

DE TVSSILAGINE ALPINA.

CAP. XIX.

PERELEGANS est hæc plantula, cuius duas species in Austriacis & Styriacis iugis obseruari.

I.

Tussilago al-
pina canescē-
te folio.

QVINA aut sena habet Prior folia, circinata fere rotunditatis, Chamecisso vulgari haud multum absimilis,

Tussilago alpina. I.

*T. alpestris, W. & A.
Chrys. hort. 2. 113*

milia, per ambitum nonnihil sinuosa, & crenata, super-
ne rugosa & nigro virore splendentia, inferne candida
& tomentosa, gustu primum exsiccante, deinde amaro:
cauliculus nudus est, dodrantalis, concavus, cana lanu-
gine pubescens, unicum florem sustinens muscosum,
purpurascentem, deinde in pappos evanescentem: brevi
postea arescit & perit is cauliculus, ut reliquo anni
i tempore

Tussilago alpina II.

Chrys. mar. 2. 112

T. alpina, L.
Linn. 8. 112

tempore sine caule planta cōspiciatur: radix fibrosa serpit, & in latum se diffundens multas propagines agit tenuibus fibris sese firmantes.

Oritur in summis Austria & Styria alpium iugis, & totos interdum cespites cum Soldanella montana, cuius Secundo libro memini, occupat. Sub Iunij finem nonnunquam floret, interdum verò solum Augusto mense, pro aeris ratione & constitutione: In hortis autem, maturius, Aprili videlicet, ubi cauliculus etiam magis adolescit.

SECUNDA à Priore non admodum dissidet, figura enim foliorum eadem est, sapor idem, flos similiter purpureascens, radix etiam per summam tellurem serpens novasque plantas producens: folia duntaxat paulo maiora nonnunquam conspiciuntur, neque adeò splendēt supina parte, aut prona candicant: sed duntaxat nonnihil hirsuta sunt.

II.
Tussilago al-
pina glabro
fere folio.

Inuenitur id in superiore collis parte post monasterium Neuberg ad radices celsissimi iugi eiusdem nominis. Postea etiā observavi inferioribus iugis aliarum alpium, gramineis locis, & initio Asarinam esse existimabam: conspecto deinde in nonnullis plantis flore, Tussilaginis genus esse deprehendi. Maio floret, & in hortos translata, Aprili, ubi neque formā immutat, quemadmodum nec superior: huius etiam cauliculus paulo altius duntaxat excrescit.

DE CACALIA.

CAP. XX.

AD Tussilaginis genera haud dubiè referenda est planta illa, quæ, in omnibus Pannonicis Noricisque iugis obvia, à nonnullis Cacalia appellatur, cuius duo genera observantur.

VNUM, plura habens folia Tussilagini vulgari fere Cacalia vul-
garis incano
folio.
 similia, maiora tamen, mediaq; inter huius & Petasitis
 vulgo crediti folia, circinata fere rotunditatis, in ambi-
 tu serrata, supernè dilutiore virore prædita, infernè in-
 cana, & multis venis donata, saporis ingrati, amarius-
 culi & calidi, quæ purpurascens & striatis pedicu-
 lis innituntur; caulem bicubitalem interdum, striatum,
 purpurascentem, cui aliquot alia folia oblongis pediculis
 prædita per intervalla innascuntur, superioribus mino-
 ra, & magis angulosa, in ambitu etiam serrata: extre-
 mus caulis supremiq; ramuli veluti umbellas siue pur-
 purascentium capitulorum congeriem ferunt, in quibus
 terni plerumque flosculi quaternis foliolis stiloq; bifido
 constantes, colore purpurascente, odoreq; admodum re-
 nui, sed non ingrato, qui deinde in papposam lanuginem
 abeunt, quemadmodum aquatici eupatorii flores, in qua
 paruum oblongum semen occulitur: radix in multa ca-
 pita extuberat, multisq; candidis & oblongis fibris do-
 nata est, lateribus singulis annis novos caules proferens.

ALTERIUS folia magis cutanea sunt & duriora; I I.
Cacalia gla-
bro folio.
 supernè atriore virore prædita; nec subtus incana, nec
 anteriore parte simul coeuntia sicut illa, pediculisne
 striatis innitentia, sed rotundis & laevibus, non minus
 tamen venosa, aut in ambitu serrata, gustuq; ingrato,
 amariusculo & calido: caules tenuiores, & flosculi dilu-
 tiores: in reliquis conveniunt.

Nascuntur commemoratis iugis ad silvarum mar-
 gines, inter fruticeta locisq; umbrosis.

HUIUS postremi foliis similibus prædita est planta Cacaliae con-
gener planta.
 quedam in montanis pratis nascens, secundum villa-
 rum stabula: cuius radix etiam persimilis est. Verùm
 æxavay semper deprehendi: nec an florem ferat un-
 quam scire potui.

Petasites.

Abunde etiam per Pannoniam Austriamq; & Styriam sponte crescit Petasites vulgo appellatus, qui inter Tussilagines doctiorum iudicio referendus est.

DE ALTHÆA PANNONICA.

CAP. XXI.

I. VULGARIS est per Pannoniam agroque Vienne[n]si Althæa illa Belgica pratis communis.

II. ALIVD autem genus observavi, quod licet foliis totaque reliqua facie cum vulgari conveniat, masculos tamen flores habere videtur.

III. VERVM reperire est tertium quoque genus, cuius folia licet incana & mollia, in tres tamen maiores lacinas divisa sunt: flores etiam paulo minores superiore; Belgica floribus magnitudine respondentes, sed colore differentes; nempe qui toti carnei sint, sine incarnati, multis intus staminibus nigricantibus: cetera vulgari similia habet.

Gaudet humidis locis & secundum rivulos sitis: florentque Julio.

VNGARI vulgarem feyer malua, hoc est albam maluam, & mazola appellant.

DE HYOSCYAMO PEREGRINO.

CAP. XXII.

Hyoscyamus
peregrinus
rubello flore.

CVBITALIS altitudinis caulem acquirit in hortis, minimique digiti crassitie firmum, molli incanaque lanugine hirsutum, per quem alternatim hinc inde sparsa sunt folia, vulgaris foliis non multum absimilia, sed minora, & valde laciniata, tenuique (dum adhuc tenella sunt) & longa lanugine pubescentia: summus caulis in aliquot ramos nutantes & inflexos dividitur, qui alternatim calyculos ferunt vulgari similes, in quinque
cuspides

cuspides satis firmas desinētes, in quib. flores colore quodammodo similes vulgari, hoc est pallentes & purpureis venis distincti initio nascuntur, qui deinde paulo ampliōres fiunt, et in elegantem ex rubro purpurascentem colorem mutantur, saturatioribus tamen venis, nec umbraticeo purpureo, quemadmodum in vulgari, ac candicante, stiloque & quinque staminibus exornato: floribus succedūt bullata ut in vulgari capitula semē etiam simile continentia.

Nobis is primū natus est anno 1580. semine quod Doctiss. vir Bernardus Paludanus Frisius ex Syriaca Aegyptiāque peregrinatione redux, Patavio ad nos Benze nomine miserat.

VULGAREM Hyoscyamum Ungari belénd appellant.

Bella donna
duorum generum.

SOLANI porro genus illud, quod apud vulgus Italarum Bella donna nomen obtinuit, multis Pannonia & Austria siluosis montibus sponte provenit: nusquam vero frequentius unquam videre memini quā in silva illa Zottonok fl. Dn. de Batthyan urbi vicina, tumulo quodā qui ab urbe circiter germanicum miliare abest.

Verū id duorū generum esse deprehenditur. Vnum amplioribus foliis breviori pediculo nitentibus, florēque maiore. Alterum minoribus foliis longiore pediculo fultis, atrioribus, & flore minore.

Christophoriana.

FREQVENS est & plerisque harum Provinciarum silvis, quae vulgo Christophoriana nomen obtinuit.

DE PYROLA.

CAP. XXIII.

I. Pyrola vulgaris, & eius differentiae.

VULGARIS Pyrola, cuius duae inveniuntur differentiae (nam altera satis amplum molleque habet folium, la-

lium, altera minus & durius Soldanella alpina minuiore folio ferme aequale) plerisque utriusque Pannonia & Austria locis, tum paulo editioribus inter frutices, tum herbidis ad quorundam sicciorum pratorum umbrosos margines inuenitur: omnium autem copiosissime nascentem conspexi siluosis quibusdam pratis ad Maurbach Chartusianorum monasterium in Viennensi saltu sitam, atq. etiam in silua arcis Entzestorf proxima quinto ab urbe Vienna miliari. Illius verò historiam, cum à plerisque aliis sit prodita, minime retexere hic volumus: sed eius duntaxat mentionem fecimus, ut ei tria alia genera subiiciamus à nemine adhuc descripta.

DIFFERT igitur Primum à vulgari, cauliculorum gracilitate, & foliorum florumque tenuitate: etenim huius folia non adeo densa siue crassa carnosaque sunt, sed tenuia admodum, mucronata, per ambitum tenuissime serrata, & atriora, pyrique folium referentia: flos in cauliculis alteri similis, minor tamen & frequentior: cui succedunt capitula pentagona ut in vulgari, stilo prominente: radice serpit ut primum vulgare, & subinde noua germina e longis pediculis sub musco latentibus profert.

II.
Pyrola tenuior.

Crescit in Alpium iugis loco umbroso inter frutices muscumque terrestrem, & uberrime in silua illa supra memorata Entzestorf vicina. Memini etiam olim colligere in iugis Lausannae Allobrogum ad Lemannum lacum proximis. Floret Iunio & Iulio, interdum etiam Augusto.

ELEGANTISSIMUM est Alterum genus, & quodammodo fruticans interdum: nam nouelli breuesque ramuli singulis annis succrescentes, aliquot annis firmi viridesque permanent, & supra reliquam eminent, donec tandem pondere suo depressi humi procumbant, & musco se condant

III.
Pyrola fruticans.

Clusia 2. 116

P. ...
2. 27. 567

Lam. 5. 942

Em. pl. 2. 258

P. caroliniana

W. Sp. 2. 622
Lam. 5. 744

se condant, fibrasq; interdum agant: folia plerumque ad singula internodia ubi nouelli ramuli succrescunt, bina, terna aut quaterna habet, carnosu, superne ex atro vi-
rentia & splendentia Chamadaphnes (quam vulgus Laureolam vocat) forma & magnitudine fere similia, per ambitum tamen serrata, gustu admodum exsiccante, deinde amaricante, ut reliquarum Pyrolarum folia: ex horum medio solent Aprili noua germina prodire, quae foliolis veluti squamulis praeclata, in virgulas tandem desinunt, quibus terni, quaterni, interdum etiam quini insident flores, vulgaris Pyrola floribus maiores, ex albo purpurascens, quibus excussis succedunt pentagona capitula tenri semine veluti scobe plena, quae cum suis virgulis hieme exarescunt: radix, siue potius cauliculi sub musco latentes, longè lateq; summa tellure sparguntur, & subinde fibras agunt.

Abundantissime prouenit in siluis Entzestorf Generosi domini de Entzestorf arcis vicinis, cum vulgari & secundo genere, ubi anno 1579. primum obseruauit, & ab incolis Wintergruen (quod hieme vireat) communium cum vulgari nomine appellari intellexi. Audio et in Bohemicis siluis frequentem, ubi tamè minimè obseruare licuit. Sed & in Silesia natam similem plantam sequente anno ad nos misit Doctiss. Vir Fridericus Sebizius Vratislaniensis medicus.

IIII. **M**VLTI S etiam serpit Tertium sub terra viticulis, quae terna aut quaterna interdum gerunt foliola, Pyrola prima forma fere similia, sed longè minora, tenuiora, & per ambitum, uti secunda folia, serrata: inter quae pediculus eminet nudus binas fere uncias longus, tenellus, in quo vnicus flos satis magnus, quinque mucronatis albis foliis constans, Borraginis flori propemodum forma similis, siue potius Graminis Parnassi vulgo vocati, decem

Cela. l. 2. 118

P. uniflora L.
 32. 87. 2. 622
 Lam. 5. 743
 32. 87. 2. 622

decem staminulis reflexis medium orbem exornantibus, & capitulo in medio protuberante, stilumq; exerente, qui veluti coronulam quinque radiis constantem sustinet: fiunt ea capitula temporis successu satis crassa, pentagona, quæ matura copiosum semen minutissimum, scobis ligni à vermibus erosi instar continent. Tota planta amara est.

Nascitur umbrosis locis circa radices alpium Sneberg, Hochbergerin, Durrenstein & aliorum iugorum. Floret sub finem Iunij & Iulio: semen Augusto maturitatem adipiscitur.

Non dubium est quin omnes hæc planta similibus cum vulgari facultatibus prædita sint.

DE LUNARIA MINORE RAMOSA.

CAP. XXIIII.

Lunaria minor.

CRESKIT etiam in Pannonicis Noricisq; iugis, præsertim verò in pratis quæ silvis cinguntur ante quæ ad suprema alpiû supercilia perveniatur, Lunaria illa minor vulgo nuncupata, cuius historiâ plerique descripserunt, & facultates admodû cõmendarunt in ulceribus internisq; vulneribus. De ea verò hic agere non est animus, sed de alia eius specie rarissima, quam quidem in istis iugis minimè observauimus: sed in Silesia quodam monte natam, & à Doctiss. Viris D. Friderico Sabizio & Achille Cromero Nissensibus, amicis nostris erutam, dono accepimus.

Lunaria ramosa.

DODRANTALIS autem est planta, statim à radice unam aut alteram foliorum alam, siue folium ramosum & multifidum, multis foliis vulgari Lunaria minori fere similibus, sed longioribus, & crassiusculis crebrisq; incisuris diuisis, colore sicut illa viridi dilutiore præditum: secunda foliorû ala, uti tencrior & postremo

nata,

Lunaria p. 2. 119

nata, tenui quadam, sed rara admodum lanugine pubescere videtur, succulentiorq; est prima: ex eius quasi utero secundum rad. cem emergit cauliculus pinguis & succulentus, sustinens multifidam spicam & maiorem (floris-ne an fructus dicere debeam ignoro) quam vulgaris, alioqui admodum similem, quæ an in candidam farinam quemadmodum vulgaris spica efflorescat, affirmare nequeo, quandoquidem ante quam maturescerent eruta fuerant quas accepi plantæ; inter quas una fuit quæ ternos cauliculos florum plenos produxerat: radix vulgari similis, multis fibris latè sparsis sed crassioribus constans.

In altis Silesia montibus nascitur; florere autem, eodemq; cum vulgari tempore apparere, nobis significatum est. D. Ioannes Archoltzius aliquot recentes plantas sæpius in suum hortulum intulit: sed comprehendere noluerunt, omnem quippe culturam respicere videtur, quemadmodum pleraque alia montana. Silesis Beyer Widethon appellatur.

De VALERIANA alpina & saxatili.

CAP. XXV.

Valeriana fl.

NON minus vulgaria sunt his in Prouinciis duo illa Valeriana siluestris genera à Ncotericis prodita, quæ in vniuersa Germania, & aliis plerisque regionibus. Verùm duo alia in his Alpibus obseruasse existimo, quæ alibi conspecta mihi non sunt.

Valeriana alpina.

I. PRIMVM assurgit palmari cauliculo, interdum etiam pedali, tereti, rotundo, viridi, quem oblonga folia ambiunt, in binas aut ternas crenas nonnunquam profundius diuisa: alia verò maiora ex radice prodeunt, ad hedera tracheliumque foliorum formam accedentia, minora tamen & teneriora, amaro sapore: flores in summo caule quasi

Can. her. 2. 52

*V. saxatilis, L.
Can. 2. 308*

quasi umbellatim nascuntur, veluti in aliis Valerianæ generibus, exigui, albi, quibus succedit pusillum semen, reliquis alioqui simile: radice serpit nodosa, albicante, odorata, & cum aliqua adstrictione amariuscula, ex qua aliquot capillares fibræ dependent.

Crescit in ipsis Austria & Styriæ alpibus locis umbrosis, inter saxa: nusquã tamen vberius quàm in Durrenstein, in quo omnes alpinae plantæ magis luxuriare & adolescere videntur. Floret Iunio & Iulio, post quod tempus semen etiam maturescit.

II.
Valeriana saxatilis.

ALTERIBina aut terna à radice exeunt folia, Bellidis fere foliorum æmula, è quorum medio caulis assurgit pedalis, gracilis, rara habens folia inter se opposita, angustiora & minora: supremus caulis in ramulos finditur, qui flosculos sustinent albos reliquis Valerianæ siluestris generibus similes, & semen etiã non diuersum.

Eius radix aliarum Valerianarum siluestriũ modo in saxorum fere commissuris serpit, nec minus odorata est superiore.

Prouenit inter saxa ad flumen Myrtz quod monasterium Neuberg alluit, qua ex eo monasterio iter est in Hohebergerin & Spital. Inuenitur & in aliis locis: sed istic primum obseruari. Floret sub Iunij finem & Iulio, modò maturius, modò serius pro calis sine aëris natura & temperie.

Nardus montana.

MONTANAM Nardum in his Alpibus nondum inuenire mihi contigit, tametsi summa diligentia perquisiuerim.

DE NARDO CELTICA, SEV ALPINA.

CAP. XXVI.

Nardus celtica Valerianæ li genus est.

MINIME dubium est, quin hac plantula ad siluestrium Valerianarum classem sit referenda, adeò illas
odori,

Valeriana, collata, 6
lan. 8. 309

odore, & nonnihil etiam forma, praesertim alteram modò descriptam, refert.

INTEGROS cespites interdum occupat serpendo, & latè summa tellure inter muscum sese diffundendo: oblongi procumbentesq; humi ramuli, tenues, plurimis veluti foliolis aut siccis squammis circumsepti, subinde nigricantes fibras & nonnihil capillatas agunt, & in summo extuberant in unicum, aut bina ternave capitula, aliquot oblongis foliis & secūdum caput angustis, deinde in latitudinem paulatim sese laxantibus plena, satis crassis & succulentis, colore dum primum emergunt viridi, deinde, sub Autumni initium aut aestatis finem, flavescente, gustu amariuscule: è mediis istis foliis emergit cauliculus dodrantalis aut palmaris, nonnunquam etiam maior, satis firmus, striatus, quemadmodum in minutioribus Valerianis geniculatus, bina ad singulos nodos inter se opposita habens exigua foliola, cui circa summum ex singulis alis pedicelli enascuntur binos aut ternos flosculos coloris pallidi sustinentes, quibus succedunt semina Valeriana siluestri, secunda praesertim superiori capite descripta, proxima, paulo tamen minora.

Tota plantula aromatica est, et Valeriana siluestris radicum odorem emulatur.

Copiosè nascitur in Iudenberg summo Styriacarum alpium iugo inter muscum & saxa, unde plantas cum suis cespitibus erutas, & plerasque alias elegantes stirpes anno 1576. retulit Cl. V. Ioannes Aicholtzius Medicus ac Professor Viennensis, veteri amicitia mihi coniunctus, & nonnullas in suo horto aliquot annis aluit. Nascitur & in Tyrolensibus atque Saltzburgensibus montibus, teste D. Ioachimo Camerario.

Mense Augusto floret sub ipsis fere nubibus, & folia
deinde

deinde promit cū dissolui & diffluere incipiunt. Legitur autem ab incolis sub Augusti finem & Septembris initium, cū folia flavescere incipiunt: tum enim summā habet odoris gratiam, qua caret dum folia primum promit & viridis est.

INCOLÆ Speick appellant nomine è latina voce Betz fu Viennens. herba. desumpto. Pannonēs quibus frequens eius vsus est in capitis lotionibus, Betz fu, hoc est, Viennensem herbam vocant, quoniam Vienna copiose ad eos deferitur.

DE DORONICO.

CAP. XXVII.

VARIA inveniuntur Doronici genera in Pannonicis Noricisque alpibus nascentia, ab his quæ in Belgicis hortis aluntur, nusquam autem hic mihi observata sunt, diversa: Belgica nunc mea opera harum regionum hortis communia facta, qui ea ex Belgica usque huc deferri curaverim.

Latifolium in Allobrogicarum alpium scopulis supra Lemānum lacū colligere memini anno 1554. dum ex Narbonensi Gallia per Heluetios in patriam redirem: id Lobely tertium est in Observationibus. Doronicum latifol.

Eius ordine Primum, longiore folio ad plantaginis folium quodammodo accedente, munere Parisiensis cuiusdam Hortulani, qui Burdigala vicinis locis delatum asserebat, primus Petro Coldebergio Pharmacopœo doctissimo communicavi, qui tum in Burgenhout vicino Antuerpiæ pago hortum alebat. Doronicum angustifol.

PRIMUM autem quod in Austriacis Styriacisque I. Doronicum minus. ingis observavi, ut à minoribus initium faciamus, caulibus brevis & pedali duntaxat est, molli, hirsuto, striatoque: folia illi rara, parva, crassa, longiuscula, supina parte admodum viridia, & quodammodo splendentia, om-

nino tamen hirsuta, prona autem lanua & dilutius vi-
rentia, peracri sapore, quæ autem caulem ambiunt, an-
gustiora sunt: summo caule unicum plerumque fert flo-
rem tertio Labelij similem, sed magis aureum, qui ma-
turityte exiguum fert semen nigricans, lanugine & pappo
coronatum, quod facile vento excutitur, & eius arbitrio
fertur: radix parva, geniculata, et internodiis distincta,
nigricans, aliquot crassioribus & candicantibus fibris
donata, gustu aromatico.

Primū id observavi in Sneberg, deinde in Snealben,
& Neuberg: sed nusquā maiore copia quā in summo
Etscheri iugo inter saxa, tenui nigraq; terra leniter te-
cta. Floret Iulio, nonnunquam etiam Augusto, quo
mense semen etiam maturitatem subinde adipiscitur.

ALTERVM caulem habet interdum cubitalem,
rotundum, striatum, viridem, intus concavum: capitu- II.
lum in summo caule magnum, ex multis flosculis luteis Doronicum
concanis, & quinque crenis divisis congestum, quod ab austriacum
aliis oblongis & per extremum crenatis foliis fulgore alterum.
auri splendentibus ambitur, non inodorum: semen supe-
riori simile & cum pappis suis facile evanescens: folia
circa radicem longo pedicula in herentia, orbiculata fere
sunt, sensim tamen à pediculo in latitudinem sese expli-
cant, & per ambitum denticulata & serrata sunt; quæ
verò caulem ambiunt, longiora, & ab ipsa statim pedi-
culi sede in latum expanduntur, omnia sapore acri &
amaro: radix ex virore candicans, minimi digiti cras-
sitie, geniculata, & quasi squammata, sed nodis sursum
tendentibus non inferne, ex inferiore geniculorum parte
longas agens fibras, albas, satis crassas, & propagines è
lateribus, gustu fere succi è glycyrrhizæ radice expressi
& densati.

Invenitur in Etscher, Durrenstein, & quibusdam

aliis *Austriacarum Styriacarumq;* alpium iugis, inter saxa, in profundis scrobibus ubi perpetuae sunt nives, nusquam tamen abundantius quam in Durrenstein. Floret Iulij initio aut etiam serius: in hortis verò Maio plerumque.

III.

*Doronicum
austriacum
tertium.*

TERTIVM humilius plerumque est, & capite floris maiore: foliis à pediculo statim orbiculatis ut in *Cyclamino*, in reliquis alteri simile: radicum item propagines neque in hoc, quemadmodum nec in superiore deorsum tendunt, aut ansarum instar longè ab ipsa matre sese spargunt: sed quasi matri contigua sursum tendunt, & extra terrā folia promētes fibris telluri sese firmanant, ne quis sine fibris aut utrinq. ansatas existimet.

Nascitur hoc in *Veyt Zalben* supra *Neuberg* in *Styria*: & eodem quo *Secundum* genus tempore floret.

IIII.

*Doronicum
austriacum
quartum.*

DORONICIS adnumero quandam plantam, quae in omnibus fere pratis paulo siccioribus cum ad *Alpium* radices, tum in ipsis *Alpibus* sitis, frequens est, praesertim verò in *Wechsel*, ad cuius radices *Maio* floret: sed in ipso iugo qua *Septentrionem* & *Orientem* spectat, serius. *Maio* similiter florentem & satis copiosè nascentem silvarum declivibus munitissima *arci Nemethwywar* vicinarum inveni.

QUATERNARIA verò aut sena summa tellure fundit folia, *Plantagini* latifolia fere similia, oblongiora tamen & ad *Digitalis* lutea foliorum similitudinem magis accedentia, nervosa, mollia, viridia, & nonnihil hirsuta superne, candidiora & laeviora inferne bina semper ex aduerso nascentia, gustu nonnihil amaro & acri: caulem cubitalem plerumque, nudum, rotundum & hirsutum, qui superiore parte in aliquot ramulos dividitur sustinentes calycem hirsutum, ex quo magnus emergit discus multis luteis flosculis in quatuor folia divisis constans:

hunc

hunc discum ambiunt quindena aut plura folia Doronico maiori similia, latiuscula, & per extremum fibrata, colore planè aureo elegantissimo: semen uti reliquorum Doronicorum in pappos evanescit: radix minimi digiti crassitudine ferme est, nodis distincta, multisque fibris donata, lateribus se propagans, & singulis annis nova germina proferens.

QUINTUM genus omnium maximum caulem habet interdum bicubitalem aut ampliorem, minimi digiti saepenumero crassitudine, striatum, hirsutum, summo cacumine in aliquot alas expansum: folia circa radicem orbiculata, longo pediculo inherencia, rugosa, & nonnihil hirsuta, quae verò confuso ordine caulem ambiunt, ampliora sunt, mucronata, per ambitum leniter dentata, pediculo nullo, sed instar foliorum Pernani hyoscyami latifolia, Tabacum maius vulgo vocati, caulem basi latiore amplectentia, viridia, hirsuta: flores extremis alarum ramulis insident magni, vicens aut tricens oblongis foliis, & orbem satis latum ambientibus constantes, luteo colore, nullo verò odore praediti: semen ut aliorum Doronicorum striatum, sed virescens, quod cum suis pappis aura leni flatu defluit, initium ab exteriore ambitu faciens, quemadmodum & in reliquis Doronici generibus: radix ex viridi candicans, nodosa, squillula similis est: sed ubi propaginibus aucta est, crassior fit, et ex multis veluti corporibus in unicum conflatur.

V.

Doronie austriac. quintum, siue maximum.

Secundum riuos & montibus labentes locis umbrosis in descensu iugi Wechsel primum observavi, unde in hortum translatum mihi egregiè propagatum fuit: sed postea longè maiore copia declivibus, siluosis tamen, locis Etscher & Herrnalben inveni Augusto etiam florens, cum in Wechsel floreret Iunij initio. In hortis Maio flores profert, quemadmodum & in montanis sil-

uis ultra

his ultra Drauum, ubi anno 1579. plurimum etiam observavi: semen Junio maturescit in hortis.

NULLUM Primi & Quinti vulgare nomen mihi compertum est: Venatores, pastoresque montani Secundum & Tertium genus Gemswurtz, hoc est, Rupicaprarum radicem appellant, & aduersus vertigines non minus commendant, quam Auricula ursi radicem, viribusque roborandis adprimè utilem esse ferunt.

Quartum genus non absimile videtur illi planta quam Matthiolus pro Alismate exhibet. Meminit huius etiā, ni fallor, Iosias Simlerus ad calcem Cōmentarij de Alisma Matthioli. Alpibus. Muterwurtz, ait, à quibusdam dicta, veluti plantago quedam alpina, foliis plantaginis, leniter hirsutis, flore Doronici, radice aromatica.

Doronici porro facultates, cuius hæ, quas modò descripsi, planta haud dubiè genera sunt, satis à reliquis rei herbarie scriptoribus sunt decantatæ, ideo eas hic repetere non est operæ precium.

DE CONYZA TERTIA PANNONICA.

CAP. XXVIII.

PEDALES interdum habet caules, rectos, firmos, Conyzatertia
pannonica. duros, incana lanugine tectos, quibus inhaerent oblonga folia, Conyza maioris foliorum amplitudine, mollia, incana & hirsuta, dorso prominente, oblongo quæ circa radicem sunt pediculo, quæ verò superiorem caulis partem amplectuntur, breui admodum aut nullo, ea trita non iniucundum spirant odorem, gustata verò amara sunt & calida: flores extremo cauli, & ramulis illi inhaerentibus insident magni, Helenij floris forma, multis foliolis lateis medium discum pallescentem ambientibus, nullo odore præditi: radix longa, tenuis, nigricans, serpens, subinde ad ipsa capita, unde caules prodeunt, multas candicantes

dicantes fibras undique spargens, resinaceum quidpiam olens, gustuque amaro & acri: perennis est.

Exit sponte siccis & aridis locis, herbidis tamen, in collibus declivibus ad Zimmerin qua ad Phasianorum iter est, primo ab urbe Vienna miliari, deinde ad Badenses thermas, Radaun, Petronellam, atque secundum vias publicas. Floret Iunio.

NON incommode convenire videtur hac planta *Conyza* tertia Dioscoridi descripta, quam locis non riguis nasci asserit.

Conyza tertia
vulg. CETERVM frequentissima etiam per Pannonias est locis riguis *Conyza* vulgaris, ab omnibus tertia Dioscoridis aut media appellata, quae duplex est maior & minor. Verum hac meo iudicio commodius eo nomine appellanda veniet. Vulgare nullum nomen intellexi, & eius facultates mihi sunt incompertae.

DE ASTERE PANNONICO.

CAP. XXIX.

AD Asteris genera referenda videntur elegantes haec, nec antè mihi conspecta planta.

I. HARVM Prior ex nigra radice, obliqua, multis albicantibus fibris capillata, & lateribus propagines fundente, multa initio promit folia, Scabiosa aut Succisa potius foliis similia, dilutiore tamen virore, & tenui etiam interdum lanugine praeclata, gustu aliquantulum acri & amariuscule: inter quae prodit caulis cubitalis aut amplior, teres, plerumque rubescens, per quem sparsa sunt folia superioribus angustiora, mucronata, & nonnihil dentata: is superna parte in aliquot ramulos divisus est, magnos sustinentes flores, ex multis quinq. foliorum luteis flosculis, atque in orbiculare caput congestis constantes, quos per circumferentiam ambiunt oblonga &

longa & latiuscula folia, plana, elegantissimo colore flavo, nullo aut exiguo odore praeclata: semen deinde inter villosam quandam capiti materiam continetur, angulosum, & quasi triquetrum.

Passim ad Alpium radices loco aprico, nonnunquam etiā umbroso nascitur, ubi Iulio florēt, Augusto semen eius maturum est: at in Leyteberg, multisq; aliis collibus Viennae vicinis, ubi etiam frequens crescit, Iunio flores producit.

CUBITALES habet Altera caules, striatos, firmos, virides, multis foliis priore angustioribus, & salignis proximioribus, nullaque lanugine pubescentibus, sed viridibus, durisque, & in ambigua tenuiter serratis praeditos, non sine acrimonia, suprema parte in ternos aut plures ramulos divisos, sustentantes capita è multis viridibus foliolis sibi invicem incumbentibus compacta, quae tandem in flores sese explicant non minus amplos quam superioris, sed minore disco siue orba, et angustioribus eum ambientibus foliolis in extremo bifidis praeditos, colore luteo: radicem nigricantem fibrosam, & adnatis se mirè propagantem, atque sub tellure serpētem.

I I.

After panno.
salicis folio.

Frequens est in montanis siccioribusq; pratis, silvis caduis, montibusq; Viennae vicinis, una cum tribus subsequentibus interdum nascens. Florere incipit Junio.

TERTIA multis etiā ab una radice assurgit caulibus, gracilibus, firmis, cubitalibus, virentibus aut purpurascentibus, subhirsutisque, quos confuso ordine ambiunt frequentia folia, oblonga, salignis similia, viridia, transversum digitum lata, ad terram nonnihil reflexa, lata sed caules amplectentia, molli lanugine obsita, sapore aliquantulum amaro & acri: summo caulis infidet capitulum multis foliolis & veluti squammis constans, orbem satis magnum continens, è plurimis luteis &

I I I.

After panno.
subhirsuto sa-
licis folio.

muscosis

muscosis flosculis compactum, nullo odore præditum, quem numerosa ambiunt oblonga foliola, florem Helenij ambientibus foliolis similia, angustiora tamen, luteo colore, sed dilutiore quàm medius orbis: circa summum caule à foliorum exortu interdum terni, quaterni aut plures exeunt ramuli, summum ipsum caule superantes, singuli florem priori similem sustinentes: exsiccati floribus semen exiguum nigrum in iis capitulis continetur, quod maturum cum papposa sua cæsarie avolat: radix admodum fibrosa est, nigricans, subinde novas propagines è lateribus producent, & novas fibras agens.

Prouenit plerisque locis ad montium & collium radices secundum vias, agro Viennensi & caduis Pannonie siluis. Floret etiam Iunio.

HVMILIOR est superiore. Quarta pedalem altitudinem raro superans, numerosas à radice (quæ non minus fibrosa est quàm secunda, nec pauciores illa propagines agit) proferens virgas, graciles, duras, virides, quas frequentia sed confuso ordine nascentia ambiunt, folia, superiore angustiora, nigriora, duriora, & mucronata, Ptarmica vulgari seu pratensi similia, minime tamen per oras serrata, amariuscule sapore, cui nonnihil acrimonia adiunctum sit: summis virgis infident flores superiori forma similes, attamen minores, capite etiam foliato, siue crebris foliolis imbricato: ramosæ etiam circa summum sunt hæ virgæ, sed rami matrem rarius superant: semen superiori est simile.

IIII.

Afterpannonic. angustifol.

In umbrosis montium vrbi Viennæ vicinorum pratis, in ipsis collibus herbosis atque etiã in siluula ad Danubium sita paulo supra Eberstorf arcem Imperatoriam primo cum sensisse ab urbe Viennâ militari copiose crescit. Floret paulo serius superiore.

V.

Afterpannonic. cæcul. fl.

MULTA sunt Quinto generi folia, circa sedem angusta,

gusta, & per summas oras latiora, cuspidate obtusa, & quasi orbiculata, Bellidis foliis non valde dissimilia, superne atq. inferne lanugine quadā nonnihil pubescētia, gustu primū exsiccante, deinde amaro: ex horum medio caulis exit dodrantalis, foliosus, hirsutus, capitulum in summo gerens ē numerosis mollibus & purpurascētib; foliolis cōflatum, & in eo magnū florem multis tenuibus oblongisq; ex ceruleo purpureascentibus foliolis flavū orbem vallantibus cōstantem, qui maturus in pappos evanescit: radix est Bellidis aut Scabiosae, lateribus propagines fundens, & albis fibris capillata.

Oritur herbosis Austriacarum alpium iugis. Floret Julio: in hortos translata haec planta, sub finem Maij & Junio floruit, subsequens deinde hiems abstulit, & corripit.

Amellus alpinus.

SINE vulgari nomine fuit ista planta apud harum provinciarum incolas, & montanos pastores. An prima Lobelio Adversariorum pagina 148. nota fuerit, nescio: sed ille suis unicū florem tribuit, haec plures flores sustinet. Quinta respondere quodammodo videtur Virgiliano Amello, et forsitan Amellus alpinus dici queat: etenim in pratis, quemadmodum dixi, alpinis nascitur.

Aster atticus Ital.

CETERVM Aster atticus Italorum & Fuchsi, qui purpureis sine ceruleis orbem luteum ambientibus foliis florem habet, cum latifolius, tū angustifolius, per Pannonias satis notus est: ille quidem & Viennensi agro, & plerisq; aliis siccis nascentis: angustifolius vero, cum in montibus, tum in quibusdam pratis.

DE SCABIOSA PANNONICA.

CAP. XXX.

NON minor est Scabiosarum varietas: nam in nulla fere Europa Prouincia me versatum esse memini, in qua eius aliquod peculiare genus non inuenerim, ut ex iis quæ inter rariores stirpes Hispanicis descripsi videre licet, & illa quorum historiam in his Pannonicis observationibus propono documento esse poterunt.

PRIMUM autem cubitales habet caules, rotundos, nodosos sine geniculatos, nonnihil hirsutos, concauos, & in singulis geniculis bina folia inter se opposita, non uti ceterarum Scabiosarum multifida, sed lata, per ambitum duntaxat crenata, Vertice foliis interdum maiora, breui pediculo, colore viridi dilutiore, sapore amaro & acri: ex alarum sinu rami etiam prodeunt foliati, qui ex lateribus pediculos excerunt floribus, vulgaris Scabiosæ modo in se congestis, ornatos, colore rubro, nullo odore: deinde semina simul congesta, angulosa, hirsuta, cnici fere interdum magnitudine, stellata corona insignita: radix minimi digiti crassitudinem nonnunquam æquat, longaque est, nigricans, statim à capite quasdam satis magnas fibras spargens, & subinde ex lateribus novos caules producens.

I.

Scabiosa latifol. rub. flore.

Hac Scabiosa per omnia maior alia inuenitur, maioribus & nigrioribus foliis, purpurascentibus ex rubro flore, alioqui nihil differens.

2.

Scabiosa latifol. purpurea. flor.

Prouenit utraque in omnibus fere caduis siluis, & iuxta sepes, locisque umbratis per uniuersam Pannoniam. Floret Maio & Iunio, quo tempore semen plerumque maturescit.

QVIN A autem sena habet Alterum genus folia humi sparsa, Scabiosæ uulgatiori & inter segetes nascenti

II.

Scabiosa al-pina.

Scabiosa sylvestris L.

Scabiosa

Scabiosa sylvestris L.

Scabiosa sylvestris L.

fere similia, sed minimè hirsuta, admodum verò carnosà & venosa, præ virore quodammodo splendentia, aliquot crenis incisa, sapore, si mordeantur, lento & gummoso, deinde aliquantulum acris: ex horum medio prodit palmaris caulis, interdū paulo amplior, gracilis, rotundis, cuius inferiorē partem ambiunt quaterna aut sena folia profundis & tenuib. laciniis dissecta, bina inter se opposita: extremo cauti insidet capitulum ut in vulgari Scabiosa fere, è multis flosculis quinq. foliolis cōstantibus cōsertum, quorum exteriores maiores sunt, colore ex cereuleo purpurascente elegantiq. præditi, villis quibusdā nigris singulorum flosculorū sedem ambientibus: radix nigra, longa, crassiusculis albis fibris capillata.

Inuenitur in summis Sneberg & Suealben ingis in tenui gramine nascentis, ubi floret Augusto: similiter & in depressioribus nudiisque circa Viennam collum ingis, ubi Iunio & Iulio floribus onustum legi.

CUBITALES sunt Tertio caules, rotundi, graciles, firmi, virentes, nodosi, quos per singula genicula semper amplectuntur, bina folia ex aduerso respondentia, tenuibus & profundis laciniis adeo diuisa ut alata videantur, colore ex viridi cinereo, sapore amariusculo, quæ vero secundum radicem nascuntur, ante quàm planta à caulem assurgat, latiora sunt minoribusque laciniis diuisa: ex summis alis ramulos fert tenues, & nudos, qui sustinent plana capitula è candidis inodorisque floribus simul nascentibus congesta, qui quinis foliolis quorum tria inferiora minuscula sunt, cōstant, paucis minus staminibus: floribus succedunt hirsuta femina vulgaris scabiosa, feminibus respondentia, minora, in orbiculare caput congesta: radix interdum minimi digiti crassitiem æquat, multisque exiguis fibris in lateribus prædita est, singulis annis novos caules proferens.

III.

Scabiosa multo
risido folio,
albo flore.

Nullum

Clav. bot. 2. 3.

S. ochroleuca, L.
Lam. b. 713

Nullum est pratum siccius & editiore loco situm, nullus ager gramineus, nulli fere agrorum margines in quibus non nascatur hoc Scabiosa genus, adeoque fertile est in gerendis floribus & pertinax, ut sola bruma illius luxuriam coërceat, alioqui Iunio florere incipit.

Memini & in Belgicis hortis similem ali : & aliam Scabiosa latifolia. albo flore.
præterea, cuius folia latiora essent, firmiores caules, capitulæque florum bina aut terna simul nascentia.

ALIUD porro genus invenitur quod bicubitali aut IIII.
ampliore assurgit caule, tereti, firmo, rotundo, multis Scabiosa maior pannon. albo flore.
alis prædito, per quæ sub ipsis nodis sparsa sunt folia iam descripta foliis admodum similia, viridiora tamen & duriora, nec in adeo tennes lacinias divisa: flores extremis ramulis insident in caput compacti, alterius floribus similes, hoc est quatuor foliolis constantes, uno semper (præsertim in exterioribus orbem efficientibus) maiore & ampliore, non ut in superiore $\alpha\chi\gamma\sigma\alpha\epsilon\upsilon\kappa\iota\omicron\iota$, sed omnium inæqualis, staminibus in omnium umbilico eminentibus coloris candidi, sed apicibus subcaruleis, qui deinde in subrotunda capitula transeunt, continentia veluti inter squammas oblongiuscula angulosa semina, colore dum maturaverint, fusco.

Hanc Scabiosam primò observavi anno 1582. Augusto mense florentem & semine maturum proferentem circa Tirnaviam Pannoniæ transdanubiæ urbem, atque etiã secundum ipsius urbis vallē qua Meridiē spectat.

LATE serpit Quintum genus, & interdum magnos V.
cesspites occupat, dura & nigra radice sese per summam Scabiosa montana repens.
tellurem spargente, & fibris tenuibus firmante: ex qua multi undique expanduntur rami humi diffusi, et subinde radicem agētes: folia satis numerosa, densa & carnosissima, laevia, viridia admodum, Bellidis foliis aut Globularia, quam Anguillaria Aphyllanthem appellat, similia,

milia, nullo mucrone praedita, sed cordis, ut vulgo pingitur, formam referentia, herbaceum quiddam non inamœnum redolentia, oblongo pediculo, gustu amaro & mordicante: aliquot deinde inter folia dodrantales prodeunt cauliculi, teretes, singuli sustinentes capitulum Globularia maius & planius, multis crassiusculis villis aut floribus hirsutum, Succisa siue ~~Stor~~ Diaboli similibus, colore purpureo, nonnunquam adeo diluto, ut caruleus quodammodo videatur semen Globularia seminini primum.

Nascitur in omnibus Pannonia & Austria montibus glabris & asperis, inter saxa & salebras sese spargens, atque etiam gramineis quibusdam siccioribus incultisq. agris, veluti supra Neapolim Austriam. Floret Aprilis & Maio: semen Julio & Augusto maturescit.

PORRO nullum vulgare nomenistarum Plantarum intellexi: ne tamen prorsus sine nomine essent, & à reliquis Scabiosarum generibus cum abs aliis tum à me descriptis, distinguerem, Præterea, cognominavi Scabiosam latifoliam pannonicam, Alteram, Scabiosam alpinam, Tertiā, Scabiosam tenuifoliam pannonicam, flore ex albo flavescente: Quartā, Scabiosam pannonicā maiorem flore albo: Quintā, Scabiosam montanam minorem repentem.

Non dubium est quin iisdem facultatibus praedita sint cum aliis Scabiosis.

INVENIUNTUR autem & hic pleraque Scabiosarum genera, aliis etiam Provinciis communia cum inter segetes, tum in pratis & silvis. Et passim etiam in gramineis campis, silvisque à fruticibus & arboribus paulo liberioribus, interdum etiam secus vias inter gramina copiose crescit pumitū illud Scabiose genus, quod vulgo inter herbaria res studiosos Globalaria nomen invenit.

venit. Viennenses muliercula, quæ ob floris elegantiam in suis hortis etiam alunt, Blam Duckartu; id est cæreuleam bellidem nuncupant.

DE IACEA AUSTRIACA.

CAP. XXXI.

AD Scabiosarum classem haud dubiè pertinent Iacea vulgo vocata genera, quorum nonnulla hic proponam, à nemine adhuc literis prodita, vulgarem suis Auctioribus relinquens, tamen si hic etiam crescat.

Iacea mon-
tana squarro-
so capite ma-
ior.

- I. PRIOR Iacea numerosa ab eadem radice promit folia, oblonga, vulgari Iacea haud absimilia, nec tactu minus aspera, gustu nonnihil calido, subadstringente tamen: caules plerumque cubitales, striatos, ramosos, foliis angustioribus, & interdum paucis laciniis secundum pediculum præditis obsitos, ut in vulgari: capitula in extremis ramis vulgari crassiora, non hirsuta, sed multis squammis tenuibus, & si vel digitis leviter attingas, crepitantibus prædita, infernè candicantia, superne verò, qua se flos explicat, fusca: flos vulgaris Iacea, multis exiguis foliolis ex purpura candicantibus, quinque partito laciniatis constat, è quorum medio purpura consubulus exilit, in summo velati farina aspersus, quæ ambiunt purpurea maiora longioraq. foliola, quinque inæqualibus laciniis etiam constantia uti vulgaris: semen cnici exiguum, nigrum, vulgari simile, sed paulo maius, subadstringente gustu: radix vulgari Iacea similis est, fibrosa, nigricans.

Floret Julio & Augusto, & subinde semen profert, quod maturitate statim ex vasculis reprat, & florem siccum excutit.

Iacea monta-
na squarroso
capite minor.

2. Est aliud eius genus per omnia fere simile, humilius tamè, utpote quod cubitalem raro superat altitudinem, foliis

foliis minus asperis, & aliquantulum incanis, flore paulo dilutiore: semine etiam minore, nec nigro, sed albicante & cinereo: sapor autem paulo calidior. Maturius plerumque floret, & semen Julio perficit.

Prouenit utrumque copiose in montanis Pannonia & Austria pratis.

V E N U S T I S S I M A est Altera Iacea, latâque & oblonga habet folia, vulgari Iacea maiora, candidiora & molliora leniter per ambitum dentata, gummoso quidem gustu, sed amaritudinis non exigua: caules plures ex eadem radice, cubitales & ampliores, interdum bicubitales, angulosos & striatos: capitula terna aut plura fere contigua, ex multis squammis imbricatis dispositis constantia, quarum cuspides exterius reflexæ in adeo crebra & tenuia filamenta, siue potius multifidam barbula desinunt, ut ipsa capita elegantissimo & tenuissimorum reticulo inclusa videantur, miro Naturæ artificio: flores superiori Iacea similes, paulo tamen maiores, purpureos: semen, quando maturum est, alterius quidē Iaceæ, sed gracilius, oblongiusque, Cyani semini fere respondens, colore cinereo: radicem superiori similem.

I I.

Iacea montana villosa capitula maiora.

Sed huius etiâ genus inuenitur longè humilius, quod cubitalem altitudinem vix attingit: alioqui foliis, villosis & reticulatis capitibus, floribusque simile: semine etiam variat, quod nigricans est & paulo crassius.

2.

Iacea montana villosa capitula humilia.

Isdem locis utrumque nascitur quibus primum genus: & floret Julio & Augusto, semēq. cum superiore profert, quod similiter florem siccum excutit.

T E R T I A foliis est vulgari Iacea similibus, secundum radicem leniter laciniatis; caulem cubitalem aut ampliore habet, gracilem, firmum, striatum, nonnihil interdum purpurascentem, in multas alas inequaliter diuisum, per quem sub singulis alis sparsa sunt folia iam dictis

I I I.

Iacea montana hirsuta capite.

Plant. Aust. 2. 7

Plant. Aust. 2. 7

iam dictis minora, angustioraque: flores in summis alis
 è squammato, hirsutoq; & nigricante capite prodeun-
 tes, vulgaris Iacea floribus omnino similes, & superiori-
 bus paulo saturatiores: semen priori aequale: radix fi-
 brosa, alius similis.

Isdem locis quibus alia inuenitur, eodemque etiam
 tempore floret.

IIII.
 Iacea monta-
 na echinato
 capite.

QVARTÆ molliora sunt folia, quàm Iacea vul-
 gari, circa radicem laciniata, ad Calcitrapa vulgo di-
 cta siue Cardui stellati folia accedentia: caules cubita-
 les, angulosi, striati, in multas alas diuisi: capitula hinc
 inde per ramulos temerè & cōfuso ordine sparsa, oblōga,
 quam plurimis squammis constantia, quæ in molliores
 tenuioresq; quàm Calcitrapa aculeos, eosq; valde bar-
 batos deserviunt: flos Iacea aut Cardui stellati purpureus:
 semē non obseruari: radix Calcitrapa siue Cardui stel-
 lati radicem emulatur.

Ad montium radices, & nonnunquam secundum
 vias nascitur in Austria: & Augusto floret cum
 Calcitrapa.

Hyosciria
 Plinij.

Non multum ab similis videtur illi quæ ante plures
 annos ex Italia nobis in Belgicam missa fuit Hyosciri-
 dis Pliniana nomine.

IACEÆ nomine hanc plantam appello, propter si-
 militudinem quam habet cum ea quæ vulgo Iacea ap-
 pellationem obtinuit, quam immutare nolui donec ap-
 tiorem aliquam inueniamus. Primum verò genus, Ia-
 ceam montanā squarroso capite: Alterum, Iaceā mon-
 tanam villosō retiformiq; capite: Tertium, hirsuto ca-
 pite: Quartum autem, echinato capite cognominari.

FREQVENTISSIMUM agro Vienne nsi in agro-
 rum marginibus, siccioribusq; gramineis locis id Iacea
 siue

sive *Stœbes* genus esse dixi *Hispanicarum* observatio- Stœbegallia.
num libro secundo, quod semine è *Galliis* misso nobis in
Belgica natū fuit : nec iniuria, cum nihil aut certè mi-
nimum inter se differant. Hallacinantur verò qui eam
plantam cum *Cyano* minore confundunt, diuersæ enim
sunt: neq. minore altitudine excrescit *Austriaca* spon-
te hic in agrorum marginibus nascens, quàm *Gallica* in
Belgicis hortis.

In collibus autem & montibus *Viennensi* urbi vici-
nis provenit aliud genus multo humilius, magis inca- Cyanus mi-
nor.
num, tenuioribusque virgis, quod non multum abinde-
re videtur à minore illo *Cyano*.

N V S Q V A Metiam non occurrit in silvis cum Pan- Serratula
Matthioli:
nonie tum *Austriacæ* planta quam *Matthiolus* *Ser-
ratulam* cognominavit : atque etiam in plurimis vdis
pratis silvis contiguis.

DE PTARMICA AVSTRIACA.

CAP. XXXII.

C V B I T A L I assurgit hac planta caule, candican- Ptarmica au-
striaca.
te, *Cyani* amulo: folia infima caulis parte ad radicem
numerosa, oblonga, angusta, superne virentia, inferne
molli lanugine incana, acidiusculo sapore, in ipso caule
variora & minora : caulis in aliquot ramos se spargit
sustinentes capitula è squammis veluti argenteis im-
bricatis sibi inuicem incumbentibus contexta, unde flos
emergit elegans, duodecim aut quatuordecim foliis con-
stans, duris, siccis, & mucronatis ; colore primum albo,
deinde ex caruleo quodammodo purpurascens aut *Se-
samoidis* minoris *Matthioli* floris simili, nullo odore
commendatus, sed sola venustate gratus, & immarcesci-
bilis, colorisq. gratiam retinens per multos annos è tra-
be suspensus aut inter chartas repositus : in ipsa verò
m 2 planta

planta (si non euellatur) senescens subfuscum contrahit colorem: semen non multum absimile Sesamoidi minori, sed tenuius, copiosum inter albam lanuginem latet: radix singularis est & nigricans, dura, capillaribus quibusdam fibris septa, annua.

Exit plerisque aridis locis Vienna vicinis, secundum agrorum margines, omnium autem copiosissime ad Phasianos, etiam intra ipsa pomœria, ubi varij generis arbores sunt consita, singulis annis semine deciduo sponte renascens. Floret Iulio.

PTARMICÆ nomen huic planta imposui, non quòd sternutamenta moueat, sed quòd reliquis notis satis aptè cum Dioscoridis Ptarmica conueniat. Etenim tennes habet virgas, folia olea incana, molliora tamen & Anthemidis quodammodo florem. Austriacā verò cognominavi, quòd duntaxat in Austria infra Anisum flumen, praesertim verò circa Viennam totius Austriae metropolim sponte nascentem inuenerim. A mulierculis rhyzotomis Scabiosa appellatur, siccaq; in totum annum seruatur & venalis proponitur.

Sibi autem persuadent, illius decoctum pueris propinatum, aduersus fascinationes valde utile esse.

DE TANACETO INODORO.

CAP. XXXIII.

GRACILIBVS, firmis, duris, & cubitalibus, interdum verò sesquicubitalibus assurgit hac planta caulibus, per quos rara sparsa sunt folia pennata, Tanaceto vulgari non admodum dissimilia, odoris tamen expertia, gustu linguā vellicante & feruido, circa radicē maiora hirsutāque: flores in summo caule magni, Bellidis maioris flori propemodum aequales, octodenis aut vicenis foliis albis nunc longioribus, nunc brevioribus, mediū orbē luteum,

Tanacetum
inodorum
ampliore flor

Papilionum

Crucigerum B

18. 26. 3. 2155

Pyrulium inodorum
W. & A. 2157

reum, ut in Chamamelo amplectentibus constantes: radix est minimi digiti crassitudine, obliqua, neque in rectum tendens, nigra & aliquot fibris hirsuta.

Prouenit fere in omnibus utriusque Pannonia montibus non admodum editis, & siluis caduis.

Floret Maio & Iunio.

Tanacetum
inodorum
minore flore.

2. Exit etiam iisdem locis aliud genus, sola floris magnitudine ab hoc diuersum: cuius videlicet flos Matricaria vulgaris flori sit similimus, aut Cotula foetida, eo quem modo descripsi multo minor.

M I H I non est compertum an aliquo nomine vulgari sit praedita haec planta, Tanacetum autem inodorum cognominari, quod cum nullo odore sit insigne, folia vulgari Tanacetosimilia quodammodo habeat. Secundo generi autem similem plantam apud Valentiam Allobrogum obseruasse videtur Lobelius.

DE ABSINTHIO.

CAP. XXXIIII.

Absinthium
vulgare.

PASSIM nascitur per Vngariam, Austriam & reliquas vicinas prouincias Absinthium illud maius, quod reliqua opinor Europa familiare est. Inueniuntur tamen alia quadam eius genera, nulli adhuc Scriptori ante meum in has prouincias aduentum cognita, quae hoc capite describere constituimus: prius obiter mentione facta nonnullorum, quae vel sponte hic nascuntur, vel aliunde deuecta in hortis coluntur.

Absinthium
ponticum
vulgare.

S P O N T E autem crescit non solum multis Pannoniae, sed etiam Austria locis, atque agro Viennensi, cum in saxosis, tum aridis & salebrosis, gramineisq; desertis agris Absinthium illud tenuifolium Abrotoni fere foliis, vulgo Romanum vel ponticum nuncupatum, mira fecunditate radicibus fibrosis & late serpētibus se propagans,

Achillea clavennae
W. & A. 3. 2195

1. pagans, cuius duo videntur esse genera. Namq. vnum planè incanum est, quo potissimum Viennenses officina
2. vtuntur: alterum purpurascens habet cauliculos, & folia non adeò incana, sed supina parte viridiora: id à nonnullis superiori præfertur: existimo tamen natales duntaxat istam varietatem facere.

Ungari cum hoc tum vulgare maius communi nomine Iröm vocant.

IN cultissimo suo horto alit C.V. Ioannes Aicholzius medicus & professor Viennen. duo Absinthij marini genera, vt ex diuersis locis aduecta, sic etiam tota facie inter se discrepantia.

Absinth. marin. parauini.

Nam quod Patauio hoc nomine allatum est, folia habet mollia, incana, lata, tribus, quatuor, aut ad summum quinis laciniis diuisa, interdum etiam nullis, vt Artemisiam folio lauendula quodammodo referant (à qua tamen differt) satis grati quidem odoris, sed amari saporis.

Absinth. marin. misnense.

Ex Misnia verò missum multifida habet folia, & succulenta, non minus quàm in superiore incana, proximè ad Seriphij in Belgica & Angliæ maritimis nascentis folia accedentia, grauioris tamen paulo & validioris, vt mihi videtur, odoris, Seriphij narbonensis & hispanici (quod nusquã nisi in mediterranei maris littoribus obseruare memini) graucolentiam quodammodo referentis, atque etiam saporem.

Absinth. pumilum Camerarij.

ACCEDIT aliud pumilum Absinthij genus vix palmi altitudinem superans, tenuibus admodum cauliculis, quos circa radicem multa exigua multifida ramulae & incana ambiunt foliola non inuicundi odoris. Id in summis cauliculis quaternaria aut quina fert capitula in pallescentes flosculos vt superiorum sese explicantia.

Noriber.

Noribergæ alebat in fœtilibus C.V. Joach. Camerarius
eiusdem urbis medicus.

CETERVM ad ea genera non vulgaria, quæ in
his Prouinciis nascuntur, transeamus.

PRIMI caulis pedalem altitudinem plerumque I.
æquat, nonnunquam etiam cubitalem attingit, firmus,
canescens, multis foliis marini Belgarum absinthij fo-
liorum quodammodo æmulis, sed tenuioribus & omnino
incanis confuso ordine cum ambientibus præditis, qui
superiore parte in multos ramulos ex tenuiorum adhuc
foliorum alis nascētes diuiditur, plenos flosculorum pro-
pendentiū corymbis: radix fibrosa est, & singulis annis
nouos frequentioresq; caules profert. tota planta elegans
est & rarior: sed impense amara.

Abinth. au-
stiac. tenui-
fol.

Crescit in collibus & apertis quibusdam locis Vien-
nensi urbi vicinis, atq. à rhizotomis promiscuè cum eo
quod vulgo ponticum appellatur, ad Pharmacopola-
rum Viennensium officinas adfertur.

RARVM etiam est Alterum Absinthij genus, nec
usquam nisi in Austria Styriaq; celsissimis ingis à me
obseruatum. Dodrantalibus autem assurgit cauliculis,
gracilibus, incanis, in quibus rara & exigua sunt folia,
tota incana lanugine & veluti tomento obsita, circa ra-
dicem maiora, Bellidis maioris foliis non admodum dis-
similia, minora tamen & magis incisa, satisq; crassa,
gustu valde amaro: summis cauliculis octoni aut plu-
res insidet flosculi in umbellā distributi, floribus Achil-
lee similes, sed maiores; septenis aut octonis candidis fo-
liolis medium orbem ex aliis exiguis flosculis stilo luteo
præditis efformatum cingentibus constantes: semen de-
inde quale Absinthij vulgaris, odoratum: radix nigra
est, ali-

II.
Absinthium
montan. vni-
belliferum.

est, aliquot fibris donata, & à lateribus propagines spargens.

Istud primum sub finem Junij anni 1574. floribus onustum observavi, & erui, dum ex Hohbergerin per summa iuga in Snealben tenderem, medio fere itinere, è scopulis præruptis & in altissima præcipitia (horresco referens) propendētibz: deinde illo ipso anno mense Augusto, maiore copia in Etscherberg et Durrenstein cum florens, tum semine prægnans, quod cum nonnullis plantulis in Belgicam amicis misi, è quibus hæc icon delineata fuit.

MONTANI venatores Unserfraben rauch, & Wepls rauch appellant, ad alterius cuiusdam plantæ differentiam, quam infra describemus. Ego Absinthij alpini umbelliferi nomen illi indidi, quoniam multas habet notas, quæ, ut inter Absinthij genera referre debeam, me impellunt. Si cui tamen hoc nomen minus ardeat, aliud pro suo arbitrio imponat per me licet.

VERVM subiicere hæc libet extemporaneum quoddam epigramma D. Pauli Fabricij Medici & Cæs. Mathematici, qui mecum, Doctoreq; Joanne Aicholzio & aliis quibusdam comitibus Etscherianum altissimum iugum tum temporis conscendit, ut illius montis vicinorumq; iugorum longitudinem & latitudinem astronomico radio metiretur. Etenim præ manibus tum habebat totius Austriæ supra & infra Anisum chorographicam descriptionem, quam summa diligentia magnisq; sumptibus confecit, speroque propediem maximam cum omnium studiosorum voluptate & utilitate divulgatum iri. Dum igitur inter nos de nomine istius plantæ orta esset controuersia, ille sic ludit:

CAROLO CLVSIO CÆS.

AVLÆ FAMILIARI, ET REI

Herbariæ apud IMP. MAXIMI-

LIANVM II. præfecto.

Carole, dum lustras loca plena virentibus herbis,
 In medio fessos colle morare pedes,
 Adque Dioscoridem confer, quam cernimus herbam,
 Hæc'ne sit Abrotoni femina vera vide?
 An quæ deformi crescunt Absinthia campo,
 Ad species iubeant hanc numerare suas?
 Rara quidem planta est, verè dignissima nosci:
 At certè verus gratior vsus erit.
 Consultor tecum censens Aicholzius illam
 Iudicet, errori non det vt herba locum.
 Sic hortos magnus vestros illustret Apollo,
 Et radio flores fertilior petat.

*Paulus Fabricius D. Cæs. Mathematicus
 in iugis Etscherianis faciebat XXII. Au-
 gusti M. D. LXXIIII.*

DE ARTEMISIA TENVIFOLIA.

CAP. XXXV.

VVLGARIS passim in his regionibus est Arte-
 misia illa vniuersa Europa familiaris: sed eius etiam
 quæ tenuiore est folio, duo genera per Pannoniam, Au-
 striam, atque vicinas Prævincias observari.

I. VNUM crassa admodum, lignosa, multifida, & sa-
 tis multis fibris minoribus donata radice cõstat: ex qua
 plures

plures rami sparguntur humi plerumque fusi, interdum etiam recta assurgentes, lignosi & duri, per quos initio & ante hiemem multi nodi nascuntur, e quibus folia emergunt multifida & tenuiter incisa, Abrotoni foliis propemodum similia, candicantia, gustuque non admodum grato, sed postea aliquantulum salivam ciente. Inter hac subsequens æstatis initio tenues vimineæque prodeunt virgulae, purpurascētes, multis ramulis eiusdem coloris prædita, tenuioribusque adhuc, quàm modò dixi, foliis septa, qui parvis veluti corymbis propendentibus onusti sunt, Abrotoni, Artemisiæve, aut Absinthij modo, virescentibus, & interdum purpurascētibz, qui explicati, ex purpura candicantem ostendunt flosculum Augusti initio, interdum etiam Septembri.

ALTERVM simili fere modo crescit, sed plerumq. I I.
rectioribus præditum est virgis, iisque magna ex parte Artemisia tenuifolia purpurascens.
singularibus, firmis, lignosis, purpurascētibz etiam, & in frequentes ramulos simili colore donatos divisis: folia licet superioribus respondeant, minus tamen incana sunt, sed potius ex viridi purpureoq; nigricant: tenues ramuli Augusto mense suis corymbis, ut in primo, onusti conspiciuntur, purpurascētibz ut plurimum: quo tempore totus caulis nudus, & suis foliis marcidis spoliatus apparet.

Nascitur passim utrumque genus ad semitas, aridis salebrosisque locis, etiam ad Viennensis urbis vallum & fossas, nonnunquã & in vetustis muris et ruderibus.

AN commodè ad Ἀρτεμισίαν λεπτόφυλλον, Artemi- Artemisia
siam tenuifoliam Dioscoridis hæc stirps referri queat, λεπτόφυλλος.
peritioribus dispiciendum relinquo. Hæc sanè odore illo Sampsuci caret, quo suam præditam esse vult: aut si quem odorem habet, is admodum tenuis & propè nullus est, præsertim in altero genere. Ungari Sepreu fiu, hoc Sepreu fia.
est, scoparium

est, scoparum herbam appellant, quod vulgo apud illos ex ea scopa fiant, ob quem etiam usum nonnulli Austria incolae, praesertim apud Neapolim, Wesem kraut Wesem kraut. nominant.

DE PARTHENIO ALPINO.

CAP. XXXVI.

MULTIS ex fibrosa radice Chamameli modo fructu- ^{Parthenium alpinum.} ticat ramulis, pedalibus, viridibus, quos ambiunt folia Anthemidi omnino similia, multiplici incisione diuisa, Cotula aut Matricaria fere odore, gustu calido, atamen non ingrato: extremis ramis multi flores insident umbellatim congesti, Absinthij alpini, modo descripti floribus proxime accedentes, hoc est exigua capitula ex albo & pallido commixta, ambiētibus ea senis aut octonis latiusculis albis foliis, eiusdem cum ipsa herba odoris: rami humi procumbunt, & ex una, uti dixi, radice prodeuntes, subinde fibras agunt, & noua germina procreant.

Inuenitur in Sneberg, Snealben & Durrenstein iugis magna copia: florētque Augusto.

UT montani venatores superiori Wepls rauch nomen indiderunt, sic etiam hanc plantam buiser frawen schwartz; rauch nomine donarunt. Ego Parthenium alpinum appello, à Dioscoridei Partheny odore, ad cuius etiam descriptionem satis accedere videtur.

DE PARTHENIO pleno siue polyphylo flore.

CAP. XXXVII.

NIHIL prorsus à vulgari Matricaria differt aut ^{Parthenium polyphylo flore.} forma aut magnitudine: etenim cubitales aut ampliores interdum habet caules, striatos, in multas alas diuisos, folia vulgari perquam similia, et multis laciniis diuisa, herbacei

herbacei coloris, validi odoris, & amari saporis: extrema ala plurimos flores candidos. & multiplici foliorum serie constantes ferunt, nullo aut perquam exiguo in medio, aureo disco, quemadmodum Chamameli flore polyphyllo flores quibus sunt persimiles: semen an fecundum sit ignoro, nam aliquoties satum, non prouenit, sed surculus feritur veluti Leucodium pleno flore.

Hanc plantam primum conspexi Londini in Anglia, anno salutis humanae 1579. quam inde Antuerpian deduli, eiusque iconem & semina postea habui Vienna C. V. Dn. Richardi Garth Cancellariae Londinensis primicerij & viri humanissimi munere, qui me multis beneficiis affecit: deinde longè frequentissimam anno 1581. cum Londinum seriorum quorundam negotiorum causa redissem, toto semestri istic haerens.

Florere incipit Iunio, & tota deinde aestate flores proferre non desinit.

ADMODUM profecto ferax est Anglia huiusmodi florum multiplici foliorum serie constantium, quos an arte & mangonio adquirant, ignoro: nam & Chamamelum, & Lychnides siue steres, & alias plerasque plantas pleno flore, Belgicam inde primum accepisse constat.

DE MILLEFOLIO ALPINO.

CAP. XXXVIII.

Millefolium
alpin.

ELEGANS est hac plantula, dodrantalem aut palmarem altitudinem non excedens, multis foliis circa radicem stratis, tenuissime incis, & veluti è multis minutissimis alatis foliolis constantibus, nonnihil incanis: candicantes cauliculi, satis cressi, huiusmodi foliis usque minoribus & tenuissime incis obsiti: umbella flosculorum densissima uti in vulgari Millefolio, sed colore

✓
Aethusa mellefolium
W. & A. 3. 204

colore rubro dilutiore siue carneo nitet: radix vix à vulgari differt, fibrosa admodum, & summa tellure serpens.

Sponie provenit in Iudenberg & Spital Styria alpi-
bus: floret verò Augusto.

Natales ne id efficiant, an cultura, nescio: differre
tamen videtur ab eo quod in Belgica simili propemo-
dum flore in hortis alebimus.

DE LEVCANTHEMO ALPINO.

CAP. XXXIX.

HABENT etiam Alpes suas Anthemides: verum
à vulgaribus diuersas, ut hoc & sequente capite de-
monstrabimus.

LEVCANTHEMI porro folia, prioris Chrysan-
themi, quod proximo capite describemus, foliis hand
multum dissimilia sunt, nisi paululū magis incisa essent,
crassa, succulentaq; (viti sunt multarum alpinarū stir-
pium folia) gustu amariuscule, & nullo odore grata:
cauliculi dadrantales, infirmi, in quibus singulares flo-
res, Chamamelo maiores, luteo orbe, quem ambiunt vi-
cena aut plura alba folia. Latè sese spargit hac planta
Chamameli modo, & fibrosas radices habet.

Leucanthe-
mum alpinū.

Crescit in Iudenberg, Spital, & aliis quibusdā Sty-
ria iugis. Floret Iulio & Augusto.

MVLTVM accedere videtur ad eam plantā quam
peritissimus Angulara describit Leucanthemi Plinia-
ni nomine, undecima opinione. Ille verò suum Leucan-
themum odoratum facit, ac hoc odore caret.

Leucanthe-
mum Plin.
Angulara.

DE CHRYSANTHEMO ALPINO.

CAP. XL.

DIVERSIS Alpium iugis diuersa inuenimus Chrysantheni genera.

HORVM Primum multa habet secundum radicem I. oblongiuscula folia, Absinthio umbellifero similia, crassa, pollicari longitudine, in lacinias aliquot dissecta, viridia (nouella tamen nonnihil incana conspiciuntur) amaro sapore: caules aliquot dodrantes, aut palmares, rarioribus tenuiusq; dissectis foliis ornatos, striatos, in quibus veluti umbella denum aut duodenum luteorum florum, Iacobae vulgaris floribus non multum ab-
Chrysanthemum iudenbergense.

similium & eiusdem odoris: radix crassiuscula est, multisq; candicantibus fibris capillata.

Prouenit iisdem quibus Leucanthemum iam descriptum locis: eodem etiam tempore florens.

ALTERVM numerosa secundum radicem habet II. folia, multifida, Abrotoni maris foliis fere respondentia, dilutiore virore nitentia, & odore, si terantur, haud ingrato, sapore vero amaricante & minimè grato: ex his caules exeunt pedales, minoribus foliis onusti, in aliquot interdum ramulos diuisi, qui singulos aut geminos sustinent flores Chamamelo vulgari maiores, inodoros, omnino flauos, medium orbem luteum cingentibus luteis foliis satis latis: radix fibrosa & nigricans est, pluresque a latere spargit ramos.
Chrysanthemum Etschianum.

Inuenitur in Etscher, atq. etiam in Snealben, VeytZalben, & aliis Styria iugis. Floret Augusto.

CUBITALES Tertio sunt caules, firmi, laues, ex III. purpura virentes, superiore parte in aliquot ramos diuisi: folia longa, tenuiter admodum incisa, Achilleae Matthioli, sive Abrotoni maris foliorum amula, longiora ta-
Chrysanthemum Snebergense.

giora tamen, crassiora & viridiora, quæ nullum gratum odorem spirant, gustatæque ingrata deprehenduntur & amariuscula: flores in extremis ramis umbellatim dispositi, lutei, Iacobæa floribus ferme similes, sed minores & inodori: radices sunt fibrosæ, candidantes, nosque caules è lateribus singulis annis proferunt, qui plerumque summa tellure fibras agunt.

Crescit in Sneberg & reliquis iugis in quibus Alterum genus, atque in hortos translatum feliciter provenit: florêtque Junio; illic autem Augusto.

AD χρυσανθέμους Chrysanthemi genera referenda mihi videntur hæ stirpes. Quod si quis Iacobæis adnumerare malit, non refragabor: quandoquidem eas, ut plerasque alias, rei herbariæ studiosis duntaxat propono, ut eorum exquiram indicium.

Chrysanthemum Valentinum à Narbonensi dissectum.

CETERVM quoniam nostrum Lobelium existimare video, Chrysanthemum Valentinum à me in Hispanicis observationibus descriptum, non differre à Bupphalmo Narbonensis provincia, mihi sanè nō ignoto, utpote qui aliquoties eruerim apud Aquas mortuas vulgo nuncupatas, quas nonnulli Fossam marianam (quæ recte, nescio) appellant: Non erit à nostro instituto alienum, si ipsum reliquosque qui fortè eius vestigia sequuntur, ab ea opinione liberare conatus fuero. Ipse Bupphalmo Narbonensi radiatos flores tribuit, & verè quidē: nā flores Camomilla vulgaris similes, imò maiores habet, medium orbem luteum cingentibus luteis foliis, & plerumque (quod ipse omisit) subtus nonnihil purpurascens aut subrubentibus. Chrysanthemum Valentinum nulla radiata folia in orbis circuitu habet, sed iis caret, non secus ac Chamamelum illud Chrysanthemum odoratum, tamen si meum maiora habeat capitula, nec

ta, nec adeò in medio protuberantia, ut animadvertere potuerunt qui diligentius meam descriptionem legerunt, & possem, si opus foret, ex sicca planta è Valentino regno mecum delata, quam cum multis aliis rarissimis stirpibus siccis adhuc seruo, demonstrare, ipsiusque Pictoris, qui eius iconem in lignea tabella delineauit, testimonium in medium adferre. Præterea meum recto assurgit caule, tenuioraque habet folia: Buphthalmum verò iam dictum plerumque ramulos humi fusos habere, crassioraque folia obtinere memini obseruare, & inter siccas herbas è Gallia Narbonensi delatas adhuc me seruare arbitror.

Hæc eò dixi, non ut Lobelium mihi amicum perstringerem, sed veritatis (cuius semper fui assiduus sectator) duntaxat inquirenda gratia.

PORRO Buphthalmum vulgare cubitalibus & amplioribus virgis, foliis alatis, floréque Chamamelino maiore, auri modo fulgente, vulgatissimum est per uniuersam Pannoniam, atque etiam ultra Drauum, & tota Austria: memini & in agris, & secundum vias passim nascens Moguntiaco agro obseruare, dum Vienne à Caf. Maximiliano 11. feliciss. m. accerserer: cum autem in Belgicam anno 1579. proficiscerer, per Morauie partem, tota Bohemia, & Noribergensi agro conspexi.

Buphthalmū
vulgare.

Rhizotoma huius Prævincie muliercula Gelbkasblumen vocant: Ungari ökör zöm: Croata, quorum mulieres eius stirpem irritam utiliter vulneribus imponere asseruntur, kachchi jezicach, hoc est, serpentis herbam appellant.

NEC minus vulgare est omnibus collibus apricis & siccioribus utriusque Pannonia & Austriae gramineis campis Buphthalmum Dodonæi, siue Pseudoelleborum

Buphthalmū
Dodonæi.
Pseudoelle-
borum nigr.
Matthioli.

nigrum Matthioli foliis fœniculaceis, floréque Anthemidis ampliore & auri fulgore splendente, cuius radices atque etiam integras plâtas rhizotomi in foro Viennensi venales habent, atq. pro nigro Elleboro proponunt magno errore, cùm infra duodecimum, imò etiam septimum ab urbe miliare, legitimum Elleborum nigrum albo flore abunde nascatur, & inde commodè minimisque sumptibus adferre possent.

Veratrū nigr.
alterū Dodonæi.

Veratrum autem nigrum alterum Dodonæi copiosè etiam crescit ad initium Viennensis saltus sesquimiliari ab urbe Viēna, qua ad monasterium Chartusianorum Maurpach, & Tulbingam iter est, locis umbrosis: aliis item eiusdem saltus vicinioribus locis ad silvarum margines.

DE IACOBÆA PANNONICA.

CAP. XLI.

VULGARIS illa multis Prouinciis planta, quæ ab Herbariis Iacobæa appellatur, per Pannonias etiam est frequentissima. Inueniuntur tamen & alia stirpes, quæ meo iudicio ad eius classẽ referri possunt.

I. PRIMA; Iacobæa vulgari admodum similis, nisi mollior tota esset, caulem habet cubitalem, striatum, in multas alas inæqualiter diuisum, sub quibus folia admodum laciniata, mollia, & tenella, saporis amaricantis & calidiusculi, nec iniucundi odoris: flores in extremis ramis rariores quàm in vulgari, & minores pallidiorésque, qui maturi in papposam lanuginẽ resolvuntur, cui subest semen vulgari simile: radix admodum fibrosa est, tametsi minimè perennis. Tota stirps molli birsutie & pingui quodammodo lentore obsita est.

Iacobæa pannonica mollior.

Crescit in Pannonia & Austria caduis siluis, praesertim in Leyteberg, florétque Junio.

Non

Iacobaea carinata Sm.
C. carinata Wall.
 Sm. p. 3. 1844

Non admodum differre videtur ab ea quæ in marinis Belgicæ aggeribus sponte provenit: minus tamē crassa est, neque adeo succi plena.

II.

Jacobæa pannonicæ folio non laciniato.

T E R N A, quaterna, aut plura habet Altera folia latiuscula, in ambitu nonnihil dentata, caulem cubitalem plerumque, angulosum, gracilem, per quem temerè sparsa sunt folia infimis paulo minora, at in supremo angustiora, lata basi ipsum amplectentia: summo caule quaterni aut quini veluti in umbella nascuntur flores *Jacobæa* vulgaris floribus non multum absimiles, antequàm explicentur ex atro rubescentes, sed ubi aperti sunt, auri fulgore splendentes, quos in ambitu stipant quindena aut plura foliola per extremum incisa, supernè phœnicea, subtus verò quodammodo rubentia: ij flores maturi in pappos abeunt, quibus obvolutum est oblongiusculum nigricans semen, vulgaris *Jacobæa* semini non dispar: radix non admodum magna, nigricans, tenuibusq; fibris candicantibus donata, sub Autumnum nova denuo filia latiora ad veterem caulem singulis annis producens. Fota planta mollis & quadam lanugine obsita conspicitur atque amaricans est.

Nascitur apud *Nemethywar* aliisq; *Pannonia* & *Austriæ* inferioris montosis & caduis silvis.

Floret Junij initio, & sub eiusdem finem semen maturum est.

III.

Jacobæa latifolia pannonica.

C V B I T A L I verò interdum excrescit Tertia caule, firmo, striato, quem ambiunt lata folia, rugosa, mucronata, per oras serrata, viridia, latiore basi, & veluti appendixibus quibusdam prædita ea parte qua caulem amplectuntur, sapore ingrato & nonnihil acri: quæ verò ex radice germinant, rotundiora sunt & maiora, sed nullas appendices habent, minus tamen serrata non sunt, quàm superiora: summus caulis dividitur in aliquot ramulos,

C. C. C. C. C. 2.23

? Senecio (Iacobaea) Linn.
Linn. 7: 109

ramulos, qui luteos omnino flores sustinet, Iacobææ vulgaris similes, multo tamen maiores, & ad Buphthalmi amplitudinem accedentes, qui deinde per maturitatem in pappos evanescent: radix satis crassa est & candicans, atque subinde fibras agit ad latera, vulgaris Iacobææ modo.

Provenit in Alpibus: nusquam tamen maiore copia quam supra Herrenalben, qua longus ascensus est in Durrenstein. Abundanter etiam invenitur non procul à Zolonock. Floret Iunio & Iulio, in hortos autem translata etiam Maio.

Iacobææ latifolia altera.

2. Crescit in iisdem montibus, sed præsertim iuxta fluentes rivulos & aquas, aliud eius genus longè maius, amplius & magis macronatis foliis, prona parte aliquantulum incanis, caule plerumq. bicubitali: cetera fere conveniunt. Id maturius floret altero.

HANC initio ἀνώνυμον reliqui, cum nullum nomen meo iudicio satis aptum illi tribuere possem: à florū tandem similitudine inter Iacobææ genera referre, & Iacobæam latifoliam montanam cognominare placuit.

Conyza alpina Gesneri.

Videtur eius meminisse Gesnerus in descriptione Montis fracti his verbis. Conyza alpina genus, sesquicubiti aut amplius proceritate, corymbis florum luteis, fibris radicum albis pluribus & confertis, subamaris; à pecore non attingitur. Pastorum pleriq. Boni vocant, aliqui Goldkrut.

Hæc eadē Simlerus ad finem Commentarij de Alpib.

DE HORMINO SILVESTRI.

CAP. XLII.

HORMINI silvestris appellatione comprehendendo cum Scarleam vulgo nuncupatam, tum eam quam nonnulli Colum Iouis vocant.

Scarleam

Scarleam autem sponte nascentem videre non me-^{Scarleae}
mini: sed in hortis duntaxat cultam & admodum fami-
liarem. Quae verò præpinguibus est ramis flore luteo
Colusq; Iouis cognominatur, per uniuersam Pannoniã ^{Colus Iouis}
adeò frequens est, ut nihil illa fere vulgatius sit ad col-
lium & montium radices, atque etiam ad elatiorũ hor-
torum margines inter sepes & arbores. Est præterea
tertium genus vulgo notum, de quo suo loco. Sed etiam
ad Hormini siluestris classem referẽdas esse censeo non-
nullas alias stirpes, quas in his Prouinciis sponte na-
scentes obseruau.

ALIQUOT habet Prior caules cubitali interdum ^{I.}
altitudine assurgentes, quadrangulos, nonnihil hirsutos, ^{Horminum}
firmos, geniculatos: folia magna, hirsuta, mucronata, per ^{fil. lat. fol.}
ambitum serrata, rugosa, singulis geniculis adnascun- ^{akerum.}
tur inter se opposita, Scarlea foliis haud multum absi-
milia, minus tamen incana, & odore minus graui: ex
alarum cauis oriuntur ramuli floribus purpureis, mi-
noribus Scarlea floribus, & Lauendula vix maioribus,
verticillatim vsque ad extremum onusti, inflexam &
veluti procumbentem atq. nut autem spicam efforman-
tes: semen in vasculis pusillum, nigricans: radix illi ma-
gna, pollicari crassitudine, nigro cortice obducta, dura,
viuax, singulis annis noua germina proferens.

Inuenitur passim Viennensi agro iuxta vias, & in
montanis pratis circa Mariae cellam, & S. Crucis ab-
batiam, supra Badenses thermas, & plerisque alpestri-
bus Austriæ & Styriae locis: quinetiã apud Hirtzpach
pagum ferri fodinis nobile supra Noribergam Pragen-
sitinere reperi. Floret Iunio, semen Iulio maturescit.

ILLIVS porro siluestris Hormini quod Gallitri- ^{II.}
chum quidam cognominant, non meminissẽ: nisi plures ^{Horminum}
eius species nonnihil florum colore, & foliorum forma in- ^{fil. quartum}
ter se

Plum. hist. 2. 19

*Saxa vermiculata -
Cann. 6. 1808*

ter se differentes inueniri obseruassem.

1. **OBLONGA** habet prior secundum radicem folia, parte inferiore latiora, deinde sensim in mucronem desinentia, nullis laciniis d. u. sa, sed per oras tantum serrata, supernè viridia & minimè hirsuta, rugosa tamè, infernè autè hirsuta, odore reliquorum *Hormini* generum graui, saporeq; amaro: caules cubitales, quadrangulos, geniculis distinctos, hirsutos, quos in singulis geniculis bina semper inter se opposita amplectuntur folia superioribus paulo minora: extremus caulis plerumque purpurascit, pinguisq; est, & desinit in oblongam, præpinguemq; spicam florum hiantium, galeaq; editiore præditorum, colore purpureo saturatiore elegantissimo: semen deinde in calyculis rotundum, nigrum: radix crassa est, nigraque & multis fibris prædita, viuax, & singulis annis regerminans, nouosque caules producens, qui subinde secundum radicem fibras agunt.

Hormin. fil.
4. fl. viola-
ceo.

Hormin. fil.
4. niueo fl.

Hanc interdum variare animaduerti. Nam anno 1579. Maio mense unam stirpem inueni in siccioribus pratis Sopronio Pannonia vicinis, que candido omnino flore fuit, & foliis etiam incanis, non virentibus.

2. **ALTERA** eius species maiore altitudine excrescit, caulisq; suprema parte virescit, non autè purpurascit: flores tametsi superiori forma similes, dilutioris tamen sunt coloris: folia inferiora nonnihil laciniata sunt, in reliquis conueniunt.

Hormin. fil.
4. diutioris
floris.

Passim in siluis caduis, montanis pratis, viarumque marginibus sponte nascitur utraque, non modo in Pannoniis, sed aliis plerisque etiam Prouinciis.

Floret Maio, atque interdum Iunio.

3. **SED** est & Tertia species secunda fere similis, Hispanico semine nata: etenim caules habet non minus altos, quadrangulos, nodis cinctos, hirsutos, & folia in singulis

Hormin. fil.
4. laeundula
floris.

nodis

modis fere similia, duriora tamen, leuiora, angustiora, & obtusiore mucrone, laxioribusque laciniis praedita, praesertim infima, quae secundum radicem nascuntur: calyculos in summis ramis extremoq; caule verticillatim in spicam desinentes, ex quibus emergunt flores reliquis speciebus longè minores, *Lauendulae* florum ferme aemuli, nec colore admodum differentes: in singulis deinde calyculis semina nigra: radix superioribus similis est, & tota planta simili cum reliquis odore praedita. Floret Iunio.

Nascitur & haec sponte in Anglia: nam cum anno 1579. istic essem, satis frequentem *Grenwicij* quarto infra *Londinum* miliari, ad Regiae arcis *Hippodromum* repperi initio *Septembris* cum florentem, tum semine onustam.

PEDALI plerumq. hac est altitudine, quadrangulis caulibus, geniculatis ut reliqua genera: folia in singulis geniculis bina, sibi inuicem opposita, rugosa, *Salviae* similia, non tamen incana, per ambitum nonnihil serrata, dura, gustu exsiccante & amaro, & odore, quam primo descripta incundiore: flores à medio caule ad fastigiū usq. verticillatim ex purpureis calyculis exeunt *salviae* similes, sed minores, eleganti colore ex caeruleo purpurascente, & quasi violaceo, interdum verò dilutior: semen deinde in calyculis nigrum, reliquis generibus minus: radix interdum minimi digiti crassitudinem aequat, nigroq; cortice tecta est, subtus flavescent, multos singulis annis caules producit inferiore & terrae viciniore parte humi procumbentes, atque è geniculis radici proximioribus subinde fibras agentes. Tota denique planta eleganti est aspectu.

Vbique circa *Viennam* nascitur, totaque *Pannonia* secundum vias, & in agrorum vineorumque marginibus,

III.

Hormin. Gl.
s. *salviae folio*

nibus. Tota adeò æstate floret, & subinde semē profert.

2. Hormin. fl. s.
versicolore
folio.

Huius genus aliud est longè maius, duorum cubito-
rum altitudinem plerumque attingens, aut etiam supe-
rans, ipsius caules triplo crassiores, quadranguli tamen,
& uti alterius geniculati: folia multo maiora & cras-
siora, albis maculis magna ex parte distincta: spica flo-
rum longior & crassior, flores verò cum formatum co-
lore similes, semine etiam conveniunt.

Rarius hoc est superiore, nec nisi in pratis, herbidis-
que locis inuenitur: & paulo serius altero florere incipit.

SILVESTRIS Hormini ὀρνίθου τὴ ἀγρίῃς, ut dixi,
genera videntur omnes hæc plantæ: nemini tamen legem
imponere volo, sed cuique quo nomine eas donare velit,
liberum relinquo. Mihi verò Scartea vulgaris siue
Sclarea quam Galli Oruale, Ungari Zent Ianos siue,
hoc est S. Ioannis herbam vocant, Horminum silvestre
primum erit. Quod primo loco descripsi, Horminum
silvestre secundum. Colus Iouis luteis floribus, tertium.
Silvestre Lobelij, Gallitrichum vulgo appellatū, Tra-
gōque Wild Salber dictum, quartum, cuius tertia spe-
cies semine ex Hispaniis misso Baccharis nomine mihi
nata est: Quod autem postremo descripsi, mihi quin-
tū erit; rhiZotoma muliercula Austriaca Wild Salber,
id est agrestem saluiam appellant, vulgoq; venalē pro-
ponunt cum aliis balnearibus herbis. Matthiolus Hor-
minum silvestre secundam eius speciem nominare vide-
tur: Lobelius inter Verbasci genera recensere maluit,
& Verbasum nigrum salusfolium vocat, quod an lu-
teo flore variet, nunquam observare memini.

DE MENTHASTRO.

CAP. XLIII.

Menthastrium
vulgare.

PASSIM in his Provinciis etiam nascitur Men-
thastrium vulgare: sed duo alia præterea observavi,
partim

partim sponte hic crescentia, partim semine aliunde missomhi nata.

CUBITALI aut ampliore Primum assurgit caule, quadrangulo, medulla pleno, multis nodis constante, ex quibus bini semper ex aduerso oriuntur ramuli: similiter quadranguli, in quibus oblongæ spicæ, verticillatim compositis floribus constantes, qui Menthastrum vulgare, aut eius potius Calamintha, quæ vulgo Cattariam vocant, floribus sunt similes, ex albidis, odore grato: folia aduersis inter se pediculis caulem & ramos ad singulos nodos ambiunt, menthaestro fere similia, sed magis ad Cattaria folia accedentia, colore viridi minusque albicante quam Cattaria aut menthastrum vulgare; menthastrum odore, acris & calido sapore: radix dura, lignosa, ex lateribus propagines spargens, ut reliquæ congeneres planta.

I.

Menthastrum
montanum.

Sponte nascentem hanc plantam inveni primum ad Austriacarum alpium radices, in pratis monasterio S. Crucis vicinis & ad Rehenaw Præsulis Neuberghensis arcem, Augusto florentem: deinde copiosissimam in Ungaria ad radices scopuli in quo extructa est munitissima arx Nemethwywar, Germanis Gysing dicta Ill^{ris} ac Mag^o Dn. Balthasaris de Batthyany Regaliû Dapiferorum Magistri, & C. R. Q. M^{us} Consiliarij, atque etiam in Leytenberg supra Manderstorf Junio florentem, quo tempore etiam in hortos translata flores producit.

ADNUMERANDA Menthastrum generibus etiam videtur ea planta, quæ ex Hispanico semine Calamintha tertia nomine mihi missa nata est.

II.

Etenim cubitales habet caules, quadrangulos, rectos, frequentibus nodis cinctos, subhirsutos: folia oblonga, rugosa, per ambitum nonnihil serrata, superioris Menthastrum

Menthastrum
tuberosa radice.

thastri foliis admodum similia, magis tamen incana, ingrato odore, amaro & calido gustu, singulos nodos equali, sed pposito inter se situ ambiunt: summi rami extremusq; caulis in molles atque incanas exiguum foliorum spicas desinunt, inter quæ verticillatim compositi flores prodeunt candidi, exigui, Cattaria florum a-muli: semē deinde illi persimile, pusillum nigrum: radix crassa & succulēta raphano fere similis, foris aliquātu-lū fusca, in multos hinc inde ad latera quasi paruos na-pos extuberat, aliisq; oblongis fibris donata est: perennis est & plures singulis annis caules profert. Floret Junio.

Cattaria mi-
nor Hispan.
sem. nata.

EODEM tempore, Calamintha prima nomine, se-men ex Hispaniis etiam missum, ex quo pulcherrimum Cattaria genus enatum est, cubitales habēs caules, qua-drangulos, geniculatos, multis alis concavos: oblonga fo-lia, angusta, per oras crenata, incana, odore Cattaria vulgaris vehementiore, feruido gustu: flores spicatum in extremis ramis nascentes, candidos, vulgaris Cattariae floribus respondentes: deinde semen in calyculis nigrum, calamintha semini par: radicem duram, lignosam, fi-brosam, perennem, & singulis annis novos caules profe-rentem. Floret Iunio & Julio.

PRIMUM, cognominavi Menthastrum monta-num: Alteri, tuberosa radice nomen addidi, quod ra-dix in alias crassiusculas radices extuberet.

DE MARRUBIO PANNONICO.

CAP. XLIII.

RARIUS est Marrubium vulgare in Austria & Pannonia, certisque duntaxat iisque paucis locis sponte nascens inuenitur. At aliud quoddā genus est frequen-tissimum, quod à nemine adhuc descriptum memini.

MULTOS ex eadem radice caules profert cubita-les in-

Marrubium
vulgare.

Marrubium
pann. alterū.

les interdum, quadrangulos, firmos, nodosos, in multas
 alas diuisos: folia ad singulos nodos bina, contrario situ
 nascentia, duas uncias longa, unam lata, in ambitu ser-
 rata, marrubio vulgari fere similia, sed angustiora, nec
 adeò orbiculata, & paulatim à pediculo in latitudinem
 excrescentia, sensimq; in mucronem desinentia, omnino
 incana, odore iucundo, gustuq; amaro & calido: flores
 candidi marrubio similes in mollibus & incanis calycu-
 lis nascentes, verticillorum instar summum caule sum-
 mosq; ramos ambiunt: radix vulgari similis, et singulis
 annis novos stolones eosque numerosiores proferens.

Adeò vulgare hoc genus est toto Viennensi agro, ut
 vineorum agrorumq; margines, siccique & graminet
 campi eo abundant. Nullo tamen, quod sciam, apud illos
 in usu est. Floret Iulio.

DE GALEOPSI maxima Pannonica.

CAP. XLV.

Galeopsis pl-
 non. maxima.

CUBITALI plerumque est caule, interdum etiam
 maiore, quadrangulo, crasso, secundum radicem ruben-
 te, frequentibus geniculis prædito, è quibus bina semper
 inter se opposita nascuntur folia, vertice foliis haud ab-
 similia, similiter per oras crenata, sed longè maiora, pal-
 maremq; amplitudinem sæpissime superantia, hirsuta
 quidē sed minimè mordacia: à medio caule sursum ver-
 sus, ad singula genicula verticillatim seni, octoni, inter-
 dum deni nascuntur flores, non simul, sed successivè sese
 explicātes, lamij floribus multo maiores, impense rubri,
 & veluti purpurei, galeati & hiantes, labro inferiore
 bifido, atque per oras laciniato, frequentibus ad latera
 barbulis prædito, interiore parte purpureis & candidis
 lineis depicto, staminibus quatuor cum stilo sub galea la-
 tentibus, odore graui, & ingrato, uti tota planta, si re-
 ratur.

ratur, atque ingrato & amaro gustu: laciniati calyculi deciduis floribus quaterna semina continent Moluccæ similia: radix crassa & fibrosa perennisque est, singulis annis augmentum sumens pluresq; stolones proferens.

Maxima copia nascitur in montibus illis siluosis arcu Grebén sæpius memorata vicinis supra Warasdinum. Floret Maio.

DE LAMIO PANNONICO.

CAP. XLVI.

PEDALES & maiores interdum habet caules, quadratos, hirsutos, Lamij amulos, quibus, per internalla, bina semper inter se opposita, veluti in urticarum genere, innascuntur folia, Melissophyllo fere similia, rugosa, sed atro virore nitentia, gustu aliquantulum calido: flores ex singulis alarum cauis terni aut quaterni prodeunt, antrorsum omnes spectantes & propendentes, oblongi, inodori, lamij florum emuli, sed maiores & nulla galea insigniti, inferiore labro propendente, reliquis foliis (quæ aut candida omnino sunt, aut nonnihil interdum purpurascentia) maiore & purpureo: calyculi sine utriculi ex quibus flores prodeunt satis magni & capaces, ex viridi pallentes, semen magnum, nigricans, inaequale continent: radix crassiuscula & aliquantulum nodosa multas fibras agit, & novos singulis annis caules profert ut urtica, & quedam alia congeneres planta.

I.

Lamium Melissæ folio.

Eius altera species observatur in eo solummodo differens, quod illius caules singulis annis frequentiores, at quodammodo infirmiores repullulent, illiusque folia paulo sint angustiora.

2.

Lamium angustiore folio.

Copiose in Leytenberg, in monte Badensibus thermis imminenti, aliisque editis Austria & Pannonia locis, sed umbrosis & siluosis inuenitur. Floret Maio, semine maturum est Iunio.

p

Repe-

Reperitur etiam flore omnino niveo, sed rarissime. Apud Lausannam verò in Allobrogibus, nullum aliud quam flore omnino albo videre memini, anno 1554. dum è Narbonensi Gallia per Helvetios in patriam redirem.

Melissophyl-
lon Fuchij &
Tragi.

FUCHSIUS & Tragus hanc plantam Melisso-
phyllon appellant, cum tamen exigua odoris gratia
prædita sit, & apes eius floribus non admodum delecten-
tur: & haud scio an apta sit ad alvearia intus cōfrican-
da, uti vulgaris melissa est, quæ omnium Doctorum iu-
dicio verum μελισσόφυλλον Melissophyllum censetur.
Ego ad Lamij genera potius referendam arbitror.

11.

Lamium vr-
tica folio.

ALIUD est præterea Lamij genus exoticū, cui dū pri-
mū semine emergit subrotunda sunt folia, mollilanugine
hirsuta, per ambitum serrata, vrtice similima, oblongis
pediculis innitētia, inter quæ altero anno emergit caulis
modò sexangulus, modò quadrangulus, molli lanugine
pubescēs, per quē ex intervallis aequaliter semper & ad-
verso situ sparsa sunt folia modò terna, modò bina, supe-
rioribus minora, & brevioribus pediculis hærentia, &
quorum alis nunc bini, nunc terni pro foliorum numero
exiliant unciales pediculi, tennes, firmi, hirsuti, ternos
vel quinos flores sustinentes, qui concavi sunt, anteriore
parte nonnihil hiantes, exiguo labello prolabente, & te-
nui stilo cum staminulis emergente præditi, colore ex vi-
ridi pallescente: floribus succedunt capitula Lini, aut
potius Scrophularia vulgaris, mucronata, tenui nigro-
que semine plena: radix vrtice similis obliqua & mul-
tis fibris capillata.

Hanc stirpem primū florentem observavi Vienna
in meo hortulo ad parietē natam nescio quo semine an-
no 1578. subsequens hiems abstulit: sed deciduo semine
prognata sunt subsequente anno aliquot planta, quæ de-

nomm an-

Scrophularia 2.

Scrophularia vernalis,
Sm. p. 3. 179

Lamellaria maculata, L.
Sm. fl. 2. 1574

num anno 1580. flores protulere. Floret Maio,
semen Iunio maturescit: deinde tota planta radicitus
perit.

III.

Lamium 76-
regin.

SED & ad lamium forte referenda est elegans hac
planta, quæ ex radice urticae vulgari simili, plures pro-
fert pedales cauliculos, teretes, quadrangulos, frequen-
tibus nodis cinctos, ad quos alternatim bina contrario si-
tu in oblongis pediculis aequaliter nascuntur folia, La-
mio, siue urticae non mordaci vulgari & foetida quæ pur-
pureo flore est, similia, vel proximè ad Hedera terre-
stris siue Chamaecissi vulgaris folia accedentia: inter quæ
calyculi terni, quaterni, aut quini, continentes flores
hederae terrestris floribus forma proximos, hiantes, nul-
la supernè galea eminente, sed latiusculo folio reflexo
duntaxat, mixtis coloribus caeruleo, albo, & purpuras-
cente insignites.

Nascentem nunquam videre cõtiguit: sed iconem suis
coloribus diligentissimè expressam mihi dono dedit anno
1579. Ill. Dn. de Batthyan.

DE BETONICA.

CAP. XLVII.

Betonica pur.
flo. duorum
gener.

NULLI sunt in Pannonia, Austriaque, & vicinis
provinciis montes herbosi, nulla silva, nullave prata, in
quibus non abundantiissimè proveniat Betonica flore ru-
bro siue purpureo: quæ duorum generum esse videtur.
Alterum enim brevioris spica maturiusque florente est:
Alterum longiore, molliore, atriore, & serius florente.
Solet etiam hoc postremum genus in maiorem altitudi-
nem excreescere, licet in eodem loco sponte nascatur, vel
eadem cum altero arenula excolatur.

-nica albo

SED Alia etiam Betonica mihi observata est mul-
tis foliis prædita, rugosis, subhirsutis, per ambitum ser-
ratis,

ratis, *Betonica vulgaris* foliorum omnino amulis, minime tamen adeo atro virore nitentibus, sed dilutioribus: quadranguli caules geniculatique & subhirsuti in pedalem altitudinem excrescunt, subindeq. extrema parte in alas diuiduntur: folia in singulis geniculis caulem equali situ ambientia, superioribus minora, nulloque pediculo fulta, odorata quemadmodum illa, gustuq. amaricante: summi caules & rami in densam calyculorum spicam desinunt, e quibus flos emergit vulgari forma similis, sed colore omnino albo: semen deinde in vasculis vulgaris *Betonica* semini par, fuscum: radix non dissimilis, perennis, singulis annis augefcens, & plures caules proferens.

Crescit in ascensu montis Neuberg, in Etschero & aliis quibusdam editioribus locis: sed omnium copiosissime supra Zeehof, magno ultra Gamingam miliari, quader est in Herrenalben & Durrenstein.

Floret istic Iulio.

Huius meminit diligentissimus peritissimúsque Cordus lib. 2. *Historia Plantar.* cap. 159.

DE SYDERITIDE PANNONICA.

CAP. XLVIII.

SYDERITIDIS in hac Provincia & vicinis locis nascentis tres species observantur; ab ea quam in Hispanicis observationibus exhibui, diversa.

PRIOR caules habet quadrangulos, cubitales, hirsutos, geniculatos, folia ad singulos nodos bina, ex aduerso nascentia, rugosa, hirsuta, Hispanica foliis maiora, & per ambitum serrata, sapore amaricante & calidiusculo: ramuli ad singula genicula nascuntur minoribus foliis obsiti: flores summum caulem verticillatim ambientes in spicam desinunt, Hispanicaq. floribus persimiles sunt,

Syderitis pannonica
spicata
flore.

miles sunt, masculi tamen, odorati, candidi, hiatumque, siue rictum sanguineis punctis conspersum habentes: semen in pentagonis calyculis inaequale, nigrum: radix inutilis est.

Passim siccioribus agrorum & silvarum caduarum marginibus obvia est, quemadmodum & plerisque aliis Germania locis.

II.

Syderitis pann.
non. capitato
flore.

ALTERA humilior est priore, neque pedalem excedit altitudinem, & in pauculos ramulos diuiditur: folia priori similia obtinet, molliora tamen: flores ampliores quam in superiore, albi, pallescente labro, & pauculis rubris punctis asperso, verticillatim in utriculis caulem supremosque ramulos ambientes, breuiorem quam in priore & obtusam spicam conficiunt, uti in Prunella.

Nusquam non occurrit in agris & inter segetes multis Pannoniae & Austriae locis. Floret Iulio.

III.

Syderitis pann.
non. pallescente
flore.

TERTIA pedalem etiam non superat amplitudinem, caule quadrangulo, ab radice statim ramoso: foliis secundum radicem priori genere non breuioribus, similiterque venosis, sed mollioribus, minimeque in ambitu serratis, quae summum caulem & ramos ambiunt, breuiores sunt: flosculi statim a ramorum exortu ipsos & caulem in calyculis quinquepartito diuisis verticillatim ambiunt, superioribus longe minores, & e calyculis vix prominentes, forma tamen illis similes, fusci coloris, labello tamen interiore parte pallido: semen superiorum semine minus, nigricans: exiguorum foliorum pallescentis coloris coma extremos ramos caulemque occupat, totaque adeo planta molli incanaque lanugine praedita est: radix candidans, lignosa, aliquot fibris hirsuta, sed non perennis, quippe quam maturo semine subsequens hiems tollere solet, uti & priores duas.

Frequentissima est in Pannonia Austriaque inferioris arui

ris aruis & inter segetes macro & sterili solo: florētque Iunio & Iulio, semen subinde Iulio perficiens.

P R I M A & Tertia à rhizotomis mulierculis *Fuls peckraut* appellantur, siccataq; in vsum adseruantur.

Earum etenim decocto pedes & alios artus defatigatos, aut alioqui rigentes, utiliter foueri prædicant. Prima Vngaris Tiztös fiv, id est, nobilis herba dicitur.

Sed etiam aduersus capitis dolorem, quem Styri *Fuels peck* appellant (unde & herba nomen) ipsum simili decocto lauari, abs nescio qua indocto empirico medico persuasi, utile censent.

D E P A R I E T A R I A siluestri quorundam.

C A P. XLIX.

S U P E R I O R I B V S quodammodo cõgeneres sunt hæc planta, quæ in tres species distingui queunt.

I.

*Parietaria fil.
carul coma.*

Q V A D R A N G V L O Prior assurgit caule, pedali, subhirsuto, nodoso, in quo bina semper ex aduerso nascuntur alternatim oblonga folia, secundum pediculum lata, & sensim in mucronem desinentia, aliquantulum hirsuta: summus caulis & rami desinunt in foliorum, superioribus minorum, & ad pediculum laciniatorum, molliq; lanugine pubescentium, colorisq; purpurei, nunc dilutioris, nunc saturatioris elegantissimi & violacei comam; inter quæ bini semper inter se oppositi flores nascuntur, oblongi, concavi, aliquantulum hiantes, superiore labro nonnihil reflexo et subhirsuto, inferiore latiusculo & deorsum propendente, colore luteo primum, deinde omnino aureo, omnes tamen, licet alternatim & contrario situ nascentes, antrorsum spectantes & porrecti, quod pictor non observavit: radix candicans est, & inutilis.

A L T E.

ALTERA caulem etiam pedalem habet, raro ampliore, quadrangulum, nonnihil purpurascentem interdum, statim à radice in ramos diuisum, qui alternatim aequali semper, attamen contrario situ nascuntur: sub his expanduntur folia oblonga prioribus similia fere, virentia, ingrato & nonnihil acri sapore: flores in summis ramis inter pinnata & angusta folia nascentes, ut in priore, minores, coloreq; luteo, qui tamen in marcescentibus exalbescit, rictu manente luteo: radix cum superiore conuenit.

I I.

Parietaria fl.
flo. luteo.

Crescunt in sepibus & silvarum marginibus, umbrosisq; locis Vngaria, Austria, Moravia, Bohemia, atque etiam Germania.

AD has referenda esse videtur quæ in omnibus fere Prævinciis inter segetes nascitur. Etenim superioribus quodammodo similis est, licet angustiora habeat folia, & quæ comam cōficiunt tenuius etiam laciniata, totaq; rubra aut carnei coloris: flores etiam prioribus forma similes, coloris tamen varij, nam labrum inferius cum galeola & extrema cauda purpurascunt, media pars quæ circa rictum turget, lutea est: succedunt in calyculis vascula fuscum semen continentia.

I I I.

Parietaria fl.
purpurascen-
te coma.

Sunt omnes annuæ, & semine maturo perire solent: florent autem Maio & Iunio.

Quo nomine Latino hæc donari debeant, ignorare me fateor: sunt tamē qui priorem siluestre Parietariam appellauerint: Alteram Crataegonon, Tertiam triticum vaccinum, Melampyrum vocent, & Alopecurum Plinij esse putent. Plinij tamen Alopecuros, si quis diligenter perpēdat, à Theophrasti Alopecuro haudquam differre comperietur, Atrebates etiam à coma colore rubram herbam cognominant.

Crataegonū
Melampyrū.
Alopecuros
Theophr. &
Plinij.

Nullum, quod sciam, in medicina usum obtinuerūt:
sed

sed plerumque negligi solent. Posterioris autem semen in occidentali Flandria parte, ubi copiosissime inter segetes (rusticorum plerumq. negligentia, qui eam tempestine non euellunt) nascitur, panem vitare solet, & acriorem reddere: quinimo is qui eo vescitur, plerumque caput grauedine tentari solet, non secus atque si lilio victitassent.

DE PRVNELLA ET BUGVLA.

CAP. L.

L I C E T eadem Prunella & Bugula genera hic inueniantur, quae aliis Prouinciis communia sunt: nonnulla tamen etiā nascuntur quae ab aliis minimè obseruata esse video, de quibus hoc capite agere instituimus.

I.
Prunella ma-
ior.

H A B E T autem illarum Prior dodrantalem caulem, quadrangulum, hirsutum, geniculatum: folia in singulis geniculis bina, ex aduerso sita, subhirsuta, vulgaris Prunella foliis fere respondentia, gustu amaricante: capitula in summis caulibus crassiora quàm vulgaris; flores illius floribus forma quidē similes, sed longè maiores, nec ingrati odoris, ventre (quod pictor non obseruauit) laxiore, galeaq. saturatius plerumque purpurascente, tametsi inueniantur nonnunquam diluiores & quasi exalbidi, semina in singulis calyculis quaterna plerumque: radicem nigram, multis crassiusculis & candicantibus fibris praeditam, nouisq. propaginibus sese singulis annis augentem.

Inuenitur non modo in Pannonia, sed multis aliis Europae Prouinciis, editioribus & gramineis locis. Floret Iunia, Iulio, & Augusto, & subinde semen profert.

II.
Prunella la-
cuius folio.

ALTERI dodrantes similiter & quadranguli sunt cauliculi, hirsuti, ramosi, & singulis geniculis bina contrario semper inter se sita proferentes folia, non ut vulgaris subrotun-

subrotunda, sed longa, & in aliquot profundas lacinias
diuisa, sapore quemadmodum vulgaris adstringente:
flores summo caule summisq. ramis spicatum ut in vul-
gari nascentes, à quibus forma quidem non differunt,
sed color subinde variat: nã vel niueus est, vel cinereus,
vel carnei coloris, vel purpureus est, qualẽ etiã Mom-
pelliano agro post monasteriũ Egremõt ad siluula mar-
ginem olim colligere memini: semen item persimile: ra-
dix fibrosa est, ex qua prodeuntes singulis annis noua
virga fibras plerumque agere solent.

Prunellæ flo-
rum varietas.

Gaudet & hæc herbidis & gramineis locis, licet in-
ter saxa locis à fluminibus nonnunquam inundatis in-
uenerim. Floret maturius superiore, nempe Maio,
tametsi etiam Iunio.

TERTIA minimè differt ab ea quam vulgo Bu-
gulam & Consolidam mediam vocat, seu forma seu tri-
ticulis summa tellure repentibus, quæque nunc flore ca-
ruleo, interdum cinereo, atque etiam omnino nigro in-
uenitur: nisi quod illis mihi paulo tenerior videatur,
flore (q. qui in illis sunt aut carulei, ut diximus) fidei,
in hac rubri diutius, seu carulei, conspiciuntur, ut apud

III.

Bugula carnei
coloris flore.

S

1700-1701
1702-1703
1704-1705

Florentẽ cum aliis Maio primũ inueni annũ 1700
non procul Zolonock in accini nemorosi cuiusdam col-
li: deinde iterum anno subsequente quodam prætoris
monasterium Maurpach aliquot eius plantas erant

III

1706-1707
1708-1709

GEFFERVUM quæ Bellis media à Matthiolo, maior
autem à Lobelio nuncupatur, in observationibus, unde
gæque ex Consolida minoris generibus censetur, frequen-
tissima est in alpinis pratis, unde ibidem sæpius in hortis
transfusa.

Bellis media.

DE CHA

DE CHAMÆDRY.

CAP. LI.

FREQVENTISSIMA etiam est his in Prouinciis Chamædrys legitima, nulli etenim agrorum paulo editiore loco sitorum, nulli vinetorum margines sunt, qui ea non abundant: sed & interdum secundum publicas vias gramineis locis nascitur.

Duorum porro est generum.

I. *Chamædrys maior.* VNA vegetior & vberior, longioribus, crassioribusque virgis, amplioribus & succulentioribus foliis, longiore florum coma, maioribusque & dilutioribus floribus.

II. *Chamædrys minor.* ALTERA minor, gracilioribus virgis, minoribus foliis, brevioris florum coma, & minoribus saturatiussque rubentibus floribus.

2. *Chamædrys minor niueo flore.* Istam candido flore variantem apud monasterium Holzkirche infra Wirzburgum anno 1579. mense Iulio obseruari & erui.

Omnia autem radice late serpit, lanugine pubescunt virge quibus diffuse fibras plerumque agunt, & serrata sunt folia.

III. *Chamædrys alpina cisti flore.* CETERVM elegans aliud genus inuenitur quod aduans alibus serpit ramulis, colore ex fusco rubentibus, duris, lignosis, foliis nulla fere eos ambientibus, Chamædrys legitima folia referentibus, sed paulo minoribus, & sabris incanis, gustu admodum adstringente & exsiccante: flores illi in oblongis pediculis singulares, albi odorati nonem foliis constanter, Cisti femina floris prope modum magnitudinis, multis staminibus in medio praediti, inodori, quibus decidentibus villosum succedat stamenu, quale fere Caryophyllata alpina flore aureo supra descripta: radix est dura, lignosa, in diuersa tendens & quibus-

Payas octopetala, L.
 Sm. fl. 2. 432

quibusdam nigricantibus fibris prädita: quin & interdum humi procumbentes & sparsi rami fibras agunt, ut integri nonnunquam cespites ea recti conspiciantur.

Frequens est in summis Austriacarum et Styriacarum alpium iugis: florétque Iunio, nempe solutis nivibus, semen vero ad maturitatē pervenit Augusto, deinde pediculi omnino exarescunt. In hortos translata & umbroso loco tenuique solo reposita, aliquamdiu persistit, & maturius floret.

Herba cerui.

HANC Gesnerus libello De raris & admirandis herbis, in descriptione Montis fracti, Herbam cerui ex quorundam sententia, ni fallor, appellat: & Iosias Simlerus Commentario de alpiis, Hirtzwurtz & Chamadryn alpinam.

DE TEUCRIO.

CAP. LII.

ALIQVOT stirpes per Pannoniam & vicina loca observasse mihi persuadeo, quæ plurimum ad Teucry historiam accedunt: quas, quoniam à nemine descriptas video, opère precium me facturum arbitratus sum, si earum descriptionem meis observationibus infererem.

- I. **CVBITALES** verò atque etiam ampliores habet Prior caules, frequentes admodum, ex una radice prodeuntes, quadrangulos, subhirsutos, nodis distinctos: folia Chamadry fere paria, aut illius foliis, quæ à nonnullis sacra herba existimata est (de qua ad huius capitis calcem) simulima, bina semper inter se opposita, per ambicum serrata, gustu amaro: summi caules in aliquot ramos dividuntur, ferentes oblongam spicam florum ceruleorum quatuor foliis constantium, quorum, quod superiorem partem obtinet, latiusculum semper est, venisque distinctum, duobus intus staminibus & stilo, qui marcescen-

Teucrium
maius pannon.
latifol.

Class. herb 1.349

Vermont. Teucrium,
Lam. 8.529

marcescentes integri defluunt: siliquula deinde bifida, plana uti in veronica generibus, semine exiguo plena: radix fibrosa admodum est & perennis, singulis annis novos caules producens, qui infima parte secundum matrem fibras etiam agunt, & sese propagant.

Crescit in omnibus collibus & montibus Pannonia et Austria, plerisque Bohemia, & nonnullis Germanie, atq. etiam ultra Dravam petrosis locis herbosis tamen & inter frutices.

2. Illius genus inuenitur in herbosis collium ingis paulo humilior, foliisque angustioribus: alioqui in ceteris conuenit. Floret utrumque genus Maio: Prius etiam Iunio & Julio.

Teuerium
Pannon. ma-
ius angustif.

II.

Teueriū pan-
non. minus.

MULTAS statim a radice fundit Altera virgulas dodrantales, purpurascens, humi procumbentes, quas alternatim bina semper ex aduerso sita amplectuntur folia, Chamadryos foliis forma & colore similia, & similiter per dorsum serrata, minora tamen, gustu linguam exsiccante, deinde amariusculo: summa virgula in ramulos diuisa, numerosos flosculos in spica formam nascentes gestant, quatuor foliolis constantes, & eo quod superiorem floris partem occupat reliquis semper maiore & latiore, cui circa umbilicum duo staminula inharēt, stilusque e medio umbilico protuberat, integri deinde flosculi, qui sunt aut cerulei coloris saturatissimi & elegantissimi, aut dilutioris & quasi cinerei, sponte decedentes, uti in Priore, siliquulas relinquunt planas exili subrucco semine plenas: radix etiam admodum fibrosa & perennis, singulisque annis quemadmodum Altera novas virgulas proferens: quin & nonnunquam ipsa virgula secundum radicem fibras agunt.

Nascitur fere omnibus siccioribus agris incultis, herbosisq. aggeribus & colliculis secundum vias publicas inferioris

Teucrium Canadense
Wm. B. 1877

inferioris Austria, praesertim Viennensi agro, & apud Neapolim loci natura munitissimam.

Floret Maio.

2.

Teucrium
minus flore
candicante.

Vnicam huius inueni plantam anno 1579. ad radicem montis pago Glasensfeld imminētis secundo à Neapoli iam memorata miliari, quae florem ex carneo candicantem haberet, circa umbilicum carneis venis distinctum, carneique coloris stamina & stilum.

III.

Teucrium
Etscherianū.

AT in summo Etscheri iugo, nec vlsquam alibi, Tertium quoddam genus obseruari primum admodum drantalibus fere virgulis quadam lanugine pubescentibus, quas bina semper inter se opposita ambiunt folia, minoris Chamadryos foliis satis respondentia, inter quae summis virgulis oblongiusculi enascuntur è barbatis calyculis flores, à superiorum forma diuersi, concavi, per extremas oras lacinati, latiores, colore carneo, è quibus duo staminula cum oblongo stilo exeunt: defluentibus integris flosculis succedunt crassiores et maiores siliquae, exiguo semine plene: radix etiam per summa serpit, tenuibusque fibris praedita est.

Floret Iulij initio, Augusto semen maturum est.

NULLVM vulgare nomen istarum stirpium adhuc ediscere potui: nō incommode autē meo iudicio ad Teucry genera referentur.

VVLGARE porrò est tota Pannonia, Austria, Styria, Interamni, atque etiam Bohemia Teucry genus illud quod passim in Hispaniis, Gallia, Germania, Belgicæque herbosis locis nasci conspicitur, foliis Chamadryos fere, & eius nomine à vulgo interdum nuncupatum, C.V. Dodoneus aliquando Sacram herbam appellauit, flore carneo pulcherrimo.

Sacra herba.

DE VE-

DE VERONICA.

CAP. LIII.

H A V D pauciora inveniuntur *Veronica* genera, ab aliis (quod sciam) minimè observata.

P R I M V M cubitales proferunt caules, interdum etiam 1. ampliores, minimè ramosos, aut certe quam rarissimis *Veronica maior latifolia.* aius, sed multis nodis praeditos, folia contrariis inter se pediculis ad singulos nodos nascentia, duas aut tres uncias longa, unam lata, crassa, atro virentia splendentiaque, raris & vix conspicuis crenis serrata, sapore admodum adstringente & exsiccante, deinde acri: summo caule spicatim crescunt multi conferti flosculi *Veronica* recte floribus forma similes, sed colore paulo dilutiores, ab infima parte spicarum sese pandere incipientes quemadmodum *Tencrij* flores: semen in planis vasculis continet: radix satis crassa est, multisque fibris donata, singulis annis novos ex lateribus caules proferens.

Est alia huius species cubitalem altitudinem non ex- 2. cedens, multisque in summo caule ramis praedita, cuius folia superioribus non minus ampla & crassa sunt, sed neque splendent neque adeo atra sunt.

Conspicitur & tertia species secunda fere similis, cui- 3. *Veronica* folia evidentioribus crenis serrata sunt, ramulique oblongiore florum spica praediti, in reliquis conveniunt: utrique sapor idem.

F I B R O S A etiam est Alterius radix, lateribusque 11. se propagat, novos singulis annis stolones promens cubito *Veronica maior angustifolia.* non minores, rectos, virides, veluti nodis aut geniculis distinctos: folia in singulis nodis bina ex adverso nascentia, oblonga, *Lysimachia* flore caruleo foliis fere similia, sed crassiora et in ambitu minus serrata, gustu primum adstringente & ingrato, deinde nonnihil acri: summi

V. officinalis
 Cus. herb. 1. 342

Cham. herb. 1. 100

V. spicata, L. B.
Cham. herb. 1. 100

rami in spicas desinunt flosculorum caruleorum simul congestorum, quatuor foliolis constantium, in quorum umbilico duo staminula cum exiguo stilo: semen in vasculis bifidis planis quidem, sed aliquanulum tumentibus & palmatis exile admodum & rufum.

2. Habet etiam Secundum genus alteram speciem, quae media habet inter utrumq. genus folia, hoc est isto paulo latiora et caules minus ramosos, dilutioremq. florum spicam: sapor quidem adstringit & exsiccatur, sed non adeo vehementer ut in prima specie.

Inuenitur utrumque genus cum suis speciebus in multis Pannoniae siluosis montibus, gaudetque umbra. Styriacarum vero & Austriacarum alpium radices omnes species alunt. Florent Iulio, interdum etiam Iunio, in hortis praesertim: semen Augusto & Septembri maturum est.

III.
Veronica fruticosa.

III. TERTIVM pedalis est surculus, duris, lignosis, lentis & flexibilibus, humis sparsis & diffusis, & veluti cinctis frequentibus nodis, unde ex aduerso semper utrinque ramuli exascuntur virescentes, in quibus bina semper inter se opposita foliola, viridia, crassiuscula, splendentia, oblongiuscula, & minutulis crenis serrata, gustu amaro: extremis ramulis seni aut octoni insident flosculi, ex alarum sinu prodeuntes, quatuor ut plurimum, interdum quinque foliolis constantes, carulei coloris elegantissimi, pallente umbilico, & rubro circulo cum ambiente, unde duo staminula prominent, & ex medio veluti umbone stilius muscae proboscidi fere similis: semen in latioribus maioribusq. vulgari veronica vasculis, & compressis, exiguum, planum, fulvescens: radix lignosa, & multas fibras spargens: quoniam & ipsi surculi proximè radicem, atq. etiam longius a radice (si paululum terra operiantur) ad singulos nodos fibras et radices agunt.

Prone-

V. pinnatifida
Cham. Syst. 1. 363

Provenit in Sneberg & alpeſtribus Styria iugis, ubi Iunio floret: at in hortis etiam Maio, ſemen Iunio ad maturitatem perducit.

NON dubium eſt quin priora duo genera ad Veronica vulgo vocata claſſem præſertim qua recta cognominatur, ſint referenda. Tertium ſi quis inter Teucria potius recensere malit, nõ magnopere refragabor. Nul- lum verò hætenus vulgare nomen intelligere potui.

Veronica vul-
garis.

CETERVM Veronica vulgaris cum recta, tum ſupina maxima in Pannoniis & Austria infra Ani- ſum eſt copia: nec vlla ſunt cadua ſilva, nulli aridiores colliculi & aggeres, qui alterutrum non alant.

Veronica re-
cta vulgaris
duplex.

Illius verò qua recta cognominatur, duæ ſpecies inter ſe diſcreta inveniuntur. Nam altera maior eſt, latio- raq; habet folia, & longiorem florum ſpicam: altera mi- nor, graciliorem caulem, anguſtiora folia, breviorẽ- que ſpicam.

DE CLINOPODIO Aſtriaco.

CAP. LIIII.

Clinopodium
aſtriacum.

DODRANTALIBVS eſt cauliculis, tenuibus, quadratis, duris, geniculatis, quos ex internodiis bina ſi- mul ſemper ad ſingula genicula ambiunt folia contra- riis inter ſe pediculis diſpoſita, Serpillo vulgari fere ſi- milia: ſed magis ad Clinopody nonnullorum, ſive Acini Fuchſij foliorum formam accedentia, minora tamen, & raris crenulis ſerrata, viridia, non inuicundo odore, & aliquantulum acri ſapore, ſicut fere iam dictum clino- podium: flores ſummis cauliculis ad ſingula genicula profert Clinopodio ſimiles, ſed multo minores & colore purpureo intenſiore ſeu violaceo præditos (tametsi non-
nun-

nunquam inueniantur albi) antrorsum maxima ex parte propendentes & obuersos: quibus succedunt calyculi quales in Clinopodio, ventricosi, in quibus terna aut quaterna semina nigra, Calamintha aut Clinopodij semina referētia: numerosas habet radices duras, & multis fibris capillatas.

Crescit in montibus Badensibus thermis imminentibus & reliquis vicinis ad Danubium excurrentibus: variis præterea aliis locis. Floret Maio, semen junio maturescit.

Acinos Fuchsi.

VULGARE & illud est, cuius modo memini, Clinopodium sine Acinos Fuchsi per Pannonias locis aridis.

Clinopodium Matthioli.

CLINOPODIUM item Matthioli passim in caeduis siluis, aut inter fruticeta, & ad silvarum margines prouenit: cuius duo genera observantur.

1. Vnum enim elatius est, maioraq; folia & oblongiora capitula, eaque saepenumero per multas & varias coronas disposita obtinet.

2. Alterum humilius, minoribus foliis & brevioribus capitulis preditum est. Folia, & quadranguli caules utrique incana lanugine pubescunt, flos purpurascit, radix multis fibris capillata serpit. Virumque Iunio floret.

Calamentum inodor.

SUNT qui Calamentum inodorū appellant, tamen si non omnino inodorum censendum sit, quandoquidem interdum aliquo odore nec ingrato nares perfundat.

SED quoniam in Acini mentionem incidimus, minime pratermittenda mihi videtur elegans quadam plantula, quam anno 1581. mense Iulio florentem in Anglia observavi, dum commodum nauigandi tempus ex-

pus expectans, ad Ill^{rem} Dn. de Cobham Garterij ordinis equitem, & quinque Portuum Praefectum profisciscerer: nullam etenim haecenus videre memini quae ad *Acini Dioscoridis* historiam meo iudicio magis accedat.

Paucos ea habet ramulos dodrantaes, tenues, siccos, Acinos Anglic. subrubentes, quadrangulares, frequentibus nodis cinctos, ad quos bina semper ex aduerso sita foliola nascuntur Fuchsj acino fere similia, sed minora, & succulentiora, neque in ambitu serrata, Clinopodij austriaci foliis plurimum accedentia, grati cuiusdam odoris & botrym quodammodo referentis, sed non adeo validi & grauis: summos ramulos exornant verticillatim dispositi utriculi, quales in acino Fuchsj, deinde similes propemodum flosculi, magis tamen ex caeruleo purpurascetes.

DE SERPILLO PANNONICO.

CAP. LV.

NULLI sunt nudi colles, gramineiue campi, aut Serpillum vulgare. sicciora prata, viarumque margines herbosei, qui vulgare Serpillum in his Provinciis non alant. Quod cum à plerisque descriptum sit, eius historiam minime retexendam duximus: tria tamen alia genera mixtim cum illo nascentia hoc capite describemus, quoniam ab aliis minime observata video.

PRIMUM admodum simile est vulgari quod in I. omnibus Europa provinciis occurrit: crassiora tamen & Serpillum citrij odore. atriora habet folia, quae trita citrij mali, vel melissophylli odorem referunt, & capitula paulo maiora, magisque purpurascencia similibus flosculis praedita: ramulos crassiores, quadrangulos, palmares, per terram fusos, ad sin-

Serpillum Pannonicum, L. f.
 Lam. 7.642

ad singula internodia fibras agentes : radicem verò lignosam, multifidam, fibrosamque, numerosos proferentem cauliculos summa tellure in orbem sese spargentes.

II.

Serpillum angustifolium
gusto glabro-
que folio.

ANGUSTIORA Secundo sunt folia pauloq, longiora, viridia, glabra, rarius per cauliculos sparsa, vna semper ex aduerso nascentia : cauliculi frequentes, tenues, oblongi, per terram fusi, & subinde ad nodos fibris sese firmantes, oblongaque, mollia, & veluti spicata in summo ferentes capitula flosculis vulgari similibus referta : radix dura est, lignosa, & multifida. Tota planta interdum nucis inglandis foliorum odorem quodammodo refert, nonnunquam manifesto nullo odore praedita deprehenditur.

III.

Serpil'um
angusto lanu-
ginosoq, folio

LATE serpit Tertium genus, & magnos cespites interdum occupat. Nam licet duram & lignosam habeat radicem quemadmodum alia genera: tenues tamen, quos in circuitu spargit, cauliculi subinde fibras agunt, quae temporis successu in non minus duras & lignosas radices euadunt quam primaria, funduntq, deinde alios in ambitu cauliculos foliis non minus quam praecedentis oblongis, sed adhuc angustioribus, praeditos, incana mollique lanugine pubescentibus : oblonga in cauliculis capita superiori similia, & similibus flosculis plena sunt. Tota planta pineum quodammodo seu resinaceum odorem trita refert, & gustu calido est.

Omnia haec genera eodem tempore florent, mense videlicet Iunio, & iisdem quibus supra retuli locis nascuntur.

DE POLIO PANNONICO.

CAP. LVI.

Polium pan-
nonic. maius.

MULTAS ex eadem radice promit virgulas Polio montano similes, sed breviores, & fruticosiores, folia in his inter se semper opposita, libanotidis coronaria foliis similia, mi-

lia, minora tamen, supernè viridia, infernè incana, nullis crenis fimbriata, amaro sapore, & iucundo quidem odore, sed minus grato quàm Polij montani veri folia: florem (quem pictor non expressit) gerit extremis ramulis candidum, copiosum, alteri polio haud ab similem, non tamen spicatum, semen deinde in vasculis exiguum, nigricans: radix illi lignosa, dura, multifida, capillares multas fibras habens.

Copiosè inuenitur in ascensu montis Hamburgensis qua parte Austriam, siue Septentrionem spectat, octo infra Viennam miliaribus: sed multo abundantius in monte Bade Austriaca vicino, aliisq; montibus siccis & salebrosis inter saxa, quibus delectari videtur: in tenui tamen solo unde graminei cespites exempti sunt, longè vberius prouenire solet.

Thermarum accolæ Wilde Gosmarin, hoc est siluestrem rorem marinum nuncupant.

2. Polium Pan-
nonic. uir-
gine.

Nascitur & publica nōnunquam via Viennensi agro, aliud genus multo minus, duas uncias magnitudine non superans, breuioribus & angustioribus foliis, durius omnino, cui simile in Allobrogum collibus Lemano lacui proximis aliquando obseruare memini: pares habet cum superiore flores, cui etiam semine & radice respondet.

Polium semi-
ne lutei natū.

Porro ex eius Polij semine quod luteo siue pallido flore in Belgicis hortis alitur, quodq; in Hispaniis obseruationibus descripsi, nata mihi sunt Vienna Austriae planta, quæ altero à satione anno flores protulerunt, non eos quidem luteos, siue pallidos uti mater, ex qua Generosus Dn. Ioannes vander Dilft p.m. amicus singularis collectum semen ad me miserat, sed modò candidantes, modò interius pallescentes & foris exalbidos, comamq; etiam uti folia incanā, vel quam minimè pallescentem:

lescentē: alioqui latioribus et in ambitu crispis incanisq;
foliis, & incana lanugine pubescentibus virgulis ma-
trem refrunt.

ILLUD etiam rei herbaria studiosos obiter admoni-
tos volui, omnis generis Poly ramulos in terram um-
broso loco depactos, facile radices agere, modò solum be-
ne subactum & repurgatum sit.

DE CHAMÆPITY AVSTRIACA.

CAP. LVII.

ELEGANTISSIMUM est hoc *Aiuga* genus, nec
à quoquam hætenus, quod sciam, observatum.

Numerosos, cū adolevit, profert caules pedales, non- Aiuga Aus-
triaca.
nunquam etiam palmares duntaxat, quadrāgulos, fir-
mos, subhirsutos, frequentibus nodis cinctos, ad quos
utrinque nascuntur folia Chamapitys vulgaris foliis
similia, latiora tamen, & in quatuor aut plures inter-
dum lacinias divisa, supernè viridia & splendētia, sub-
tus nervosa & nonnihil incana, odoris satis incundi, gu-
stusq; calidi, non ingrati tamen: ex singulis alis nascun-
tur ramuli similiter quadranguli, frequentibus foliis
Aiuga vulgari similibus septi, durioribus tamen, qui
deinde alia oblonga in alis foliola, angusta, mucronata,
Libanotidis coronaria senescentis fere amula gerunt:
summos ramos verticillatim ambiūt calyculi rigidi us-
culi, è quibus exeunt flores *Aiuga* tertiæ floribus forma
similes, sed longè maiores & elegantissimi, colore saturæ
purpureæ & violaceo, inferiore tamen labro nonnihil
candicante, & sanguineis guttis resperso: semina in sin-
gulis calyculis plerumque quaterna, oblonga, angulosa,
colore nigro & splendēte: radix nigra, dura, frequen-
tibus fibris capillata, & singulis annis novos caules pro-
ferens.

*Nascitur tenui & nigro solo, in summo iugo pago Rad-
daun imminēti nō procul à Peterstorf, sesquimiliari ab
urbe Vienna satis frequenter : nec usquam alibi obser-
uare licuit. Floret sub finem Maij & Iunij initio, quo
etiam mense semen maturum est.*

VULGARIS porro *Aiuga* flore luteo, tota hac pro-
uincia frequentissima est in agris, & gramineis campis:
sed & *Tertia* multifidis foliis & rubescente flore, qua
etiam Cl. viris *Fuchſio* & *Dodonæo* *tertia* est, multis
harum prouinciarum locis inuenitur.

*Chamaepitys
vulgaria.*

r s

CARO-

CAROLI CLVSII

RARIORVM STIRPIVM

PER PANNONIAS

obseruatarum Historiæ

LIBER QVARTVS.

IACTEO succo manantes plantas à superioribus seungere libuit, & ab iis Quartum nostrarum obseruationum librum auspiciari: quibus aculeatas, reliquarumq. stirpium congeriem subiicere, & omnes quam commodissime poterimus per suas classes distribuere conabimur.

DE SCORSONERA PANNONICA.

CAP. I.

Tragopogi &
Scorsoneræ
differentia.

TRAGOPOGIS adnumerandas esse eas plantas quas vulgo Scorsoneras vocant, nemo est, ut arbitror, in re herbaria mediocriter versatus qui dubitet, cum tota facie illis respondeant. In eo solum differre videntur, quòd illorum radix minimè sit vivax: sed seminis partum subsequente hieme perire soleat: Scorsonera verò perenni sit radice, multosque annos (licet singulis florem & semen proferat) perdurare soleat.

Ad huius genera referendas esse nonnullas stirpes existimo, quas in Pannonia & Austria obseruavi.

Scorsonera
maior.

- I. **PRIORI** angusta sunt folia, Hispanica angustifolia, quæ odorato flore est, proxima, siue Bohemica adeò vicina, ut ab illa differre non putem: caulis, flores, radices la-

S. humilis, L.
Chen. nat. t. 138

lices lacteo succo turgentes, foris nigro cortice tecta, intus candida admodum conueniunt.

II.

Scorfonera
humilis latifolia.

L A T I O R A breuiorâque habet *Altera* folia, *Bupleuro latifolio*, siue *Elaphobosco Mompelliano* haud multum absimilia, crassiora tamen & duriora, quinque nervis, seu venis per longitudinem excurrentibus distincta, caesio quodammodo colore, aliquantulum amaro & feruido gustu: caulis inter hæc assurgit gracilis, pedali altitudine, striatus, raris foliis septus, cui insidet flos superiori similis, luteus, magnus, ex quo semen oblongum, asperum, *Tragopogo* simile, sed minus: radix pollicari crassitudine: interdum maior, longa, nigro rugosâ cortice tecta, intus alba, qua confracta, lacteo succo manat, qui deinde flavescit: superiore capite hirsuta est, & in plura capita plerumque exuberat, unde folia prodeunt.

III.

Scorfonera
humilis angustifolia.

T E R T I A firmatur crassa radice, longa, nigro densâ & rugoso cortice prædita, lacteo succo plena, qua interdum superiore parte in plura capita, quemadmodum secunda protuberat, crassitudine minimi digiti (nouellarum plantarum instar) hirsuta: ex quibus multa exeunt folia *Tragopogo* similia, firmiora tamē, & breuiora, alterius colore: inter ea excrescit humilis palmæ vix excedens caulis aliquot foliolis breuib. septus, cauus, florem in cacumine ferens luteum, alteri fere similem: & semen deinde in oblongis calyculis *Scorfonera hispanica* semini par, minus tamen quod per maturitatem leuissimo aura flatu excutitur, cuiusque arbitrio fertur.

IIII.

Scorfonera
humilis fibrosa radice.

A N G V S T I S etiam constat *Quarta* foliis, *Tragopogo* aut *Scorfonera angustifolia* proximis, carinatis, colore cinereo, digitali longitudine, lacteo succo plenis, amariusculis: ex quorum medio profilit tener cauleculus, dodran-

Comp. det. 2.138

Scorfonera ampullacea

Gerard 2. 203

*didrantal*is, per quem sparsa sunt rara folia aliis minor, quiq. in aliquot ramulos finditur sustinentes capitula aliorum more squammata, quæ in luteos flosculos *Tragopogo* similes, sed minores explicantur, maturitate in pappos evanescentes: radix nigra est multis albis fibris capillata, lateribus propagines præter aliarum morem agens.

V. FREQUENTIA sunt Quinta folia, longa, *Tragopogi* foliis minora & angustiora, inter quæ cubitalis assurgit caulis, canus quidem & ille, sed firmus, durusque, viridis, aliquot oblongis foliis circumseptus, & suprema parte in binos aut plures ramulos divisus, ferentes in oblongis calyculis florem *Scorsonera angustifolia* similem, paulo minorem, & colore ex caruleo purpurascente, incundi odoris & qui pastillorum è benzoino confectorum nidorem emulatur: sera deinde aut octona plurave in singulis calyculis semina, *Scorsonera* seminum amula, quæ matura cum suis pappis vèto excutuntur: radix minimi digiti crassitie, singularis, densò cortice forisque nigricante & rugoso obducta, atque suprema parte hirsuta & villosa, quæ confracta succum exstillat initio lacteum, deinde fulvescentem, gustu primum gummoso, deinde aliquantulum acri: perennis est ut aliarum, & vetustate crassior redditur, atque subinde in plura capita superiore parte extuberat.

2. Similis plane inuenitur in colle oppido *Stamsen* vicino, duobus ultra *Posonium* *Vngaria* celebrem urbem miliaribus: nisi quod *Stamsiana* folia angustiora sunt, calyculi breviores, semenq. crassius & brevius *Cnici* fere semini respondens.

Primum autem genus duntaxat in *Hamburgensi* monte inueni, quodam loco admodum herboso, & arboribus circumsepto. Alterũ, in monte *Badensibus* ther-

mis im-

Scorsonera
maior angu-
stifolia subce-
ruleo flore.

Alia varietas.

S. purpurascens, L.
Claus. hist. 1. 139

mis imminente, vicinisq; aliis. Tertium & Quintum, non modò in Hamburgensi monte qua parte giaber est & tenui duntaxat gramine tectus, quaque Austriam spectat, sed etiam in Prellenberg, Leytenberg, catena illa montium à Calenberg ad Alpes excurrentium, & plerisque Vngariae locis. Quartum in saxis ad Garmingam, ubi copiose nascitur & Iulio floret, solummodo offendi. Florent reliqua genera & Aprili & Maio: semine etiam Maio aut sub Iunij initium maturescit.

PORRO Secundum genus Scorsonera humilis latifolia appellari poterit: tertium humilis angustifolia: quartum, cum eius radix cum reliquarum Scorsonerarum siue Viperinarum radicibus non admodum conveniat, dubito an ad Hieracy genera potius referendum sit. Quintum verò, Scorsonera elatior angustifolia purpureo flore cognominari poterit.

An autem similibus facultatibus praeditae sint haec Scorsonera, quibus celebrem illam, & adeò decantatam Hispanicam pollere aiunt, neminem adhuc periculum fecisse arbitror.

DE HIERACIO PANNONICO.

CAP. II.

INSIGNIS etiam in Hieracio observatur varietas per Pannoniam & Austriam: nam praeter ea genera quae cum aliis Provinciis communia alunt, nonnulla observare memini, quae nusquam alibi sese mihi obtulerunt.

- I. PRIMVM autem locum latifolio dabo, cui quina aut sena sunt folia, humi strata, lata, Intybo sativo latifolio non multum dissimilia, per ambitum nonnihil sinuosa, interdum etiam laciniata, mollia, hirsuta, nigricantibus maculis sepiissime infecta, interdum minime, lacteo succo turgent.

Hypochaeris maculata L.
Sax. fl. 3. 374

turgentia: è quorum medio caulis exit cubitalis, canus, raris foliolis septus, in quo plerumque unus (interdum alter & tertius) flos ex crassiusculo calyce, nigraq; lanugine hirsuto emicat Hedipnoidis flori similis, sed pallidior, piensus, aliquantulum odoratus: semen oblongiusculum, fuscum, papposa coma ut in Tragopogo predictum, quod maturum leuissimo flatu dispergitur: radix illi minimi digiti crassitudine, nigro atque crasso cortice obducta, lactei succi plena.

Inuenitur plerisq; Ungaria et Austria cū superioris tum inferioris montibus, gramineis et apricis locis, siccioribusq; pratis. Floret Maio, semen maturum est Iunio.

II. CUBITALES atque etiam bicubitales interdum sunt Alteri caules, firmi, rotundi, quadam lanugine obsiti, quos confuso ordine multa ambiunt folia tres uncias aut amplius longa, unam lata, per ambitum dentata, mollia, lacteo succo plena: summus caulis in aliquot ramulos finditur sustinentes imbricata capitula è quibus flores prodeunt lutei, denis, duodenis, aut pluribus foliolis per extremum incisus constantes, mediū occupantibus multis luteis fibris: radix minimi digiti crassitie, multis tenuibus fibris capillata, singulis annis augefcens, & ad latera novos, frequentioresque caules proferens.

2. Eius genus inuenitur angustioribus foliis, vix semiciam latis, & graciliore caule, in reliquis conueniens.

III. TERTIO cubitales etiam assurgunt caules, rotundi, superioribus minus crassi, & frequentiores asperioresque lanugine obsiti, quos similiter ambiunt confuso ordine multa folia superioribus angustiora, breuiora, atque etiam duriora, nec minus lacte turgentia: summus caulis diuiditur quoque in ramulos imbricata capitula sustinentes, è quibus exoriantur flores superiori fere similes: radix non adeo crassa quam superioris, sed non minus si-

Hieracium
maius latifolium.

Hieracium
maius angustifolium.

nus fibrosa, nec in nouis prolibus educādis minus fertilis.

Illius etiam genus alterum obseruauimus angustio- 2.
ribus foliis & multo longioribus, licet non minus duris,
quod alioqui tota quodammodo facie ipsi respondet.

Magnam verò affinitatem hoc genus habet cum
Hieracio grandiore apud Belgas secundum publicas
vias inter frutices nascente.

Nascuntur omnia in extremis siccioribus pratis in-
ter vepres, atq. etiam ad ceduarum siluarū margines.

PLANTARVM similitudo facit ut duobus postre-
mis generibus Quartum subiciam, non in Pannonia
natum; sed in Britannia anno 1581. obseruatum.

Cubitales verò interdum habet caules, striatos, digi-
to graciliores, ex viridi purpurascētes, quos nulla se-
rie, sed confusō ordine ambiunt folia, Conyza maiori fere
similia, sed non adeo pingua, lata sede caule amplectē-
tia, in circuitu dentata, & per extremum mucronata:
calyculi summo caule ex foliorum alis emergentes ob-
longis pediculis insident, hirsuti, qui in luteos flores, re-
liquis Hieraciis fere similes sese explicant: eis succedit
semen oblongiusculum, striatum, candicans, quod cum
suis pappis leui aura dispergitur, ut in congeneribus
plantis: radice est perenni, multis oblongis, crassiuscu-
lis, nigricantibusq. fibris constante, quæ singulis annis
numerosiorem caulium sobolem procreat.

Impensè amara est hac planta, nusquā sponte nascēs
mihi conspecta: sed Londini duntaxat in hortis doctiss.
virorum Ioannis Richi & Hugonis Morgani Phar-
macopolarum, qui Cichoreum montanum nancupa-
bant, ex borealibus Britannia regionibus delatam.

Floret Iunio & Iulio, semen Augusto maturitatem
consequitur.

ALIQUOT Quinto sunt folia è radice produntia, V.

uncialis

IIII.

Hieraciū bri-
tannicum

H. pedunculatum

Sm. p. 3. 363

Hieracium
alpinum his-
suto folio.

Chrys. hesl. 2. 141

*H. villosum,
Sm. Fl. 3. 386*

Clus. hist. 2. 141

uncialis fere latitudinis, oblonga, molli crispâq; lanugine admodum hirsuta, & quodammodo incana, lacteo succo prædita: è quorum medio caulis pedalis plerumq; emergit hirsutus, quem per intervalla ambiunt folia superioribus breviora, at triplo latiora, & in mucronem desinentia, non minus quàm illa hirsuta, aut lacteo succo prægnantia: unicum in summo fert capitulum è multis hirsutis & incanis foliis compactum (nonnunquam in lateribus alterum & tertium) quod in florem sese explicat hieraci floribus similem, multis foliis luteo colore præditis constantem, qui deinde in pappos cum suo brevi & nigro semine evanescit: radix nigricat, multis radicantibus fibris prædita est, & singulis annis novos caules profert. Totâ planta admodum amara est.

Invenitur in herbosis Alpium iugis, ubi Julio, interdum etiam Augusto floret: at in hortis Maio, semen verò Junio perficit.

VI.

Hieracium
montan.

SEXTI radix digiti interdum crassitudinē aequat, longa, nigricans, tenuibusq; fibris prædita, summa parte in plura aliquando capita extuberat, quæ summa tellure sena aut octona oblonga folia semuncia fere lata, & nonnihil incana proferunt: è singulis capitibus prodeunt inter folia singulares cauliculi, duri, nudi, dodrantales aut palmares, unicum florem sustinentes è multis oblongis & per extremum inflexis foliis luteoq; colore præditis constantem: quo defluente, semen oblongiusculum cum pappis suis à vento excutitur.

In omnibus illis montibus à Calenberg Danubio imminenti ad Alpes excurrentibus nascitur.

Floret Maio.

2.

Eius varietas.

Aliud eius genus invenitur, cuius folia nonnihil in lateribus laciniata sunt, quemadmodum Leucoij marini ferme folia, minus incana, flos magis aureo colore rutilat,

tilat, alioqui per omnia simile. Vtriusque planta lacteo succo plena, & amariusculo gustu est.

Ex radice obliqua & rugosa, minimiq; digiti crassitie, & multis fibris donata, aliquot extuberant capita, unde sena aut plura enascuntur folia, unius, duarum, & trium unciarum longitudine, semunciam lata, crassiore nervo secundum longitudinem excurrente, mollia, breui incanaq; lanugine prædita, & infima parte admodum laciniata & angustiora, superna verò latiora & dentata duntaxat, lacteo succo turgentia: è quorum medio bini aut terni emergunt cauliculi palmares, enodes, foris laeues, intus concavi sustinentes flores luteos Quinto generi similes, colore verò aliquantulum saturatiores, qui maturo semine tenui, longiusculo & nigricante in pappos abeunt.

VI I.

Hieracium montan. laciniato folio.

Crescit in Leytenberg, floretq; Iunio.

SUPERIORIBVS coniungendum est pusillum VIII. illud Hieracy genus, cuius descriptionem & iconē etiam Londini communicavit 1581. V. C. Thomas Pennans his verbis.

Hieracium minimum planta dodrantalis aut paulo altior, radice singulari, tenui, alba, paucis fibris vestita: folia ab radice quinque, sex, septem, quandoque plura, bellidis fere, sed paulo longiora & serrata: è quorum medio caulis exit vnicus, quandoque duo, vel tres, foliis omnino vidui, fistulares, iuxta radicem rubentes, interdum versus summum ramosi, ramis iuxta exortum rubentibus: caules omnes versus capitula, cōtra fere quàm in aliis plantis extuberant crassioresq; fiunt, singuli singula capitula globosa sustinentes, ex quibus flores parvi, lutei, ex apicibus constantes, & tandem pappescentes exoriuntur. Lactescit & amariuscula est.

Hieracium minimum.

Provenit inter segetes locis parum arenosis & terra friabilis

Cerv. herb. 2. 142

Cens. hist. 2. 142

Lapsana presella, Willd.
Hypocis minor, L.
Sm. fl. 3. 377

friabili: frequens in Anglia multis in locis, aliàs nusquam nisi in agro Heidelbergensi unico tantum loco, me vidisse memini. Iulio & Augusto floret.

DE SONCHO.

CAP. III.

HABD vulgaria aliquot Sonchi genera per Pannonias & Austriam nascuntur, quæ silentio minime premenda existimavi.

I.

Sonchus la-
nis ceruleo
flore.

CVBITALI aut ampliore excrescit Primus caule, rotundo, striato, hirsutoque, intus concauo: quem ambiunt multa folia, ampla, lacteo succo plena, aliquot profundis laciniis utrinque diuisa, per extremum mucronata, & latiore pediculo caulem amplectentia, atq. nonnihil in ambitu dentata, subtus aliquantulum incana: plurimos in summo caule flores profert purpurascentibus & hirsutis pediculis inherentes, vicenis foliis constantes, Sonchi levis vulgaris floribus non dissimiles, sed colore ceruleo elegantissimo, qui per maturitatē in pappos cum semine exiguo cinereo evanescent: radix pollicari crassitudine, oblonga, non in profundum acta, sed obliqua, candicans, dura, & veluti internodiis distincta, multasq. circumquaque fibras crassas agens, vixax, & singulis annis novos ex latere caules profrens.

Copiose nascitur in Durrenstein locis umbrosis, in Etschero, pauloq. supra Gamingam, item in Sneberg & Snealben, apud rectorridū illum & pumiliū pinastrum. Floret istic & Iulio & Augusto, quo mense etiam semen perficit. In hortos translatus, maioribus multo, imò interdum mense Iulio denuo floret.

II.

Sonchus la-
vis purpur.
flore.

NON multo minores profert Alter interdum caules, graciliores tamen, neque striatos aut hirsutos, aut intus vacuos, sed plenos & firmos, satis tamē fractu cōsumma-

cer:

Class. bot. 2. 147

S. palustris, L.
Bot. 12. 3. 342

ces: hos ambiunt minora quã superioris folia, neq. adeò laciniata, angustiora præterea, in medio latiuscula, deinde sensim in mucronẽ desinẽtia, & in ambitu dentata, succo lacteo prægnãtia, gustu amaro: in summis foliorum alis exeunt tennes firmiq; ramuli, quaternos aut quinos ferentes in oblõgis calyculis flores, quinis foliolis per extremum laciniatis constantes, colore purpureo, aliquot intus staminulis, qui deinde in pappos cum suo semine abeunt: radix fibrosã, perennis, altera minor, novos caules singulis annis proferens.

Crescit cum superiore paulo supra Gamingam copiosissimè: crescit & alibi, sed minor, veluti in Pannonia & Hercinia silva. Floret plerumque Iulio, aut paulo maturius interdum.

III.

Sonchus la-
uis altissimus

HUMANAM altitudinem superat Tertius, caule pollicari crassitie, firmo, striato, leui, nec ullis spinis aspero, quem frequentia folia quatuor aut binis interdum, laciniis equaliter respondentibus diuisa, lata basi & utrinque appendices habente amplectuntur (de iis loquor quæ in infimo & medio caule sunt, suprema enim nullas lacinias habent) omnia spinis in dorso carentia, dura tamen, & in ambitu creberrimis & asperis denticulis serrata, supernè viridia, infernè subcinerea, lacteo succo plena: supremus caulis hirsutus est, & in aliquot ramulos diuiditur, qui flores equaliter & quasi umbellarum ritu nascentes sustinent, non magnos quidem pro stirpis tanta amplitudine, sed Sonchi laevis flore ceruleo vel Hieracy floribus pares, similiter è calyculo hirsuto prodeuntes, multis luteis & per extremum incisiss foliolis discum siue orbem ambientibus constantes, & numerosis in medio staminibus aureis, qui deinde maturi in cãdidam lanuginem resoluantur, in qua latet semen primi generis semini simile, striatum, cinereum,

reum, quod cum sua lanugine à vento rapitur: radix crassa, candicans, fibris donata, singulis annis novos stiones proferens, & ad latera adnatis se propagans.

Inuenitur in paludosis salicetis & harundinetis iuxta piscinas, & stagnantes aquas, veluti supra Badam Austria, via qua itur Neapolim, & supra Triebs Winckel pagum. Floret Julio.

DE CIRSIO PANNONICO.

CAP. IIII.

NON minus varia inueniuntur Cirsij genera, quorum (quæ ab aliis minimè descripta comperiemus) historiam hoc capite pertexemus.

QVINA aut sena statim à radice promit folia circiter tres, uncias longa, unam lata, sensim in mucronem desinentia, latiore verò basi, subhirsuta, et crebris spinulis per circumferentiam prædita, colore casio: ex horum medio caulis emicat pedalis, aut cubitalis, tenuis, firmus, lanugine quadam obsitus (per quem sparsa sunt folia superioribus minora) unicum in summo plerumque, nonnunquam alterum & tertium ferens caput multis squammulis imbricatim compactis, & nonnihil purpurascens atque acutis asperum, quod in stamineum florem expanditur reliquorum cirsiorum modo, colore purpureo: semen etiam illis simile: radix multis nigricantibus & duris fibris prædita est, eamque hirsutam veterum foliorum nervi & vestigia faciunt.

I.
Cirsium pra-
tense.

Nascitur inter arbores in declivi montium supra Sopronium Pannonia urbem, at montanis pratis quæ ad Danubium extenduntur multo abundantius.

Iunio floret, & subinde semen profert.

Non minus est elegans Cirsij genus, & haud dubiè proximè huic collocandum, cuius descriptionem & iconem

nem

Clav. bot. 2. 148

*Anicis pannonica, Willd.
Carduus pannonicus, Huds.
Syn. fl. 3. 293*

nem mihi anno 1581. Londini communicavit C. V.
Thomas Pennæus Londinensis medicus.

Planta est caule singulari, cubitali aut ampliore; fo-
lia per caulem alterna, longa, in ambitu spinulas, mi-
nimèque pungentes habentia, quorum supina partes vi-
rent, prona albicant, & cana lanugine obducuntur: in
summo caule capitulum unum carduorum modo, quasi
ex squammis mucronatis compactum, florem sustinens
satis magnum ex multis apicibus, colore ex rubro pur-
purascente ac tandem in pappum abeuntem: radix est
nigricans, fibrata, quandoque per magnas fibras sese
propagans. Floret Iulio & Augusto.

II.
Cirsium brit-
tanicum.

Prouenit in pratis ad radices montis Englebrov to-
tius Angliæ celsissimi in Comitatu Eboracensi.

MULTA etiã profert Tertiũ folia, oblonga, III.
Centaurij maioris nõ laciniatis foliis propemodum simi-
lia, brassica colore & virore, satis carnosæ, & in circui-
tu crebris aculeis prædita: è quorum medio caulis dein-
de emergit cubitalis aut amplior, striatus, quem alter-
natim ambiunt folia superioribus minora, lata basi
cum amplectentia, & membranas quasdam alas, ad
proxima folia secundum caulis, cui adnatæ sunt, long-
tudinem producẽtia, quæ causã est, ut caules quodam-
modo alati videãtur: summus caulis in hispidum, mul-
tisque squammulis imbricatum caput desinunt, quod
tandem in florem stamireum colorẽq. purpureo ruben-
tem explicatur, & nutat: in superioribus interdum alis
nascuntur ramuli quadam lanugine obsiti, similes susti-
nentes flores, qui deinde in papposam lanuginem resol-
vuntur, & mènque in ea reliquis simile occultant: radix
minimi interdum digiti crassitudine aliquot fibris do-
nata, perennis & singulis annis propagines è lateribus
fundens.

III.
Cirsium mæ-
tanum.

Cirs. mar. 2. 148

*Cirsium heliophyllum, Ledeb.
Sm. fl. 3. 392*

Crescit in Pannonia quibusdam siluis, & aliis ad alpes tendentibus, ut supra Posonium, Nemethwywar, Badensésque thermas. Floret Iunio.

Eius meminit Dodonæus in Appendice ad Purgantium historiam.

IIII.

Cirsium mō-
tan. 11.

VULGARE iisdem locis etiam est, quod in Belgica hortis ali memini, foliis aliquantulum laciniatis, & superiore paulo mollioribus, similibus fere floribus, caule striato, & perenni etiam radice.

V.

Cirsium ma-
ximum inca-
na folio, bul-
bosa radice.

AD Cirsij proculdubio genera referendum est id Cardui siue Spinae molle genus, quod in bicubitalem & maiorem interdum altitudinem excrescit, pollicari caule, striato, incana tomentacea que lanugine obsito, folia- que habet superioribus maiora, carnosiora que, & succi plena, viridia, in ambitu dentata, mollibusque spinis obsita: capita in summo caule summisque ramis maiora iam descriptis, quæ in stamineos purpureo colore niten- tes flores expanduntur; iique deinde maturi in pappos resolvuntur: radix multis crassis fibris Asphodeli bul- bis fere similibus & oblongis firmatur.

Nascitur in montanis pratis, atq. etiam ad piscina- rum vdos margines, & inter salices amerinas et harun- dines. Floret Iulio.

Nardus mon-
tana Mom-
pelliana.

Similem plantam, sed longè minorem in pratis agri Mompelliani olim eruere memini, quam tum nonnulli pro montana Nardo nobis obtrudere volebant.

Κίρσιον porrò nomine Græcis, Cirsij Latinis commodè nuncupari meo iudicio hæc stirpes possunt.

An verò Cirsij veterum facultatibus respondeant, ignorare me fateor. Neque etiam Dioscorides suo Cir- sio vllas tribuit vires, nisi quas ex Andrea descripsit.

NON minus porrò vulgaris agro Viennensi, mul-
tisque

risque Pannonia locis est quàm in Zelandia, Flan-
dria Hollandiaq; maritimis; Spina illa quam Clariss.
Dodonaus inter Cirsij genera tertio loco recenset, ma-
gno, nutantēque, & sp. noso admodum capite, quod in
florem multis purpureis elegantissimisque staminibus
constantem explicatur: floreiq; cum reliquis Cirsij ge-
neribus junio, quibus etiam persimile semen habet. Id
flore variare aliquando memini.

Cirsium tes-
tium Dodo-
nai.

DE CARDVO MOLLI.

CAP. V.

CARDVI nomine has stirpes etiam appello, tamen
inter Acanacei generis plantas minimè recensenda vi-
deantur, cum nullo spinarum vallo munita sint: propter
similitudinem tamē quam cum mollioribus quibusdam
vulgaris notitiae carduis habent, in eorū classem reieci.

PRIMVS multa secundum radicem folia habet,
cum humi iacentia, tum surrecta, infernè cana mollique
lanugine obsita, supernè virentia, admodum laciniata,
& ad medium usque nervum dissecta, Calcitrapa mol-
lioribus & tenebris foliis ferme similia, nullis tamen spi-
nis horrentia, gustu primum exsiccante, deinde ama-
riusculo: è quorum medio caulis unus aut alter assur-
git cubitalis aut amplior, teres, rotundus, striatus, pur-
purascent, & molli quadam lanugine obsitus: inferiora
folia per caulem sparsa, sunt etiam laciniata, licet aliis
minora, quae vero supremum caulem vestiunt, oblonga
sunt & angusta, & nullis laciniis divisa, sed mucrone
plerumque purpurascēte: extremi caules in aliquos
interdum ramos dividuntur (magna tamen ex parte
singulares sunt, unicuiq; sustinent caput) qui capitula
sustinent ex multis tenuibus squammis imbricatis dis-
positis compacta & molliter echinata, quorum medium

I.
Carduus mol-
lis laciniato
folio.

occupat flos stamineus & hirsutus coloris purpurei, elegantissimi; flore flaccido & enanido succedit semen angulosum; radix digiti crassitudinem nonnunquā aequat, subfusca, longa, aliquot fibris donata.

Inuenitur tota illa catena montium, quæ à Calenberg & Danubio ad Alpes usque extenditur, & deinde per Leytenberg, rursumq; per Prellenberg & Hamburgerberg ad Danubium duobus supra Posonium miliaribus reflectitur. Floret autem Maio, semen perficit Junio & Julio.

PEDALI assurgit alter caule, utcumque crasso, striato, & nonnihil lanuginoso: folia illi circa radicem maiora, Lapathis fere similia, aut illius planta potius foliis quam vulgo Totam bonam siue Bonum henricum cognominant, quæ pediculo adhaerent latiora & veluti angulosa, extrema verò parte mucronata, in ambitu nonnihil sinuosa, & mollibus veluti aculeis obsita, supina parte virentia, prona verò omnino incana, foliorum alba populi modo, & densa lanugine obsita, gustu primum exsiccante, deinde amariuscule, quæ verò caulem amplectuntur, minora sunt & angustiora; ex quorum sinu circa summum caulem ramuli exeunt, terna, quaterna, aut plura sustinentes capitula squammata, Cyani aut Iaceæ capitulis respondentia, quæ, dum expanduntur, florem promunt ex ceruleo purpurascentem, & semen deinde continent lanugine inuolutum cyano fere simile, sed maius aliquantulum, candicans: radix nigra, aliquot tenuibus fibris donata, & dura, è lateribus propagines spargit.

II.
Carduus
mollis lapathi folio.

Hunc erui circa secundum Sneberg excelsi admodum montis iugum inter saxa nascentem cum Auricula ursi lutea, & deinde in Etschero. Floret Julio, & in horto repositus semen protulit Augusto, deinde perist.

Card. mol. 2. 52

S. asperus, L.
Sm. fl. 3. 303

Serratula asperus, L. f.
Law. 6. 577

periit. Vbi tamen sponte nascitur, vinax est: nam superioris anni caules adhuc retinentem cum floreret deprehendi.

HVMILIOR hic est, neq. palmarum altitudinem excedit, caule fere perinde crasso quemadmodum superior, multisq. oblongis & angustis foliis exornato, superne etiam virentibus, inferne vero incana lanugine vestitis (non tamen adeo veluti superioris) & quasdam molles spinas per oras obtinentibus, sapore etiam amaro et initio adstringente: summo cauli insidet singulare capitulum, superioribus maius, squammatum, ex quo flos multa lanugine ex caruleo purpurascens pubescens exilit: semen observare non potui: nam tamen aliquot stirpes in horto magna diligentia excoluerim, ad frugem tamen non pervenerunt, sed paulatim flaccescentes omnino tandem contabuerunt & perierunt: radix nigra est, multisq. nigricantibus fibris praedita, & subinde nova germina e lateribus producit.

III.

Cardus
mollis humi-
lis & angu-
stifol.

Crescit in summis Snealben iugis cum Auricula quarta quae flore est coloris carnei: floretque Iulio & Augusto.

VIDETUR Prior notus fuisse Gesnero, atque Benedicto Aretio, ex relatione Simleri ad calcem Commentarij de Alpibus, qui eum sic describit.

Edeldistel, Cardus inter carduos speciosissimus, folia habet mollia, ab una radice, per caulem rara, quae referunt folia herbae quam Mosblumen nominamus: altitudine cubiti in altum assurgit caulis: capita in summo sunt singula, interdum bina, carulea, quandoq. alba, interdum purpurea, color collucet mixtus viridi tum in capitibus, tum in supremis foliolis. Mollis est tota, & etiam spinis quas emulatur, nam non pungunt. Radix subest longa & bifida.

Edeldistel
Gesneri

Cardus eriocephalus
w. 2. 1669
Sm. p. 339

Etiam florum varietatem in meo non observavi, sed toto illo quem dixi tractu, unius solummodo coloris fuit florem, nempe purpureum elegantissimum.

CARDV etiam mollis genus elegans, præ altum & radice serpente videre memini in cultissimo horto C. V. Ioachimi Camerarij Noribergensis medici: cuius descriptionem cum plerisque aliis summa diligentia observatis in studio forum rei herbarie gratiam brevi in lucem emissurum speramus.

Carduus mollis Camerarij.

MVLTI porro Pannonia locis, præsertim verò ad Neuberg in Styria, & similium Alpium radices nascitur Eriocephalus ille carduus, vulgo Herbariorum satis notus, quem flore variare observavi: nam licet plerumque purpureus sit, interdum tamen etiam albus conspicitur.

Carduus eriocephalus.

Huius varietas.

Eum qui est flore purpureo, sed longè humiliorem aliquoties eruere memini agro Salmanticensi in Hispania, cuius semen amicis in Belgicam misi cum hac inscriptione, fortè Corona fratrum, quoniam multis notis respondere conspiciebam ei plantæ quam monachi in Mesuem commentatores sibi in Hispaniis observatam, Coronam fratrum appellassent, quod rami equali altitudine nascentes, & suis capitibus eriophoris onusti, medium caput maiusculum summo cauli innatum, quodammodo in orbem cingerent, ut monachi suum abbatem aut priorem solent. Ex eo tempore Corona fratrum nomen apud Belgicos herbarios hac spina obtinuit.

Coronatum.

CRESCVNT & iisdem locis, & aliis plerisque Pannonia montibus Carlina siue Chamaleonis vulgo nuncupari bina genera. Vnum flore amplo, albo: quod nonnunquam in pedalem caulem assurgit, interdum verò prorsus est æxaulon. Alterum etiam sine caule, mino-

Carlina mont.

Carlina minima.

re capite, purpurascente flore, & mollioribus magis
virentibus & angustioribus foliis.

DE ERYNGIO PANNONICO.

CAP. VI.

PECULIARE quoddam Eryngij genus alit Pan-
nonia & Austria, præter vulgare singulis notum, &
omnibus provinciis frequens.

Eryngium sa-
uifolium.

ID autem bicubitalem aut ampliorem habet altitu-
dinem, caulem firmum, striatum, medulla alba plenum,
& veluti nodis distinctum, præsertim qua parte folia
eum lata & membranacea sede amplectuntur, quæ sunt
tres uncias aut amplius longa, duas lata, viridia, ve-
nosa, in ambitu serrata & aspera, subamaro calidius-
culoque gustu: quæ verò secundum radicem sunt folia,
oblongis pediculis innituntur, longioraque & latiora
sunt: summus caulis in aliquot alas diuisus est, foliaque
breviora habet, in profundas lacinias diuisa, & mollibus
spinis prædita: summa deinde ala in aliquot ramos desi-
nunt ferentes echinata capitula spherica ferè rotundi-
tatis, in quibus multi carulei flosculi albicantibus sta-
minibus præditi, & sub capitulis nouem aut plura ob-
longa & aculeata foliola stella modo expansa: ipsa verò
capitula cum summis ramulis supremaque caulis par-
te, interdum vetustate caruleum omnino colorem con-
trahunt: radix in nouellis plantis digiti crassitiem & lon-
gitudinem æquat, aliquot fibris donata, foris subfusca,
intus alba, carnosa, satis dulci sapore est ut marini E-
ryngij radix, quæ vetustate multo amplior redditur, &
in multas alias radices extuberat, singulis annis ex la-
teribus plures cautes proferens.

Inuenitur frequēs in pratis ad Danubium sitis cum
Aspa-

Asparago, & in hortis repositum feliciter provenit. Floret Iunio & Iulio.

Simile plane in Silesiacis montibus sponte provenire audio: nec huic fortè ab simile est, quod Pena & Lobelius in adversariis describunt. Idem verò prorsus est cum eo quod Matthiolus planum nuncupat, demonstratum illi primum à C. V. Paulo Fabricio Medico & Caesaris mathematico.

DE TITHYMALO Characia Pannonico.

CAP. VII.

MULTOS ab una radice profert caules, pedales, interdum etiam cubitales, firmos, laeves, infima parte nonnihil purpurascences, & foliorum quæ deciderunt vestigiis notatos: hos deinde ambiunt confuso ordine disposita folia crassiuscula, lenia, duarum interdum unciarum longitudine, mucronata: summi caules in multas virgulas inter folia emergentes diuiduntur, quæ bina subrotunda foliola, & quasi vasculum siue labellum imitantia sustinent, in quibus flores reliquorum Tithymalorum floribus similes, qui cum suis virgulis & vasculis pallido subluteo colore præditi sunt: succedunt triangula capitula semine plena: radix longa digitiæ crassitudinis, infima parte in aliquot fibras diuisa. Maturro semine caules singulis annis emoriuntur: nono autem vere aliæ à radice germinant, qui subsequente anno flores ferunt.

Nascitur plerisque Pannoniæ locis: sed agro Usennensi tanta copia in gramineis & siccioribus pascuis, ut Iunio mense (tum enim floret) omnino pallescere videantur. Tota planta lacteo succo turget, quemadmodum reliqua Tithymalorum genera.

Eryngium planum Matthioli.

Tithymalus characias pannonic.

DE SYMPHITO TUBEROSO.

CAP. VIII.

ANGULOSUM & quodammodo pentagonum habet caulem, rarissime pedalem altitudinem superantem, succi plenum, per quem rariora quam in Symphito maiore sparsa sunt folia, illisque minora, teneriora, & minus aspera, insipido sere gustu: flores in summis ramis pallidos, oblongos, Symphiti maioris floribus forma similes, concavos, extrema parte in quinque crenas divisos, quinque staminibus in medio flore veluti in umbonem tendentibus, protuberante in medio stilo, nullo odore: calyculos deinde maioris Symphiti modo, in quibus semen Echii semini non dispar: radicem longam, teneram, minimi digiti crassitudine, exguis fibris capillatam, & multis locis extuberantem: pediculi, calyces, caules angulosi, & folia hirsuta sunt.

Symphitum
tuberosa ra-
dice.

Inuenitur in omnibus Pannonia & Austria silvis umbroso loco, praesertim vero sub fruticibus, atque etiam supra Drauum flumen in Greben saepius memorate arcis montanis. Primum innotuit Belgica incolis anno 1568. missa ab Alphonso Pancio Machliniam nobis planta.

Eius historiam & iconem minimè dedissem, nisi aut negligenter ab aliis descripta, aut non satis scite expressa fuisset: tamen si & in hac exprimenda pictor oscitantia merito accusari possit.

Symphitum

DE PULMONARIA.

CAP. IX.

PULMONARIA vulgo nuncupata, cuius folia I.
 candicantibus maculis insignita sunt, & flos niveo colo- Pulmonaria
maculis in-
signita.
 re interdum variat, copiose multis Pannonie & Au-
 strie silvis sponte nascitur, tam inter Krumpach &
 Gleissfeld, tum in Viennensis atque Leytani saltus va-
 riis locis. De ea, quandoquidem ab aliis descripta est,
 sermonem instituere non volo: sed de aliis duobus gene-
 ribus, quæ ante quàm in hanc provinciam venirent, mi-
 bi conspecta non fuere.

EXIIT unum primo vere, florúmque thyrsum fere II.
 ante folia promit, quæ sunt angusta & hirsuta, Buglossi Pulmonaria
angustifolia
ceruleo flore.
 silvestris, Echivæ aut Anchusæ foliis non absimilia,
 molliora tamen, neque tam aspera lanugine hirsuta, nullo
 pediculo prædita, sed medium caulem amplectentia, qui
 paulatim succrescens, angulosus & hispida, interdum
 nonnihil purpurascens, in pedalem tandem altitudinem
 excrescit: flores in pentagonis calyculis, & in quinque
 laciniis divisis, purpurascensque & hirsutis, oblon-
 gi, concavi, floribus Buglossi hortensis, aut Pulmonariæ
 vulgaris forma similes, qui per oras in quinque orbicu-
 lares fere laciniis divisi sunt, colore, ante quàm aperian-
 tur, ex purpura rubente, deinde quando explicati sunt,
 ceruleo adeò eleganti, ut Gentianellæ vernæ floris ve-
 nustatem si non superare, attamen emulari videantur,
 odore nullo: ij maturi decidunt integri, quemadmodum
 Buglossi hortensis & similium flores, atque calyculum
 inanem cum stilo & quatuor seminum rudimento relin-
 quunt, quod tandem maturum nigri coloris est, echij aut
 buglossi vulgaris semini respondens. Adnascuntur dein-
 de secundum caulis pedem alia hirsuta folia, angusta,
 palmari

P. angustifolia
 Clus. herb. 2. 169
 Sm. Fl. 1. 262

Pulmonaria asperula
 Lam. 5723r

1790.

paluari aut ampliore longitudine echij aut anchusae foliis latiora mollioraque, ex quorum medio (licet sicca sint) subsequente vere prodit caulis suis venustis floribus onustus: radix crassis carnosisque fibris praedita est, uti Pulmonaria prima maculoso folio, initio candicantibus, & per vetustatem foris nigricantibus, sapore dulci.

Nascitur passim per Pannoniam & Austriam inferiorem in montanis & caduis silvis, atque distissime floret.

INVENITUR & quibusdam Pannoniae locis Alia III.
superiori fere similis, nisi crassiore maioremque caule, & latioribus foliis praedita esset, floresque haberet, non ut illa Pulmonaria
rubro flore.
caeruleos, sed pulcherrime rubentes: alioqui & radice & temperamento conveniunt.

Huic omnino respondens cum forma tum amplitudine alia est, cuius flores primum rubent, ut in priore 2.
Pulmonaria, deinde caerulei saturatioris coloris fiunt. Eius varietas

Crescunt haec ad caduarum silvarum margines, umbrosis locis, atque eodem cum secunda tempore florent.

DE ANCHUSA FLORE EXALBIDO.

CAP. X.

NUMEROSA sunt illi folia, palmari longitudine, Anchusa ex-
angustz admodum, & pungente lanugine omnino hirsuta: e quorum medio caulis assurgit secundo anno pedalis, albido flore
interdum etiam cubitalis, crassiusculus, firmus, hirsutus, multis alis brachiatus, in quibus breviora multo folia atque etiam hispida: extremis ramis vaginulis hirsutis & asperis flores prodeunt Symphiti maioris floribus quodammodo similes, albi, aut ex albo nonnihil pallifcentes, in angulos quinque divisi, quibus excussis semen in vaginulis conspicitur viperino capiti aut echij semini simile: radix minimi digiti crassitie, nigro

cortice obducta, quo sublato omnino rubet, & elegantissimo colore inficit: adeo autem carnosae est, ut radicum buglossi vulgaris modo condiri possit, dulcis tamen & insipida.

Arido & salebroso nascitur solo in monte Badensibus thermis imminente, & apud Carnuntum Pannoniae olim amplissimam urbem, nunc vile oppidum Petronella vocatum, maxima copia, & plerisque aliis Pannoniae & Austriae siccis & aridis locis. Floret Maio, & semen Iunio profert: deinde perire arbitror ut echii genera.

DE ECHIO.

CAP. XI.

VARIA praeter vulgare, quod florem subcaeruleum fert, agro Viennensi & vicinis locis frequentissimum, & interdum etiam omnino album, sunt hic Echii & elegantia genera.

PRIMUM pedalem habet caulem, striatum, hirsutum, foliis echii aut buglossi silvestris, molli lanugine hirsutis, & inaequaliter eum ambientibus praeditum, superiore parte in multas alas diuisum, quae deinde in breues ramulos sese findentes, multis concavis flosculis extrema parte in quinque crenulas diuisis, coloreque ex atro purpurascente praeditis onusta sunt, quae vasculis molli etiam lanugine hirsutis, & inter folia latentibus prodeunt: semen ut in huiusmodi generis plantis, viperino capiti simile: radix oblonga, minimi digiti crassitudinem interdum aequat, foris fusca paucisque tenuibus fibris praedita est, capite, unde caulis prodit, extuberante, & praecedentis anni caulis vestigia seruante: premanfis foliis, nullum initio manifestum saporem deprehendas: sed postea nonnihil caloris habere videntur.

I.

Echium pullo
flore.

Lycopodium pulla, L.
Caus. herb. 2. 1849

E. vulgare, L.

Comm. 8. 668

E. vulgare, L.

Chrys. herb. 2. 164

Crescit multis locis Vienna vicinis, atque etiam tota inferiore Austria & Pannonia parte siccioribus pratis & gramineis locis ad collium radices, atq. etiam in ipsis collibus nudis & tenui duntaxat gramine obsitis.

Floret Maio.

II.
Echium ru-
bro flore.

OBLONGA habet Alterum & angusta folia, hirsuta, humi strata, vulgaris echii foliis similia, paulo tamen latiora: caulem modò pedale, modò cubitale, firmum, striatum, hirsutum, maculisq. purpureis respersum, quem còfuso ordine multa ambiunt folia superioribus breviora & angustiora, non minus tamen hirsuta: summum caulem exornant multi breues ramuli in se veluti conuoluti, atque Scorpiuri in modum inflexi, pleni florum vulgari echio similium, sed colore rubro eleganti, qui proximè caulem primum aperiri incipiunt: excusso flore, semen in calyculis nigrum, capiti viperino simile ut in aliis echiiis, sed minus: radix satis longa, dura & lignosa, nigro cortice tecta, summo capite multos interdum caules promens, sed plerumque unicum solummodo.

Maxima copia siccis pratis supra & infra Sopronium Vngaria urbem, nec usquam alibi hanc plantam obseruavi Maio florentem, nunc intensiore nunc dilutiore colore preditam.

DE CYNOGLOSSO PVMILO.

CAP. XII.

Cynoglossum
pumilum.

INTRA pedalem plerumque consistit amplitudinem hac planta, tametsi nonnunquam eam superet, cauliculo singulari, tenui, firmo, rotundo, hirsuto, inferius purpurascente, superne virente, per quem sparsa sunt inaequali situ foliola vnciatia, angusta, eminente dorso, molli lanugine hirsuta, colore cinereo fere, gustu calidiusculo: summi cauliculi in aliquot ramos diuiduntur, qui

L. purpureo *gerardianum*, L.
Sm. H. 1. 1. 2. 2.

qui Scorpiuri modo cōtorti flosculos ex foliolorū opposito proferūt buglosso aut cynoglosso vulgari similes, sed lōgè minores, colore caruleo: quibus succedūt quaterna simul iuncta atque in umbonem protuberantia semina, cynoglossi vulgaris seminum instar, sed admodum exigua & echinata: radix oblonga, tenuis, raris fibris donata, quæ annum duntaxat superesse, & post semen perire solet.

Prouenit ad viarum & agrorum margines circa Viennam, in nudis & salebrosis iugis urbi vicinis, & plerisq. aridis Pannonia locis ad agrorum etiam margines. Floret Maio & Iunio.

FREQVENS etiā admodū est in siluula ad Lachn primo ab urbe Vienna miliari, & Viēnensis saltus aliorumque montium urbi vicinorum radices inter frutices Lithospermum illud maius vulgo nuncupatum, cuius sarmenta humi fusa subinde fibras agunt, & mirè se propagant.

Lithospermū
repens.

Lithospermū
legitimum.

Nec minus frequens variis Pannonia & Austria locis aliud Lithospermi genus legitimum, semine candido, quo officina utuntur.

Rubia sativa.
Asperula odorata
Asperugo.
Mollugo.

SED et in quibusdā Pannonia pratis, veluti inter Posonium & Tüben ultra Danubium sponte nascitur Rubia sativa & legitima: in siluis verò, Asperula flore odorato, & in caduis Asperugines & Mollugines, quarum una est quæ multis geniculis constat, foliaque habet ceteris molliora: hanc Rhizotoma à geniculorū non modo frequentia, sed à facultatibus etiam Gliedkraut cognominant: etenim eius decoctum ad fouendos & confirmandos artus admodum utile esse ferunt.

De TRACHELIO siue Rapunculo alpino.

CAP. XIII.

TRACHELII & Rapunculi varia his in regionibus nascuntur genera. Etenim nulla sunt silua montosa, qua Trachelium illud foliis urtica subcaruleo flore non alant: sublimiora inga ut Sneberg & similia etiam id quod albo flore variat: aliud praterea genus mollioribus foliis, & oblonga minorum florum spica anteriore parte spectantiam, cuius radix alioqui crassa & edulis tenuibus fibris mirè serpit, & subinde novas plantas generat, cuius rei causa rei herbaria studiosis est exosa: illud item genus campanula quod Matthiolus Phyteuma esse credidit nunc caruleo nunc albo flore varium: & Rapunculos vulgares, & alios alopecuroides omnibus propè siluis familiares, spica vel alba aut violacea spectabiles, Herbariis satis notos. At hoc capite duntaxat eas stirpes describemus quæ ab aliis nondum prodita sunt.

Trachelium
xima varie-
tas.

PRIOR dodrantalis est plantula, cauliculo striato, in plures ramulos diviso, quorum singuli sustinent florem satis magnum, concavum, campanula modo effectum, in quinque angulos desinentem, quemadmodum in vulgari Trachelio aut Campanula vulgo dicta, cinereo colore preditum: quibus succedunt capitula satis magna, trigona, deorsum spectantia, qua continent semen vulgari trachelio simile, sed minus & exalbidum: folia quæ per cauliculum sparsa sunt, latiuscula basi eum alis amplectuntur, & in oblongum mucronem desinunt: quæ vero summa tellure nascuntur, latiuscula sunt, & oblongiore pediculo pradiata: radix pro planta exilitate satis magna, candicans, superiore parte in plura capita exuberans, & quibusdam fibris hirsuta. Tota planta lanugine pubescit, lacteoque succo abundat.

I.
Trachelium
pumilum al-
pinum.

Nascitur

Nascitur in Sneberg & vicinarum alpium iugis: florētque Iulio.

II.

Trachelium
O. p. 661 d. c.

MULTA habet *Altera* folia angusta hirsutaque, Echij fere foliis similia: inter quæ oritur pedalis caulis, firmus, minimi interdum digiti crassitie, striatus, & multis angustis, oblongis, hirsutisque foliis septus: à cuius medio ad summum thyrsus, seu potius florum inter foliola latentium crassa spica pulcerrimo ordine disposita nascitur, Trachelij aut Rapunculi similium, sed minorum & pallescente colore, qui evanescentes in capitula transeunt, exile subflavumque semen continentia: radix crassa est, digiti amplitudine, rugosa, candicans, & aliquot crassioribus fibris donata. Tota planta lacteo succo turget.

Oritur in Sneberg & aliis vicinis iugis: observavi etiam in ascensu Neuberg ad silvulam quæ in editiore tumulo est supra monasterium.

Floret Iunio Iulioque.

III.

Campanula
minor alpi-
na.

ALUNT etiam summa illa iuga, præsertim in rupibus & precipitiis Campanula vel Rapunculi genus, cuius radicales fibrae admodum serpunt & vicina loca occupant, subinde germinantes & novas stirpes procreantes: ea initio orbiculata fere habent folia, deinde statim alia angusta confertim nascentia, Caryophylli secundo loco supra descripti foliis adeo similia, ut incantos plerumque fallat, qui interdum cum suo cespite erant, Caryophyllum collegisse existimantes. Emergit deinde ex horum medio gracilis cauliculus, in multos tenues ramulos divisus, oblongioribus foliolis confuso ordine nascentibus septus, flosculos e singulis ramulis dependentes proferens campanulae siue rapunculi vulgaris floribus forma similes nunc elegantius varietas. gant, ceruleo colore præditos, nunc saturato purpureo colore

colore aut violaceo nitentes, modo dilutiore & quasi cinereo praditos, interdum etiam omnino nivos: capitula deinde Rapunculo vulgari similia, aut potius illi quæcum in Belgica tum plerisque Germaniæ locis ad agrorum sub fruticibus, aut siluularum margines secundum profundiores vias in umbra prouenit. Totum etiam lætescit. Floret Iulio, interdum etiam Augusto.

DE VMBELLIFERIS.

MAGNVS etiam est in his Prouinciis Umbelliferarum stirpium prouentus. Nam præter plerasq. quas cum aliis regionibus communes habet: peculiare quasdam collegi quas nusquam alibi cõspicere memini. Earum historiam proximè sequentibus aliquot capitibus quàm accuratissimè poterimus tradere conabimur, initium ab elegantissimo Seseli facientes.

DE SESELI MONTANO.

CAP. XIII.

TRIA igitur hoc capite describemus Seseli genera planè inter se differentia: quorum

PRIMUM ampla habet folia per terram sparsa, I. & in multas alas diuisa, Seseli Peloponēsi fere similia, ^{Seseli alpin.} supernè virentia & splendentia, prona parte minimè, ferula odore, acris sapore & non admodum grato: caulens deinde sesquicubitalē aut ampliore, crassum, striatum, intus fungosum, nodosum, & multos ramos in circuitu ex singulis nodis siue geniculis ferentem, per quem sparsa sunt folia superioribus respondentia, sed minora: extremi rami in magnas umbellas desinunt flosculorum quinque foliolis candidis constantium odore fere sambuci: flori succedit semen gemellum, striatum, flavescent, aromatico & feruido gustu: radix crassa & foris nigra
x est, qua

Silene acaulis
F. & S. 1845

est, quæ, ut in plerisque ferulaceis, post quam planta semen tulit, perit, nec nisi altero aut tertio à satu anno flores producere solet.

Crescit in celsis Sneberg & aliarum vicinarum Alpium iugis, ubi latiora sunt pascua: floretq; sub Iunii finem aut Iulio, semen verò Augusto, & etiam serius interdum maturescit.

BRACHIALI interdum hoc nititur radice, præsertim si planta vetusta sit (recentiores & iuniores pollicarem habent) aliquot ramis inferiore parte donata, crasso, rugoso, nigroq; cortice septa, gummoso primū, acri deinde & salinam ciente: ea superiore parte in multa capita extuberat hirsuta & villosa, quemadmodū fere omnes ferulacei generis stirpes, unde exeunt magnæ & satis ampla foliorum ala, aliquot foliis per ambitum serratis & nonnihil incisus uni costæ inhaerentibus & inter se oppositis constantes, colore supina parte dilutius vi-
rente & aliquantulum splendente, prona subcinereo præditi: inter quæ sesquicubitalis interdū emergit caulis striatus, pollicari nonnunquam crassitudine, geniculatus, in aliquot ramos diuisus, quæ ambiunt per singula genicula minores foliorū ala, summum caulem atq; extremos ramos exornant umbellæ pallescentium flosculorum, quibus succedit semen Sileri montano simile.

II.
Sese'i montanum latifolium.

Inuenitur fere in omnibus Pannoniæ & Austriæ inferioris montibus, solo aspero & petroso ventisq; perflato. Iulio & Augusto floret, & subinde semen profert. Simile aliquando legere memini ad Allobrogicarum alpium radices.

TERTIO multa sunt foliorum ala, Fœniculi fere modo in multa tenuia folia illius foliis non multo crassiora attamen breuiora diuisa, virides admodum, mucrone omnium foliorum candido & duro, gustu calido:

III.
Sese'i montanum angustifolium.

Cons. bot. 2.193

Seseli Pannonicum

Lam. 7.64

inter quas enascuntur caules cubitales aut ampliores, minimi digiti crassitie, striati, geniculati, in aliquot ramos diuisi, quos secundū nodos alia minores amplectuntur foliorum ala: flores extremo caule & summis ramis umbellatim nascuntur albi: deinde semina gemina coniuncta, ut in omnibus umbelliferis, striata, Angelica semini haud multum absimilia, gustu fernido: radix multis crassis & oblongis fibris obliquè & latè sparsis constat, quæ singulis annis summo capite nouas propagines ad latera facit.

Nascitur in plerisque istarum Prouinciarum montanis pratis: atque Iulio floret.

INTER σελήως Sefeli genera posse referri has stirpes omnino existimo. Prima quidem proximè accedere videtur ad illud quod Dioscorides Peloponense appellat & tertio loco describit. Altera plurimum habet similitudinis cum Libanotide altera Fuchsj, sine Dauco secundo Matthioli: **S. Peters wurtzel** quidam rustici vocant, tametsi aliam umbelliferam stirpem etiam hoc nomine & frequentius donēt. Tertiam (quæ Massiliensis Sefeli picturam apud Matthiolum aliquantulum refert) nonnulli fortasse alteram Libanotidem Dioscoridis fructiferam potius esse contendunt, à qua sanè non multum differre videtur. Ea, quemadmodum nec prima, nullum, quod equidē sciam, vulgare nomē obtinuit.

SESELI porro ethiopicum Matthiolo nuncupatum uberrimè nascitur per omnes Pannonia & Austria siluas, ubi folia in tantam amplitudinem interdum euadunt, ut palmum aquare possint: habent verò magna ex parte singula foliorum ala quina duntaxat folia, uno extremam alam occupante, per ambitum serrata, supernè atrouirentia, infernè subcinerei quodammodo

Sefeli ethiopicum Matthioli.

coloris: caulis cubitalis est aut amplior, geniculis interceptus, & superiore parte in aliquot ramulos diuisus sustinentes ex albescentium flosculorum umbellas, qui in oblongiusculum & angulosum semen transeunt, cuminum aut Siler montanum odore & gustu referens: radix pollicari aut ampliore crassitudine, in aliquot crassiores fibras diuisa, crasso cortice tecta, gustu initio dulci: deinde amaricante, supremo capite hirsuta (veterum foliorum quae perierunt fibris eam hirsutiem facientibus) perennis.

Seseli athiop.
picum aliud.

Verum huius Seseli aliud praeterea genus est, in his Prouinciis satis vulgare: quod nusquam tamen abundantius inueniatur quam in Calenberg. Maiores id habet foliorum alas, hoc est, in plura folia, nempe vicena bina plerumque superioribus magnitudine longe cedentia diuisas, quae supernè splendentia minus virent, & prona parte cinerei planè coloris sunt, omnia in ambitu non modo ut superiora serrata, sed etiam laciniis dissecta: equalem cum superiore habet etiam caulem, nodis similiter interceptum, florum umbellas similes, semen par, & radicem non dissimilem.

Hoc Germani Schwartz hirtzwurtz, hoc est nigram ceruariam, illud Wepss hirtzwurtz, id est, albam ceruariam appellant. Sunt qui inter Libanotidis genera recenserent. Floret utrumque Iunio interdum etiam serius. semen maturum est Augusto.

Siler montanum.

FREQVENS etiam est in his montibus Siler: at nusquam abundantius crescere memini quam in eo qui Badensibus thermis imminet. Vbi, & in aliis vicinis collibus, atque urbi Vienna proximis vulgare etiam est

Oreoelinum.

Oreoselinum.

Archangel ca.

ARCHANGELICA autem à nonnullis appellata, amplioribus quam Angelica foliorum alis, et dum tenera

Q. 2. 195

Selinum oreoselinum
Lam. 7. 64

nera adhuc sunt subpurpureis, caule humanam altitudinem superante, brachiali aut ampliore crassitie, frequentissima est in montibus Græcien arcu ultra Dracum vicinis: solet ea quemadmodum & Angelica perducto ad maturitatem semine perire, atque illo in terram sponte recepto renasci.

DE PEUCEDANO PANNONICO.

CAP. XV.

Peucedanum
pannonic.

RADICEM habet pollicari plerumque crassitie, interdum minorem, nonnunquam etiam maiorem, longam, crasso cortice modo candicante, modo nigricante tectam, sapore primum Pastinace, deinde nonnihil acrimonia referente, transversis & obliquis aliquot crassioribus fibris donatam, superiore parte hirsutam: ex qua quinque vel plura exeunt folia Peucedano vulgari & legitimo fere similia, sed minora & breviora; colore ex viridi ceruleo, non ut illa nigricante, subamaro sapore, & nihil singularis referente odore: inter ea caulis assurgit cubitalis, rotundus, gracilis, in multos ramos diuisus, in quibus umbellæ candidorum florum: semen Seleni fere, breue crassiusculumque, geminum ut in omnibus umbelliferis, colore cinereo, sapore aliquantulum amaro & acri.

Prouenit multis Vngaria & Austria inferioris locis montium accliuibus petroso & salebroso solo, ubi Iunio floret: at in Alpibus (ubi etiam nascitur) Iulio & Augusto, & subinde semen profert.

NON multum differre videtur à Saxifraga secunda Matthioli.

DE SAXIFRAGA PANNONICA.

CAP. XVI.

MULTO minor superiore est Saxifraga, & brevioribus foliis fumaria foliorum fere amulis sapore & odore superiori quodammodo similibus, paulo tamen acrioribus: inter qua cauliculi exeunt pedales, graciles, geniculati, aliquot exiguis foliis exornati, suprema parte candidorum flosculorum umbellam sustinētes: radix eius superiori haud est absimilis, sed brevior, acrior, salinamque ciens, multa hirsuta capita superiore parte producens, unde caules & folia emergunt.

Saxifraga
multifido
folio.

Invenitur iisdem locis quibus superior, praesertim verò in aperto & glabro monte qui medium quasi spacium inter Hamburgum & Altenburgum Ungariae urbes occupat, etiam in mediis saxis plerumque erumpens. Invenitur & colliculo iuxta Zimmerin itinere ad Phasianorum, iuxta Lachn, & plerisque locis circa Viennam. Floret Julio.

CETERVM vulgaris admodum est per omnes has Provincias Saxifraga vulgaris, à Germanis Pimpinella nuncupata, cum minor, tum maior, atque utriusque varia inveniuntur differentiae foliorum forma inter se discrepantes praesertim in minore, quae interdum folia singula laciniata habet aut angustioribus & oblongis incisuris diuisa. In maiore autem tametsi magna ex parte foliorum forma non variet, nisi quòd unum genus atroxirentia ea obtineat & splendētia (omnia enim in ambitu serrata sunt & per alas ordine disposita) alia minime: invenitur tamen cuius folia in lacinias sunt diuisa: praeterea in Etshero cuius flores eleganter ex purpura rubescunt, cum reliquorum sint candidi.

Saxifraga sine
Pimpinella
germanica.

Eius varietas

Spiraea

ulmaria, L.

W. of 2. 1061

Sm. P. 2. 369

Pimpinella si-
ue Sanguisor-
ba.

N E C minus est frequens cum in pratis tum sic-
cioribus harum Prouinciarum locis Pimpinella Italo-
rum & Gallorum, quam Germani Sanguisorbam vo-
cant, maior & minor.

Ulmaria.

A L V N T etiam prata & torrentium ripa Ulma-
riam foliis & temperamento Pimpinella maiori Italica
quodammodo respondente, atq; etiam odore: & monta-
na silua Barbam caprinam Fuchsj & Tragi, ab Ul-
maria diuersam.

Barba capri-
na.

DE DAUCO MONTANO.

CAP. XVII.

Daucus mon-
tanus.

E L E G A N S profecto est hoc Dauci genus in Al-
pium huius Prouincia sublimibus pratis nascens, cui
quina aut sena ex radice prodeunt tenuiorum foliorum
ala Seseli pratensis (quod abunde in totius inferioris Au-
striae pratis nascitur) alatis foliis fere similes, sed multo
minores, neq. palmi amplitudinem excedentes, sed pro-
ximè ad Acus pastoris vulgaris folia accedentes, ad-
modum virides: inter quas prodeit caulis pedalis, nudus,
striatus, satis gracilis, qui in summo binas aut ternas
sustinet paruas & bene confertas umbellas flosculorum
ex rubro dilute purpurascantium, siue carnei coloris,
quinque foliis constantium, quos excipiunt Selini horten-
sis aequalia semina: radix digitalis longitudinis cortice
foris nigricante, rugoso, & multis tenuibus fibris praedita.

Tota planta Daucum vulgarem quodammodo re-
dolet, & illius saporem etiam refert.

Floret Iunio, in hortis etiam Maio.

Daucus creti-
cus.

A T legitimus Daucus Creticus appellatus in Dur-
renstain frequens: Et scherius tamen magis illo abundat:
nascitur istuc inter saxa tenui solo aspersa, ut difficulter
eius in-

Museum Montanum, Daucus
P. 45. 6. 433

eius integra radix erui possit, cinerei coloris folio, et viribus cum eo quod in Creta insula prouenit proculdubio conferendum.

VULGARIS autem Daucus passim in omnibus his ^{Daucus vulgaris,} Prouinciis crescit, & in officinarum usu est. Quemadmodum & Carum, ^{Carum} quo praesertim sicciora Ungaria praeterea abundant, & magnam seminis copiam in quotidianum usum singulis annis suppeditant.

Alpium verò iuga Meum vulgare tenui folio alunt: ^{Meum vulgare.} sed nullibi gentium frequentius observare memini quam in Durrenstein.

De SELINO montano pumilo.

CAP. XVIIII.

STATIM à radice aliquot spargit folia fœniculo aut ^{Selinū montan. pumilū.} peucedano similia, sed longè minora, & rarò pluribus quàm quindenis foliolis constantia, è quorum medio dodrantalē crassumq; fert caulem, multis tamen alis concavum, sub quibus alia foliorum ala minores, nouenisq; tantum foliolis constantes, lata basi caulem amplectuntur, pastinace siue staphilini gustu & odore: singuli ramuli exiguum florum quinq. candidis foliolis constantium cum totidem staminulis & inodoratorum umbellulis sunt onusti: quibus succedit semen selini fere: radix superiore parte crassa, multisque villis (qui foliorum superioris anni fibrae sunt) hirsuta, brevis, quasiq; in orbem conuoluta, interius fungosa & candida, exterius nigricans & rugosa, inferiore parte plerumque bifida, & in raras fibras desinens.

Inuenitur quibusdā sicciorū desertorumq; virētium tamē, agrorū marginibus, & in nudis gramineisq. montibus

tibus inferioris Austria & Pannonia: florétque Maii initio. Biennalem esse existimo utriusque umbellifera, statimque prolato semine perire.

DE CICYTARIA PANNONICA.

CAP. XIX.

QVINA senāue aut plura promit à radice ramosa folia uti Petroselinū vulgare, minora tamen & tenuius incisa, multum ad Bulbocastani vulgo vocati folia accedentia, sapore aliquantulū acri: caulis inter ea emergit pedalis ferme, interdum etiam cubitalis, circa nodos crassior, umbellam ferens candidorum flosculorum, & semen deinde oblongum Charesfolij vulgaris fere modo: radix tuberosa Bulbocastani ferme amula, at Aristolochia rotundæ albicante flore siue secunda instar rotunda & aliquantulum turbinata, intus candida, sapore & odore Pastinacæ siue Elaphobosci propemodum, cortice nigro tecta, quæ succrescente caule instar napi longior fit, & magis turbinata, flaccida, & rugosa euadit, atque tandem maturo semine perit, è semine tamen deciduo sponte singulis annis renascens.

Cicutaria
pannonica

Nono vere in hortis & herbidis locis Viennensis agri prodit, quo tempore eius radices quæ firmiores sunt cum renellis suis foliis in foro Viennensi venales reperiuntur, coquuntur enim & cum oleo, aceto, & sale primis mensis istæ vulgo inferuntur, quàm salubri cibo, nescio.

Floret Aprili & Maio, Iunio semen plenam maturitatem consequitur.

QVO nomine istam plantam donarem, magis proprium mea quidem opinione non succurrit quàm Cicutaria: vulgus peperlin appellat.

Polypodium caeruleum, Willd.
Sm. H. 4. 284

DE FILICE PVMILA SAXATILI.

CAP. XX.

FOLIORVM quadam similitudo & diuisura facit ut elegans hoc Filicis genus Umbelliferis stirpibus subiungam: id autem in marem & feminam distinguemus, Theophrasti sententiam libr. 9. cap. 20. Hist. plant. sequentes.

MAS igitur radice serpit nigra, tenui, oblonga, in obliquum sese spargente, raris fibris tenuibus & duris capillata; admodum adstringentis saporis: ex qua procedunt multi pedales cauliculi diuisi in aliquot alatorum foliorum ramos, filicis maris maioris siue femina vulgo Herbariorum credit a modo, multò tamen minorum, tenuiusque incisorum & admodum tenellorum, prona parte multis plerumque nigris maculis quemadmodum in femina distinctorum.

I.
Filix pumila
mas.

FEMINA quinos aut senos habet cauliculos teretes, rectos, initio virides, deinde temporis successu omnino nigricantes, palmares, à medio unicam foliorum infectorum alam unico ad summum usque artu porrectam sustinentes, eadem qua in mare vulgari forma & facie, multo verò minorum tenuiorumque, sapore nonnihil adstringente, prona etiam parte multis nigris maculis (quæ deinde efflorescere videntur) aspersorum: radix veluti in caput coacta, quemadmodum in mare vulgari, & multis nigris durisque fibris capillata est.

II.
Filix pumila
femina.

Prior copiosissime nascitur in saxis non modo ad Garmingam & Neuberg, sed ad omnium fere montium radices. Altera verò in montibus præruptis inter ipsa saxa inuenitur, sed non adeò frequenter.

FILICVLÆ porro elegans illud genus quod à Doctiss.

Lonchitis al-
tera Maráthæ

Class. bot. 2. 212

Aspidium adnigrum, Walt.
Em. p. 4. 331

Aspidium fragrans
W. p. 5. 280

Etiss. Marantha Lonchitis altera nuncupatur, frequens admodum nascitur in Styriacarum alpium iugis. Sed quæ vulgo Lonchitidis alterius nomen obtinuit, raro admodum in his iugis inuenitur, licet per uniuersam Germaniam sit frequentissima.

*Lonchitis al-
tera Neoterie.*

DE ALECTOROLOPHO ALPINO.

CAP. XXI.

HANC plantam filicibus subnectere volumus propter foliorum quandam similitudinem. Eius autem plura genera in Alpium iugis montanisque pratis inueniuntur.

VNUM etenim plures ab una radice promit cubitales caules minimi fere digiti interdum crassitie, laues, per quos sparsa sunt foliorum ala Filipendula foliis non admodum dissimiles: flores in summis caulibus copiosi, oblonga spica instar, quemadmodum in Orchidibus confertim nascentes, & illarum floribus persimiles è calyculis pentagonis inter minutiora folia prodeuntes colore exalbido; quibus succedunt mucronata capitula maturitate dehiscencia, semenque ostendentia exiguum, inaequale, cinerei coloris: radix crassiuscula est, & perennis, in crassas fibras asphodelinis similes diuisa.

I.
*Alectorolo-
phus alpinus
maior.*

INVENTUR & aliud genus per omnia illi fere simile, cuius flores modo pallidi, modo purpurei sunt: radix etiam crassior & fibras Asparagi radicibus similes agens.

II.
Eius varietas.

Utunque genus in summis alpibus Durrenstein, Etscher, aliisque celsis & herbosis iugis nascitur: posterius etiam in inferioribus vliginosisque pratis. Memini & in Flandria pratis atque non procul Gentilly Parisiensi agro observare.

III.
*Alectorolo-
phus alpinus
minor.*

TERTIUM in iisdem etiam iugis crescit longè hu-

milius

Alectorolophus *cruciatifolius* *Willd.*

milius, neque palmarem altitudinem superans, cuius cauliculi graciles, & raris minoribusq. foliis obsiti sunt, florum spica brevior & eleganti rubro purpurascens colore nitens, calyculi flores continentes laciniati, et veluti foliati: maiora capitula quam in superioribus, & veluti rostrata, quae angulosum etiam & inaequale semen continent: radix minimi digiti crassitiem interdum aequat, fibrisq. candicantibus & satis crassis donata est.

2.

Eius varietas.

Illius genus est tenerior alia planta cauliculis angulosis, & lanugine quemadmodum folia (quae minora sunt) calyculiq. (qui breviores & minores) pubescentibus: flores simili purpura fere nitent, sed minores & humiliori galea praediti sunt: capitula vix e calyculis emergunt: & radix non adeo fibrosa est.

Eam in locis gramineis pratibusque siccioribus Germania superioris & inferioris saepius observare memini florentem Maio, cum Iulio hic floreat: Sed & anno superiore, videlicet 1581. Aprili florentem, atque vel purpureo, vel carnei coloris, vel candido flore variantem collegi ad Grontz pradium C. V. Richardi Garth.

Fistularia.

VVLGO haec vocatur à nonnullis Fistularia. Priorem describere videntur Pena & Lobelius in Adversariis Filipendula nomine. Forsitan & illa erit cuius Iosias Simlerus ad calcem Cōmentarij de Alpibus meminit his verbis:

Herba foliis Aspleno persimilis, cauliculis ab una radice quinque vel sex, duos fere palmos longis, & spicam florum sustinentibus, ut orchis fere.

Filipendula vulgaris.

AT Filipendula vulgaris frequentissima est his in Prouinciis, cum in omnibus gramineis campis, tum caeduarum silvarum marginibus.

Inueniuntur

Inveniuntur etiam & varia *Oenanthes* genera Oenanthes
varia genera.
cum siccioribus gramineis locis, tum vdis pratis.

De MYRIOPHYLLO aquatico minore.

CAP. XXI.

VULGARE admodum est in Pannonia & Au- I.
stria vicinarumq; Provinciarum minoribus fluviis qui Myriophylli
aquatic.
versandarum molarum causa retinentur *Millefolium*
illud aquaticum à Neotericis descriptum, flore albo.

AT in lacunis secundum rivos sitis nec profundis I T.
aliud elegans *Myriophylli* genus invenitur exiguum, Myriophyl-
lum aquati-
cum minus.
latè se fundentibus sarmentis preditum, quæ rotunda,
viridia, frequentibusque nodis intercepta sunt, è quibus
tenuia filamenta spargit quibus telluri inhaeret: supe-
rior sarmentorum pars dodrantem aut palmum supra
aquas eminet, quam ad singulos nodos quina tenuium
parvisque foliulis præditorum foliorum ala ambiunt,
vix unciam longe, virides admodum, quæ sensim circa
sarmentorum summitatem minuuntur, sic ut in pyrami-
dalem formam sarmenta desinant: summa sarmenta to-
tidem flosculos quot foliorum alas in singulis nodis fe-
runt, pusillos admodum, octonis candidis foliolis simul
iunctis neque sese explicantibus præditos, qui deinde in
quadam tubercula quatuor radiolos in capite habenti
transseunt.

Flore & semine onusta hac planta conspicitur
mense Iunio.

Myriophyllum verticillatum L.
Sm. Herb. 143

De TRIBULO aquatico minore.

CAP. XXIII.

TRICUBITALIA, tricubitaliaque aut longiora, pro ^{Tribulus a-} aqua altitudine ex radice profert sarmenta, tenuia, pu- ^{quaticus mi-} niantia, plana, nodosa, & dum exsiccata sunt fractu ^{rior.} contumacia, que circa summum in plures diuiduntur ramos, alternatim ferentes in singulis nodis singularia folia, duarum interdum unciarum longitudine, & semunciali latitudine, tenuia & quasi transparentia, in ambitu adeo crispa & sinuosa, ut laciniata videantur, colore ex viridi punicante: pediculi, qui exiguos candidantes flosculos unaque in morem congestos sustinent, oblongi crassiusculique sunt & inter folia exoriuntur, que bina semper inter se opposita contrario quam reliqua inferiora modo nascuntur: singulis plerumque flosculis succedunt quaterna aculeata grana simul coherentia paucam candidam medullam continentia: sarmenta infima parte in singulis nodis oblongas tenuesque & candidantes fibras agunt quibus firmatur. Tota planta aquis mergitur.

Primum in stagnis apud Nemethwywar maxima copia inter Tribulum aquaticum maiorem fructu eduli & Nymphæam flore albo nascentem atque Iunij initio florentem & semine pregnantem observavi anno 1580 maturius tamen florere existimo, cum omnes ferme planta semine abundaret: deinde eodem mense in fossis urbis Viennensis ad portam que vulgo Stuebenthorn nuncupatur.

Similem fere plantam eodem mense vidi apud Eber- ^{2.} storf Mag^a Dn. Hieronymi Beck arcem in lacunis secundum rivum nascentem, sarmentis non planis sed rotundis, eodem tamen modo geniculatis, bina semper inter se ^{Eius varietas.}

Platanus aquatica
var. minor
San. 2. 252

Class. bot. 2. 252

Potamogeton *perfoliatus*
Lans 5. 1. 1
Soc. H. 1. 233

ter se opposita foliola ad singula genicula ferentem superioribus breviora, mucronata, & minimè in ambitu crispa vel sinuosa: flosculos deinde ternos aut quaternos, pusillos, Muscatella Cordi flosculis persimiles, tenui brevique pediculo insidentes: semen non observari: serpit hac, & ad ramulorum nodos & alas plerumque fibras agit.

DE TYPHA MEDIA.

CAP. XXIIII.

Typha media.

C O P I O S E nascitur palustri quadam fossa apud Tyburn sacellum, non procul ab eo loco in quo sepeliuntur quibus ob maleficia laqueo gula fracta est, primo ab urbe Londinensi lapide qua spectat occidentem, Typha quoddam genus medium multo angustioribus quam in Typha vulgari foliis, & graciliore claua, maiore tamen quam minima illa Typha quam D. Pennaeus inter siccas stirpes ostendit, & Pena atque Lobelius in Adversariis expresserunt: alioqui à maiore non differt pullo illo tomento in clauam compacto, & florum oblonga spica tenui flauo polline respersa supra clauam enascente. Floret Iunio.

De GRAMINE montano spicato.

CAP. XXV.

V A R I A in harum Prouinciarum alpibus & montanis nascuntur graminis genera: sed de duobus duntaxat hoc capite agere constituimus.

- I. *M V L T I S* Primum capitibus ex radice digitali bifidaque interdum & trifida, multisque tenuibus fibris suprema parte hirsuta prodeuntibus constat, quorum singula proferunt sena aut plura oblonga, crassa & nonnihil carinata folia Caryophyllei illius quem vulgo Gramen ma-

Gramen montanum, spicatum.

*T. angustifolia, Lam.
Lam. 3. 223*

Class. herb. 2. 219

Medusa sativata.

herb. 467

men marinum maius cognominant foliis admodum similia, infima sede sese mutuò amplectentia, gustu amariusculo & calidiusculo: ex horum medio dodrantalis, nonnunquam & pedalis exit cauliculus, firmus, laevis, nudus & enodis, qui in summo multos flosculos spicae instar congestos herbaceoq; colore praeditos profert.

Inuenitur in montanis quibusdam pratis, duobus supra Badenses thermas miliaribus Similem autem in Flandria maritimis frequenter legere memini, quam vulgus, ni memoria labitur, Suden appellabat.

ELEGANS vero est Alterum, nec antè mihi conspectum, cubitalibus culmis constans, tenuibus, geniculatis, qui palmaribus angustisq; foliis septi, summa sui parte desinunt in tenuem oblongamq; spicam, quae in lanuginosis glumis grana nuda auenae similima fert: radix tenuis est, multisque fibris oblongis firmata, singulis annis antè serpens uti Spartum & Iunci.

II.
Gramen mō-
tan. auenae
semine.

Nascitur secundum vias in montanis umbrosisq; sil-
nis Pannoniae, Austriae & Bohemiae; & semen Julio
maturum est.

DE SPARTO AVSTRIACO.

CAP. XXVI.

PEDALIS longitudinis folia habet, gracilia, viri-
dia, numerosa, quae tandem coeunt, & iunci modo laxia
rotundaq; fiunt, quemadmodum Sparti Hispanici fo-
lia, quibus non multum absimilia sunt, sed minora &
graciliora: inter ea culmi exeunt graciles, foliis haud
lōgiore, qui spicam ferunt constantē tribus aut quatuor
oblongis granis oblonga contortaq; cauda insignitis, quae
tandem in dodrantalem atque pedalem interdum plu-
mulam, tenuioribus alarum Mamucodiatae sine anis
paradisi vulgo nuncupatae plumulis ferme responden-

Spartum au-
striacum.

Stro. Aust. 2. 221

Stipa pinnatifida, L.
tam J. 648

tem definit: radix subest è multis capillamentis grami-
neis fibrisque composita, Hispanici sparti modo.

Abunde prouenit in monte Badensibus thermis imminenti, totâq. illa catena montium qui inde ad Danubium usque excurrunt, ad silutulam præterea Lachen, aliisq. apertis & gramineis locis: sed omnium uberrimè in uinario illo Neapoli austriaca urbi contiguo. Semen maturũ Iunio à lenissimo vento excutitur, atque statim ubi decidit etiã per gramina irrepit, & terra se condit.

DE LEGVMINIBVŠ.

SUPEREST ut pro nostrarum Observationum
coronide, Legumina atque illis congeneres stirpes de-
scribamus.

DE PHASEOLO.

CAP. XXVII.

PHASEOLI vulgo appellati multa inveniuntur genera, sarmentis lentis & obsequentibus, foliorumve forma, & reliquo nascendi modo non equidem inter se discrepantia, sed quorum flores, licet forma similes, & Pisi vulgaris florum amuli, colore variant, quippe qui plerumque ninei, interdum flavescentes, nonnunquam etiam purpurascetes siue amethystini conspiciuntur. Ceterum in fructu, siue semine renum formam quodammodo exprimente, & oblongis siliquis siue lobis incluso, longe maior coloris varietas deprehenditur. Etenim hoc anno 1582. nobis nati sunt aut ninei omnino, aut nigri, aut flavi, aut ex flavo obsoleti, aut purpurei, aut amethystini, aut caerulei, aut rubri, aut lateritij fere coloris, vel albi nigris venis & lituris distincti, atque etiam cinerei & carnei coloris similibus venis insignes.

Attamen præter ea iam memorata genera, aliquot
alia,

**Phaseoli insignis colorum
varietas.**

Phaseolus 1. siue Purkircherianus.

223

alia, dum Viēna vixi, observavi, semine ab amicis communicato mihi nata, nec antea mihi conspecta.

Phaseolus
maior varius,
sive Purkir-
cherianus.

- I. CAVLIS in Priore statim à radice in aliquot sarmenta oblonga dividitur, lenta, vicinos stipites & virgulta amplectentia reliquorum Phaseolorum modo: in singulis alis terna folia vulgari similia, attamen atriora ex eodem pediculo nascentia, extremo imparitatem, ut in vulgaribus, faciente: ex iisdem alis breves ramuli prodeunt, multis floribus vulgari haud absimilibus, minoribus tamen, albis, vna in modum congestis onusti, quibus succedunt siliqua oblonga, vulgaribus multo latiores, continentes ternos aut quaternos fructus planos communibus Phaseolis latiores, albos, & multis nigris maculis aut venis ab hilo in latitudinem ductis elegantissime depictos.

Serotina admodum fuit anno 1576. semine à C. V. D. Georgio Purkirchero Posoniensi Archiatro, p. m. mihi pro nostra amicitia communicato nata hac planta, ideoque ad frugem pervenire non potuit. At ipsi Purkirchero, dum vixit, atque postea eius uxori (nempe ad pergulas aprico loco satus hic Phaseolus) singulis annis maturum fructum dedit. Sed etiam hoc anno eleganter mihi excreverunt aliquot eius plantæ, quas ad maturitatem pervenire posse existimabam: sed ob Solis radiorum defectum, spe mea frustratus sum.

Phaseolus ni-
veus minor,
sive de Guai-
mela.

II.

TOTA forma & nascendi modo à vulgari haud differt alterum genus: etenim admodum ramosa habet sarmenta, quæ vicinis perticis sese aduolunt easque scandunt, oblongos pediculos ex foliorum (quæ semper terna, ut in vulgari, simul nascuntur) sinu prominentia, in quibus bini, quaterni, etiam seni nascuntur flores ex aduerso semper inter se oppositi, vulgaris Phaseoli floribus magnitudine & forma respondentes, initio & dum

dum recens aperti sunt candidi, postmodum verò flavescentes: quos excipiunt oblonga & propendentes, ut in vulgari, siliqua, quina, septena & plura interdum candidissima & quasi ex ebore tornata semina continent, minora & tumidiora quàm albi vulgaris.

Iulio floret, fructus Augusto, nonnunquam etiam Septembri maturescit.

HABET & Tertium genus oblonga sarmenta, ex singulari caule statim ad radicem prodeuntia, & multis alis brachiata, lenta, obliquè se contorquentia, & humi procumbentia, nisi perticis aut pedamētis sustineantur, quibus sese circumuoluunt reliquorum Phaseolorum modo: purpurascunt ea iuxta alas, ad quas adnascuntur etiam terna folia superiore minora, & dilutiore colore virentia, longòq. pediculo inherentia, qui, ea parte qua folia sustinet, contrariaq. qua sarmentis inheret ex atro purpurascit: flores in oblongis pediculis plerumque bini, magni, Pisi forma, foris ex candido pallescentes, interiore verò parte ex purpura carulei: his succedunt totidem praelonga siliqua, teretes, & quasi cylindrata, in quibus fructus reliquis Phaseolis minor, Anagyridis legitima fructui fere similis, colore rubescente.

III.

Lobi americani
cani maiores

Semine ex Hispaniis misso natus etiam mihi est hic Phaseolus anno 1576. ferius quidem, ut fructus maturitatem consequi non potuerit: sed proximo anno satus, maturius floruit, eiusq. fructus ad frugem peruenit.

DISSIMILIS est Quartus superioribus. Non enim

IIII.

habet oblonga sarmenta quemadmodum illi: sed breui firmoq. caule constat, pedalem longitudinem non excedente, & breuissimas alas faciente, ad quas folia superiori quidem similia nascuntur terna numero, sed minora & breuiori pediculo inherentia, qui non purpurascit,

Lobi americani
cani minores
sive pumilia-
nes.

P. longum M.
Crawford. 2.223

Phaseolus stipularis
 L. f. *Phaseolus* 10.
 L. f. *Phaseolus* 2. 2 3/4

rascit, ut in proximè descripto; pediculi ex alis prodeuntes etiam binos flores magna ex parte sustinent, cum forma, tum colore proximè descripto similimos, deinde binas siliquas illius siliquis crassiores, in quibus fructus magnitudine & forma par, sed colore differens: nam niueus est, circa hilum nigra macula insignitus, & quibusdam nigris punctis interdum in lateribus notatus.

Satis praecox hic est, nec ullis pedamentis eget, cum (ut dixi) breui firmoq; sit caule. Creuit et hic mihi anno 1576. donatus à C.V.D. Reberto Dodonao S.C.Mis tum Medico, qui eius fructum anno 1575. dum Prage esset in Arcis horto observauit & collegit.

Idem fructus etiam ex Hispaniis anno 1577. missus fuit, cum tertio genere, in quo triplicem coloris varietatem tum temporis obseruari: nam aut rubescebat, aut pallecebat, aut pulla nigredine nitebat.

V. TENVIA habet Quintum genus sarmenta, ex singulari caule statim proximè radicem enascentia, eaque admodum ramosa, ex viridi purpurascentia, quae vicinis perticis & pedamentis sese conuoluunt: folia ex eodem pediculo, ut in aliorum Phaseolorum genere semper terna, longè tamen minora & Trifolij moenianthis (quod in umbrosis & ubere gleba nascitur) perquam similia, atrouirentia, circa pediculum purpurascentia: flores in spica modum congesti, magni, Pisi vulgaris forma & magnitudine fere, flauo colore, in oblongo crassoq; pediculo ad foliorum exortum prodeunte nascuntur: siliquas non obseruari, sed breues angustasque esse intelligo, ternaq; aut quaterna duntaxat grana continere: ea sunt parua admodum Laburni fructu haud maiora, utroque tamen mucrone plerumque obtusiore, pulli, siue potius ex nigro subuirescentis coloris.

Phaseolus
egyptiacus.

Phaseolus vulgaris L.
 277

P. vulgaris v.
 Class. hist. 2.229

PRIORIS fructum D. Purkircherus primus in Pannoniam intulit ex Neapolitano regno delatum, singulisque annis coluit, & eius genus, ut dixi, conseruauit: quam ob causam apud rei herbaria illius regionis studiosos, Purkircheri cognomen inditum, & ut Phaseolus Purkircherianus nuncuparetur obtinuit. Ante multos verò annos similem planè mihi missum memini phaseoli Africani nomine: & ex Africa Italos primùm accepisse verisimile est. Alter ex Hispaniis anno 1581. missus frizoles blancas de Guatimela, hoc est, phaseoli albi ex Guatimela (qua noui Orbis provincia est) nomine, mihiq̃ue eodem anno communicatus, subsequente Vere satus egregiè creuit, & ad frugem quo dixi tempore peruenit. Proxima duo genera ex Hispaniis accepta cum hac inscriptione Alubias de Indias, id est, Lobi Indici. Quintus mihi Patanio missus à doctissimo viro Bernardo Paludano Frisio ex Syria et Aegypto reduce, anno 1578. qui terra anno subsequente concreuit, creuit quidem, sed serò admodum, deinde periit. E seminibus conseruatis & hoc anno 1582. demum satis, aliquot planta egregiè promenerunt, quarum una florem Septembri duntaxat mense tulit, ideoque caloris inopia ad frugem minimè peruenire potuit: ipsa tamen planta nunc etiam Calend. Nouembr. perbellè adhuc virente, ἀνόνιον à Paludano accepi: at hoc anno Aegyptiaci phaseoli nomine ex Italia similem accepimus.

ALIUD porro Phaseoli siue Leguminis genus cum superiore idem Paludanus misit, cui Leplap nomen inscriptum erat: sed nec tum temporis, neque hoc anno terra commissum nasci voluit. Illius tamen cum suo semine siliquam Lectoris oculis subiiciendam esse putavi. Breuis et lata est, quaternaq̃. grana oblongiuscula, nigra, hilo nihilominus albo admodum longo praedita cōtinuit.

Phaseolus
Purkircheria-
nus vel afri-
canus.

Pitules de
Guatimela.

Alubias de
Indias.

Aegyptiacus
phaseolus.

Leplap.

Leplap siue Leblab.

*Doctores Leblab; 2
C. 8. 340*

SUPERIORIS verò anni Autumno, dum ex
 Anglia huc redirem, elegans aliud Phaseoli genus Co-
 lonia apud nobilem matronam C. V. D. Hoperi viduam
 conspexi, angustis foliis, fructu vulgari Phaseolo minore
 & planiore, subrubro colore, ex Hispaniis ab illa acce-
 pto frizoles Guateli appellatione: quem cum ad fru- Frizoles Gua-
teli.
 gem pervenisse existimem, quin C. V. Rembertus Do-
 dona us eius descriptionem in suam novam Stirpium hi-
 storiam (quam tum propediem in lucem dare sperabat)
 intulerit, non dubito.

CETERVM pridie Cal. Nouembres Londino
 elegantissimum quendam fructum à Iacobo Garcto iu-
 niore viro humanissimo accepi, cuius iconem & breuem
 descriptionem, propter venustatem & raritatem hoc
 loco

Phaseolus Indicus.

loco Lectoris oculis subicere volui, praesertim cum Phaseoli ex India orientali inscriptionem haberet.

Phaseoli indi-
ci historia.

Is Pontica nyce paulo minor est, in medio tumidior & pulvinatus, laevis, splendens, durus, solidus, in aqua subsidens, extrema parte (qua nimirum suo fructui aut siliqua adhesit) veluti diducto & hiante osculo supernè paulo elatiore & aquilino praeditus, duobus duntaxat coloribus constans: superior etenim pars ab elatiore rostellae parte, quasi linea ad alterius extremitatis infimam in fructu partem obliquè ducta, tota utrinq. atra est, ebeni nigredine & nitore, inferior verò omnino aurea, cui admixtum sit pauxillum minij, siue pramaturari

Mates fructus Indicus.

mali aurei colorem refert, & ut altera nitet. Pulpa
eius describere nequeo, cum confringere noluerim, ut po-
tè qui unicus mihi sit, inter reliquos exoticos fructus
etiam seruandus.

Hic autem rarissimo fructui, Mates (cuius No- ^{Mates}
tis in Garciam decimo loco inter peregrinos fructus me-
mini) iconem adiicere libuit, quoniam nec meo iudicio
istic probè expressa fuit, nec mihi satisfacit; at illius de-
scriptionem cum ibi inseruerimus, hic retexere opera-
precium non est.

DE PISO SILVESTRI.

CAP. XXVIII.

NEC sarmentis, nec foliis à vulgari piso quod in a- <sup>Pisum sit
perenne.</sup>
gris seritur multum differt: multa enim & oblonga ex
eadem radice profert sarmenta angulosa, striata, fractis
contumacia: folia deinde uncialia, membranacea, viri-
diæque, bina semper modò hinc, modò illinc sarmenta
amplectentia, è quorum medio ala extenditur quatuor
aut sex foliorum contrario semper situ nascentium, quo
in capreolos, quibus sese vicinis plantis implicat, desinit:
summa sarmenta in multos deinde ramos diuiduntur,
qui ex foliorum alis oblongos tennésque pediculos pro-
munt, in quibus multi exigui, candicantesque flores spi-
ratim congesti nascuntur, Ciceris fil. Matthioli (quod
passim in Pannonia & Austria inferioris pratis atque
secundum sepes sponte nascitur) flosculis per similes: qui-
bus excussis succedunt siliquæ piso vulgari paulo graci-
liores, continentes grana Clymeni Matthioli siue La-
thyri Dodonæi fructui paria, fusca, ingrati saporis, meo
quidem palato, qui crudis pisus aut fabis minimè vesi-
soleam: radix lignosa, nigricans, minimi digiti crassi-
tatem interdum aquat, & tenuibus fibris donata est,
perennis;

Chenopod. 2. 229

perennis, & singulis annis noua sarmenta longè sub terram ante quàm germinent sese occultentia proferens.

Primum mihi conspecta est hac planta ultra Drauum in Pannonia interamni (cuius pars nunc Windische land nuncupatur) iugis arcu Grebén vicinis anno 1579. copiosè inter saxa nascens: unde postea Ill. Dn. de Batthyan, qui me in eam prouinciã deduxerat, maturum fructum mihi adferri iussit, quem plerisq. amicis cum in Belgica tam alibi communicauit. Subsequente deinde anno aliis locis Viennæ vicinioribus obseruati, uti in monte illo siluoso supra Gumpostkirchen, item supra Sopronium, & in Leytenberg.

Floret Iunio, semen maturum est Iulio.

DE OROBO PANNONICO.

CAP. XXIX.

ERVI siue Orobi nomine à studiosis rei herbariæ appellantur aliquot planta per Pannonias, & Austriam, Styriamque nascentes, quas à nemine descriptas memini.

MULTOS habet Prior caules ab una radice prodeuntes, pedales aut ampliores, firmos, erectos, & angustos, virides, in quibus hinc inde sparsa sunt oblonga & pennata folia, ex senis, octonis aut pluribus foliis mucronatis trinerviis, uni costâ adnatis, & sibi inuicem oppositis congesta: flores in surculis ex alarum sinu prodeuntibus spicatum nascentes pisi aut viciae floris amuli, colore purpureo elegatissimo, deinde ubi evanescere incipit, caruleo: quibus succedant oblonga cylindrata siliqua, nigra, in quibus rotundum semen interdum & exiguum, nonnunquam verò oblongiusculum, varium: radix viuax & perennis, longa, nigra, dura, per internalla exuberans, fibrosa, & ex lateribus novos stolones singulis annis

Orobis pannon. purp. s.

Class. nat. 2. 230

Orobus pannonicus.
 Linn. Syst. 2. 36

annis producens. Tota planta calidiuscula est.

ALTERA tenuioribus et gracilioribus constat cau- II.
libus, firmis tamen, cubitalibus, angulosisq; & in mul- Orobis pan-
tas alas diuisis: folia alata sunt, hoc est, sena, octona, in- non. purpu-
terdum dena uni costæ inherencia, superioribus longè rasc. II.
minora, & Lenticula foliis haudquaquam maiora, te-
nella, viridiæque, gustu amaricante, calidiusculo: flo-
res ex superioribus alis numerosi, oblongis pediculis in-
herentes, superioribus forma similes, minores tamē, pur-
purascente colore, qui vetustate in ceruleum etiam com-
mutatur: siliquæ sunt oblongæ, nigrae, continentes oblon-
giora maioraque semina quàm superioris, & subfusca:
radix dura, lignosa, fibrosa q; est, in diuersa tendens, vi-
uax, & singulis annis plures caules proferens.

Copiose nascuntur in silua montana Leytenberg su-
pra Manderstorf, supra Medeling pariter, & omni-
bus illis montanis siluis serie quadam productis à Da-
nubio ad alpes, variis item Pannoniæ locis.

Florent Aprili atque etiam Maio, semen autem pro-
ferunt Iunio.

GRACILES promit Tertia cauliculos, erectos, fir- III.
mos, angulosos, pedales & cubitales: folia per intervalla Orobis pan-
uni costæ inherencia, quaterna plerumque sibi inuicem non. albus I.
opposita, erecta, angusta, trium digitorum transuerso- siue Asphode-
rum longitudine, gustu aliquantulū acido, deinde ama- li radice.
riusculo, nullis capreolis prædita, quod caules satis firmi,
adminiculis non egeant: flores in longis pediculis spica-
tim coherentes, pisi aut vicia forma, colore candidos, se-
nos aut octonos: deinde oblongas siliquas, nigricantes,
priori similes, semine nigro, interdum etiam maculoso
plenas, quæ per maturitatem cum strepitu dehiscentes
semen abiiciunt: radicibus nititur quinis aut senis mi-
nimi digiti longitudine, crassiusculis, Asphodeli aut

Peonia femina oblongis bulbis fere similibus, minoribus tamen, foris nigris, intus albis.

Inuenitur magna copia in pratis non procul Walterstorf, similiter in pratis Maurpach, Medeling, Baden vicinis, atq. etiam in nonnullis montosis ultra Danubium locis ad caduarum silvarum margines.

Floret cum superioribus, semenque perficit Iunio.

IIII.
Orob. pann.
non. albus II.

ALIQUOT Quarta ab una radice prodeunt caules cubitales, striati, recti, folia alternatim proferentes pennata, quaternis foliis satis amplis & mucronatis constantia, venis aliquot transuersim à medio nervo excurrentibus, viridibus, gustu subacido quidem, sed postea acrisculo: flores ex alarum sinu breui pediculo insidentes, quini aut seni antrorsum spectantes, vicia floribus similes, sed albo colore præditi, qui in binis foliolis sursum reflexis pallescit, nullo odore: siliqua primo generi similes, in quibus semen nigricans, reliquis maius: radix minime viuax est, sed prolato fructu perire solet, ut in plerisque Leguminum generibus.

Rara est in Austria, nec nisi in alpibus nascitur, unde delata & in hortum translata, altero anno flores protulit Aprili & Maio, deinde semen. Anno vero 1579. mense Maio maxima copia florentem inueni in ea Pannonia parte qua ultra Drauum fl. est in monte quodam siluoso Grebén arcu vicino.

Aphaca.

PORRO Secundum genus in Belgicis hortis videre memini, & Aphaca nomine à rei herbaria studiosis nuncupari. Quartum ad phaseli siluestris aut vicia genus commodè referri posse existimo.

OROB autem historia mihi in memoriam reuocat duas alias stirpes nobis cum in Belgica tum Vienna exatas è femine hoc nomine primum Venetiis misso, qua
quoniam

quoniam à nemine adhuc descriptæ sunt, non incommo-
dè hoc loco earum historiam subicere posse videor.

I.

Orobus vene-
tus purp. flor.

MULTOS ex eadem radice Prior fundit ramos pe-
dales, angulosos, & ad singulas alas modo in hanc, nunc
in alteram partem inflexos, humiq; plerumque diffu-
sos: folia in singulis alis quaterna aut sena uni costâ in-
herentia, bina semper ex aduerso sita, nullo extremo
imparitatem faciente, Orobi pannonici primi foliis fere
similia, sed minus atra: flores oblongis virgulis ex ala-
rum cauis prodeuntibus inherentes, numerosos, in co-
mam inflexos, pusillos, quatuor foliolis, uti reliquarum
leguminacearum stirpium flores, constantes, hoc est, su-
periore latiore sursumq; reflexo & expanso, binis mino-
ribus ad latera, quarto inferiore cauo & quodammodo
carinato, colore purpureo: siliquas oblongas, mucrona-
tas, vicia fere amulas, rotundiores, maturitate rescescen-
tes, semen continentes orobaceum, oblongiusculum, albi-
cante colore: radicem duram, lignosam, multis fibris in
diuersa tendentibus donatam, viuacem, & singulis an-
nis numerosiores caules proferentem.

II.

Orobus vene-
tus albo flore.

ALTERA solummodo differt foliorum & ramo-
rum colore qui dilutius viret, & floribus qui toti sunt
candidi.

Florent mense Maio, cum eiusdè generis aliis plerisq.

CETERVM plurima alia stirpes ad Leguminum
& similium classem pertinentes, sponte per Pannoniam,
Austriam, & Styriam nascuntur, quarum licet ab
aliis prodita sit historia, nomina tamen recensere non
abs re visum est.

Gramineis locis siccioribusq. pratis nascuntur Ono-
brichis Dodonei, quæ Brabatis vernacula lingua Cri-
sta gallinacea cognominatur: Clymenum Matthioli, si-
ue La-

Crista Galli-
nacea.
Clymenum
Matthioli.

Lathyrus
Dod.
Eruum Cordi
Pseudoapios
Dod.
Anthillisle-
guminosa.

ne Lathyrus Dodonai vel Eruum satiuū Cordi: Glan-
des terrestres flore odorato purpureo, siue Pseudoapios
Dodonai, alia ei congener flore luteo: atque Anthillis
leguminosa Lobelij, cuius genus nobis aliquando Ferra-
ria misit Alphonsus Pancius flore purpurascēte.

Fœnum græc.
fil. Tragi.
Glycyrrhiza
fil. Gesneri.
Cicer fil.
Matthioli.

Galega.
Ruta capraria.
Onobrichis
Fracast.

In siluis, pratorum marginibus umbrosis, atq. etiam
interdum in pratis apertis Fœnum græcum siluestre
Tragi, siue Gesneri Glycyrrhiza siluestris: Cicer silue-
stre Matthioli (quæadmodum superiore capite retuli)
exiguo candicante flore, folliculis tumentibus, in quibus
exiguum semen: & Galega vulgaris, quam nonnulli
Rutam caprariam, Fracastorius Onobrichin appel-
lant (quo etiam nomine eius semen nobis ex Hispaniis
missum est, & nata planta) quæ omnium copiosissime in-
uenitur inter Muram & Drauum flumina, paulo su-
pra eorum confluentes.

DE VICIA SILVESTRI.

CAP. XXX.

VARIA per Pannonias & Austriam inueniun-
tur Vicia siluestris genera, aliis Prouinciis etiam com-
munia: duo tamen me obseruasse arbitror, quæ alibi
videre non memini.

Vicia fil. albo
flore.

- I. MULTOS ex eadem radice quæ perennis est, pro-
fert Primum ramos rotundos, striatos, pedales, & cubi-
tales, quos ambiunt foliorum ala quemadmodum in Vi-
cia vulgari satina & siluestri, sed magis hirsuta &
& quasi incana, capreolis quibus se vicino gramini im-
plicat extremam alam occupantibus: flores in superio-
ribus foliorum alis terni plerumque, Vicia vulgaris flo-
ribus persimiles, colore candido, superiore tamen folio ob-
soleti coloris venis interius distincto, inferiore foliolo
eiusdem coloris: siliquas planas (quantum videlicet ex
illarum

Chrys. hort. 2. 235

V. pennsylvanica, Jacq.
Lam. 8. 1761

illarum rudimentis colligere licuit, nam Maio mense florentem anno 1579. duntaxat observavi) vicia vulgari similes: radix fibrosa est, tuberculisque, ut pleraque Leguminacearum stirpium, donata.

Nascitur in arvis desertis apud Chyztreg oppidum Mag^r Dn. Bamfy in Pannonia situm, olim flores, nunc vero magna ex parte exustum, & ob continuas Turcorum in ea loca excursions omnino fere desertum, non procul à Kerka fluvio.

II. **CYBITALIBVS** est Altera ramis, striatis, lentis, infirmis, & humi, nisi capreolis se sustinent, procumbentibus, oblique modo in hanc, modo in alteram partem secundum foliorum alas inflexis, è quibus frequentes plerumque ramuli enascuntur: foliorum ala oblonga, tenues, decorsum incurva, & in binos capreolos desinentes, duodenis, vicens, vicens senis, aut pluribus interdum oblongis angustisq; foliolis sursum erectis, & ex aduerso nunc equaliter, nunc inaequaliter nascentibus praedita: flosculi elegantes, superiori forma similes, minores, Onobrichidis quarta flosculis propemodum respondentes, coloris ex caeruleo purpurascens, vicem nonnunquam aut plures spicatum in oblongis nudis ramulis ex superiorum alarum sinu exeuntibus nascuntur: deinde uncialis longitudinis siliquula exiguum semen continentes: radix tenuis, late serpens, & sub tellure se condens, singulis annis novos frequentioresq; ramos proferens.

Passim cum in agris, tum inter vepres illis se implicans crescit per Ungariam, Austriam, Moraviam, & Bohemiam: atque Maio floret.

VNGARI cum superiorem, tum hanc (quae plurimum à Belgica vepribus se implicante differt) atq; denique omne silvestris vicia genus Waryw borso nuncupant, hoc est, cornicis pisum.

DE SECURIDACA ALTERA.

CAP. XXXI.

MULTOS atque oblongos ex eadem radice fundit I. Securidaca
altera pann.
 vimineos caules, humi diffusos, virides, striatos, intus
 concavos, admodum ramosos: folia alata, è multis foliolis
 coniugatis, & equali, contrario tamen situ uni costæ
 inhaerentibus constantia, solo extremo impari, Hedyari
 legitimi foliis perquam similia, sapore amaro: è singulis
 superiorum foliorum alis oblongi pediculi prodeunt, co-
 ronam leguminaceorum flosculorum alterius Hedyari
 forma simulum, graviterq; odoratorum sustinentes, co-
 lore non luteo ut illi, sed vario: nam superiora folia car-
 nei plerumque sunt coloris, laterum ala niuea, & cari-
 na infima alba rostro est purpureo: silique non plana,
 sed teretes, oblongæ, rostratæ, internodiis distincte vel-
 uti Polygalæ valentinæ siliquæ, continentes subruffum
 semen, oblongiusculum, sapore non minus amaro quam
 alterius: radix non annua ut illius, sed maxime vivax
 & fibrosa, longè lateq; sub terra se cõdens, & vicina loca
 occupans, atque etiam tenuissimis fibris renascens.

Vulgatissima hæc est per uniuersam Pannoniam,
 Austriam, Styriam, Morauiam, atque Bohemiam,
 cum in pratis, tum in agris, & secundum vias.
 Floret Junio interdum etiam tota æstate, semen matu-
 rum est Iulio & Augusto.

Variat interdum floris colore, qui totus cãdidus est,
 aut exalbescit, aut intensius purpurascit.

ALIQUANDO nobis in Belgicam missa fuit Ga- Galega altera.
 lege alterius nomine, cum qua siliquarum duntaxat
 affinitatem habet: mihi tota facie Hedysarum referre
 videtur, exceptis corniculis & semine, quæ, veluti dixi,
 plana non sunt.

SED

SED aptius forsitan Hedysari descriptioni conveniet ea planta cuius iconem & descriptionem cum aliis iam memoratis à C. V. Tho. Pennao accepi, quàmque Securidacam Dioscoridis esse censet.

II. CUBITALIS, inquit, planta est, aut altior, multos caules ramosos abs radice lignosa & perenni emittit: folia habet ciceris modo secundum oblongum nervum binatim disposita, uno impari extremitatem ipsius tenente, cicere minora: flores in summis caulibus glomeratim coherentes, ex candido rubentes: siliquas fusci coloris, securis formam quam nos bplhouck valgo appellamus probè referentes, vel cætri genus quo nostri & Belgici sutores uti solent: singula siliqua semen unicum eiusdem figura continet. [ex sicca tamen planta, quam etiam mihi communicavit, didici, siliquas nonnunquam longiores esse, & supra securim illam, alium articulum oblongiorem obtinere, qualem extremæ superioris siliquæ habent, quemadmodum in icone addi iussi.] Tota amara est, præsertim siliqua & semina.

Crescit in agro Genevensi nō procul à Ponte tremulo, inter dumeta, nusquam alibi mihi conspecta.

Ἡδύσαρον ἢ τελεκίονος Græcis, Hedysarum & Securidaca Latinis dici possunt hæc planta. Nullius tamen semen aptius veterum securim meo iudicio refert, quàm eius quæ ab omnibus Hedysarum legitimum censetur: etenim in Hispanica meâ peregrinatione secures infra Madritium videre memini, quæ huic semini essent simillima, nempe in medio quæ manubrium traicitur & adaptatur, crassiores, & utrinque in planam aciem desinentes.

DE ONO-

Securidaca

Diosc. Pennæ.

Ἡδύσαρον

τελεκίονος

DE ONOBRICHIDE.

CAP. XXXII.

AD Onobrichidis classem reduci posse existimo eas stirpes quas hoc capite describemus, quoniam illi quodammodo affines esse videntur.

CUBITALES plerumq. Prior habet caules, multos (si vetusta sit planta) rotundos, duros, humi procumbentes, in quibus frequentia folia lenti similia, angusta, hirsuta, quindena subinde, & totidem alia ex aduerso uni costæ adherentia, uno impari extremam alam occupante; gustu amaro & ingrato: ex alarum cauis ramuli exoriuntur similibus foliis septi, ex quibus dodrantales pediculi exeunt, striati, ferentes multos flores trifolij amulos, oblongos, eleganti purpura nitentes, inodoros, confertos, & veluti spicam trium interdum unciarum longitudinem equantem efficientes, interdum etiam longiorē, præsertim quando in semen abeunt, quod bifidis breuibus turgidiusculisq; siliquis continetur exiguum, nigrum, durum, sapore ingrato ut alia legumina: radix illi magna, longa, dura, intransuersas nonnullas fibras sese spargens, & subinde ad cauliculorum exortus novas fibras agens, vivax & perennis.

I.

Onobrichis
purp. flore.

Frequens nascitur ad Danubij ripas supra Posoniū arido solo, apud Petronellā ad viarum margines, & frequentissime toto itinere versus Badenses thermas, multisque aliis circa urbē Viennam locis tam citra Danubium, quàm ultra. Floret Maio, Iunio & Iulio, atque etiam Augusto interdum, quo tempore etiam semen profert.

MULTOS ex eadem radice profert Altera vimi-

II.

Onobrichis
subcaeruleo
flore.

neos cauliculos, pedales, nonnunquam etiam longiores, striatos, humi fusos, crebris nodis distinctos, et in his ala-

ta se-

Class. Bot. 2. 235

Onobrychis asperula
 root, 1845

2239

BB

ta folia, hoc est, tredecim, quindecim, septem & decem angustis & oblongis foliolis vni costula inhaerentibus constantia, extremo semper imparem numerum faciente: prodeunt deinde ex alis tenues pediculi flosculos in spicam congestos ferentes Pisi aut Vicia florum forma, sed longè minores, colore dilutè caruleo aut ex caruleo purpurascēte: his succedunt exigua siliqua, quasi duplicata, continentes pusilliū semen renis forma, nigro colore: radix minimi digiti crassitiem fere aequat, dura, lignosa, & contorta, alie sub terra se condens, rarisque fibris donata, quae suprema parte in aliquot capita extuberat, & quibus singulis annis novos cauliculos fundit.

Rara est, nam paucas duntaxat plantas inueni publica via secundum orbitas, inter Schwecket & Götzestorf Juno florentes anno 1580. & anno 1579. non procul à Znaim Moravia oppido.

Floret etiam in hortos translata toto Iulio, & subinde semen profert.

III.

Onobrichis
pallido flore.

SESEQUICVBITALIBVS assurgit Tertia ramis, rectis, firmis, duris, viridibus; in quibus folia Lentis sine Vicia siluestris, oblonga, angusta, duodena aut quindena, & totidem ex aduerso, inter se opposita, vniq; costula adhaerentia, vno etiam quod extrema costula insidet impari, hirsuta, gustu ingrato & amaro, deinde nonnihil acri: ramuli extremo caule ex alarum sinu prodeuntes, palmares, striati, in dodrantaes spicas flosculorum trifolij amulorū, oblongiusculorum, pallidorum desinunt, quibus impressi sunt nigricātes quidam radij: his succedunt siliqua prioris similes, mucronata, duabus valgulis constantes, in quibus semen fœnogræco fere simile, sed minus & nigrum: radix crassa, dura, lignosa, longa, aliquot fibris donata, candicans, perennis.

Rara etiam admodum hac est, & duobus locis duntaxat

taxat mihi conspecta, videlicet ad Hamburgum urbem duobus supra Posonium miliaribus, & ad oppidum Fischmuntz nō procul Danubio publica via, unde singulas singulis locis plantas duntaxat erui flores Maio mense 1574. & 1576. In hortū trāsata Maio etiam florent atque tota deinceps fere aestate: Augusto semen, sed rarissime profert, deciduis magna ex parte floribus, ante quam in siliquas efformentur, nimia, uti conuicio, soli pinguedine & humiditate luxuriante planta.

QVARTA multa folia promit ab eadem radice, Lenticula aut Tragacantha proxima, & vni similiter costae inhaerentia, molliora tamen, viridia quidem illa, sed lanugine quadam albicante pubescentia, lento primum gustu, deinde nonnihil amaricante, postremo linguam vellicante: nascuntur inter foliorum alas cauliculi fere dodrantes, supini, exiles, hirsuti, aliquot flosculis onusti, vicia siluestris aut lenticula magnitudine, colore ex caeruleo purpurascente, quos excipiunt siliquae exiguae geminis cellulis constantes, semine (quod cum adhuc immaturum esset probè observare non potui) plena: multas ex eadem radice, quae longa crassiusculaque est, & obliquas fibras agit, propazines & ramulos dodrantes humi fusos in latera emittens.

IIII.

Onobrichia montana.

Crescit in summo Snieberg iugo, atque in summi Etscheri scopulis, quibus duobus locis florentem & siliquas iam efformantem erui Augusto.

NEC minus forsitan rara erit, quā Britannica anni v. 1581. peregrinatione, Londini in doctiss. viri Ioannis Richai pharmacopœi regij horto nascentem vidi, ad descriptarum hoc capite stirpiam classis proculdubio referenda, cum proximè ad quartum genus accedat.

Etenim similima habet folia, mollia, incana lanugine pubescentia, ut Tragacantha, & similiter vni costae in-

Onobrichia peregrina.

756

Onobrichis III.

Clus. bot. 2. 239

Onobrichis filiformis
Crantz 4:8

herentia, quindena & plura, interdum etiam vicena quina, uno extremam costam occupante: cauliculi tamen in hac oblongiores sunt, fusco cortice tecti, lenti, fractu contumaces, humi fusi, & plerumque nudi, qui extrema parte frequentes ramulos suis alatis foliis onustos proferunt, & in unciali hirtog, pediculo multos flosculos in caput & globum congestos, tragacantha floribus proximos, candicantes, deinde membranaceas siliquulas eruo minores, & Dorycnio vulgariter nuncupato siue Hispanico pares, singula semina fœnogræco similia continentes. Florebat Julio & Augusti initio: semen deinde Londino mihi missum est, quod terra commissum nondum natum est.

A nemine hætenus descriptas existimo has stirpes: nec etiam nomen vulgare ullum, aut earum facultate: à rusticis vel ab alio quopiam intelligere potui.

Si quis verò nō inter Onobrichides, sed inter Astragalos præsertim duo postrema genera, cum quibus magnam habent similitudinem, referre malit, Astragali sunt, prior alpinus, alter peregrinus.

DE MEDICA LUTEO FLORE

CAP. XXXIII.

Medica luteo
flore.

MULTOS ex eadem radice profert ramos cubitales, aut longiores, humi plerumque fusos, teretes, vimineos, multis alis brachiatos, folia terna uni pediculo inherentia, alterius Medice foliis respondentia, & dorso eminente, sed longè minora: flores in extremis ramulis confertos, alterius floribus pares, luteo colore, non inodorous, cornicula deinde plana, contorta, angustiora quàm in sativa & vera, grana illi similia continentia, sed paulo minora: radicem alteri parem, crassiusculam, latè sparsam, fibrosam, perennē, & singulis annis novos caules proferentem.

Nasci-

Class. hist. 2. 243

Medicago falcata
Lam. pl. 3. 318

Nascitur tota Pannonia, Austria, Moravia, & Bohemia, Norici, Franconiaq, quibusdam locis.
Floret Junio & Julio.

DE TRIFOLIO MAIORE.

CAP. XXXIIII.

TRIFOLII maioris tria genera, spica forma, & floris colore inter se differentia passim in Pannonia & vicinis provinciis observantur.

Trifolium
maius albo
flore.

- I. PRIMVM ternis aut quaternis interdum assurgit cauliculis, pedalis, firmis, rectis, teretibus, circa quos rara folia, oblonga, angusta, dura, nervosa, carinata, & dorso elatiore atque eminentiore, trina semper ab uno exortu prodeuntia ut in reliquis trifoliis, incana, & in ambitu veluti dentata, ab radice frequentiora & maiora: flores extremis ramulis, in quos cauliculi separantur, parvi, frequentes, conferti, & spicam quodammodo efformantes, albo colore, aliquantulum odorati: radix vivax, minimi digiti crassitudine, nigricante & denso cortice teeta, longa, aliquot fibris donata.

Trifolium
maius purp.
flore.

- II. ILLI non multum dissimile est Alterum genus cum amplitudine tum forma: folia tamen paulo angustiora deprehenduntur, & crassior flosculorum qui confertim nascuntur spica, eaque summo cauli inherens sine pediculo, & quasi inter folia latens, cui plerumque adnascitur alia brevior, rarissime tertia: flosculi vero differunt colore, qui non albus est, sed ruber, nullo insuper odore praediti sunt: radix priori non dissimilis.

Trifolium
maxim. purp.
flore.

- III. MAIORE multo excrescit Tertium altitudine, quae plerumque cubitalis est, caules etiam habet crassiores, folia ex singulis geniculis alternatim prodeuntia, longa, striataque, & dorso eminentiore, laxa quadam veluti vagina in binas appendices desinente caulem amplectentia, de-

Cens. hist. 2. 245

Trifolium maius, Linn.

Linnaeus. 8. 17

T. rubens, L. β
Caus. 2. 245

tia, deinde terna numero ex eodem pediculo nascentia, superioribus duplo longiora, illis tamen non minus dura & per bras denticulata, gustu nonnihil adstringente: huic spica multo oblongior, elegantissima, rubrorum flosculorum è calyculis hirsutis emergentium serie composita: radix superioribus similis, perennis & singulis annis plures caules proferens.

Inveniuntur non modò in Hamburgensi monte, sed aliis etiam Pannonia & Austria montibus a pestribusque pratis & silvis copiose. Priora etiam duo genera sicciore pratis Vienna vicinis, tum pariter in Moravia & Bohemia. Florent Maio & Iunio.

TRAGVS Tertium genus Großer Gephlee / & Cytisus Trag. Cytisum appellavit, Lobelius alterum Lagopum nuncupasse videtur. Quem verò Lagopum maximum vocat, Belgica primùm innotuit 1570. C. V. Alphonsi Lagopus max. Lobel. Pancy munere, qui eius semen nobis dum Machlinia vinceremus, misit. Annua verò dumtaxat est ea planta, proinde singulis annis serenda. Ungari vulgare Trifolium Lochere appellant.

TRIFOLIUM porro genus illud teretibus viticulis humi sparsis, flore pisi pallido satis magno, foliis tribus uni pediculo inhaerentibus, & molli lanugine pubescentibus, & rarius per viticulas sparsis, quod à siliquarum magnitudine Mompelliani meo tempore Lotum praetense siliquosum cognominabant, maxime frequens est Lotus siliquosus luteo flore. in omnibus Pannonia & Austriae pratis: sed Narbonensi paulo durius videtur.

Illius genus mollius multo et tenerius vidi anno 1579. Lotus siliquosus rubro flore. Noriberga in horto Oellingeri pharmacopœi & aromatarij, quod rubro flore erat: ipse pisum rubrum nuncupabat.

Crescebat etiam in eodem horto trifolium quoddam
satis

Trifolium
vesicarium.

satis amplis foliis pro planta exiguitate, quod à magnis & membraneis vesiculis, quibus semen cum sua exigua siliqua continetur, vescarium dixerunt etiam Mompellij ubi in collibus quibusdam nudis & petrosis cum Hyacintho autumnali aliquoties eruere memini.

Trifolium
nobile.
Trifolium
aureum.
Hepatica tri-
folia.
Iius varietas.

CETERVM, quoniam in Trifoliorum historia versamur, obiter etiam hic meminisse libuit. Planta illius quam nonnulli Trifolium nobile, vel Trifolium aureum (Germanis enim Gulden klee dicitur) & Hepaticam trifoliam appellant.

Eam flore vel caruleo, vel ad violaceum tendente alunt Belgica horti: alunt & flore rubello & albo munere Alphonsi Pancij Ferrariensis medici, qui eam nobis primum misit Machliniam, atque etiam τοῦ ἁρδov caruleo flore bis aut ter, sed quæ nunquam comprehendere voluit.

Omnes autem præter polyanthon Viennensi agro invenire licet. Nam Viennensis salus & caruleam præcocem, & eam quæ florem ad purpuram tendentem habet paulo serius florentem alit, tum etiam flore incarnato siue rubello & albo ubi aliquot eius plantas erui 1579. albam etiam prius apud Garmingan. Priores verò duæ non modo Viennensi agro, sed in omnibus Pannonia & Austria inferioris silvis abundanter proveniunt: quæ autem rubello est flore apud Nissam Silesia, & Ienam Thuringia etiam sponte nasci ab amicis accepi: at quæ albo est flore apud Sabaudos superato monte Senis iter in Galliam facientibus non procul à pago Lunenburg frequentissimam nasci mihi retulit D. Balchazar à Nerden Medicus.

PAUCA QVÆDAM

CIRCA NONNVLAS

PLANTAS AB IP SO AVCTORE OBSERVATA, dum eius Stirpium historia iam typis exprimeretur: quæ quoniam suis locis inseri non potuerunt, ad operis calcem reiecimus.

LIB. I.

ad finem cap. 1. pag. 5.

CVM *Laurocerasum* florentem, quando *Pannonicas* meas *Observationes* excudendas *Plantina* tradidi, nondum conspexissem: nulla florum mentio in eius historia facta est. At cum huius anni octogesimi tertij supra millesimum & quingentesimum, mense Maio egregie floruerit *D. Aicholtzio*, qui eius unicum fraticem in fictili alit; illius iconem atque descriptionem ad *Observationum* calcem aducere, & *Lectoris* oculis spectandam proponere libuit.

OBLONGAS in summis vetustis ramis inter superioris anni folia fert hastulas digitalis longitudinis, crassiusculas, in quibus breui pediculo numerosi, & racemi in modum conferti, nascuntur flores, candidi, quinque foliolis constantes, multis in umbilici ambitu staminibus pradii, *Cerasi* autem floribus non admodum dissimiles, odoris expertes, qui nullum fructus rudimentum præbuerunt, sed caduci admodum fuerunt. Supra hos deinde rami germinant, & novella folia protrudunt.

Laurocerasum
flos.

Ad finem historię *Euonymi*. 1. cap. 26. pag. 96.

SED & hic *Euonymi* *pannonici* prioris iconem cum suo flore exhibere volumus: cuius, uti in eius historia

Euonymi
flos.

Laurocerasi flos.

Euonymus 1. siue latifol. cum suo fructu.

diximus, binas plantas adhuc alit D. Aicholtzius. Harum etenim altera hoc anno 1583. mense Maio oblongos tenuésque inter infima folia pediculos protulit, è quibus aliquot dependebant flosculi, quatuor foliolis albicantibus, & ad carneum quodammodo colorem tendentibus, præditi, forma vulgaris Euonymi floribus persimiles: quibus successit fructus, ut in vulgari, quadrangulus, aut interdum quinque angulis constans, maior tamen, atque quodammodo alatus, maturitate dehiscens, & alba grana, aurea pulpa inclusa, Augusto mense continens.

Euonymi i.
fructus.

LIB. II.

ad calcem cap. 2. pag. 133.

CUM porro hac planta anno 1583. non modò egregiè floruerit Generoso Dn. Ulricho de Khunigsperg, qui superiore anno ingentem illius bulbum cum plerisque aliis elegantibus stirpibus acceperat: sed & semen ad frugem perduxerit, opere precum duxi illius hoc loco meminisse.

Habet verò flores quales in ipsius historia descripsi, in quibus tamen nullum terribile odorem deprehendi: deinde subsequuta sunt sexangula capita, Tusai capitibus fere similia, sed minora & breviora, semine Tusai etiam simili, pusillum tamen breviora plena.

Lilij fusiani
semen.

Floret autem, atque illius semen maturitatem consequitur, eodem ferme quo Tusai tempore.

Cap. 3. pag. 136.

ante articulum Videtur autem &c.

Pictura etiam illa quam Rassinus donavit, viginti aut plures flores extimo caule predecentes expressos habet.

Sed

Sed & hoc anno 1583. Magnificus ac Generosus ^{Lil. rubrum polyanthum.} Dn. de Entzestorf bulbum inter reliquos habuit, qui extrema caule eoque unciam lato tredecim flores saturatus rubentes (etenim inter hos flores alij aliis dilutiores sunt) & aspectu elegantissimos protulit, cum precedente anno quinque duntaxat tulisset. Floribus autem succedunt capita, iis quæ in Lilio siluestri siue montano nascantur plurimum respondentia, atque eiusmodi semen paleaceum continentia, quod sero admodum maturescit, videlicet sub Augusti finem.

Cap. 6. pag. 166. ante articulum Non omnes porro &c.

SILENTIO autem minime premenda existimavi, quæ plenius cum à me, tum ab aliis (dum nostra Stirpium historia exprimeretur) de hoc flore observata sunt. Annis enim septuagesimo quinto & septuagesimo sexto supra millesimum & quingentesimum, magnam seminum à Tulipis congeriem terre mandavi, quæ triennio ante ipsa bruma Byzantio ad Jll. Dn. Augerium de Boussbeque cum plerisque bulbaceis stirpibus perlata fuere. ex his ingens Tuliparum numerus prognatus est, quarum nonnulla quinto, sexto, atque etiam sequentibus annis flores tulerunt insigni colorum varietate commendabiles. Nam & omnino flavos, & rubros, & ^{Tuliparum Constantin.} nivosos, & purpureos, vel ex his coloribus inter se comixtis ^{sem. natatum insignis varietas.} distinctos, hoc est L-V. R-V. A-V. P-V. nactus sum, eosque omnes pracoces. Sed inter illos etiam fuerunt, qui mihi diligentius observanti, potius ad Dubiarum vel Serotinarum Tuliparum classem referendi videntur, quam Pracocium: etenim licet aequali cum Pracocibus magnitudine assurgant, eodem tamen tempore cum Dubiis siue Serotinis florere amovadverti, tametsi Pracoci-
bus in-

bus interseruerim, *Praecoces*, ob colorum varietatem (quam in *Serotinis* nondum deprehenderam) esse existimans. Haecenus enim *Serotina*, cum quae rubri, tum quae flavi coloris flore praedita sunt, nullam mihi varietatem in satione pepererunt, nisi quod interdum ex rubrarum semine flava, et contra ex flavarum semine rubrae natae sint, unguibus saepenumero variantibus.

1. *Dubiae* vero sine *Serotina* Constantinopolitano semine natae, aut colore albo exoleto, qui ὀχρὰ λευκὰ dici queat, sunt, qualem superiore anno unicam habui, foliis nimirum ex albo pallenscentibus, eorumque dorso flavescente: illius autem interiora folia orbiculata sunt, ungues & stamina pallent. Eadem hoc anno 1583. longè ampliore florē tulit, attamen colorem non immutavit.
2. Aut *A-v.* praecocis octavae flori omnino similes, vel iisdem quidem coloribus praedita, sed qui modo intensiores, modo dilutiores inter se commisceantur, eaque aut omnia folia mucronata, aut interiora nonnihil orbiculata habent, oris ipsorum candicantibus, & unguibus omnino exalbidis, qui nonnunquam etiam subcarulea macula insigniantur, staminibus vel exolete purpurascenscentibus, vel nigricantibus.
3. Aut *Purpurei* coloris, nunc dilutioris & magis floridi, nunc saturatioris, cui tamē quaedam albicantes venae intermixtae videantur, vel purpurearum uvarum iam maturescentium colorem referunt.
4. Aut *P-v.* florum foliis dilutiore aut saturatiore purpureo colore praeditis, quorum vel omnium ora mucronata, vel interiorum duntaxat orbiculata, exalbida sunt, ungues vel ninei, vel subcaruleo colore interdum infecti, staminibus nigricantibus.

Semine autem cuiusdam *R-v.* quae anno 1577. primum Bruxella floruit, nactus est C. V. Ioannes Boissot, & quaedam nobiles *Marrona* etiam *Serotinas* *Tulipas* mira

Tulipa serotina versicoloris Constant. sem. nata.

T. versicoloris R. V. semine nata.

pas mira colorum varietate ludentes. Nam & flavae,
& pallentes, & ex albo pallescentes, & purpurascetes,
& intensius vel remissius rubentes, vel latericiij coloris,
atque alias aliis (ut ipse ad me scripsit) coloribus insi-
gnitas habuerunt. Ego sanè, cui ex eodem semine anno
1578. ab ipso communicato, atque hic Vienna sequente
Autumno terra à me credito aliquot natae sunt, unicam
hoc anno florentem habui, quae purpurei coloris exoleti
fuit, foliorum oris albicantibus, & unguibus albis, non
multum absimilem nonnullis P-V. quae Constantinopoli-
tano semine superius memorato natae sunt.

ad calcem 8. cap. pag. 175.

EODEM porro Byzantio missi fuere anno 1582. *Narcissi bulbi* Zerincada catamer bianco nomine,
quorum nonnulli hoc anno mense Maio binos aut tres
protulerunt flores niveos suaviter odoratos, extremo
caule nudo, ut in aliis *Narcissis*, ex follicula prodcentes
sed minores, medio etiam calyce niveo: folia cum iis quo-
rum pallidus est flos conveniunt, atque polyphylli foliis
angustiora sunt,

*Narcissus By-
zantin. 10824
niveus.*

ad calcem cap. 15. pag. 197.

CETERVM, quod silentio minimè premendum du-
xi, Generosa Dn. de Entz estarf, semine à me communi-
cato natus est *Hyacinthi bulbis*, qui Aprili mense an-
nis 1582. & 1583. niveos omnino flores protulit, alio-
qui forma & odore aliis orientalibus similes.

*Hyacinthus
niveus.*

ad cap. 55. calcem pag. 401.

DE Hachal Indi, siue Admirabilis Pernaëna ra-
dicibus superiore hieme periculum feci, & rem ita se ha-
bere.

*Admirabilis
radix perna-
na.*

bere, ut *Volmarius* admonuerat, deprehendi. Nam omnium trium radices hieme in æstuarium intuli, partim suis fictilibus in quibus sata fuerant, adhuc inbarentes, partim ex horto erutas, atque in uno aut altero fictili repositas & sicca terra obrutas, totaque hieme nullo humore aspersas conseruari. Sed cum *Februario* mense solidas eas inuenirem, atque nonnullas etiam germinam protrudentes conspicerem, leuiter interdum aqua conspersi, donec *Aprilis* initio in hortum transferrem.

Trium porro generum semina (nam bina postremi generis grana anno 1581. collecta, è superiore 82. adhuc reliqua habebam) ineunte vere seorsim terræ mandavi: nataque sunt mihi plantæ suam speciem conseruantes. Verum quæ ex radice repullularunt, multocius adoleuerunt, multoque ampliores factæ, quàm quæ semine hoc anno natae sunt, & aliquanto etiam maturius flores protulerunt, minores tamen, quàm semine hoc anno natae, inter quas nonnulla flauos omnino, nec ullo alio colore conspersos habent: ea florum, qui in varia stirpe toti flauo fuerunt, semine natae haud dubiè sunt, ut secundum genus ex rubrorum purpurascantium semine. Itaque huius *Admirabilis* stirpis plura tandem genera nascitura credendum est.

Admirabilis
flauo flore.

LIB. III.

Cap. 13. pag. 478. ante articulum, *Floret.*

& frequentissimè ultra *Posonium* itinere *Tirnanienfi*.

cap.

APPENDIX.

Cap. 21. pag. 502. secundus articulus immutan-
 dus, & tertius alius addendus, vti qui nunc ter-
 tius est, quartus sit, mutatis quibusdam vocabu-
 lis, hoc modo.

ALIVD autem genus observavi, quod licet foliis to- I I.
 taque fere reliqua facie cum vulgari conveniat: floribus Alceæ varie-
 tamen plurimum ab ea differt, quippe qui ampli admo- tas.
 dum sint, *Alcea* floribus etiam maiores, colore tamen il-
 li vel respondentes vel fere omnino candicantes, quibus
 semen vulgari simile calyculis inclusum succedit.

TERTIVM genus est, ab illo forma minimè diffe- I I I.
 rens, nisi quod illius floribus minores flores hoc obtineat,
 & vulgari aliquantulum maiores.

VERVM reperire est. Quartum quoq. genus &c. I I I I.

MENDÆ NONNVLLÆ QVÆ

irrepererunt, sic corrigendæ.

Primus numerus paginam, alter versum denotat.

In Epistola ad Lectorem pag. 4.

vers. 4. n v n c

vers. 14. millesim. & quinquagesim.

pag. 6. vers. 6. CLVSI nō CLVI.

pag. 5. margine Calta. equina.

23 22 vitu rad

28 è tuberculis

30 1. interdon

9. uniperis

65 marg. Chamæcistus

98 in titulo Cocconelecia

202 2. Mundl

5. koto fix appellant.

307. in marg. Sp. inf. altera.

336. 2. lato 23. flo.

342. 24. e Bel.

354. 22. odorus.

362. 32. exortum.

366. 10. palmarem

374. in tit. Narcis. alter p. f.

381. 29. extremitates

388. 27. hortu

391. 31. humi T.

396. 3. rotunda, can

399. 27. difficile est.

401. 1. um. cum peregrinationem

13. locum

409. 33. radice

435. 17. Augusto

442. in titulo Pseudo Asphodelus

480. 1. nostru hortu p.

26. oblonga fibræ eiusd.

481. 26. muribus araneis

484. 17. aliquot oblongas l.

486. 17. pura

488. 1. humilistengel

490. 9. nomen def.

310. 17. frabo

367. 27. sustinent

381. 3. oblongiori

391. 18. Quod si autem

395. 11. sex ta

397. 18. exidens

409. 15. autem Na.

428. figura sunt transposita

429. figura sunt transposita

432. 6. Sackturnya

30. addit

446. 7. alteroque

480. 31. COTY

510. 15. Sebizio

537. 5. rotunda, in v. p. 17

540. in titulo Scabiosa V.

549. 15. ante A mulierculu adde

Annotamen 1582. sub Kitzey & Hamburgensi monte, atque etiam non procul Ternavia frequentissimam observam, eaque de causa, Pannonica cognominari etiam poterit.

553. hac Absinthij figura esse debebat pag. 556. sub eo qui istuc est titulo.

559. poni debet figura que est pag. sequente cum titulo Absinthium Austriac. tenuifolium.

570. titulo V. n. legitimum.

581. Hornini 11. tertius specus esse debebat pag. 581.

596. expungenda figura.

611. 12. alteram.

617. 11. Engleborow.

675. Pulmonaria 111. titulus & figura expungenda.

709. in tit. Alektorolophi 111. alterum genus.

Parthenium polyphyllum flore.

Pag. 161.
hæc figura
desidera-
tur.

Pag. 571.
hac figura
substituenda.

Pag. 738.
in figura
erratum est,
pro qua
hac suffi-
cienda.

Clav. herb. 2.230

Orobus major L.

INDEX PRIOR

STIRPIVM QVÆ

IN HOC LIBRO

CONTINENTVR.

B I. E. S. cruciata

19. mascula ibi-

dē. femina ibid.

Abſinthium, &

eius ſpecies 552. & ſeq.

Acer 8.

Acinos Anglic. 625.

Fuchſij 624.

Aconiti Lycopſtoni varia ge-
nera 403. & ſeq.

Acorum 257.

Aculeata. 53.

Admirabilis peruana 395.
eius varia genera ibidem
& ſeq. cuiusdem faculta-
tes. 401.

Adonidis flos. 391.

Aegyptiacus Phaſeolus 731.

Albugo 10.

Albugo Austriaca. 631.

Alchimilla 442.

Alectorolophus alpinus 707.
& eius varietas ibid. & ſeq.

Alisma Matthioli 525.

Allium 211.

Narcissi foliis 220.

Allium alpinum 225. angui-
nū ibid. vrsinum ibidem

Alopecuros, Theophr. &
Plinij 603.

Althæa Pannonica, & eius
ſpecies 502.

Alum Plinij 223.

Alyſſum minimum 472.

Amarella Geſneri 314.

Amellus alpinus 534.

Anagallis flore luteo 492.

Anchusa flore exalbido 677.

Androsace altera Matthioli
474.

Anemone ſilueſtr. 380. An.
montana Pulſatillæ folio.
382. Anem. 3. Matthioli
384. **Anemone** vulgaris
variij generis 385. Byzan-
tina flore polyphyllo &
pleno 385. eius varia ge-
nera. 388. & ſeq.

Anonis non ſpinola 53.

ανώνυμ prior 42. altera 57.

Anonymos lini folio 312.

Anthillis leguminola 744.

Aphaca 740.

Apiaria peregrina 70.

Archangelica 694.

Argenteus color 159.

ἀργυροκόμη 496.

Aria Theophrasti 8.

Armerius pleno flore 327.

Artemiſſia tenuifolia, & eius
varia genera 559. & ſeq.

Asperugo 686.

Asperula odorata. ibidem.

Aster Atticus Ital. 534.

DD **Aster**

INDEX.

- Aster Pannon. & eius species 526. & seq.
 Aucuparia forbus 8.
 Auellana pumila byzantina 121.
 Avium oculi 342.
 Auricula vrsi 343. eius variae species ibidem & seq.
- B.**
- B**acca nodosa 119.
 Balsamum alpinum 76.
 Barba caprina 700.
 Bellis caerulea 342.
 Bellis media 609.
 Berberis 121.
 Betonica, & eius species 598. & seq.
 Bifluga 270.
 Bistorta minor 478.
 Bistorta vulgaris 480.
 Bugula, & eius species 606.
 Bulbus silvest. Fuchsi 191.
 Bulb. criophorus 197.
 vomitorius 204. & 223.
 Bulbi varij à Francisco de Holbeque in Belgiam missi 193.
 Buphthalmū Dodonæi 569.
 Buphth. vulgare ibidem.
 Butyri radix 362.
- C.**
- C**acalia, & eius species 499. & seq.
 Cacaliae congener planta 501.
 Cæsar inter herbas aut Regulus 343.
- Caffa vrbis 169.
 Calamētum inodorum 624.
 Calceoli virginis 273.
 Cameli collum siue caput 179.
 Cāpanula minor alpina 688. eius varietas ibidem.
 Canales ex larice miræ longitudinis 24.
 Cantabrica Plinij 326.
 Capraria arbor 97.
 Cardamine alpina 454. eius varia genera ibidē & seq.
 Carduus mollis & eius species 661. & seq.
 Carlina maior 667. minor ibidem.
 Carum 701.
 Caryophyllata montana, & eius species 433. & seq.
 Caryophyllei 316. & seq.
 Castanea equina 5.
 Cattaria minor Hisp. semin. nata 588.
 Cepa serpentina 197.
 Cerasus avium 93. laurea 5. Macedonica 93. racemosa ibid. Trapezuntina 5.
 Cerrus 9. & 10.
 Ceruaria alba 694. nigra ibid.
 Chamæbatus χαμαιβάτης 115.
 Chamæcerasus χαμαικέρος 89. & 91.
 Chamæcistus 59. & seq.
 Chamædrys & eius variet species 610. & seq.
 Chamægenista 494.
 Chamæiridium varia genera 250. & seq.
 Chamælinum 305.
 Chamæmispilus Gesneri 83. Chamæ-

INDEX.

Chamaemorus 117.
Chamaepericlymenum prutenicum 87.
Chamaepeuce Cordi 71.
Chamaepitys Austriaca 631.
vulgaris 633.
Chamaerhodon *χαμαίρηδος* 113.
Christophoriana 504.
Chrysanthemum alpinū, & eius species. 565.
Chrysis Aristotelis 312.
Chrysocome Dioscorid. 312.
Cicer silvest. Matthioli 744.
Cicutaria Pannonic. 703.
Cirsium Pannon. & eius species 655. & seq.
Cirsium tertiū Dodonæi 661.
Cistus Silesiacus 71.
Claui S. Petri 343.
Clematis cærulea Pannonic. 293.
Clinopodium Austriacū 621.
Matthioli 624.
Clymenum Matthioli 742.
Cneorum Matthioli 54.
Cneorum album Theophrasti 56.
κακκωμηλία 92.
κακκωηλία 99.
Coggygia Plinij 97.
Colus Iouis 577.
Colutea scorpioides 41. & seq.
Conyza tertia Pannon. 525.
Conyza vulgaris 526.
Conyza alpina Gesneri 576.
Corona fratrum 667. **Imperialis** 127. **Regia** 136.
Cortusa Matthioli 444.
Cotinus 97.

Cotonaster Gesneri 83.
Coryledon altera, & eius species 481. & seq.
Crataegonum 603.
Crista gallinacea 741.
Crocum vernum Masiacum 226.
Cruciata abies 19.
Cruciata Gentiana 182.
Cyanus minor 547.
Cyclaminus odoratus 232.
Constantinopol. 234. **verno tempore florens ibidem**
fol. hederæ 235.
flore luteæ ibidem.
Cydonago 83.
Cynoglossum pumilū 682.
Cytisus 35.
Cytisus Tragi 763.

D.

Dactylus Trapezūtinus 4.
Daucus montanus, & eius varietas 700. & seq.
Dei sagitta 327.
Dens caninus 232.
Dentali 218.
Dentaria & eius species 444. & seq. **eiusdem facultates** 454.
Diaboli morsus 371.
Dictamnus 54.
Dictamnus albus Officin. 54.
Diospyros 83.
Dipcadi album 209.
Dodecatheon Plinij 343.
Doronicum, & eius species 517. & seq.
Draba 460. & **eius varia genera** ibidem & seq.
DD 2 **Echium,**

E.

E Chium, & eius species
679. & seq.
ἐλάτη ἀρρίλιω 19.
ἐλάτη θήλη 21.
Elleborine vulgaris varij ge-
neris 274.
Elleborus albus duorum ge-
nerum 277.
ἐρίκη 35.
Erica 28. & 35. & seq.
ἐριόροϕον 200.
Eruum iatium Cordi 744.
Eryngium Pannon. & eius
species 668 & seq.
Eryngium planum Matthio-
li 670.
διώνυμον 92.
Euonymus 94.
Euonymus vulgaris 97.

F.

F ilipendula vulgaris 710.
Filix pumila saxatilis, &
eius varietas 705.
Fistularia 710.
Flammula Matthioli 296.
Flos Februarij candidus 185.
luteus ibid.
Flos tinctorius 53.
Flores Indici versicolores
401.
Fœnū Græc. sil. Tragi 744.
Fraxinella 54.
Fritillaria 169. & seq.

G.

G Alega 744.
Galega altera 747.

Galeopsis maxima Pannon.

590.

Gazaria peninsula 169.

Genista sagittalis 51.

terrestris ibidem.

Genistella spinosa 51.

Gentiana, cuiusque variaz spe-
cies 277. & seq.

Gentiana punctata Pennæi

291.

Gentianæ fugaces siue annuæ

288.

Gentianella verna maior 284

minor.

287.

S. Georgij flos. 226

Geranium montanum, & eius
varia genera. 415. & seq.

Geum aquaticum Gesneri

437.

Gladiolus. 226

Globularia. 541

Glycyrrhiza sil. Gesneri. 744

Gnaphalium alpinum. 494

americanum. 496

Gramen marinum 327

Gramen montanū spicatum
& eius species 716. & seq.

H.

H Achal Indi 395. & 401

Hedysarum, ἡδύσαρον

750.

Hemerocallis Diosc. 127

Hemerocallis Valentina Hi-

spanis Amores mios. 194

Hepatica trifolia, & eius va-

rietas 765. & 766

Herba cerui 612

Herba paralysis 339. & 343

Herniaria. 282

Hesperis

INDEX.

Hesperis 333. cur sic nuncu-
pata. ibid. eius varia
species ibidem & seq.
Hiemale viride. 35
Hieracium Pannon. & eius
species 640. & seq.
Hippoglossum Dioscoridis
270.
Hominum silvestre, & eius
varia species 576. & seq.
Humirubus. 115
Hyacinthus candidus. 188
obsoletior Hispanicus. 193
orientalis Hesp. 194
Hyacinthus comosus Byzan-
tinus 194. & 197.
Hyacinthus primus Mat-
thioli. 196.
Hyac. botryodes 204.
comosus minor. ibid.
Hyacinthus stellaris. 209
Hyosciris Plinij. 546
Hyoscyamus peregrinus. 502

I.

Iacea Austriaca, & eius spe-
cies 542. & seq.
Jacobæa Pannon. & eius spe-
cies 572. & seq.
Jasminum Indicum siue
Mexicanum. 41
Ilex 12
Iridum varietas maxima. 242
& seq.
Juniperus alpinus. 26

L.

Lactuca sil. 343
S. Ladislai regis herba
282.

Lagopus alter Lobelij, &
max.eiusdem. 763
Lamium Pann. & eius spe-
cies 593. & seq.
Lapathum rotundifolium.
480.
Larix. 21
Larix Plinij est πύκν Theop.
23.
Larici folia hieme decidunt.
23.
ex Larice canales miræ longi-
tudinis. 24
Lathyrus Dodon. 744
Laurus Alexandrina Mat-
thioli 269
Laurocerasus 1. & 4
Leblab siue Leplap. 731
& 732
Ledum Silesiacum. 68
eius facultates. 71
Ledum Alpinum. 73
Legumina 721. & seq.
Leporis caryophyllea herba
332.
Leucâthemum alpinum. 563
Leucâthemum Plinij Angui-
laræ ibid.
Leucoium bulbosum Panno-
nicum 179. & seq.
Leuc. montanum 463
Leucoium silvestre 337
Liliaceæ quædam stirpes. 139
Liliasphodelus luteus 143
Lilionarcissus 145
Lilium Alexandrinum 187
Lilium conuallium 226
fatuū 138. Persicum. 123
silvestre 143
Sufianum 129
variegatum. 172
DD 3 Lilium

I N D E X.

Lilium rubrum siue minia- tum Chalcedonicum. 133	& eius species 388. & seq.
polyanthum 136	Martagon Constantinopol. 136. & 137.
a quibusdam zuziniare ap- pellatum ibid.	Martagonis bulbiferi varia genera. 139
Limodorum λεμόδωγο Au- striacum. 241	Martagonis Matthioli duæ differentiæ. 143
Linaria alpina pumila. 307	Mates fructus Indicus. 732
Linaria Pannonica. 307	Medica luteo flore. 758
Linaria terria Tragi. 312	Melampyrum 603
Linum Divæ Virginis 310	Melandryum Plinij 332
Linum silvestre. 298	Meleagris. 172
& sequent. & 310	Melissophyllon Fuchsi & Tragi. 594
Lingulaca Plinij 362	Menthastrum, & eius species 584. & seq.
Lirium alterum Theophra- sti 179	Merasus. 91
Lithospermum repens 684	Meum vulgare. 701
& 686. legitimum 686	Millebona herba. 273
Lithoxyla. 10	Millefolium alpinum. 562
Lobi Americani maiores & minores. 725	Mirabillas del Peru 400 & 401.
Lobi Indici. 731	Missalis candela siue cereus. 242
Lonchitis altera Maranthæ 705. neotericorum. 707	Mollugo 685, & 686
Lotus siliquosus varij gene- ris. 763	Moly montanum 211. & seq.
Lunaria arthritica 352	Narcissinis foliis. 220
Lunaria Græca siue odorata 337.	Mons ferreus. 10
Lunaria minor ramosa. 510	Muscari. 202
Lychnis silu. & eius species 328. & seq.	Myrica Pannonica. 26
Lychnoides sil. aliæ promif- cuz. 332	Myriophyllum aquaticum minus. 711
Lycium. 107	Myrtocistus Balearica 66
Lythimachia & eius species 475. & seq.	Myrtocistus Pennæi. ibid.
	Myrtomalis 83

N.

M.

M Ahaleb. 93

M Marrubium Pannon.

N Apellus vulgaris 409

N Narcissus pleno flore
175. scrotinus montan. 176

Narcissus

INDEX.

Narcissus Persicus	ibid.
Narcissus flore cæruleo	194.
juncifolius	ibid.
Nardus siue Spica equina	352.
Nardus montana	514
Celtica seu alpina	ibid.
Valerianæ filu. genus est,	ibid.
Nardus montana Mompel-	
liana.	660
Nasturtium	459
Natrix Plinij.	54
Νηλεία apud Theophrastum	
significat Vnedonem.	99
Nerion alpinum.	75
Nobilis herba	602

O.

O Enanthes varia genera	
711.	
Onobrichis Fracastorij.	744
Onobrichis, & eius species	
751. & seq.	
Οφισκόνειος	211
Orchidum magna varietas	
235. & seq.	
Oreocelinum.	694
Ornithogalum Arabicū	185.
Pannonicum	188. & seq.
vulgare.	191
Ornithogalū maius Aspho-	
delus bulbosus Galeni.	191
Ornithogalum maius Mom-	
pellian.	ibid.
Orobanche.	242.
Orob. Pannonicus, & eius	
species	735. & seq.
Orob. Venetus	ibid.
Osyris Austriaca	310.

Oxalis ampliss. folio. 480

P.

P Aconia Byzantina rubro	
flore.	401
Palma Trapezuntina	5
Panis porcinus	234
Paralytica alpina	352
Parietaria siluestris quorun-	
dam 602. & eius species	
603. & seq.	
Parthenium alpinum.	561.
polyphylo flore.	ibid.
παραχύνθη	750
Pentaphyllum & eius species	
423. & seq.	
Periclymenum rectum	85.
& seq. non esse Chamæ-	
ceras. Plinij.	89
Petasites.	502
Petromelis.	83
πέτρμη ἀγρία	16
Peucedanum Pannon.	696
Phaseolus, & eius varietas	
721. & seq.	
Phlomis Diosc.	345
Picca.	19
Picea pumila.	21
Pilosellæ minoris varietas	
496.	
Pimpinella Italic. & Gallica.	
700.	
Pinaster pumilio.	14
Pinguicula Gesneri.	360
Pinus siluestris	16
Pisum siluestre perenne.	733
πίστος.	19
Plantula Cardamines amu-	
la.	458
Platanus.	8
DD	4
Polium	

I N D E X.

Polium Pannon. & eius species 628. & seq.
 Polygala vulgaris. 314
 πολύγαλον Dioscor. ibid.
 Polygonatum, & eius species varia 263. & seq.
 Primula veris, & eius varia genera 339. & seq.
 Primula odorata 352
 Prunus Myrobalanus 93
 Prunella, & eius species 606 & seq.
 Pseudoapios Dodon. 744
 Pseudophodelus pumilus foliis iridis. 261
 Pseudodamasonium 271
 Pseudoelleborum nigr. Matthioli 569
 Pseudohermodactylus 232
 Pseudoleontopodium Matthioli 494
 Ptarmica Austriaca 547
 Pulmonaria, & eius variae species 673. & seq.
 Pulsatilla vulgaris, & eius varia genera 385. & seq.
 Pyraister idæus 83
 Pyrus ceruina ibid.
 petræa. ibid.
 Pyrola vulgaris & eius differentiae 505. & seq.

Q.

Quercus
 Quinquefoliū & eius species 423. & seq.

R.

Radix aurea 143
 Radix cana 242

Ranunculus montanus, & eius variae species 362 & seq.
 Ranunculus Byzantinus siue Asiaticus 373
 Ranunculus Thaliectri folio 378.
 Rapum genistæ 242
 Rapunculus alpinus 687
 Rhamnus solutius 105
 Rhodia radix 484
 Ribes 119
 Robur 9
 Rosa 109. sine spinis ibid.
 cinamomea pleno flore ib. 112
 campestris odora 113
 pumila 57
 Rosa petræa 352
 Rosula petræa 352
 Rosmarinum fil. Matthioli 71.
 Rosmarinus fil. ῥοσμή 173
 Rosmarinus fil. 630
 Rubia lativa 686
 Rubus saxatilis alpinus 115
 Rubus Idæus Diosc. 117
 Rupium flosculus 352
 Rupicaprarum radix 525
 Ruta capraria 744

S.

Sacra herba 616
 Salix angustifolia Pannonica 100
 Salix pumila latifolia 102
 Salomonis sigillum 269
 Sanguisorba Germanorum 700.
 Sanicula mōtana, & eius species 439. & seq.
 Sanicula

Sanicula guttata	441	Scutellates habere creditur	
Sanicula trifolia	459	2512355.	
Satyrion erythron	232	Sonchus, & eius species	650
Saxifraga alba	442	& seq.	
aurea	ibid.	Sorbus aucuparia 8.	terminalis
Saxifraga Pannon. & eius		ibid.	legitima 9.
varietas	697	Spartum Austriacum	719
Scabiosa Pannonic. & eius		Spina infectoria pumila	105
species	535. & seq.	Stœbe Gallica	547
Scarlea	577	Sultan Zambach 135, 137, &	
Scoparum herba	561	138.	
Scorodoprasum	209	Sultanæ lilium.	137
Scorfonera Pannon. & eius		Syderitis & varia eius genera	
differentiæ	634. & seq.	599. & seq.	
Securidaca altera Pannon.		Symphitum tuberosum	671
747 & seq.			
Sedum maius vulgare	481	T.	
Sedum alpinum, & eius species	484. & seq.	T Anacetum inodorum &	
Selinum montanum pumilum	701	eius species 549, & seq.	
Serin cade	179	Tarabolos catamer & Tarabolos catamer lalé	347, &
Serpentis herba	569	377.	
Serpillum Pann. & eius species	625. & seq.	Teucrium & eius species	612
Serratula Matthioli	547	& seq.	
Seseli montanum & eius variorum species	689. & seq.	Thalietri varia genera	380
Seseli Aethiopicum Matthioli		Thlaspi montanum, & eius	
693. & seq.		variarum species 465, & seq.	
Siler montanum	694	Thora Italica	413.
Siluestris Caryophylleorum		Valdensium	372
herba	332	Tibcadi	204
Sinapi pumilum alpinum	459	Tithymalus characias Pann.	
Slauonia pars Pannon. inter-		670.	
amnis	94, & 735	Torminalis Sorbus	8
Solanum odoriferum	401	Trachelij maxima varietas	
Soldanella alpina, & eius varia genera	353. & seq. cur	687, & seq.	
sic nuncupata; & quas fa-		Tragopogi differentia	634
		& seq.	
		Tribulus aquaticus minor, &	
		eius varietas	713
		Trifolium foetidum	53
		DD 5	luteum

I N D E X.

Intem. 51
 Trifol. maius, & eius species
 760. & seq.
 Trifol. aureum nobile
 vesicarium 766
 Tripolitanus flos plenus 377
 Trollius flos 372
 Tulipa 128, & 145
 Tulipæ præcociæ varia genera
 146, & seq. Bononiensis 168
 bulbifera 166. serotina 162
 Tulip. flores alij aliis magis
 caduci 166
 Tul. seritur variis modis ibid.
 Tul. Hispanica 194
 Turfani & Tursanda 127
 Turrita 463
 Tusai flos Persicus 122,
 & 129. polyanthos 124
 Tusilago alpina, & eius spe-
 cies variæ 496, & seq.
 Tusschiachi 127
 Typha media 716

V.

Valeriana alpina & saxa-
 tilis 522, & eius spe-
 cies ibidem & seq.
 Venatorum herba 371
 Veratrum nigr. alterum Do-
 donæi 372

Veronica & eius species variæ
 617, & seq.
 Veterum laurus Alexandrina
 270
 Veronica 326
 Vicia siluestr. & eius species
 744, & seq.
 Victoriælis longa 223
 rotunda 226
 Viennensis herba 517
 Vinum barbarum 121
 Viola palustris 185, alba ibid.
 Viola matronalis 333.
 latifolia 337
 Violæ montanæ 356, & seq.
 Viscum quercinum 12.
 saligneum 100.
 Vitis Idæa 76, & seq.
 Vlmæria 700
 Umbelliferæ stirpes
 & seq. 689.
 Vua minor marina 119

X.

X Yphion minus 226

Z.

Z Ambach idem cum Ias-
 mino 138
 Zarem cada & Zerem cade
 79.

ALTER

ALTER INDEX

STIRPIVM PERE-

GRINIS, PANNONICIS,

ET VVLGARIBVS LINGVIS

expressarum nomenclaturam continens.

Abreiff 371
Ad castanesi, vel as
ceestanesi 7

Adlasber 8

Alaga Sufame 256

Alaia Sufani ibid.

Alpzen 75

Alubias de Indias 731

Anckenballen 274

Apro tengöri zölö 119

Afchritzn 9

Muffenblat 271

B.

Bärnblust 76
Barkocza fa 8

Beka flu 371

Belend 504

Bella donna 504

Berkinyc fa 9

Berg neglin 326

Berg rosen 76

Besem kraut 561

Betz flu 517

Binizate & Binizade vel

Binizante 393

Bitter wurtz 286

Bitz wurtz 385

Blau Baldrian 209

Blau Fuckartzu 542

Boni 576

Butterwort 362

Bprdeen 342

C.

Café lalé 169

Cauala lalé ibid.

Cerifier nain 91

Cerraichel 10

Chér fa 10

Con zambach 138

Craft kraut 352

D.

D Eve bohini 179

Dizno repa 232

E.

Edel distel Gesneri 665

Elereu oder Elren 93

Erable 8

Erdepfrümmen 51

Erdt rosen und Gepdrosen

115

Er

INDEX.

Erd weichfel 91
Ezereth gyvv fin 273

F.

Fay gyöngy 12
Fenyö 24
Fenyo fa buk. alcucley eg
feiol 21
Fesoveräg 53
Feuchten 19
Feyer hunyor 277
Feyer malua 502
Fieberkraut 371
Fugenber 82
Flubrim 82
Flubhunde 352
Framboisier 117
Frisoles Guateli & de Gua-
timela 733
Fuss peer &
Fuss peerkraut 602

G.

Galipoli lalc 391
Garlobs studen 82
Gelt höznungs blumen
185
Gelt kassblumen 569
Gelbe klee 51
Genswurtz 525
S. Georg wurzel 452
Geiseket Indianische bluz
men 401
Giul vel Gu'catamer 391
Giul catamer lalc 179
Guedkraut 686

Gold kraut 576
Gold wurtz 143
Gumwurtz 449
Grose Sternblumen 312
Grosse bitter wurtz 282
Grosser Geysklee 763
Gul & Gul catamer 138
Gyewngy wyrag 226
Gyrostees saunages. ibid.

H.

H Endmisch binkraut 70
H gepl aller welt kraut
65
Himmelschlüssel 343
Himmel stengel 288, & 290
Humber 117
Hirtz wurtz 612
Hundsber 87
Hunds knoblauch 204
Humerlaub 76

I.

I Auor fa 8
I Jagerber 82
Ialmino rosso 399
Jegerkraut 371
Ighicze 51
Ihar fa 8
Illyan zwet 143
Irom 554
Irom barbara 121
Iiten nyla 327

K.

K Acha & Kacha veräg
343

Kachchi

INDEX.

Kachchi jezicach	569
Kechkerago fa	97
Kelbet chis	290
Kemeni cher fa	9
Kerōz tos fenyō	19
Kevkens	327
Kerferin	342
Kleine Entian	282
Knotberries	119
Kōrō fiz	102
Kreutz blumen	343
Kreutz wurtz	282
Kygio hagma	197

L.

L Ale Turcis florē signifi-	
cat	169
Lale benzedē	391
Lanlauch	225
Lean kew kewrchin	385
Lep lap	731
Lerpaim	24
Luktraut	312
Lo kew kewrchin	385

M.

M Arien schuch	273
Mates	732
Mirabillas del Peru	400
Misc gyerthya	242
Mobelger	182
Mosablumen	665
Moss bepl	185
Muscari	202
Muschoromi & Muscurimi	
204.	
Muter wurtz	525

N.

NYwl zēk fiu	332
--------------	-----

O.

O Eillets	326
Okör zöm	569
Oruale	584

P.

P Arragi rosa	115
Pennacio Persiano	132
Pererlin	703
S. Peters wurtzel	693
Plane	8

R.

R Rusch	76, & 82
Richter widerthon	512
Reköttye fa	102
Ross spreck	352
Rotte schlüssel blumen	352

S.

S Aâr fiz	102
Salomon pöcheti	269
Sanicor	442
Sawbrat	232
Sarga viola	337
Schakaick	402
Schlüssel blumen	343
Schoss wurtz	232
Schwartz hirtz wurtz	694
Schwinn	

INDEX.

Schwindelkraut	352
Sepreu fiu	559
Serin cade	179
Siben hamkorn	225
Sieg wurtz	225
Silber farb	159
Snetropsen	185
Spreck	514
Stamatchel	9
Stammeglin	326
Stain roßm	57, & 352
Stein wepzel	93
Stichend pfrummen	53
Stubenthorn	713
Sufamgiule	133
Swieczka	282

T.

T Arabolos catamer	347
& 377.	
Tartarsky	261
Téli zöd	35
Teuffel abbels	371
Thannen	21
Tibcadi	204
Tiztös fiu	602
Töly fa	12
Trabison curmasi	4
Triquemadame	484
Turfani & Tursanda	127
Tusai	122. & seq.
Tuyſchiachi	127

V.

V Ad zék fiu	332
Vadlen	310

Vad megy	91
Unser frawen hat	310
Unser frawen rauch	557. & 561
Unser frawen schuch	273
Unser frawē schwarz rauch	561
Wogelber	9
Vörös berkinye	9
Vörös fenyö kibol terebin-	
una lezön	24
Waryw borſo	746
Wepſſe baldrian	226
Wepſs hirtz wurtz	694
Wepſs homung blumen	185
Wepſs Jacinthe	188
Wepſs rauch	557, & 561
Wepſs Sanikel	441, & 449
Wepſſe uepl	185
Wepſs wurtz	269
Wild gelbe uepl	337
Wild kuttien	83
Wild neglin	326
Wild Salben	58
Wilde Roſmarin	630
Wilder Benff	452
Windiſche land	94, & 735
Winter gruen	508
Whpt root	362
Wolſmechende Schluſſel	
blumen	352
Wulblumen	494

Y.

Y Sopillo	316
------------------	-----

INDEX.

Z.

Z Aremcada persiano 179
 Zedöry 117
 Zék fu 326
 Zelnice fa 93

Zent Gyorgy veriga 226
 Zent Ianos fue 384
 Zent Lazlo kyraly fue 282
 Zcöd lilioni 143
 Zoddet neglin 326
 Zumbul arabi 187

FINIS.

APPENDIX EORVM
QVÆ POSTEA AB
AVCTORE SVNT
OBSERVATA.

CUM *Laurocerasum* florentem, quando *Pannoni-*
cas meas observationes excudendas *Plantino* tradidi,
nondum conspexissem: nulla florum mentio in eius hi-
storia idcirco facta est. At cum huius anni 1583. mense
*Mai*o egregie floruerit *D. Aicholzio*, qui eius unicum
fruticem in fictili alit; illius iconem atque descriptionem
ad Observationum calcem adicere, atque Lectoris
oculis spectandam proponere libuit.

OBLONGAS in summis vetustis ramis inter su-
perioris anni folia fert hastulas dig tales, crassiuscu-
las, in quibus numerosi & racemi in modum congesti
nascuntur flores, candidi, quinque foliis constantes,
multis in umbilici ambitu staminulis praediti, *Cerasi-*
anum floribus non admodum dissimiles, odoris exper-
tes, qui nullum adhuc fructus rudimentum praebent, sed
admodum caduci mihi videntur. Supra hos rami ger-
minant & novella folia protrudunt.

SED

Laurocerasus.

SED & hic *Euonymi Pannonici* prioris iconem cum suo flore exhibere voluimus, cuius, uti in eius historia diximus, binas plantas adhuc alit D. Aicholzins. Harum etenim altera hoc anno 1583. mense Maio oblongos tenuēsq̃ue inter infima folia pediculos protulit, è quibus aliquot dependent flosculi, quatuor albicantibus & ad carneum quodammodo colorem tendentibus foliolis præditi, forma vulgaris *Euonymi* floribus persimiles; quos cum suo ramulo ipsemet de florente stirpe depinxi, ut & *Laurocerasi* ramum cum suo flore, atque nonnullas alias quæ ipsis observationibus insertæ sunt.

Euonymus Pannonicus prior, siue latifolius.

Pag. 196.

LIB. I I. CAP. V I I I. ad finem.

Narcissus by-
zantin. fl. o.
minino niueo.

EODEM porro Byzantio missi fuere anno 1582. Narcissi bulbi Zaremcada catamer bianco nomine, quorum nonnulli hoc anno mense Maio binos aut tres protulerunt flores, niueos, suauiter odoratos, extremo caule nudo, ut in aliis Narcissis ex folliculo prodeuntes, sed minores, medio etiam calyce niueo: folia cum iis qui pallido omnino sunt flore conueniunt, atque eius qui polyphyllo flore sunt foliis angustiora sunt.

Pag. 197.

CAP. XV. ad calcem.

Hyac. orient.
niueo omni-
no flo.

CETERVM, quod minimè silentio premendum duxi, Generoso Domino de Entzestorf semine à me communicato natus est Hyacinthi bulbus, qui Aprili mense annorum 1582. & 1583. niueos omnino flores protulit, alioqui forma & odore aliis Orientalibus similes.

Pag. 213.

LIB. I I I I. ad finem CAP. XXVII. De Phaseolo, hæc addatur descriptio quæ ibi incuria operatum est omissa.

CETERVM pridie Cal. Nouembres Londino elegantissimum quendam fructum à Iacobo Gareto iunior viro humanissimo accepi, cuius iconem & breuem descriptionem, propter venustatem & raritatem hoc loco Lectoris oculis subiicere volui, præsertim cum Phaseoli ex India orientali inscriptionem haberet.

Phaseoli indi-
ci historia.

Is Pontica nuce paulo minor est, in medio tumidior & puluinatus, lauis, splendens, durus, solidus, in aqua subsidens, extrema parte (qua nimirum suo fructui aut siliqua adhesit) veluti diducto & biante osculo supernè paulo

paulo elatiore & aquilino præditus, duobus duntaxat coloribus constans: superior etenim pars ab elatiore rostellæ parte, quasi linea ad alterius extremitatis infimam in fructu partem obliquè ducta, tota utrinq. atra est, ebeni nigredine & nitore, inferior verò omnino aurea, cui admixtum sit pauxillum minij, siue præmaturi mali aurei colorem refert, & ut altera nitet. Pulpam eius describere nequeo, cum confringere noluerim, utpote qui unus mihi sit, inter reliquos exoticos fructus etiam servandus.

H V I C autem rarissimo fructui, Mates (cuius No- Mates.
tis in Garciam decimo loco inter peregrinos fructus meminij) iconem adicere libuit, quoniam nec meo iudicio istuc probè expressa fuit, nec mihi satisfacit; at illius descriptionem cum ibi inseruerimus, hic retexere operæ præcium non est.

STIRPIVM
NOMENCLATOR
PANNONICVS.

*Chis in Bejone, Septem. 1595.
Su Pulze. no. 583. noli.*

ANTVERPIAE,
Ex officina Christophori Plantini,
M. D. LXXVIII.

CAROLVS CLVSIVS

PANNONIBVS

rei herbariae studiosis.

VM Stirpiū, quas his proximè elapsis annis, cum in Pannoniæ parte, tum in Austria, & vicinis quibusdam Prouinciis obseruavi, Historiam describerem: summa etiam mihi cura fuit, ut earum facultates (quantum quidem licuit) ab earum incolis, tum etiam vulgaria nomina perdiscerem. Verum cum earum duntaxat stirpium historiam describendam sumsissem, quæ hætenus à nemine obseruatae sunt, vel si sint, nequaquam tamè, aut saltem negligenter sunt descriptæ: pauca fuerunt quarū vel facultates, vel nomina intelligere potuerim.

Consultius itaq. visum est, alias etiam stirpes quæ in Pannonia nascuntur, colligere, earumq. vulgaria nomina perscrutari, ut vobis hac in re, quàm maximè possem, gratificarer. Non defuerunt sanè qui meum hunc laborem iuuarent: sed omnium maximè doctissimus vir Dn. Stephanus Beythe, Diuini verbi præco apud Illustrem Heroem Dominum Balthasarem de Batthyán, in ipsius urbe Nemethwyvár, qui maximam horum Vngarico-

rum nominum partem, pro suo cādore, me edo-
cuit, dum aliquoties ad perquirendas variis lo-
cis plūtas simul egressi sumus. Huic igitur vos
accepta referre par est, quæ hoc Indice vobis
propono Vngarica stirpium nomina.

CETERVM, quoniam pleraque stirpes su-
persunt, quarum vulgarem appellationem ne-
que ab eo, neque à quoquam alio intelligere li-
cuit: quotquot Pannones in meam Stirpiū hi-
storiam, vel hunc Nomenclatorem incident,
oro, ut herbarium hoc studium, quantū in ipsis
est, promouere apud suos contendant, reliquas-
que stirpes veris Vngaricis nominibus donare
non grauentur: & sicubi in iis, quæ illis hīc
proponimus, rectè exprimendis hallucinatum
est, errores benignè corrigere, de iis nos commo-
nēfacere, nostros conatus iuuare, nostrumq; il-
lis gratificandi propensum studium & volun-
tatem boni consulere velint. Valet. Viennæ
Cal. Ianuarij anno reparate Salutis huma-
næ CIO. IO. LXXXIII.

Admonendus verò Lector est, in Vngaricis vo-
cabulis,

l. } subsequente(y.) tanquam { ll. } apud Hispanos,
n. } { n. }
ō autem (quemadmodum & apud Germanos) veluti e-
fere pronunciandum: & cz, vt z.

STIRPIVM

NOMENCLATOR

PANNONICVS.

A.

Bies. Luch fenyő fa, melynek a leuele egy felöl all.

Abrotonum vulgare. obruta, seprő ruta, quasi dicas, scopariam rutam. dicitur & Isten fáya, hoc est lignum Dei.

Absinthium vulgare. iröm, qua etiam appellatione reliqua Absinthij genera plerumque

donantur.

Acanthium. töuiskes lapu, h. e. spinosa lappa.

Accipitrina, Sophia Dodon. kányá fiu.

Acer latifolium. Iauor fa, vulgo Platanus.

Acer minus, duriore folio. Ihar fa.

Adianthi genus illud, Ruta muraria vulgo nuncupatum. Keu fali ruta.

Agrimonia, Eupatorium Græcorum. apro buytoryan.

Allium sativum. fok hágyma.

Allium silvestre. hágy manch.

Alnus. egör fa.

Alfene. tik hur.

Alhæa. feyer malua, mazola.

Amygdalus. mondola.

Anagallis. tik tará.

Anemone sil. kekerchen, feyer veragu, kíkeleti fiu.

Anethum. kapor.

Anguria. görog dinnye, hoc est, Græcus melo.

Anisum. anis.

Anonis. iglicze, h. e. aculeata.

Aparine. ragaduany, ab adhaerendo dicta.

Arbor

PANNONICVS.

Arbor Iudæ vulgo Herbariorum dicta. Lenche fa, arbor lentis.

Aristolochia clematitis, siue lōga vulgaris. farkas alma. h. e. lupinum malum, seu pomum.

Armerius vulgaris flo. rubro, quod Belgæ Neptiens appellant, Isten nyla, h. e. Dei sagitta.

Armeniaca, siue præcocia mala. tengöri barack. h. e. marinum persicum.

Armoracia, siue Raphanus sil. quorundam, Gallorum Cran. Torma. vulgo Nasturtium Latine Vngari vocant.

Artemisia vulgaris. feketé iröm. h. e. nigrum absinthium.

Artemisia tenuifolia. sepreu fiu. h. e. scoparum herba: quod ex ea scope apud Vngaros fieri soleant. Ob quem etiam usum Austriaci Besenkraut appellant.

Arum. natragulya quibusdam.

Afarum. kapatnok.

Asclepias. fechke - fiu. h. e. hirundinis herba.

Asparagus. Sparga.

Auena. zab.

Auena sterilis, Ægylops. héla.

B.

Berberis. Iröm borbala. h. e. vinum barbarum. fajj soska.

Beta. czekla.

Betonica. bak fiu, h. e. hirci herba.

Betula. nija fa.

Blattaria. peniiz fiu.

Borrago. borago, dinye zagu fiu.

Brassica. vörös kapozta.

Brassica capitata. feyész kapozta.

Bryonia. fodi tök, h. e. terrea cucurbita.

Buphthalmum quorundā, siue Chrysanthemum. öker zöm. oculus bonus, Croaticè verò kachchi i ezika, hoc est serpentis lingua.

Bursa pastoris. pastor erzenye.

Buxus. puzpang.

Calamin-

C.

- C**alaminta, quam Matthiolus Clinopodium vocat. vad mentha, & mezey méntha, hoc est, agrestis mentha.
- Caltha, siue Calendula. teuz verág. i. flos ignis.
- Campanula angustifolia flore ceruleo, siue Matthioli Phyteuma. harang fiu, kék veragu.
- Cannabis. kendör.
- Cardiaca. ziu fiu.
- Carduus benedictus. papa siue. i. herba Pape.
- Carduus fullonum, Labrum Veneris. bozach kóro.
- Carpinus, Ostria aliis. gyertyan fa, quasi dicas, candela arborem, quòd eius ligno facum vice utantur.
- Carthamus. tót safrany, h. e. Sclauonicum crocum.
- Caryophyllata. vad zék fiu.
- Caryophylleus flos. zék fiu.
- Caryophylleus fil. siue montanus admodum laciniato flore, & odorato. mezey zék fiu.
- Castanea. göztynye.
- Cattaria, Nepethæ genus. matra fiu, h. e. matricis herba.
- Centaureum minus. kis centaurea, ezorio fiu.
- Cepa. hagyma.
- Cerasus dulci fructu. cherösnye fa.
- Cerasus nigro & acerbo fructu, quam Vngari latine Merasum vocant. megy fa.
- Cerasus auium, siue racemosa. Zelnicze fa.
- Chamæcerasus. vad megy.
- Chelidonium maius. cynadonya, fechke fiu. h. e. hirundinum herba.
- Cherrefolium vulgare. olaz salata, h. e. Italica lactuca.
- Cicer. bagolycha borló. i. bubonis pisum.
- Cichorium fil. hedipnois. cicoria.
- Cicuta. bevrok.
- Clematis altera per sepes repens. feyer venijth.
- Colchicum. kókörchiyn, quo nomine alias etiam stirpes insigniunt.
- Colutea. varyu körom, h. e. cornicis unguis.
- Consolida regalis. farkas fiu.

PANNONICVS.

Conuoluolus maior. feyer venijt, nagob fulak, *ut clematis altera.*

Conuoluolus minor. fulak, zulak.

Cornus femina. gyreu fa, *annularis arbor.*

Corylus, nux auellana siue pontica. monyaró fa.

Coryli iulus, siue flos. monyaro barkocza.

Cotula. eb kapor, *h. e. caninum anethum.*

Crassula. suly fu.

Cucumis. vgorka, buborka.

Cucurbita. tok.

Cupressus. cypros fa.

Cuscuta vulgaris. göreny fu.

Cyanus, flos frumenti. kek verág.

Cyclaminus, panis porcinus. dizno répa.

Cynoglossum vulgare. atracel, *vel, eb nyelw. h. e. canina lingua.*

Cytillus, in genere. zanoth.

D.

Digitalis. vy fu, gyzeu fu.

E.

E Bulus. földi bozza.

Echium. köz ökör nyelw, *h. e. bonis lingua.*

Eleoselinum. apiom.

Equisetum. tâl mosó fu, *quòd eo orbes & scutella detergantur.*

Erica vulgaris. teli zöd, *h. e. hiemale viride.*

Eryngium vulgare. Isten atkozta touisk, *h. e. à Deo maledicta spina, centum capita.*

Esula. eb tey, *hoc est caninum lac.*

Euonymus. kechke rago fa, *h. e. arbor que à capris rodunt.*

Euphrasia. effrasia.

F.

F Aba. bab.

Fagus. bik fa.

Filix. paprágy.

Flos tinctorius. festô fu, auagy verág.

Foeniculum. kömeny.

Foenum græcum, feno-grecum.

Fraga. epöry.

NOMENCLATOR

Frangula Matthioli, Alnus nigra Dodonæi. bidős fa.

Fraxinella, dictamus. zaruas nu.

Fraxinus. kôris fa.

Frumentum, generaliter. gabona.

(Frumentum turcicum. tórok buza.

Fumus terræ. föld epeye, h. e. terra fel.

Fungus. gomba.

Fungus aureus, quem Germani Kasper vocant, aureo colore inficiens. vr gomba.

Fungus dactylites, quem Germani Maurech appellant: Zömörchök.

Fungus in fimo nascens. kygyo gomba.

Fungus tuberosus. chöpörke.

Fungus nuncupatus Crepitus lupinus. pöfeteg.

G.

G Alla. bugha.

G Gallium. tey sugorytó fiu, zent Iuan verága, h. e. flos Sancti Iohannis Bap.

Gentiana, vulgo Crucata dicta. Zent Lazlo Kiraly fue: hoc est S. Ladislai Regis herba: à Ladislao, Vngarie Rege primo, qui Sancti cognomen adeptus est propter Tartarorum ex Vngaria expulsionem. Eum autem ferant primum tota Vngaria à Tartaris pulsum in Daciam sine Transiluaniam profugisse in urbem Claudiopolim sine Coloswar: istic cum opulento & prædinite quodam Lanio amicitiam & familiaritatem contraxisse, cuius factus sit compater. Huius auxilio, qui illi expensas persoluit, Tartaros denno adgressus, eis totam Vngariam ademit. In hac Tartarorum fuga. cum nummos aureos quos ex præda collegerant, Aradiensi campo abiicerent, ut insequentes Vngaros remorarentur, precibus à Deo contendit, ut aurum in lapides cõuerteret: Votum euentus sequutus est. Inde factum putant, ut Aradiensis ille campus planis lapillis abundet qui aliquando aurei nummi fuerint. Huius autem Regis tẽpore grauissima peste afflictam vniuersam Vngariam aiunt. eum verò precibus à Deo obrinuisse, ut quacumque stirpem sagitta ab illo in altum emissa cadens ferret, vrillem illam ad hanc luem curandam præstaret hanc in Cruciatam decidisse referunt, qua deinde subditos pestis contagio liberavit.

Geranium vulgare. Varyu lab, h. e. cornicis pes.

Geraniũ alterũ, pes columbinus vulgo dictus. golya kô-
róm, h. e. ticonia unguis. † Gladiolus,

PANNONICVS.

Gladiolus, Xyphion. Mezcy dardachka.

Glans. mak.

Glycyrrhiza. edös gyoker, *h. e. dulcis radix.*

Glycyrrhiza fil. Gesneri, siue Fœnumgræcum fil. Tragi.

penz leueleu edös fiu. *h. e. nummularis dulcis herba.*

Gossypium, Xylon, Bombax vulgo. gyapott.

Gramen vulgare, scilicet *ῥόα*, herba, qua pecudes vescuntur. pásyth.

Gramen quo officinae vtuntur. pörye.

Gramen cyperoides. sâs.

H.

Hedera. folyo borostyan, *quoniam videlicet serpit.*

Hedera terrestris vulgaris. fody folyo borostian fiu,

h. e. terrestris serpens hedera.

Helenium. örueny gyoker, örueny fiu.

Helleborine Matthioli. sarga kökörchin.

Helleborus albus. feyer hunyor.

Hieracium latifolium Clusij. boryu fil.

Hordeum. arpa.

Hyacinthus comosus, siue primus Matthioli. kijgyo ha-

gyma, *h. e. serpentis cepa.*

Hyoscyamus. belénd.

Hypericum. chengö verág, *h. e. sonans flos.*

Hyslopus vulgaris. Isóp.

I.

Iberis. the mondad fiu, *h. e. Tu dixisti herba, eo quòd anicula pneros à febre hac herba curare solent.*

Intybus fil. cæruleo flore. napra nezö fiu.

Irio, Erysimum vulgare. Ke'ereu fiu. *h. e. amara herba.*

Iris. kék lilium, *h. e. cæruleum lilium.*

Iris aquatica, pseudoacorus. sarga lilium, *h. e. luteum lilium.*

Iuncus. zithyo.

Iuniperus. teuiskes fenyö, apro fenyö, *h. e. spinosa iuniperus, minor iuniperus.*

L.

Lactuca capitata. feyës salata.

Lactuca crispa. fodor salata.

Lapathum. lorom.

NOMENCLATOR

Lappa maior, personatia. zèlos lapu.
Lappa minor, xanthium. buytoryan.
Larix. voros fenyó, kibol terebinthina lezón.
Lathyrus. nagyob eb teij.
Lauendula maior. spikinárd.
Lauendula minore spica. lauendula.
Lens palustris. beka lenche, *b. e. rane lens*.
Leucoium luteum. sarga viola.
Leuisticum vulgare. leuesticon.
Ligustrum. fagyal fa.
Liliasphodelus luteo flore. zöd liliom.
Lilium album. feyer liliom.
Lilium conuallium. zent Gyorgy veraga, *h. e. s. Georgij flos*.
Linum. len.
Linaria. vad len.
Lupulus. komló.
Lychnis sil. vad zek fiu, *b. e. sil. Caryophyllus, quibusdam etiam*
nyul zek fiu. b. e. Leporis Caryophyllus.

M.

M **Alua vulgaris**. köz malua.
Malus arbor poma ferens. alma fa.
Mandragora. natragulya.
Marrubium album. feyer pözercze.
Marrubium nigrum. fekete pözercze.
Marrubium aquaticum, siue **Sideritis prima Matthioli**.
vizi pözercze.
Matricaria, parthenium. benedicta, alba benedicta.
Melanthium. nigella.
Melissophyllum, Citrigo, Melissa. mézganchy.
Melo, siue **Melopepo**. dinnye.
Melopepo duriore alba cute. bör heyu dinnye, *b. e. cutace' m.*
Melopepo dura & fusca cute. chér heyu dinnye, *b. e. cer-*
rea cut m.
Melopepo qui suprema parte veluti corona insignitus
est ér vari dinnye, h. e. castri oriensis m.
Melopepo hibernus carne viridi albaque cute. czapa.
Melopepo alius viridi carne. zod czapa.
Menthastrum. lo mentha, *b. e. equina mentha: quo nomine genus*
omne Menthastrum vocatur. Mentha

PANNONICVS.

Mentha græca, Costus hortensis vulgo. Bodog Azzony
mentaya, h.e. Beata Virginis Mentha.
Mespilus. naspulya.
Milium. köles.
Milium confectum & molitum. kàsa,
Millefolium. eghér fark, h. e. muris cauda.
Morus. zedery fa.
Muscus. móh.

N.

N Apus. karó repa.
Nardus celtica. Bechy fu, h.e. Viennensium herba.
Nasturtium hibernum. zent Borbala siue, h.e. herba S. Barb.
Nasturtium siue Thlaspi paruum Iberidi simile. bidos
fu, h. e. foetida herba.
Nux iuglans. dio.
Nux myristica siue moschata. zerechön dio, quo etiam no-
mine Nux maior Indica appellatur.
Nymphæa. vizi tök.

O.

O Cymum. bosolicom.
Ocymum cereale. haydina.
Onopordon, vide Acanthium.
Opulus quorundam, Sambucus aquatica. Ostormen fa,
cuius fructus, Molnár cheró nye, h.e. molitorü cerasa appellatur.
Origanum silvestre (cuius decocto Vngarica muliercula ad filum
lanamq; pullo colore inficiendam vniuntur) fekete gyopar.
Orminum sil. Gallitrichum & Scarlea vulgo, zent Ianos
siue, h. e. S. Ioannis herba.
Ornithogalum luteum. tik tara.
Orobanche. mié gyertya, h.e. missalis candela.
Oryza. ris kasa.
Oxalis. Soska, acetosa.
Oxys. Alleluia fu.
Oxyacantha. galaginya fa.

P.

P Aeonía. basi rosa.
Palma. palma fa.
Pastinaca, siue Staphilinos radice lutea. sarga repa, mer-
kacz.
Pentaphyl-

NOMENCLATOR

- Pentaphyllum vulgare.** Koz öt leuelö fiu.
Pentaphyllum minus. kiseb öt leuelo fiu.
Persica malus. Barazk fa.
Persicaria. bolyha fiu, Kesereu fiu.
Peruinca, clematis daphnoïdes. meténg.
Phaseolus. Török borsó, h. e. *Turcicum Pisum*.
Picea. Koroztos fenyő, h. e. *cruciformis abies*, vel *cruciforme Iuniperi lignū*: quoniā folia et ramos in crucis quodāmodo formā disposita habeat. Fenyő autē vocabulū (ut in Pannonicarū stirpiū historia diximus) quod propriē Iuniperum significat, adaptant Vngari omnibus fere arboribus perpetua frōde virentibus, quæ folia spine amula habēt.
Pilosella maior. egér fil.
Pilosella minor albo flore. dragollub.
Pilosella minor purpureo flore. smistych: utrumq. Croaticè, tametsi nonnulli holgy mal utramque vocent.
Pimpinella germanica, Saxifraga. Chaba ire, h. e. *Chaba emplastrum*. Nam ferunt Chabam Regem, Attila Regis minorem filium ex Honorij Caesaris filia, post parentis mortem (cū uniuersum regnum Vngariæ intestino bello concuteretur, atque acre prælium commissum esset, quod inter se dissentirent cuiusnam filiorum Attila Regnū cedere deberet, eoq; prælio omnes Vngari occubuissem) solū superstitem remansisse cum 15000. viris, & illis quidem omnibus vulneratis, quos hac herba curasse dicitur, unde factum est ut postea ab eo appellationem sumserit.
Pimpinella Italica, sanguisorba. Pimpinella, hoc est latino nomine vocant.
Pinaster. Vad fenyő, koz fenyő.
Pisum. borsó.
Plantago. vti fiu, h. e. *viarum herba*.
Plantago angustifolia, lanceola. hozzu vti fiu.
Plantago aquatica. vizi vti fiu.
Polygonatum. Solomon pöcheti .i. *Sigillum Salomonis*.
Polygonum. porcogò pasit, centinodia.
Polypodium. papragy, quemadmodum Filix.
Populus alba. iegnyc fa.
Populus libyca. nyar fa.
Populus nigra. fekete iegnyc, kiböl lezön az, *Populeum* ir.
Porrum. pár hagyma.

PANNONICVS.

Potentilla Fuchſij. lud paſijt, h. e. Anſerum gramin.

Primula veris. kaſa verag, tauazi elſo verag, h. e. milij contri-
ti ſlos (præſertim pallida αἴαντος et ſimplici prædita flore, paſſim in
Vngaria & frequentiffimè naſcens.) quod milij contrici, Kaſa ab
Vngaris appellati, colorem reſerat.

Prunella. teuz ſiu.

Prunus. zilua ſiu.

Prunus ſil. Kôkèny ſa.

Pſeudoapios Dodonæi, terræ glandes. fodi monyaró. h. e.
terrea anellana.

Pſeudodamaſonium, Calceolus Mariæ. ezör io ſiu, h. e.
millebona herba.

Pſeudomelanthium inter ſegetes naſcens, Lychnidis
ſil. genus. konkoly.

Pulegium. Chombor, közuèny mènſta, h. e. podagraria mentha.

Pulmonaria. tido ſiu.

Pulſatilla dilutior præcociorq. lo Kôkôrchyn, h. e. equina.

Pulſatilla ſaturatior ſerotina. lean Kokorchyn, h. e. Virginis.

Pyrus. Kortuèly ſa.

Q.

Q Vercus, Cerrus Plinij. chér ſa.

Quercus latifolia. toli ſa, Vngari latinè ilicem vocant.

Quercus Robur. Kemèni cher ſa.

R.

R Anunculus. Bèka ſiu.

R Rapa. Rèpa.

Rapiſtrum. Repcze.

Rapunculus. Roponcz.

Rhamnus ſolutius. eb tõuisk, h. e. Canina ſpina.

Ribes vulgaris. apro tengöri zölo, h. e. minor marina ruſa.

Ricinus. Sar ſiu.

Rofa. roſa.

Rofa canina. eb clypke, h. e. caninus rubus.

Rofa pumila ſil. ſimp. magno rubro flore. parragi roſa.

Rubus vulgaris. clypke ſa

Rubus campeſtris nigris & ſubcæruleis baccis. zedory.

Ruta. rutha, zeges rutha, h. e. anguloſa ruta.

Salix

- S** Alix amerina, Gallorum ofier. kotosyz.
 Salix aquatica latifolia, Eleagn⁹ Theoph. rekottye fa.
 Salix vulgaris lutea. Saar fiz.
 Salix vulgaris rubra. Koz fiz fa.
 Salvia. salya, borany irom, h. e. agninum absinthium.
 Sambucus. bozza fa.
 Sanicula vulgaris. Sanicot, quo etiam nomine donatur Sanicula
 fem. Fuchsi, seu Elleborus niger Diosc. Dodonæi.
 Saponaria. Zappanozò fiu, quasi dicas spuma herbam.
 Satureia vulgaris. bors fiu.
 Scabiosa maior Matth. nagyob rih fiu.
 Scabiosa vulgaris. sepreu fiu; quod ex ea scopas etiam faciant.
 Scabiosa succisa, morsus diaboli. ordog harapta fiu.
 Scrofularia. torok gijk fiu, fekete bozza, h. e. niger ebulus.
 Secale. ros, tauazi ros.
 Sedum maius vulgare. filbe etezto fiu.
 Sedum minus causticum. farga gyopar.
 Selinum hortense. petrifilyom.
 Senecio. aggo fiu, rontò fiu.
 Serpillum. kakuk fiu, h. e. cuculi herba.
 Sinapi. mustar.
 Sisymbrium. fekete mentha, h. e. nigra mentha.
 Solanum hortense. zèp zolo, h. e. pulchra uva.
 Solanum vesicarium. Pap monya, h. e. testiculus Sacerdotie.
 Sonchus asper. kakich.
 Sonchus lævis. Pie kèk.
 Sorbus legitima. berkinye fa.
 Sorbus aucuparia. voros berkinye.
 Sorbus torminalis. barkocza fa.
 Sorgi, melica. cirok.
 Sphondylium. medue talp.
 Staphylodendron. Halyag fa.
 Syderitis heraclea. tizros fiu, h. e. nobilis herba.
 Symphitum maius. fekete nadal, Croatis verò, qui eius radice
 ad contusa & rupta feliciter vivunt, gauez.

T Anacetum. Varadich.
 Tarco, Dragon. tarkony.

Taxus.

Taxus. tiza fa.

Tilia. háš fa.

Tormentilla. tormenti lla.

Tribulus vulgaris. zamàr touisk, *h.e. spina asinina.*

Trichomanes. aranyas papragy, *h.e. aurea filix.*

Trifolium vulgare. ló hére.

Trinitatis herba, Iacea tricolor. zent Haromsàg violaya,
har mas zineu viola.

Triticum. buza.

Tussilago. fodi tók, *eodem videlicet nomine quo Bryonia. Nonnulli
tamen, Lo korom, h. e. ungulam caballinam etiam appellant.
Hanc, si in vinetis nascatur, vina suo odore insicere perhibent.*

Typha palustris. gyekén, *ipsa videlicet planta.*

Typhæ palustris claua. baka, seu haporya, *nominatur.*

V.

Verbasum. okor fark, *h.e. canda bonis.*

Verbasum nigrum. fekete okor fark.

Verbena. zapara siu, *h. e. fecunda herba.*

Vicia. let nok.

Vicia sil. cuiuscumq. tandem sit generis communi no-
mine dicitur, Varyu borso, *h.e. Cornicis pisum.*

Viola vulgaris siue Martia. vióla.

Virga aurea. mezeij aranyas vezzo.

Viscum. fay gyongy.

Vitis vinifera. teu zolo.

Vitis sil. Matth. Amara dulcis vulgaris. erdeij zolo.

Vitis Idea quorundam, Hesperdelbet Germanorum. fekete
zolo, *h. e. nigra uva, à nonnullis appellatur.*

Vlmus. zil fa.

Vrtica maior vulgaris. chalan.

Vrtica minor siue crispa. arua chalan, *h. e. orphana vrtica.*

Vrtica labeo, Lamium. hot chàlan.

Z.

Zea, spelta. Tenkoly.